

HISTORISKA
HANDLINGAR

TILL TRYCKET BEFORDRADE

AF

KONGL. SAMFUNDET FÖR UTGIFVANDE AF HANDSKRIFTER RÖRANDE SKANDINAVIENS HISTORIA.

FJERDE DELEN.

HISTORISKA

HANDLINGAR

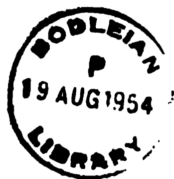
TILL TRYCKET BEFORDRADE

AF

KONGL. SAMFUNDET FÖR UTGIFVANDE AF HANDSKRIFTER
RÖRANDE SKANDINAVIENS HISTORIA.

FJERDE DELEN.

STOCKHOLM, 1864.
P. A. NORSTEDT & SÖNER,
KONGL. BOKTRYCKARE.



Kongl. Samfundet för utgifvande af handskrifter rörande Skandinaviens historia.

BESKYDDARE:

HANS MAJ:T KONUNGEN.

FÖRSTE LEDAMÖTER:

H. K. H. HERTIGEN AF ÖSTERGÖTLAND.

H. K. H. HERTIGEN AF DALARNE.

ORDFÖRANDE för året:

Hans Excellens, Herr Grefve G. A. SPARRE.

LEDAMÖTER:

Herr LEONHARD FREDRIK RÄÄF, Ph. D., Kammarjunkare. R. N. O.

Herr ANDERS FRYXELL, Th. och Ph. D., Professor, Prost och Kyrkoherde i Sunne inom Carlstads stift, En af de Aderton i Svenska Akademien. C. N. O.

Herr Friherre BERNHARD VON BESKOW, Ph. D., Öfverste-Kammarjunkare, En af de Aderton i Svenska Akademien och Akademiens ständige Sekreterare. R. o. C. af K. M. O.

Hans Excellens, Herr Friherre GUSTAF NILS ALGERNON STJERNELD, En af Rikets Herrar, f. d. Stats-Minister för Utrikes Ärendena. R. o. C. af K. M. O.

Herr BROR EMIL HILDEBRAND, Ph. D., Riks-Antiqvarie och Garde des Médailles, K. Witterhets- Historie- och Antiqvitets-Akademiens Ledamot och ständige Sekreterare. C. N. O.

Herr NILS JOHAN EKDAHL, Kyrkoherde i Adolf Fredriks församling i Stockholm.

Herr PER ERIK BERGFALK, J. och Ph. D., Professor Emeritus vid Universitetet i Upsala. R. N. O.

Herr HENRIK REUTERDAHL, Th. och Ph. D., f. d. Stats-Råd, Ärkebiskop, Pro-Kansler för Upsala Universitet, En af de Aderton i Svenska Akademien. Ledamot i Andeliga Ståndet af K. M. O.

Hans Excellens, Herr Friherre ALBRECHT ELOF IHRE, En af Rikets Herrar, f. d. Stats-Minister för Utrikes Ärendena. R. o. C. af K. M. O.

Hans Excellens, Herr FREDRIK DUE, f. d. Norsk Stats-Minister, Envoyé Extraordinaire och Ministre Plenipotentiaire vid K. Österrikiska och K. Bäjerska Hofven. R. o. C. af K. M. O.

Herr CARL JOHAN SCHLYTER, J. D., Professor i Laghistorien vid Universitetet i Lund. C. N. O.

Herr JOHAN ISAAK HÅHL, Ph. D., Th. C., Prost och Kyrkoherde i Vestra Wingåker af Strengnäs Stift. L. N. O.

Herr PER ERIK LUDVIG THYSELIUS, Th. och Ph. D., Kontrakts-Prost, Kyrkoherde i Nyköpings Östra församling. L. N. O.

Herr SVEN WILHELM GYNTHER, f. d. Landshöfding. C. N. O.

Herr CARL SANDBERG, Kamererare i K. Kammar-Arkivet. R. W. O.

Herr CARL AXEL JUEL, J. C., Professor, Kammar-Rätts-Råd.

Hans Excellens, Herr Grefve CHRISTOFER RUTGER LUDVIG MANDERSTRÖM, En af Rikets Herrar, Stats-Minister för Utrikes Ärendena, En af de Aderton i Svenska Akademien. R. o. C. af K. M. O., Ordens Vice-Kansler.

Herr Friherre CARL JEDVARD BONDE, Öfverste-Kammarjunkare. Ceremonimästare vid K. M. O., C. m. st. k. N. O.

Herr Grefve HENNING LUDVIG HUGO HAMILTON, f. d. Stats-Råd, En af de Aderton i Svenska Akademien. R. o. C. af K. M. O.

Herr JOHAN JAKOB NORDSTRÖM, J. och Ph. D., Riks-Arkivarie. C. N. O.

Herr CARL WILHELM AUGUST THAM, Ph. D., Lektor i Historia och Geografi vid K. Krigs-Akademien. R. N. O.

Herr FREDRIK FERDINAND CARLSON, Ph. D., Stats-Råd och Chef för Kongl. Ecklesiastik-Departementet, En af de Aderton i Svenska Akademien. C. N. O.

Hans Excellens, Herr Grefve GUSTAF ADOLF SPARRE, En af Rikets Herrar, f. d. Justitiæ-Stats-Minister, Riks-Marskalk, President i K. Svea Hof-Rätt, Kansler för Universiteten i Upsala och Lund. R. o. C. af K. M. O., Ordens Kansler.

Herr Paul Genberg, Th. och Ph. D., f. d. Stats-Råd, Biskop i Kalmar Stift. C. m. st. k. N. O.

Herr Robert Mauritz Bovallius, Ph. D., Aktuarie i Riks-Arkivet. Historiograf vid K. M. O. *K. Samfundets Sekreterare.*

Herr Lars Anton Anjou, Th. och Ph. D., f. d. Stats-Råd, Biskop i Wisby Stift. C. N. O.

Herr Abraham Cronholm, Ph. D., Professor. R. N. O.

Herr Johan Falkman, Kammar-Råd. R. N. O.

Herr Ludvig Berkhan Falkman, General-Direktör och Chef för Landtmäteriet. C. W. O.

Herr Carl Johan Fant, Ph. D., f. d. Bibliothekarie vid Universitetet i Upsala. R. N. O.

Herr Jakob Westin, f. d. Ålderman.

Herr Grefve Axel Bielke, Kammarherre.

Herr Friherre Johan August Posse, J. C., Aktuarie i Riks-Arkivet.

Herr Grefve Baltzar Julius Ernst von Platen, Stats-Råd och Chef för Kongl. Sjöförsvars-Departementet, Kontre-Amiral. C. m. st. k. S. O., N. O. och W. O.

Herr Johan Erik Rydqvist, J. C., Kongl. Bibliothekarie, En af de Aderton i Svenska Akademien. R. N. O.

Herr Wilhelm Erik Svedelius, Ph. D., Skytteansk Professor i Statskunskap vid Universitetet i Upsala, En af de Aderton i Svenska Akademien. R. N. O.

Herr Johan Henrik af Geijersstam, Major i Artilleriet. R. S. O.

Herr CARL GUSTAF STYFFE, Ph. D., Bibliothekarie vid Universitetet i Upsala.

Herr Grefve ADAM CASIMIR LUDVIG LEWENHAUPT, Öfver-Kammarherre hos H. M. Drottningen, Major i Arméen, Adjutant hos H. M. Konungen. C. N. O. Banérförare i survivance vid K. M. O.

Herr CARL GEORG BRUNIUS, Ph. D., Professor Emeritus vid Universitetet i Lund, Kyrkoherde i Stäfvie och Lackalänga inom Lunds Stift. C. W. O.

Herr FREDRIK AUGUST DAHLGREN, Ph. D., Protokolls-Sekreterare i Kongl. Ecklesiastik-Departementet.

Herr Grefve HENNING EDVARD TAUBE, v. Häradshöfding.

Herr Grefve ROBERT AXEL VON ROSEN, Öfverste-Kammarjunkare. R. K. Carl XIII:s O.

Herr CARL GUSTAF MALMSTRÖM, Ph. D., Extraord. Professor i Historien vid Universitetet i Upsala.

Herr GUSTAF SANNDAHL, Ph. D., Expeditions-Sekreterare i Kongl. Maj:ts Kansli, Arkivarie i Kongl. Utrikes Departementet. R. N. O. *K. Samfundets Skattmästare.*

Herr GUNNAR OLOF HYLTÉN-CAVALLIUS, Ph. D., f. d. Chargé d'Affaires vid K. Brasilianska Hofvet. R. N. O.

Herr GUSTAF EDVARD KLEMMING, Kongl. Vice-Bibliothekarie. R. N. O.

Herr GUSTAF AF NORDIN, f. d. Envoyé, General-Major, f. d. Kammarherre. R. o. C. af K. M. O.

Hans Excellens, Herr Friherre LOUIS DE GEER, En af Rikets Herrar, Justitiæ-Stats-Minister, En af de Aderton i Svenska Akademien. R. o. C. af K. M. O.

Herr Grefve Tönnes Helmuth Wrangel, Ph. D., Kammar-Råd. R. N. O.

Herr Carl Magnus Thulstrup, Stats-Råd, General-Major. C. S. O.

Herr Julius Mankell, Löjtnant vid K. Wermlands Regemente.

Herr Grefve Axel Thure Gabriel Oxenstierna, Kammarherre, Bibliothekarie hos H. M. Konungen, Förste Amanuens i Riks-Arkivet. R. N. O. Registrator vid K. M. O.

Herr Carl Jakob af Nordin, Ph. D., f. d. Lektor. R. N. O.

Herr Carl Johan Thyselius, f. d. Stats-Råd, Landshöfding i Kronobergs län. C. N. O.

Herr Niklas August Tengberg, Ph. D., Professor i Historien vid Universitetet i Lund.

Herr Sven Fromhold Hammarstrand, Ph. D., Adjunkt i Historien vid Universitetet i Upsala.

Herr Carl Erik Johan Rogberg, Ph. D., Lektor i Historia vid Högre Elementarläroverket i Stockholm.

Herr Claes Theodor Odhner, Ph. D., Docens i Historien vid Universitetet i Upsala.

Herr Friherre Reinhold Carl Gabriel Rudbeck, Ph. D., Kammarherre, f. d. Legations-Sekreterare. R. N. O.

Inländska Korresponderande Ledamöter:

Herr Olof Rudolf Bellander, Th. och Ph. D., Kongl. Hofpredikant, Prost och Kyrkoherde i Köping. L. N. O.

Herr Peter Wieselgren, Th. och Ph. D., Domprost i Göteborg. L. N. O.

Herr Johan Peter Carlmark, Ph. D., Lektor, Domkyrko-Syssloman i Skara. R. N. O.

Herr Grefve Anton Reinhold Wrangel, Kammarherre, f. d. Minister-Resident. R. N. O.

Herr Johan Forsander, Ph. D., f. d. Domkyrko-Syssloman i Wexiö. L. W. O.

Herr Johan Ernst Rietz, Ph. D., Kontrakts-Prost, Kyrkoherde i Tygelsjö och Klagstorp inom Lunds Stift. L. N. O.

Herr Levin Christian Wiede, Bibliothekarie vid Linköpings Högre Elementarläroverk.

Herr Gustaf Albrecht Sturnegk, Intendent vid Gripsholms Slott, Borgmästare i Mariefred. R. W. O.

Herr Johan Henrik Wilhelm Steinnordh, Th. och Ph. D., Rektor och Lektor i Historia vid Linköpings Högre Elementarläroverk.

Herr Friherre Nils Gabriel Djurklou, Kammarherre.

Utländska Ledamöter:

Herr Erik Christian Werlauff, Conference-Råd, Öfver-Bibliothekarie vid stora Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn. C. N. O.

Herr Dokt. J. M. Lappenberg, Syndicus i Senaten i Hamburg.

Herr Georg Heinrich Pertz, Öfver-Geheime-Råd, Öfver-Bibliothekarie vid Kongl. Bibliotheket i Berlin.

Herr Carl Bengt Hase, Professor, Ledamot af Kejs. Franska Institutet.

Herr Sebastian Ciampi, f. d. Professor i Grekiska Litteraturen i Florens.

Herr Peder Willemoes Becker, Kyrkoherde i Kiöng på Seland.

Herr Henry Ellis, Förste Bibliothekarie vid British Museum i London.

Herr James Ingram, Professor i Anglosachsiska språket vid Universitetet i Oxford.

Herr Christian Thomsen, Conference-Råd, Direktör vid K. Myntkabinettet och K. Målningsgalleriet i Köpenhamn. R. N. O.

Herr J. J. Champollion-Figeac, f. d. Conservateur vid Bibliothèque Imperiale i Paris. R. N. O.

Herr Fredrik Wilhelm Pipping, Stats-Råd, f. d. Ledamot af K. Finska Senaten.

Herr Casper Fredrik Wegener, Ph. D., Conference-Råd, K. Historiograf, Chef för K. Geheime-Arkivet i Köpenhamn. C. N. O.

Herr Gabriel Rein, Ph. D., Kansli-Råd, f. d. Professor i Historien vid Universitetet i Helsingfors.

Herr FREDRIK CYGNÆUS, Ph. D., Professor i Æsthetiken vid Universitetet i Helsingfors.

Herr A. GEFFROY, Maître de Conférences vid l'Ecole Normale Supérieure i Paris. R. N. O.

Herr JULIUS VON BOHLEN-BOHLENDORFF, Godsegare i Pommern.

Herr Vicomte A. DE FLAUX, Litteratör i Paris. R. W. O.

Herr Grefve PAUL RIANT, Litteratör i Paris.

AMANUENS:

Herr VICTOR GOTTFRIED GRANLUND, Ph. D., Andre Amanuens i Riks-Arkivet.



INNEHÅLL.

I. Handlingar till konung Carl XII:s historia.

A. *Brefvexling mellan Konungen och Rådet.* (Fortsättning från 3:e delen.)



I.

Handlingar till konung Carl XII:s historia.

A.

Brefvexling mellan Konungen och Rådet.

(Fortsättning från 3:e delen, sid. 232.)

146.

Rådet till Konungen, angående rikets tillstånd och om utskrifning af krigsgård för år 1706.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Stormechtigste Allernådigste Konung.

Det är i desse dagar Eders Kongl. Maij:tz StatzContoir hoos oss inkommit med en skrifftelig berättelse, daterad den 8 hujus, hwarutinnan de andraga, att, ehuru de aldrig underlåtit, effter deras yttersta förmögenhet och kraffter, uppå Statzwärcketz någorlunda uprätthållande arbeta; så kunde lijkwähl icke annorledes skee, än at wijd sådane tijders beskaffenheet, då så excessive stora uthgiffter dag- och stundeligen förefalla, men revenüerne där emoot fast meer, än det mångom skulle troligen förekomma, förminskade åhro, det samme alt mer och mer uti swårigheter och uthblåttat tillstånd måste fördiupas, sedan Cassorne beklageligen å alla orter numera wore så uthtömde, at där alldeles ingen widare tillgång för tijden finnes, hwarcken af några ordinarie inkomster, eller hwad elliest extraordinairt,

så genom contributioner som upnegotiationer och Skatterättigheters försälliande haar kunnat upbringas; För hwilken orsak och som lijkwähl anseenlige medel nödwändigt erfordras till de anstalter, som nu denne tijden borde göras till magazinernes fournerande på alla orter, beklädningars och monderingars anskaffande för Eders Kongl. Maij:ts trouper, samt den till Ingermanländske Kusternes bewakande ärnade Esquadrens uthredning, hwartill af Eders Kongl. Maij:tz Ammiralitet ett anseenligit mera nu begiäres, än de förre åhren skedt, förutan hwad som till de uti Rijga och Nymunde samt under GeneralLieutenanten Grefwe Leijonhufwudz commando stående Troupers underhåld så mycket nödwändigare härifrån anskaffas måste, som Landet där omkring, medelst fiendens skiöflande, till största deelen är förhäriad, och de jämwähl å alla sijdor af fienden lijkasom instängde woro, at bemelte Troupper i så måtto aldeles måste gå i grund, där de icke här ifrån någon hielp och understöd skulle hafwa att förwänta; till hwilcket alt förutan hwad mehra, som framdeles så till durckmarcher som transporter och mera slijkt nödwändigt kommer att erfordras, när, som ofwanförmält är, alldeles intet wore at tillgå; Så kunde Kongl. StatzContoiret eij undwijka oss sådant att föredraga, samt råd och handräckning at åstunda på hwad sätt wärcket wijdare må kunna underhållas, samt hwad uthwäg måtte finnas, i så god tijd, som nödtorfften fordrar, alla nödige anstallter till ofwanberörde oomgängelige tarfwer att kunna författa. Detta Eders Kongl. Maij:tz StatzContoirs wälmeente och högstnödige föreställande till wärcketz upräthållande och befordran hafwe Wij wähl effter dess höga wicht och wärde tagit hoos oss uti noga och sorgfäldigt öfwerwägande, och på den ene sijdan nogsamt considererat högste nödwändigheten, att alle sådanne pressante nödtorffter till Eders Kongl. Maij:tz angelägne tienst och Rijketz gräntzers förswar och säkerheet med reeda och promte medel måste blifwa undsatte och under-

stödde; Men finne å andre sijdan, sedan så store swårigheter sig yppat genom upnegotiationer och uphandlingar widare något erkläckeligit upbringa, sjelfwe omöjeligheten wara i wägen, att kunna träffa något annat förslag, än hwad medelst de wahnlige Contributioner och durchtågzgiärder kan wara att tillgå, oansedt ock de samme till een fast ringa deel synes wela förslå till stoppande af det myckna, som i så mångahanda måtto brister och endteligen påfordras; Warandes der till med at befara, det desamma för Landetz och undersåtarnes genom hwariehanda krigetz tillfällen tilltagne stora oförmögenheet till een märckelig dehl moot dee förre åhren läre blifwa förminskade; Hwarföre Wij ock skatte wår underdånigste plicht lijkmätigt, sådant alt, tillijka med det Wij för detta, tijd efter annan, hafwe warit föranlåtne om tillståndet i underdånigheet att andraga, Eders Kongl. Maij:tz aldramildeste Nådh uti diupeste underdånigheet att underkasta: Dock på det Wärcket lijkwähl imedlertijd och än ytterligare någorlunda måtte kunna hållas uprätt och i gång, och Eders Kongl. Maij:tz högst angelägne tienst och dess Rijkes säkerheet icke råka i något efwentyr, däriemte erachtat oundwikeligit, wid närwarande Eders Kongl. Maij:tz wida aflägne wistande från dess Rijke, då de pressante tarfwer intet tåhla så långt drögzmåhl, att wij först kunne afwänta Eders Kongl. Maij:tz nådigste befallning, å Eders Kongl. Maij:tz wägnar att uthskrifwa och påbiuda för detta innewarande, äfwensom i dhet förledne åhret, en enckel Contribution tillijka med durchtågzgiärden, så at den förre, halfparten wid Midsommartijden och den andra helfften wid Thomasmessan, men den senare strax effter publicationen, och till det aldrasidste innan Påskahelgen nästkommande, skulle blifwa indrefwen, uthbetahlt och clarerad. Hwaruppå wij fördenskull uti underdånigheet förwänte Eders Kongl. Maij:tz Nådigste swar och approbation, till wår underdånige effterrättelse. Det är wäl icke utan, att

särdeles Contributionsmedlen läre senare uthfalla, än högsta nödwändigheten äskar; Men så lärer dock Eders Kongl. Maij:tz StatzContoir, effter sin hit in till försporde mycket berömmelige och waksamme omsorg och försichtigheet, genom Credit och anordningar imedlertijd der uppå sökia att uphandla hwadh som aldranödigst kan betarfwas, och så mycket någonsin giörligit må wara, hålla wärcket någorlunda gående. För det öfrige önske Wij af trogne och devote hiertan, att Gudh, den aldrahögste, täcktes mildeligen wälsigna Eders Kongl. Maij:tz högstbeprijslige förehafwande, samt tappre och segersamme Wapen, sålunda, att detta beswärlige kriget måtte snart till Eders Kongl. Maij:tz höga Kongl. gloire och odödelige beröm, samt Eders Kongl. Maij:tz Rijkes och trogne Undersåtares lijsa och uprättelse, med en hugnelig Fredh och Roligheet blifwa bekrönt och förwäxlat! Näst hwilcken wår underdånigste önskan wij uti diupeste underdånig lydno och wyrdnad intill döden förblifwe

Stormechtigste AllerNådigste Konungh
Eders Kongl. Maij:tz

allerunderdånigste och troplichtigste
undersåttare och tienare

Axel Julius De La Gardie. Fabian Wrede. Carl E:son Gyllenstierna.
N. Gyldenstolpe. G. Falkenberg. T. Polus.

Jah: Schmedeman.

Stockholm den 20 Januarii 1706.

147.

Rådet till Konungen, angående vidtagna åtgärder för en eskaders utrustning till Östersjöns fredande mot Ryska flottan.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Stormäktigste Aldranådigste Konung.

Wi hafwe uti det underdånigste hoppet, at Eders Kongl. May:t med wanlig och högstprislig Kongl. Nåd lärer hafwa uptagit och förmärkt, hwad Wi af den 19 Decembris sistledne hafwe erachtat wår underdånigste plicht likmätigt, i anledning af Eders Kongl. May:tz Ammiralitetz hoos Oss inkomne Skrifwelse, Eders Kongl. May:tz aldranådigste behag och widare förordning at hemställa, angående den Skiepz Esquadren som på den Nyen- och Narviske Redden i detta innewarande Året, under Ammiral Ankarstiernas commando, kommer at utlöpa och affärdas. Wi hafwe ok tänkt i underdånighet afbida sådan Eders Kgl. May:tz nådigste willia och förordning Oss till underdånig éffterrättelse, utan at Oss imedlertid widare derutinnan yttra. Men aldenstund tiden alt mer och mer begynner nalkas, wid hwilken den Esquadren nödwändigt måste wara aldeles färdig till at kunna utlöpa och wid första islåssningen infinna sig der å Orterne, derigenom at hindra och förekomma Fienden uti dhe förderfwelige anslag som han utan all twifwel icke mindre i detta än det förledne året torde hafwa, för Eders Kgl. May:tz Flottas anländande, at anfeigda Siökusterne och tillskynda sig en och annan tillförssel, warandes ok bem:te Ammiral så wäl som ÖfwerCommissarien von Otter hit ankomne, giörandes inständige påminnelser och ansökningar om nödige erfordrande medel, på det alla dhe anstalter och författningar, som till denne högtangelägne utredningen nu förut oundwikeligen måste giöras, kunne sättas i wärk och fullbordan, efftersom sielfwe Flottans utlop på widrig händelse så tidigt, som nödwändigheten fordrar, omöijeligen kunde winna sin framgång; Altså hafwe Wij för Eders Kongl.

May:tz därwid beroende angelägna tiänstz skul eij kunnat undgå at taga detta ärendet uti noga öfwerwägande, och till den ända låtit Ammiralen för Oss komma, då effter några omständigheters närmare föreställande, han sig utlåta månde, at så wida någon landstigning på ön Rättusari icke kunde försökas med mindre manskap än 4000 man, hwilka han för detta hade förment kunna på det sättet sammanbringas, at han finge här ifrån Swerige med sig 1000 man, och sedan blefwe af Revelske Garnisonen med 1500 man och af dhe wid Wiborg stående med äfwen så många biträdd, men förmärkte numera, at hwarken GeneralMajoren och vice Gouverneuren Schlippenbach eller GeneralLieutenanten Majdel kunde dem umbära, utan att förblotta och i äfwentyr sätta dhe dem anförtrodde Orter; Så hölt han sielf wara onödigt at någon större utredning för detta innewarande, än för det nästledne året skiedde, giöras skulle, efftersom den wore fulkomlig nog till at hålla Fiendens fartyg instängde och betäkka Kusterne dersammestädes. Och styrkas Wij fördenskul så mycket mera uti dhe underdånigste oförgripelige tankar, som Wi medelst ofwanbem:te wår underdånigste berättelse Eders Kgl. May:tz aldranådigste behag och godtfinnande underkastat hafwe, med önskan at Wi hade det samma till Wår underdånigste effterrättelse kunnat erhålla; Dock på det denne högstangelägne utredningen, till Eders Kgl. May:tz stora otiänst, icke måtte i någon måtto komma at studza och längre utdragas, hafwe Wi eraktat tryggast och förswarligast, at emedan Ammiralen sielf numera har funnit den af honom föreslagne landstigningen för ofwannämde omständigheter ogiörlig, låta utredningen af denne Esquadren inrättas på samma foot som Siöexpeditionen för det nästledne året anstältes, effter som Ammiralen förmenar den för i år giöra tillfyllest till fientlige Flottans instängande och Siökusternes betäckande, som Wi ok derpå hafwe skrifwit icke allenast till Eders Kongl. May:tz Ammiralitet, at det måtte draga

den goda försorg, at bem:te Esquadre effter den i förledit år författade Staten och Utredningen, med tillökning af en Medico och Apothecare-Gesel, hwilka Ammiralen till Folketz conservation pröfwar högstnödige, måtte till alla delar blifwa hel färdig at kunna äfwen så tidigt afsegla, som det då skiedde, till at derigenom desto bättre förekomma och hindra hwarjehanda anslag och inbrott på dhe Finske Kusterne, utan ock till Eders Kongl. May:tz Statz-Contoir, at låta sig wara angeläget de därtill erfordrande medel med det aldraförsta at utse och förordna, så at derpå icke något lärer studza. Sammaledes äre ock tillika med flere anstalter nödige ordres förfärdigade till Öfwerstarne Sparfelt och Patkul, at dhe af deras anförtrodde Regementer, äfwen som i det förledne året, commendera hwardera 225 man med complette Öfwer- och Underofficerare, till at med första Eders Kgl. May:tz Ammiralitetz befallning opbryta och marchera åt Carlscrona till bemelte Esquadres besättning, så at Wij med Gudz hielp förmode denne Utredning således till alla delar kunna i rättan tid wara färdig och winna sin lyckelige framgång och fulbordan, önskandes allenast at Wij uti det som Wi således uti en underdånig wälmening till befordran af Eders Kongl. May:tz angelägne tiänst hafwe funnit Oss förbundne at förordna, måtte hafwa träffat hwad som med Eders Kongl. May:tz aldranådigste behag och willia kan wara enligit, förblifwandes uti skyldigste lydno och wyrdnad in till döden

Stormäktigste aldranådigste Konung
Eders Kongl. May:tz

allerunderdånigste och troplichtigste
undersåttare och tienare

Axel Julius De La Gardie. Fabian Wrede. Carl E:son Gyllenstierna.
N. Gyldenstolpe. G. Falkenberg. T. Polus.

Jah: Schmedeman.

Stockholm d. 31 Januarii 1706 *).

*) Genom skrifvelse från hufvudqvarteret Bereza d. 19 April gillade Konungen hvad Rådet beslutit.

148.

Rådet till Konungen, om landshöfdinge-embetets förvaltning i Kopparbergs län.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Stormächtigste Allernådigeste Konung.

Såsom Landzhöfdingen Gripenhielm nyligen är med döden aflijden och någon tijd torde förlöpa, innan kundskap därom hos Eders Kongl: Maj:t kan inkomma, och Eders Kongl: Maj:t där på finner godt effter sitt nådige behag någon annan Landzhöfdinge uthj hans ställe att förordna; Warandes i medlertijd nödigt, att någon af authoritet och bepröfwad skickelighet och kundskap uthj Bergzlagerne där å orten må förträda LandzhöfdingeEmbetet och bewaka Eders Kongl: Maj:tz tienst och höga interesse samt Landetz och de importante Bärgzwärckens bästa; Altså äre Wij föranlåtne wordne att committera och anbefalla Lagmannen där sammastädes Baron Hans Rålamb att förrätta Landzhöfdingens vices och de beställningar, som å LandzhöfdingeEmbetets wegnar där i Länet böra skiötas och i acht tagas; Till wijdare Eders Kongl: Maj:tz Nådigste behag och förordning, på det i medlertijd icke något där af må blifwa försummat och efftersatt; Hwilket her med i underdånighet att berätta Wij hafwe erachtat Wår underdånigste plicht och skyldighet lijkmätigt, förblifwandes alt framgent med underdånigste lydno och wyrdnad in till döden,

Stormächtigste Allernådigeste Konung,
Eders Kongl: Maj:tz

allerunderdånigste och troplichtigste
undersåttare och tienare

AXEL JULIUS DE LA GARDIE. FABIAN WREDE. CARL E:SON GYLLENSTIERNA.
N. GYLDENSTOLPE. G. FALKENBERG. T. POLUS. ARWEDH HORN.

Jah: Schmedeman.

Stockholm d. 16 April 1706.

149.

Rådet till Konungen, om landshöfdinge-embetets förvaltning i Österbotten.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Stormäktigste aldranådigste Konung.

Det hafwer LandzSecreteraren och Cammereraren i Österbottn Oss nyligst kungiordt, at Landzhöfdingen Johan Ehrenschöld war genom döden afleden, hwilket Wij ok nu hafwe erachtat wår underdånigste plicht likmätigt Eders Kongl. May:t här med uti underdånighet at tilkänna gifwa; Men som någon tid torde fordras innan den, som Eders Kongl. May:t i nåder behagar i hans ställe till Landzhöfdinge utse och förordna, kan sig där infinna, och det Lähnet är widt begrepet och gräntzar till dhe fientlige Orterne, warandes jämwäl nödigt at någon förfaren och drifwande man må imedlertid förestå Höfdingedömet samt förrätta den instundande utskrifningen och recruteringen, med hwad elljest till Eders Kongl. May:tz tiänst och höga interesse bör i acht tagas; Och på det icke något må blifwa efftersat och försummat, altså äre, till Eders Kongl. May:tz widare nådigste behag och förordning, Wij föranlåtne wordne at anbefalla Lagmannen Johan Stiernstedt imedlertid at förträda vice LandzhöfdingeEmbetet och behörigen bewaka Eders Kongl. May:tz der å Orten warande höga interesse, efftersom han nyligst för detta wid Landzhöfdinge beställningens förestående uti Åbo och Biörnborgz Lähn, i Landzhöfdingen Bures frånwaru, har wijst berömlige prof af sin skickelighet och waksamhet samt underdånigste Zele till Eders Kongl. May:tz tiänstz befordran. Wij förmode underdånigst, at Eders Kongl. May:t warder denne af Oss giorde wälmente anstalt med wanlig Kongl.

Nåd förmärkandes, och förblifwe uti underdånigste lydno och wyrdnad in till döden

Stormächtigste Aldranådigste Konung
Eders Kongl. May:tz

aller underdånigste och troplichtigste
undersåttare och tienare

AXEL JULIUS DE LA GARDIE. FABIAN WREDE. CARL E:SON GYLLENSTIERNA.
N. GYLDENSTOLPE. G. FALKENBERG. T. POLUS. ARWEDH HORN.

Jah: Schmedeman.

Stockholm d. 10 Maii 1706.

150.

Rådet till Konungen, om de i Sverige varande krigsfångars ansökningar.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Stormächtigste Aldranådigste Konung.

Såsom Eders Kongl. May:t medelst Des nådigste bref daterat Rawitz den 23 Februarii nästledne åhr 1705 har i nåder behagat låta Oss weta Des nådige willia och förordning, at dhe Ryske och Saxiske Officerare och Gemene af tysk nation och den Evangeliske Läran, hwilka dels medelst trolofning, dels wärkeligen ingångne gifftermål hafwe sig förbundit med Eders Kongl. May:tz undersåtares barn och döttrar, måge blifwa tillstadde at antingen få träda i Eders Kongl. May:tz wärkelige tiänst eller elliest sättia sig neder i Landet under Eders Kongl. May:tz be-

skyd, såsom andra Eders Kongl. May:tz undersåtare, och fördenskul warda utur förtekningarna utslutne, som till fångarnas utwäxling effter Eders Kongl. May:tz förra nådige befallning kunne blifwa opsatte; Altså till underdånigt föllje deraf, hafwe Wij wäl wid så beskaffade omständigheter låtit sådane Officerare och Gemene niuta deras frihet, sedan dhe aflagt deras trohetz Eed och stält behörig säkerhet för sig; Men aldenstund nu några slika lösgifne, serdeles Officerare, som äre dels Curländare, dels Preus- eller Brandenburgiske och andra neutrale Machters undersåtare, eller ok elljest hafwe under deras fängelses tid öfwergifwit deras wilfarande och antagit wår Evangeliske Lära, nu giöre ansökning at också få träda i Eders Kongl. May:tz wärkelige krigztiänst under Regementerne, så elljest som enkannerligen på Liffländske sidan, kunnandes Wij dock eij säkert weta om och huruwida Eders Kongl. May:t må wara behageligit der till at samtycka; Fördenskul äre Wij föranlåtne, sådant Eders Kongl. May:tz nådigste behag och godtfinnande uti skyldigste underdånig wyrdnad at underkasta, som Wij till yttermera säkerhet och wår underdånigste effterrättelse förwänte. För det öfriga, aldranådigste Konung, äre här jämwäl åtskillige af dhe fångne Saxiske Officerarne, som hafwe inlagt deras underdånige ansökningar, at få emot gifwen Revers och säkerhet af dhe öfrige här qwarblifwande fångne Officerarnes caution, på någon wiss dem förelagd tid, resa till deras fädernes Ort och förese sig med nödiga medel till deras uppehälle och underhål, emedan dhe därpå lida brist och elljest icke weta sig någon utwäg till deras födo, williandes dhe på berörde sätt sig förbinda till en sådan dem föreskrefwen tid ofehlbart sig åter at inställa; Men som Wij icke hafwe någon Eders Kongl. May:tz befallning dertill at samtycka, så hafwe Wi dem detsamma icke heller bewilliat, kunnandes likwäl eij förbigå sådant härmed till Eders Kongl. May:tz egen nådigste förordning i underdånighet at berätta,

med ouphörligit förblifwande uti underdånigste lydno och wyrdnad in till döden

Stormächtigste Aldranådigste Konung
Eders Kongl. May:tz

aller underdånigste ock troplichtigste
undersåttare ock tienare

AXEL JULIUS DE LA GARDIE. CARL E:SON GYLLENSTIERNA.
T. POLUS. ARWEDH HORN.

Jah: Schmedeman.

Stockholm d. 30 Maii 1706 *).

151.

Konungen till Rådet, angående religionssvärmare i riket.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Carl etc. Wår synnerlige ynnest etc. Såsom Wij med stort missnögie måste förnimma, at oacktadt de stränga påbud och stadgar angående religions wäsendet, som tid efter annan uti Wårt Rike äre utgångne, en hop swärmeandar skola finnas, de där med deras fördömliga biläror och satzar söka at förswaga och undergrafwa grundwallen af den Ewangeliska läran; ibland hwilka ock de komma at räknas, som under skien af gudacktighet förföra mången obetänksam och nyfiken menniska på irrwägar och skadeliga meningar: warandes at befara, at detta owäsendet så mycket widare torde utbreda sig, som den Swenska studerande ungdomen begirigt reser til de främmande Academier och där mäst uppehåller sig, hwarest den lätteligen detta giftet kan insuga, och sedan hela fädernes-landet där med ansticka:

*) Konungen svarade genom bref från Alt Ranstadt den 22 Okt., att "det kan så med det ena som andra anstå til wijdare".

Fördenskuld och emedan Oss eij mindre, än högst lofl. Förfäder, det besynnerligen är om hiärtat, at det Ewangeliska liuset, som genom Guds nåd uti Wårt Rike har upgådt, äfwenwäl härefter uti dess klarhet må behållas, och dymedelst alt tillfälle betagas til sådana läror, hwilka både i det werldsliga och andeliga ståndet mycken förwirring och oro kunde förorsaka: Altså blifwe Wij föranlåtne Eder härmed i nåder at anbefalla, det J däröfwer hållen hand, at de personer, som med dessa swärmerien beträdas, eij allenast måge blifwa dragne til answar och förhör, utan ock när de äre öfwertygade och brotzlige fundne, för deras förmätna upsåt til förändringar och nyfikenheter, i följe af Wåra religions stadgar, på det skarpaste ansedde och näpste. Och på det at desse måge finna, at man alfwarligen sådant tänker efterkomma; ty willie Wij härmed än ytterligare hafwa förordnat, at de, som kitsla sig med sådana biläror, dem på ett och annat sätt utsprida och förfäckta, och ifrån deras wilfarelser icke willia afstå, skola land och Rike förwisas, där de äre främmande; men ifrån tiänst och ämbete afsättjas, där de äre inhemske och Wåre födde undersåtare, jämwäl ock annat straf undergå, effter som brottet kan finnas. Med den studerande ungdomen willie Wij at sålunda skall förhållas: först at ingen skall tillåtas at resa til utländske Academier, som icke är förhörd uti sin troos-bekiännelse och däruti finnes wara fast och grundad: sedan at ingen för Studiernas skuld skall uppehålla sig wid de misstänckte och berycktade Academier i Tyskland, i synnerhet derest det så kallade Pietisteriet mäst läras och yrkias: såsom ock at alle wid deras hemkomst skola upwisa giltiga witnesbörd, hwarest och huru länge de wid någon Academie sig hafwa uppehållet, innan de till någon tiänst i det werldsliga eller andeliga ståndet blifwa antagne och befordrade. De som understå sig at giöra emot denna Wår förordning, skola såsom Wåre förbudsbrytare ansees, och icke hållas wärdige någon

beställning i Wårt Rike at bekläda. Och på det at ingen härwid må förbära någon owetenhet; ty är Wår nådige willia och befallning, det J denna Wår förordning alla stifter och Academier i Wårt Rike antyden och kundgiören: inkommande jämwäl med Edert underdåniga betänkande, om nogot widare därwid är at påminna. J uträtten härmed det Oss till nådig behag länder. Och Wij befalle etc. Fältlägret wid Lusuc i Wollynien den 7 Junij A:o 1706.

CAROLUS.

C. Piper.

152.

Rådet till Konungen, svar på näst föregående skrifvelse.

(Efter originalkonceptet i Riksarkivet.)

Stormächtigste Allernådigste Konung.

Så snart Eders Kongl. Maij:tz nådigste breef af den 20 Sept. i förledet åhr Oss tillhanda kom, hwarutinnan Ed. Kgl. M:t gifwer oss wid handen huru som Eders Kgl. M:tt wore för öronen kommit, at åthskillige Swärmandar skulle sig här och där uti Eders Kongl. Maij:tz Rijke insmyga, de där kallas Pietister, sökiandes därsammastädes at uthsprijda deras willfarande Lähra, och fördenskull wille wara nödigt, at man i tijd och innan berörde willfarelse wijdare toge öfwerhanden, på alt sätt måtte wara betänkt densamme at förekomma och uthrota; befallandes Oss altså, at icke allenast sielfwe hafwa ett noga inseende därpå, att slijke Swärmeandar sig i Landet intet få innästla, utan ock till wederbörande därom ställa alfwarsamme Ordres, så lagandes att de, hwilka med slijk willfarelse blifwa beträdde, därföre lagligen måge warda afstraffade, iemwäl och

i synnerhet med ett fordersamt sluuth at afgiöra Saken angående Magister Krüger ifrån Rijga, hwilken för samma willfarelse hoos Oss skulle wara angifwen; Så månde wij ock till underdånigt föllie däraf genast af den 20 October därpå fölliande affärda bref därom till alla biskopar, Academier och Consistorier, så wäl som till Gouverneurer och Landzhöfdingarne, att i anledning af högstbemälte Eders Kgl. M:ttz och förre uthgångne Kongl: förordningar hafwa ett wakande öga samt alfwarsamt inseende därpå at sådane Swärmeandar sig å deras orter icke måge få insmyga, mindre uthsprijda deras willfarande meningar moot Gudz i den helige Skrifft uppenbahrade Ord och dess oföranderlige Sanning; utan sökia detsamma, på alt efftertryckeligit sätt, effter yttersta giörligheten at förekomma och uthrota, låtandes dem, som i dy måhl med skiäl hållas misstänckte, ställas under wederbörligit förhör och noga ransakning, till wijdare lagligit uthslag och därpå, effter omständigheterne och Saksens beskaffenhet, fölliande näpst och straff för den som pröfwas bråttzlig och öfwertygad, och corresponderandes däröfwer till den ända med hwar annan, så at Eders Kgl. M:tz Christelige och nådigste willie och ändemåhl där wid i alla måtto må warda befrämiat och erhållit; Wij fordrade ock däriemte en omständelig berättelse ifrån hwar och en af dem, om och huru wijda någre sådane misstänckte Swärmeandar där hafwa warit eller för tijden finnes och hwad för persohner de äro, som utj sådan willfarande lära kunna wara eller blifwa beträdde och öfwertygade at hafwa någon deelachtighet; Wij beordrade ock för det öfrige enkannerligen Academierne och Consistorierne att gifwa noga achtning därpå, at icke någre böcker och tryckte handlingar måge blifwa insände och af de Studerande brukade, som innehålla någon willfarelse eller strijda moot den Helige Skriffts rätta meening och wåre sig därpå grundande Symboliske böcker. Sammaledes hwad i synnerhet den uti Rijga namngifne

Mag. Krüger angår, anbefalte wij framledne General Superintendenten Bergio, att han tillijka med Superintendenten i Staden Rijga och någre flere adjungerade Lährde Män, måtte där å orten ställa om honom en alfwarsam Ransakning och därmed iemte deras betänkiande sedan fordersamst inkomma; bemälte Ransakning berättas wäl ock wara hållen, men så är densamma lijkwäl ännu intet insänd, och låthe wij fördenskull nu därom å nyo afgå befallning. De öfrige hafwa sig nu mera alla och i synnerhet Consistorium Academicum i Upsala i desse dagar infunnit med deras Swar och berättelser uppå ofwanbemälte wåre bref, fördenskull wij ock wore uti Rådet sammankomne, till at låta Oss de samme föreläsa och tillsee hwad wijdare därwid wore att giöra; Och som äfwen i det samme Oss inhändigades Eders Kongl. M:tz nådigste breff, daterat wid Lusuc i Wollynien den 7 Junij sidstl., erseendes därutur, huru som Eders Kgl. M:tt med stort missnöije hade måst förnimma, at, oachtad de stränga Påbud och Stadgar angående Religions wäsendet, som tijd effter annan uti Ed. Kgl. M:tz Rijke äro uthgångne, en hoop Swärmeandar skohla finnas, de där med deras fördömmelige bijläror och satzar sökte at förswaga och undergrafwa grundwahlen af den Evangeliske lähran, ibland hwilka ock de komma at räknas, som under skeen af Gudachtighet förförde mångén obetäncksam och nyfijken menniskia på irrewägar och skadelige meningar; Warandes at befahra, at detta owäsendet så mycket wijdare torde uthbreda sig, som den Swenske Studerande ungdomen begijrigt reeste till de fremmande Academier, och där mäst uppehölle sig, hwarest den lätteligen det gijfftet kunde insuga och sedan hela fäderneslandet därmed ansticka; fördenskull och emedan Eders Kgl. Maij:t eij mindre än dess högstl. förfäder det besynnerligen wore om hiertat, at det Evangeliske Liuset, som genom Gudz nåd uti wårt Rijke haar upgåt, efwen wäl häreffter uti dess klarheet må behållas, och dymedelst alt

tillfälle betagas till sådane läror, hwilka både i det wärldzliga och andelige Ståndet mycken förwirring och oroo kunde förorsaka; Altså blefwe Eders Kongl. M:tt föranlåten Oss at anbefalla, at däröfwer hålla hand, at de personer, som med desse Swärmerijen beträdes, eij allenast måge blifwa dragne till answar och förhör, utan ock, när de woro öfwertygade och brotzlige fundne, för deras förmätna upsåth till förandringar och nyfijkenheter i föllie af wåre Religions Stadgar på det skarpaste ansedde och näpste; förordnandes därjemte, at de, som kitzla sig med sådane bijläror, dem på ett och annat sätt uthsprijda och förfächta och ifrån deras willfarelser icke willia afstå, skohla land och Rijke förwijsas, där de äro främmande, men ifrån tienst och Embete afsättias, där de äro inhemske och wåre födde undersåtare, iemwäl ock annat straff undergå, effter som brottet kan finnas. Med den studerande ungdomen wille Eders Kgl. M:tt at sålunda skulle förhållas: först at ingen skall tillåtas at resa till uthländske Academier, som icke är förhörd uti sin tros bekiännelse och där uti finnes wara fast och grundad; sedan at ingen för studiernes skull skall uppehålla sig wid de misstänckte och berychtade Academier i Tyskland, i synnerhet derest det så kallade Pietisteriet mäst läres och yrckias; såsom ock at alla wed deras hemkomst skohla upwijsa giltige wittnesbörd, hwarest och huru länge de wid någon Academie sig hafwa uppehållit, innan de till någon tienst i det werldzliga eller andeliga Ståndet blifwa antagne och befordrade. De som understode sig at giöra moot denne be:te Eders Kgl. M:tz förordning, skohla såsom förbudzbrytare ansees och icke hållas wärdige någon beställning i Eders Kgl. M:tz Rijke at bekläda, och på det ingen härwid må förebära någon owetenhet, ty befalles oss bem:te förordning alla Stiffter och Academier antyda och kundgiöra, fordrandes iemwähl wårt underdånige betänckiande om något wijdare därwid wore at påminna. Detta be:te Eders Kongl. M:tz nådigste

bref och därutj författade förnyade befallning hafwer gifwit oss så mycket mera anledning till at så mycket mera pröfwa ofwansagde berättelser, som ifrån Academierne och Consistorierne woro inkomne, som wij ock mundteligen däröfwer afhört ÖfwerHåfPredikanten och Primarium Professorem Doct. Molijn; hwilka samtl., sombliga med flere och en deel med få omständigheter, befunnes därutinnan öfwerensstämma, att de förust och främst med underdånigste wyrdnad beprijsa Eders Kongl: M:tz helige nijt och aldrachristeligste försorg om den sanna Evangeliske Lutherske Religionens widmachthållande uti dess Rijke och hwariehanda sig insmygande Swärmeandars och irrige nyheters förhindrande och afskaffande; Sedan ock för det andra, att ehuruwäl de hade orsak att beklaga det owäsende, som Wår reena Evangeliska Kyrckia nu i någre åhr bårt åth på de främmande orter anfächtat och föroroat hafwer; i det några, kallade Pietister, under en förkastat skrymtachtighet sig så diärfweligen en större uplysning både i Gudz helige ord och den sanna Christendomen tillmätt hafwa, än någon annan, ja wäl af de lärdeste och gudfruchtigste församblingenes Ledamöter, den för dem hafft och hafwa kunnat, och altså under en slijk inbillad klokoch helighet, då de hållit andra för dårar, den uppenbahra Gudztiensten förkastat och de rätta Salighetz medel förachtat, icke allenast sielfwa uti många irriga och fanatiske meningar så uti Dogmaticis som Moralibus stadnat, utan ock i sine förbudne sammankomster sådant sökt androm at anhängia och där medelst sin fördärfwelige willfarelse wijda at uthsprida; Så hade lijkwist icke allenast de andre Consistorierne, men ock i synnerhet Facultas Theologica uti Upsala, effter forna sine Præceptorum exempel och effterdöme nu så mycket sorgfaldigare uti alla sine exercitijs både publicis och privatis där hän arbetat, och än arbeta skall, att den studerande ungdomen från en dylijk Suurdeeg förwarad, alla sådana skadeliga omgängen,

böcker och misstänkte Skriffter måtte lära att fly och i det stället sig i Gudz ord och den helige Bibels, de Symboliske böckers och wälbepröfwade Lärde Mäns Skriffters läsande och betrachtande, samt andre Academiske Studiers idkesamme drifwande flijtigt öfwa, och genom den aldrahögstes bijstånd således det erhållit, at ock Academierne intill närwarande stund för sådant buller äro wordne frije, som de ock, ehuru denne Swärmelähran elliest utj utrijkes orter må sig uthspridt hafwa, hade orsak at tacka Gud, att man än aldrig försport eller wid undersökiandet kunnat befinna, det sådane Swärmeandar skulle sig där infunnit, fast mindre att slijke Pietistiske Conventicula och sammankomster skulle försökte och plägade warit; dess utan hade man ock icke allenast i Upsala låtit af trycket uthgå och publicera ett mycket alfwarsamt programma till nödig wahrning och achtning för den Studerande Ungdomen från alla skadelige bijläror, utan ock wid alla de andra Academierne, så wäl som i Stiffterne, giort nödige påminnelser och åthwarningar till hämmande och afböijande af alla sådane swärmerier. De lefde ock i den tillförsicht till Gud, att då Censor Librorum här i Stockholm, iemte den anstalt man all annorstädes, wid auctioner och elliest, giort om förbudne böckers indragande, ett waksamt öga hade på de inkommande böcker, at under dem icke något misstänkt och fördärfweligit får fritt passera, skulle man ock wäl framgent få hugna sig af en så åstundelig lycksahlighet, önskandes därhoos at lärarena hwar med annan i den Evangeliske Kyrckian om en reen lähra och en sann, rätt och oförfalskad Gudzfruchtan måtte noga bekymbrade wara, på det onyttige splijter och ordeträtor undwijkas måtte, sanningen i enfaldighet styrckias och deras munn, som sanningen bestrijda willia, tilstoppad warda. Utaf hwilket alt Eders Kongl: M:tt nådigst förmärckiandes warder att man, Gudi loff, intet haar kunnat här i Eders Kongl: M:tz Rijke någre sådane Swärmeandar för tijden förspöria, som skulle

förmå sättia Wår reena Evangeliska Lähra uti fahra och efwentyr; Skulle den, som sådant hoos Eders Kgl. M:t angifwit hafwer, weta att gifwa något slijkt närmare wid handen, så warde wij då icke underlåtandes att låta därefter än wijdare undersökia, och skaffa därpå boot och rättelse, lijkmätigt Eder Kgl. M:tz nådigste i dy måhl uthgångne förordningar.

Elliest, allernådigste Konung, haar man, enkannerligen hwad Academien i Upsala beträffar, förmärckt utur de därifrån insände Protocoller, att emellan Theologiske och Philosophiske samt de flere Faculteterne icke aldeles haar warit den sämia och samdrächtighet, som sig borde, utan at de af Philosophiske Faculteten med någon wijdrighet yrckt och framstält hwariehanda om ett eller annat wärck, som är uthgångit, antingen under någons af Theologiske Faculteten censur eller elliest med deras wetenskap, hwarwid de lijkwäl förmeent wara några betänkeligheter eller anstöteligheter, williandes dock intet yttra sine meningar reent uth, med påstående, at Theologiske Faculteten sig först uthlåta måtte med annat dylijkt, som elliest lätteligen hade kunnat med fog och lämpelighet så mycket snarare slättas och bijläggias, som en stor deel däraf synes bestå mera uti hwariehanda Locutioner och ordeformer, än uti realiteter, och de af Theologiske Faculteten sielfwe icke wijst sig obenägne till at förklara eller rätta hwad som förklaring och rättelse fordrade *). Williandes dock däriemte synas, att

*) *Följande förekommer här i konceptet, men öfverstruket:* Enkannerligen först en skrifft, som af en ung Magister, Tiburtius benämd, uti verser och rijm är upsatt och af trycket uthgången på Swenska, under titul af *Siälenes saliga Nöije uti Jesu blodiga kors och död,* och Professor Theologiæ Palmroot censerat, uppå hwilkens censur, som där hoos tryckt är, finnes desse orden: Censura ven:æ Facultatis Theologicæ; dock, som det föregifwes, utan Facultatis och Censoris wetenskap; påstående Facultas Philosophica, at däruti funnos åtskillige anstöteligheter och oanständige formulairer, dock utan at willia uthlåta sig hwaruti de bestodo, ehuru offta ock Theologiske Faculteten det begiärte, williandes ock Author sielf ge-

ock Facultas Theologica och dess ledemöter wid deras censurer icke så altijd brukat den wahrsamhet, som lijkwäl högstnödig är, lijkmätigt Kongl. iemwäl i dy måhl uthgifne alfwarsamme förordningar, till hemmande och förekommande af hwariehanda irringar, twistigheter och skade-

---

nom ett additament sådant förklara och rätta, utan yrckte alt iemt därpå att Facultas Theol. först måtte yttra sig om de funne Skrifften richtig, och då wille den andre wara wederredo at uthwijsa de anstötelige rum, som däruti finnes, enär och på den orth det behöfwes; förmenandes icke deste mindre i medlertijd at Skrifften wore wärdig att förbiudas och indragas, hwartill ock de af Theol. Faculteten endtl. samtyckt, så wijda däruti finnes owahrsamme locutiones, hwilka till efwentyrs dock torde admittera benignam interpretationem.

2. Yrckte Facultas Philosophica mycket därpå at Facultas Theol. icke hade welat censera och tillstädia ett wärck at publiceras, som en afleden Adjunctus Theol. Schütte hade sammanskrifvit emot Pietistas.

3. Sedan hade Facultas Philosophica ock något att tahla där på, att ganska få af dem, som studera i Theologien, willia undergå disputationer uti Philosophien, som bem:te Facultet lijkwäl förmeente wara nödigt.

4. Wijdare hölt Facultas Philosophica, att Conamina Theologica, som HåfPredikanten Dahlborg haar författat, och Doct. Diurberg til en deel med Doct. Molins wethskap och samråd hade censerat, innehölle något särdeles om Theologiâ Mysticâ som wore mörckt, fast han under sielfwe disputationen sökt det at förklara.

5. Wore där en Skrifft uthkommen, angående Controversias recentiores, till hwilken Doct. Diurberg wore Author, hwarpå Facultas Theologica i lijka måtto hade något att tahla, men be:te Doctor förklarat sig på det sätt, att han aldrig tänckt densamme så uthgifwa, utan att den wore aldeles moot hans willia och förbud uthkommen, williandes sig betänckia, antingen det skulle utharbetas och under behörig censur framtees eller ock effter tijdsens och Saksens beskaffenhet, som han ock sitt namn icke en gång därtill satt hade, aldeles nedläggias och aboleras, hwarföre han ock allaredo giort anstalt, at de uthkomne exemplaren skohla återhemptas. Elliest hade dock dess innehåld eij annat warit, än at ventilera en deel af de nya controversier, ingalunda sökiandes därmed någon conciliation inter falsas opiniones Pietistarum et veram Doctrinam, hwilket wore en Syncretismus, utan detta skulle allenast wara et project att öfwerwäga och tillsee, huru Doctrina Pietatis böhr stå i sine terminis, och at det skulle finnas uti wissa quæstionibus controversis, när Saken blefve uthredd, det man wille hålla sig till sanos sermones Domini nostri Salvatoris.

lige påfölgder; Fördenskull Wij ock hafwe nödigt erachtat, att låta till Consistorium Academicum afgå en åthwahrning, att de innehålla med alla onödige disputer och twister, hwaraf stort owäsende uti Religionen lätteligen i längden kan upwäxa, fast det i förstonne icke tyckes wara af synnerligit wärde, och i stället låta sig wara högst om hiertat, at med Christelig nijt, samdrächtighet och eenighet sökia att befrämia hwad som till handhafwande af wår sanna Religions och den rätta Gudzfruchtans reenhet samt ungdomens underwijsning och däröfwer uthgångne åtskillige Kongl. förordningars effterlefwande hörer och tienar, iemwäl i synnerhet en noga wahrsamhet i acht taga innan något wärck tillåtes att publiceras eller tryckias, tillseendes för all ting at däruti någre anstöteligheter emoot den helige Skriffts och Wåre sig därpå grundande Symboliske böckers wedertagne rätta meening icke till någon deel må inflyta.

Hwad därnäst widkommer Consistorij Holmensis berättelse: Så förmähler detsamma wäl, att här i Stockholm för detta någre få warit angifne, som hafwa understundom hafft någre private sammankomster och förmente gudachtighetzöfningar, dock utan att de med någon särdeles irrig och kättersk mening äro beträdde: Men sedan Consistorium haar hafft dem till förhör, och i alfwarsam måtto förestält dem att sådant icke wore tillåteligit, utan sträfwande moot uthgångne Kongl. förordningar; Så hafwa de ock rättat sig däreffter och afhållit sig ifrån alla sådane wijdare Sammankomster, så at ifrån den tijden haar warit tyst med detta Pietistiske owäsendet, som Consistorium ock förmäler sig intet förmerkt någre slijke Sammankomster sedan wara håldne; Kunnandes ock fördenskull intet gifwa någre wid namn, som därmed omgå skohla; Dock som åthskillige främmande Studenter här ankomma eller förskrifwes till Pædagogier; Så giör Consistorium, till förekommande af hwariehanda oreda, oordning och fahra i

detta måhl, sådane underdånigste oförgrijpelige förslag, som redan icke allenast för detta medelst uthgångne Kgl. förordningar äre faststälte, utan ock än ytterligare i förmågo af ofwanb:te Ed. Kgl. M:tz nyligest ankomne alfwarsamme bref blifwa befrämiade och handhafde. Hwilket ock förmodeligen lärer genom Gudz nåd wara krafftigt nog till at iemwäl afböija och förekomma, att hädan effter icke hwariehanda Swermeandar eller så kallade Pietister med deras fördömmelige wahnlähror och skadelige meeningar måtte kunna på något sätt innestla sig och besmitta wår reena Evangeliske lähra, eller förleeda de eenfaldige och dem, som icke äro nog grundade i deras Christendom; helst när ock den åthwarningen, som Eders Kgl. M:tz Cantzlie-Collegium till underdånigt föllie af Eders Kgl. M:tz nådigste befallning nyligst författat och af trycket utgå skall till afwäriande af skadelige, förbudne och misstänckte böckers införande eller försälliande, af wederbörande med alfwarsamhet handhafwes och efferlefwes. Hwarföre och på det hwar och en må så mycket bättre och närmare wara underrättad om Eders Kongl. M:tz högstbeprijsliga nijt och alfwarlige willie och förordning i ofwanberörde måtto; Så hafwe Wij till underdånigst föllie af högstbe:te Eders Kongl: M:tz nådigste befallning, för bättre efftertrycks skull, låtit tryckia sielfwa Eders Kongl. Maij:tz nådigste bref, så at däraf nödiga exemplar kunne blifwa kringsände till alla Gouverneurer och Landzhöfdingar samt Biskopar, Academier och Consistorier, med alfwarlig åtwarning, att ställa sig dettsamme i alla måtto till underdånig effterrättelse och hålla noga hand däröfwer, att Eders Kgl. M:tz nådigste willie och Christelige förordning till alla dehlar må blifwa tillbörligen i acht tagen och fullbordad; Kunnandes wij för wår deel icke finna därwid något wijdare i underdånighet att tilläggia eller påminna, effter som wij ock icke underlåtandes warde att alt framgent hafwa på dess effterlefwande ett wakande och alfwarsamt inseende, för-

blifwandes med underdånigste lydno och wyrdnad in till wår död

Stormächtigste allernådigste Konung
Ed. Kgl. M:tz etc.

Stockholm d. 14 Julij 1706.

153.

Rådet till Konungen, angående Polska krigsfångar.

(Efter originalkonceptet i Riksarkivet.)

Stormächtigste Allernådigste Konung.

Såsom ibland de fångar, som under detta påstående Kriget genom Eders Kongl. Maij:tz segersamme Wapen äro tagne och hijt i Rijket öfwerbrachte, finnes en Pohlnisk Adelsman Uladislaus Krullouskij, hwilken berättar sig wara grepen då han warit på wägen stadd uti Littowen wid en bröllopz Act, såsom ock några flere Pohlniske både Officerare och gemene, sittiande i Österbottn och annorstädes här i Rijket, de där samtl. anbiuda sig att willia afläggia deras trohetz och huldskaps Eed till Konung Stanislaus, anhållandes underdånigst att blifwa utur deras fängelse förlossade, till at kunna sig hoos högbem:te deras nu mera uthkorade och krönte Konung och til dess tienst inställa, aldenstund de, warandes från deras anhörige så långt stadde, elliest icke hafwa något at uppehålla sig af, eller weta det ringeste at tillgå, utan lijda nöd och måste uti elände förgås: Altså understå wij Oss wäl icke till sådant deras ansökiande att samtyckia; Men kunne lijkwäl eij undgå därom Eders Kongl. M:t i underdånighet härmed att berätta, och afwänta hwad Eders Kgl. M:t angående bem:te och flere Pohlniske fångar, som till högbem:te Konungz tienst och huldskap sig anbiuda, i nåder täckes förordna och Oss an-

befalla till wår underdånigste effterrättelse; förblifwandes uti underdånigste lydno och wyrdnad in till wår död

Stormächtigste AllerN. K.
Ed. Kgl. M:tz etc.

A. J. De La Gardie.	F. Wrede.	C. Gyllenstierna.
N. Gyldenstolpe.	G. Falkenberg.	A. Horn.

J: Schmedeman.

Stockholm d. 17 Octob. 1706.

154.

Rådet till Konungen, angående ett uppbringadt Danskt fartyg.

(Efter originalkonceptet i Riksarkivet.)

Stormäcktigste etc.

Det har Amiralen Anckarstierna nyligast hijtsändt och Ed:s Kgl. M:tz samptel. herwarande Rådh communicerat en Ed:s Kgl. M:tz nådigste skrifwelse till dess Amiralitetz Collegium de dato Zaludeck d. 12 Martij innewarande åhr, hwarutinnan E. Kgl. M. nådigst tillkännagifwer huruledes E. Kgl. M:t igenom ett upsnappat bref förmärckt att uthi Kiöpenhambn een hemblig handel förehades åth Narven, hwarföre be:te AmmiralitetzCollegium deruppå ackt hafwa och tillsee skulle att kunna det uthi be:te skrifwelse nämbde och till Narven ärnade fahrtyg anten på fram- eller åtherresan ertappa. Såsom nu åfwann:de Ammiral mehrbe:te fahrtyg på dess åtherresa öfwerkommit och upbrackt, har han ock sändt det samma tillijka med högstbe:te E. Kgl. M:tz skrifwelse och dess bijlagor jemte Skepparens original Pass, Connoissementer och Certepartier sampt någre Räkningar, hwaraf man see kunde hwad Godz till Narwen blifwit brackt och nu åther innehades, under sin Sons Lieut.

Anckarstiernas commendo hijt till wijdare Ransakning och endteligit afdömande. Kort tillförende hade den härwarande Danske Justitie Rådh Grüner här hoos samptl. E. Kgl. M:tz Rådh öfwergifwit ett Memorial, hwaruthinnan han på sin Konungs befallning till känna gifwer att een Konungens i Dannemark Undersåthe och borgare uthi Kiöpenhambn Wilhelm Edinger benämnd hade uppå sin skrifftelige Edh erhållit Konungens pass att låta een Smack, Jumfru Anna Maria benämnd, med Wijn och andra som eij wore Contrebande Waror ladat, till Narva afgå, och som densamma lyckeligen wore framkommen och nu åther wäntades tillbakas, och han sammaledes Edeligen hade erhållit att Smacken med oförbudne Waror för dess egen Räkning wore ladat, så begiärte Konungen af Dannemark, att mehrbe:te Smack måtte på intet sätt uppehållas och uthi dess farth något hinder tillfogas, hwarwijd tillijka klagades öfwer den oförrätt och skada som be:te Edinger förledit Åhr lijdit igenom det att hans då äfwenledes ifrån Narven kommande Smack blifwit uthaf Ammiralen Anckarstierna uppehållen, med bijfogat hotelse att om det ytterligare skulle skee och dhem Danske Undersåtare uthi deras handel något hinder och uppehåll förorsakas, så nödgades Konungen sina Undersåtare att skydda och dertill bruka sådanne Medell som effter all folckens lagh honom wore tillåtelige; Heruppå månde Wij igen be:te Justitiæ Rådh alfwarsambligen swara och derhoos föreställa låta, att Wij med största förundran måste förnimma, att han nu åther wille klaga öfwer det som förledit åhr med Edingers Smack händt, sedan honom samma gång så klarl. blifwit bewijst Edingers swåra förseende, och hwarmed man då i Dannemark sigh åthnöija låtit, som af deras stillatigande kunnat märckias; sammaledes funno Wij hans hotelser mycket otijdige och hwarmed han ändock slätt intet worde uthrättandes, aldenstund Wij derigenom uthi ingen måtto låtte afhålla Oss ifrån Wår underdånige plickt och

skyldigheet att bewaka Ed:s Kgl. M:tz höga tienst och interesse. Emedlertijd såsom Edingers Smacke war till Narven redan kommen för än Ed:s Kgl. M:tz Skeps Escadre under Ammiralen Anckarstierna war gången i Siön och altså dhe Fin- och Ingermanländske Kusterne eij kunde kallas inspärrade och stängde, så låte Wij derhoos honom wetta, att så wijda offta be:te Smack eij blefwe beträd med origtigheet, hade hon intet uppehåld att befrukta, men skulle ock den ringaste oricktigheet finnas, så måtte han wara försäkrat att hon icke allena skulle upbringas, uthan ock emoth henne effter strängaste rätten förfaras, sedan med Edinger förledne åhr blifwit igenom fingren sedt och han altså een god åthwarning bekommit. Så snart nu Lieut: Anckarstierna med Smacken hijt anlände och hoos Oss åfwannämnde Skriffter och documenter ingifwit, Wij ock uthaf E. Kgl. M:tz nådigste Skrifwelse och befallning till AmmiralitetzCollegium inhämptat, att derwijd effter Ed:s Kgl. M:tz Förordningar sampt Wår uthgifne Instruction förfaras skulle, hafwe Wij Saken till noga skärskåd- och öfwerwägande företagit och derwijd så wähl Skepparens Pass, Connoissementer, Certepartier och andra Räkningar, som Ammiralen insändt, undersökt och examinerat, uthan ock eenkannerligen dhe upsnappade Danske Correspondentz brefwen, som dehls till Narven, dehls ock till Muscou och Archangel wore ärnade, på det aldra nogaste igenom gångit, att tillsee om ock någon lijknelse deruthi finnas kunde till een förbuden och otillbörlig handels idkande med E. Kgl. M:tz fiender. Men som så wähl deraf som ock af bem:te öfrige documenter eij annat kunnat förspörias, än att Edingers handell med Moscowiterne warit ricktig och hwarken på fram- eller åtherresan förbudit Godz innehafft, som i bland annat deraf kan skönias, att han uthi dhe upsnappade bref sigh beklagar, att största dehlen af dess dijt sände Godz eij effter önskan kunnat föryttras; Så hafwe Wij i anledning af bem:te Instruction

som Oss i föllie af Ed:s Kgl. M:tz egen nådigste Skrifwelse till rättesnöre herwijd måst tiena, funnit nödigt mehr offta bem:te Smack med dess ladning att åter löös gifwa; Men på det lijkwähl eij måtte förmehnas som hade man hafft ofogh till Smackens upbringande, dess uppehåll- och försändande hijt åth till Stockholm heelt uthur dess rätta Cours, hwarföre skadestånd och satisfaction skulle kunna begiäras, så hafwe Wij derhoos Saken emoth främbst be:te Justitiæ Rådh Grüner så låtit framställa, som hade man åther å E. Kgl. M:tz wegnar welat giöra Edinger een Nådh och tillijka låta Konungen af Dannemark derwijd döma hwad för wijdlyfftigheet och olägenheet een sådan handel på Narven af sigh hade föda kunnat, om man så wähl nu som förledit åhr effter strängaste Rätten med de upbrackte fartygen hade welat förfara, på det Konungen deraf måtte bewekas een sådan handel hädan effter att förbiuda, hwartill Wij åthskillige andra tienlige skiähl fogat och derhoos i synnerheet reent uth förklarat, att som man säker effterrättelse hade att åthskillige fahrtyg i Kiöpenhambn åter wore färdige dehls uthi denne höst, dehls ock nästkommande wår till Narva att uthlöpa, så skulle sådanne uppassas och eij framsläppas, men skulle någonthera dy oacktat kunna framkomma, så skulle dock densamma eij släppas dädan så länge dhe Fin- och Ingermanländske Kusterne af E. Kgl. M:tz örlogzSkepp kunde hållas stängde och insluthne. Det är ock Env: Leyonclo om alt detta blifwen underrättat och derjemte instruerat huru han hoos wederbörande wijd Kgl. Danske Håfwet detta skall föreställa. Såsom Wij nu herwijd wårt förnämsta afseende hafft att betaga Dannemark all skiälig orsaak till klagan och derhoos sökia att erhålla att det hwarken sielf wijdare förer eller med sitt exempel öpnar andra Makter wägen till att föra een så præjudicerlig handel på een ohrt som fienden med sine orättmätige Wapen har inkräcktat, men E. Kgl. M:tt med stoor bekostnad håller tillspärrad och innesluten

så länge åhrstijden det tillåter; Så lefwe Wij uthi den underdånige förtröstan att E. Kgl. M:tt sådant Nådigst lärer ansee och gilla. Elliest hafwe Wij ock herjemte E. Kgl. M:tt i underdånigheet skolat tillkänna gifwa, att een fahrkost, kommande ifrån Wolgast med 250 mann gemehna fångar, hafft den olyckan att stranda wijd Bornholm, dock att manskappet med dess innehafwande provision blifwit bärgat, hwarwijd den Danske Commendanten af Lieutenanten, som dhesse fångar skolat öfwerföra, för dhess honom bewijste assistance så till bärgandet som till fångarnes bewakande högl. berömmes. Dhe i Kiöpenhambn warande Moscowitiske och Saxiske Ministrer hafwa gienast hoos Konungen ansökning giordt att dhesse fångar måtte befrijas eller att Hans M:tt wille deraf uthwällia dhe dugligaste till sin tienst; men högbe:te Konung har sådant effter Env: Leyonclos berättelse platt afslagit och deremoth Leyonclo så sielf mundtel:n som ock igenom StorCantzleren försäkrat, att ordres woro gifne till Commendanten på Bornholm att ofördröijeligen låta Lieutenanten få afföra sina med sigh hafwande fångar dijt han will, hwaruppå Envoyén gifwit Öfwersten och Vice Gouverneuren Phaltzburg wijd handen att till den ändan affärda een farkost till Bornholm, mehrbe:te fångar att dädan föra. Och Wij förblifwe i det öfrige med diupaste wördnad så länge Wij lefwe

E. K. M:tz etc.

A. J. De La Gardie. F. W. C. G. N. G. G. F. T. P. A. H.

Ehrenstrahl.

Stockholm den 24 Octobris 1706.

155.

Rådet till Konungen, angående de Saxiske krigsfångarne.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Stormächtigste Aldranådigste Konung.

Sedan Eders Kongl. May:t har med sin segersamma Krigzmacht inbrutit uti Saxen och satt hela Landet under Contribution, hafwe dhe härwarande Saxiske Generalerne giordt åtskillige ansökningar, at dhe fångne Officerarne som derigenom komme at mista och umbära alt det understöd som dhe elljest derifrån kunde hafwa at förwänta, och således lida nöd och brist på deras uppehälle, måtte blifwa af Eders Kgl. May:tz Medel underhåldne och med fritt qvarter försedde; Hwar på dem är gifwit det swaret, at som dem wore den Nåden af Eders Kongl. May:t förund, at dhe mot deras parole få gå frie och löse, utan at sittia under wacht, så wore det owanligit, at dhe ok derjämte skole blifwa å Eders Kongl. May:tz wägnar med underhåld och fritt quarter försörgde, utan måge dhe om det förra anhålla hoos deras Konung, uti hwilkens tiänst dhe fångne äro, och om ingen hielp och understöd elljest derifrån wore at förmoda, då lika som Eders Kongl. May:tz å andra fientlige Orter fångne sittiande Officerare och Undersåtare hit på Eders Kongl. May:tz StatzContoir draga wexlar på Saxiske Cammaren, på hwad dhe till den ändan behöfwe at opnegotiera, eller ok om ingen annan utwäg wore, söka hoos den Saxiske Regeringen, at nödige medel genom Collecter dersammestädes för dem måtte samlas, efftersom Wi oförgripligen skulle förmena, at Eders Kongl. May:t sådant i nåder tillstädiandes worde: Därpå äro ofwanbemelte Generaler åter inkomne med ansökning, at dem måtte wara effterlåtit emot deras Caution at affärda en Officerare till Saxen, som med deste större efftertryck, på hwad sätt det sig bäst giöra låter, för samtel. Officerarne

en sådan hielp och understöd kunde utwärka, hwarutinnan som Wi icke hafwe kunnat undgå dem at wilfara och till den ändan förse densamma, som är en Capitein benemd Leonhard Gebhart, med behörigt ResePass, efftersom berörde Generaler samtel. genom en här uti Eders Kongl. May:tz Cancellie inlefwererad skrifftelig Revers caverat, at han sig innom Sex Månader här åter infinna skall; Så erachte Wi wår underdånigste plicht och skyldighet likmätigt at aflägga hoos Eders Kongl. May:t wår underdåniga berättelse därom, i underdånigste förmodan, att Eders Kongl. May:t sådant med wanlig Kongl. Nåd förmärkandes warder; Hwaremot Wi uti oaflåtelig underdånigste lydno och wyrdnad in till döden förblifwe

Stormächtigste Aldranådigste Konung
Eders Kongl. May:tz

allerunderdånigste och troplichtigste
undersåttare och tienare

AXEL JULIUS DE LA GARDIE. F. WREDE. CARL E:SON GYLLENSTIERNA.
N. GYLDENSTOLPE. G. FALKENBERG. ARWEDH HORN.

Jah: Schmedeman.

Stockholm d. 27 Oct. 1706.

156.

Rådet till Konungen, om Wibergs försvar mot Ryssarne.

(Efter originalkonceptet i Riksarkivet.)

Stormächtigste Allernådigste Konung.

Sedan som de säkre efterrättelser här inkomne äro, at Ryssen med sin Krigzmacht haar lagt sig för Staden Wijborg, haar icke allenast Eders Kongl. May:tz Defensions Commission låtit sig wara högst angeläget, att giöra

alla anstalter och författningar, som wid närwarande tijder någon sin kunna wara at wid handen taga till den gräntzeortens undsättning med alla möijelige nödwändigheter, så wäl som ock till fiendens mootstånd och hela Landetz förswar, som Eders Kongl. May:tz utur wälbe:te Commissionens nu med denne Posten afgående underdånigste berättelse i nåder inhemptandes warder, utan ock Wij Eders Kongl. May:tz här warande samtl. underdånigste Råd i dag warit tillsamman, och befunnit utaf den af be:te Eders Kongl. May:tz Defensions Commission iemwäl här Oss meddehlte underrättelse därom, att å dess sijda af dem, hwilkom det wärcket af Ed. Kgl. M:t egenteligen i nåder anbefalt är, intet är tillbakars satt af den försorg, som både föruth till den ortens tijdige provision haar kunnat wara nödig och giörlig, eller nu wid denne tijdens omständigheter kunne stå at i acht taga; Men som däriempte här uti Eders Kgl. M:tz Råd är kommit uti öfwerwägande, om och huru wijda några Regimenter, effter Generalen Maidels åstundan, eller elliest några hundrade Man effter Kongl: Rådetz Grefwe Frölichs förslag, måtte nu genast blifwa härifrån dijt öfwer affärdade, erbiudandes be:te Grefwe och Kgl. Råd sig sielf med desse senare att willia gå dijt öfwer, så framt Wij skulle willia honom därtill authorisera; Så emedan Wij till det förre icke hafwe någon Eders Kongl. May:tz befallning, utan fast meera uthtryckelige förbud, att commendera några Regimenter dijt öfwer, som det ock icke allenast wore betänckeligit att uthblotta Landetz förswar och säkerhet här uti hiertat af Eders Kongl. M:tz Rijke, och därigenom gifwa illwillige anledning till något wijdrigit företagande å denne sijdan, utan ock i sig sielf wid närwarande sena årstijden finnes ogiörligit, helst effter som innan ordrerne därom till Regimenterne ankommo och de därpå sig kunde tilhopa draga och infinna wid embarquerings orterne, och alt anskaffas hwad till deras underhåld och transport erfordras, wintern här

wore infallen och ·fast mera å Finske sijdan hade belagt alle hambnar och avenüer med ijs, så att de icke där kunde anlända, till att förtijga den fahra och efwentyr som trouperne därigenom skulle wara underkastade att aldeles förolyckas; Ty understå wij oss icke till något sådant att samtyckia, och hwad det senare widkommer, så kunne wij ock, förutan bem:te omständigheter och oundwijkelige hinder, icke afsee hwad nytta och tienst sådane någre hundrade Mans öfwerskickande skulle kunna till hela Landetz förswar och betäckiande eller till fiendens fördrifwande skaffa, utan att sådant fast mera skulle synas sälsamt och gifwa fienden tillfälle att styrckias uti de tanckar lijka som man icke wore uti tillstånd den orten med mera manskap att undsättia, effter som ock fienden så mycket mindre af deras öfwerkomst skulle låta sig afskräckia, som intet twifwelsmåhl är, at han iu om deras ringa antahl skulle få god kundskap. Anbelangande för det öfrige Hr Gr. och Kongl. Rådetz egen Persohnz dit öfwerresa, så emedan Eders Kongl. M:t haar i nåder sielf behagat Generalen Maidel Landetz Defension å den sijdan anförtro, och förmodeligit är, som ock dess Son och Majoren det här inför oss berättat, att han, sedan han lemnat en nödig besättning uti Wijborg, lärer draga sig utur fästningen och sökia med alt det öfrige Krigz- och sammandragne Landtfolcket effter giörligheten att giöra fienden mootstånd och afbräck, samt hindra att han icke måtte få ströfwa och inbryta i Landet: Ty see wij wäl intet hwad Gr. och Kgl. Rådetz egen Persohn där skulle wara nödig; men om han sielf icke dess mindre skulle willia sig dijt begifwa, eller ock få därtill Eders Kongl. M:tz nådigste befallning, så lemne wij det förre till hans eget behag och answar, men det senare till Eders Kgl. M:tz nådigste förordning, som Oss och honom till underdånig effterrättelse ländandes warder. Detta hafwe Wij erachtat wår underdånigste plicht och skyldighet lijkmätigt Eders Kongl. M:tt i all underdånighet att berätta,

effter som be:te Gr. och Kgl. Råd låtit sig förmärckia att han ock wille därom skrifwa till Eders Kongl. M:tt; förblifwandes Wij slutl. med underdånigste lydno och wyrdnad in till döden

St. All. K.
Ed. Kgl. M:t etc.

A. J. De La Gardie. F. Wrede. C. Gyllenstierna.
G. Falkenberg. A. Horn.

Jah: Schmedeman.

Stockholm d. 27 October 1706.

157.

Rådet till Konungen, angående rättegången mot grefve Nils Bjelke.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Stormächtigste Aldranådigste Konung.

Eders Kongl. May:t hafwer i nåder behagat medelst des remis daterat Lusk den 27 Junii sistledne, hwilken Oss först den 31 Augusti derpå fölljande blef inhändigad, uppå Eders Kongl. May:tz CammarRevisions giorde underdåniga berättelse och förfrågningar af den 11 Augusti wid Bielkens afsagde dom, angående åtskilliga måhl, härrörande af oberäknade Myntningar och oberäknad Slagskat wid det Kongl. samt Hohensteiniske Myntet, som till deras widare utarbetande af Eders Kongl. May:t äre blefne dit förwiste, Oss i nåder anbefalla till at höra deröfwer så väl Eders Kongl. May:tz Ombudzman vice Præsidenten Herdehielm och Contraparten, som Eders Kongl. May:tz Swea Hofrätt, och effter inhämtad noga effterrättelse om Sakens beskaffenhet, deröfwer hoos Eders Kongl. May:t med et underdånigt betänkande at inkomma. Denne Eders Kongl. May:tz aldranådigste willia och befallning tillika

med des CammarRevisions berättelse hafwe Wi strax därpå wid Wår första sammankomst låtit communicera bem:te Eders Kongl. May:tz Hofrätt, så wäl som berörde Eders Kongl. May:tz Ombudzman, som dhe ok under warande någras af Eders Kongl. May:tz Rådz siukdom och frånwaru, som på någon tid hindrat Wår tillhopakomst, å bägge sidor hafwe hafft Skriffterna hoos sig; Men sedan dhe hafwa gifwit Oss till förstå at dhe wore färdige och beredde at meddela Oss ·kunskap om alt hwad till denne Sakens oplysning kunde wara nödigt, hafwe Wi numera, så snart Wi, som då warit med siukdom behäfftade, åter kommit Oss före, i förgårs, som war den 18 hujus, trädt tillhopa och först afhördt Eders Kongl. May:tz Ombudzman så wäll som Contrapartens Fullmächtige, hwad dhe å bägge sidor hafwa hafft att påminna och andraga, befinnandes at det förnämligast bestod uti hwad dhe i Eders Kongl. May:tz CammarRevision anbracht och uti ofwannämde deras bref till Eders Kongl. May:t är wordet anfördt; jämwäl sedan derpå låtit bemelte Eders Kongl. May:tz Hofrätt så wäll som den Kongl. CammarRevisionen för Oss komma och inhämtat hwad som dhe å bägge sidor därwid kunde hafwa till Sakens oplysning at berätta; Och som Wi wid sådan den Kongl. Hofrättens i dy måhl munteligen giorde förklaring, jämte upläsande af några under Sakens afdömmande fattade votis, erachtade nödigt at dhe, till mera lius i saken, med det aldraforderligaste måtte inkomma med deras skriffteliga Utlåtelse, på det Wi med deste mera säkerhet måtte kunna hoos Eders Kongl. May:t Wår underdånigste berättelse i denne Saken aflägga. Imedlertid, Aldranådigste Konung, undfinge Wi dagen effter, som war i går, Eders Kongl: May:tz nådigste bref daterat AltRanstadt den 21 Novembris sistledne, hwarutur såsom Wi med serdeles bedröfwelse förnimma måste, huru som Eders Kongl. May:t, i anseende dertill at Eders Kongl. May:t in till den dagen ifrån Oss ingen effterrättelse er-

hållit, hwad till ofwanbe:te Sak af Oss åtgiordt är, och at executionen af den Bielkiske Domen derigenom fast på lika sätt blefwe dragen ut på långbänken, som sielfwa Domen innan densamma kunde komma till slut, sådant med serdeles missnöije optagit, och fördenskull Oss befalt, utan ringesta widare opskof, ofwanberörde CammarRevisionens förfrågningar Oss till et noga och rätwist öfwerwägande at företaga, ehuruwäl Eders Kongl. May:t icke heller förut kunde see at dhe samma sielfwa Domens exequerande på all Bielkens Egendom kunna i någon måtto giöra studzig, aldenstund dhe, ehuru de ok utsloge, intet undandraga och frikalla något af Bielkens Egendom, hwilken är sakfält ifrån lif, ära och godz, warandes lifwet allenast af Eders Kgl. May:t honom skiänkt; Altså föranlåtas Wi wäl så mycket högre at beklaga det hit intill förelupne drögzmålet, som det har förorsakat Eders Kgl. May:t till sådant betygat missnöije, ehuruwäl ok Eders Kongl. May:tz remis, som ofwantill redan i underdånighet förmält är, icke förr än den 31 Augusti Oss tillhanda kom; Men emedan det samma intet härrörer af något annat, än af det, Gud bättre, förr omrörde och Oss något hwar tid effter annan träffade siukliga tillståndet, som Oss ofta och mycket hindrat till at effter wår underdånigste åstundan och skyldighet tillsammankomma och afhielpa denne så wäll som några flera Oss anbefalte måhl och ärender, som fordra wår samtel. närwaru, effter som ok Eders Kongl. May:tz Råd Gref Carl Gyllenstierna har måst uppå Hennes May:tz Eders Kongl. May:tz älskelige Fru Fadermoders befallning och effter Eders Kongl. May:tz nådigste tillåtelse någon tid uppehålla sig uti Hennes May:tz Lifgeding, till dhe där förefallande förrättningars afgiörande, warandes han ok nu utaf sin siukdom hindrad at utkomma; Ehuruwäl Wi dock för det öfriga intet underlåtit, så offta hälsan och kraffterna någorlunda tillåtit, dels uti Rådet, dels uti Eders Kongl. May:tz DefensionsCommission, dels ok

hwar för sig uti andra Oss särskilt i nåder anbefalte Embetes beställningar, at afgiöra hwad som elljest effter Eders Kongl. May:tz uttryckelige befallningar okså har måst förrättas; ty förmode och bedie Wi aldraunderdånigst, at Eders Kongl. May:t denne Wår oskyldighet och underdånigste ursäkt med wanlig högstprislig Kongl. Nåd täckes förmärka, och derjämte så hädaneffter som härtill hafwa om Oss den nådige tankan, at Wi alt framgient med högsta sorgfällighet effter Wår underdånigste plikt skole låta Oss wara om hiertat at i akt taga alt hwad Eders Kongl. May:tz interesse fordrar, och jämwäl fram för alt hwad Eders Kongl. May:t Oss särskilt och besynnerl. i nåder befaller; Hugnandes Wi Oss elljest i underdånighet deröfwer, at Eders Kongl. May:t sielf i nåder behagat uti högstbemelte des bref förklara, hwad ok wår underdånigste tanka warit, at detta utom wårt förwållande förelupne drögzmålet med bemälte förfrågningars afgiörande, imedlertid icke har kunnat hindra hwarken executionen uti Bielkens förwärkade Egendom, eij eller Eders Kongl. May:tz CammarRevision at, om elljest möijeligit warit och icke något annat hinder warit i wägen, afgiöra dhe öfrige där anhängige mål till underdånigt föllje af Eders Kongl. May:tz till dem afgångne nådigste befallning, likmätigt deras egen utlåtelse uti deras till Eders Kgl. May:t affärdade underdånigste berättelse, kunnandes Wi så egenteligen icke weta hwarpå sådant måtte hafwa studzat.

Hwad nu widare, Aldranådigste Konung, sielfwa Saken angår, så emedan den Kongl. Hofrätten äfwen i dag är hoos Oss inkommen med sin skrifftel. förklaring, hwilken kortel. innehåller både CammarRevisionens berättelse och förfrågan, som ok hwad icke allenast af Eders Kongl. May:tz Ombudzman, utan ok å Contrapartens wägnar har warit anfördt, jämte den Kongl. Hofrättens betänkande i anledning af Sakens egentel. beskaffenhet, samt derhoos dem wid handen warande handlingar och protocoller; ty

hafwe Wi, till at icke beswära Eders Kongl. Maij:t med någon mera widlyfftighet, funnit rådeligast en afskrifft af bem:te den Kongl. HofRättens inkomna berättelse och betänkande här i underdånighet at bilägga och Eders Kongl. May:tz nådigste behag och ompröfwande med diupesta wyrdnad at underkasta, låtandes ok ofwanbe:te Kgl. CammarRevisionens hit remitterade bref här hoos föllia; Men imedlertid och till at winna tiden och befordra Eders Kongl. May:tz tiänst medelst endskap i Saken, hafwe Wi jämwäl icke allenast communicerat Kongl. CammarRevisionen en afskrifft af bem:te den Kongl. Hofrättens förklaring, till den ändan dhe måtte sig dereffter rätta och således utan tidens widare förhalan fortfara med dhe dem anbefalte målens skyndsamma afhielpande, efftersom Eders Kongl. May:t likmätigt högstbemelte des nyligst ankomne nådigste bref och befallning wille hafwa dem fordersamligen afgiorde, utan ok i lika måtto meddelt Eders Kongl. May:tz Ombudzman vice Præsidenten Herdehielm en sådan afskrifft och tillika en effterrättelse af merhögstbe:te Eders Kongl. May:tz nådigste bref om executionens wärkställande på den Kongl. Håfrättens Dom, som endast tyckes ankomma på hans drifwande och påminnelse å wederbörlige Orter och ställen, förmodandes Wi underdånigst at Eders Kongl. May:t detta alt med Kgl. Nåd uptagandes warder, som Wi ok uti det öfriga med aldraskyldigste Lydno och Wyrdnad förblifwe in till döden

Stormächtigste Aldranådigste Konung
Eders Kongl. May:tz

allerunderdånigste och troplichtigste
undersåttare och tienare

Axel Julius De La Gardie. F. Wrede. N. Gyldenstolpe.
G. Falkenberg. T. Polus. Arwedh Horn.

Jah: Schmedeman.

Stockholm d. 20 Decemb. 1706.

Bilagan 1.

Stormäcktigste Allernådigste Konungh.

Aldenstund Eders Kongl. Maj:ts Cammar-Revision har funnit sig föranlåten, medelst dess til Eders Kongl. Maj:t insände underdånige skrifwelse af den 11 Aprilis innewarande åhr, at begiära Eders Kongl. Maj:ts egen nådige Declaration, uthi wisse måhl, öfwer des HåfRätts, den 15 Aprilis 1705 afsagde, och af Eders Kongl. Maj:t i nåder confirmerade domb, uti Saken emellan Eders Kongl. Maj:ts Ombudsman Vice-Præsidenten Hindrich Heerdhielm och Niels Bielke; och Eders Kongl. Maj:t, genom des nådige Remiss, dat. Lusk den 21 Junii sidstl:ne, behagadt dess här å Orten wistande höga Herrar Råd anbefalla, at där öfwer höra så wäl Eders Kongl. Maj:ts Ombudsman och Contraparten, som Eders Kongl. Maj:ts HåfRätt, och efter inhämptadt noga underrättelse om Saksens beskaffenhet, hoos Eders Kongl. Maj:t med deras underdånige betänckiande inkomma; Hafwandes Eders Maj:ts högberörde Herrar Rådh, förutan det Eders Maj:tz HåfRätt här wid är muntel:n hördh worden, jämwäl des skrifftel. utlåtande där öfwer fordradt; Fördenskull har Eders Kongl. Maj:ts HåfRätt, til föllie der af, eij underlåta bordt, efter wälbemälte Kongl. CammarRevisions underdånige brefs och förfrågans noga jämförande, med öfwernämbde Eders Maj:ts HofRätts Domb, samt de här passerade Acter och hållne Protocoller, sig i besagde måhl således at yttra: at ehuruwäl Nils Bielkes Grefwinna, Fru Eva Horn, efter merberörde Kongl. CammarRevisionens Brefs innehåld påstår, att de af Eders Kongl. Maj:ts Ombudsman der inlagde observationer allaredo af Eders Kongl. Maj:ts HåfRätt så noga blifwit examinerade, och därom så finaliter dömbt, at Bielke expresse skall wara fälder för det Eders Maj:tz HåfRätt funnit fog och anledning, och äfwenwäl befriad ifrån det, som icke funnits skiäl till; Och emedan Eders

Kongl. Maj:t, medelst dess sedermera publicerade Resolution af den 10 Maii 1705, bemälte Domb i de måhlen stadfäst; Ty förmenar Fru Grefwinnan där wid alldeles få förblifwa, så att Bielkes andehl skall häfta för hwad han därutinnan graveras med, men hwad han i samma Domb icke expresse warder fälter före, det skall icke mera i någon måtto komma at åtalas. Lijkwäl och som Eders Kongl. Maj:ts Ombudsman, ifrån denna Actionens första begynnelse, så wäl uti des inlagor, såsom wid de yttermera hållne Conferencer, i synnerhet hwad den Kongl. Pommerska och Grefl. Hohensteiniske utmyntningen angår, sin talan således inrättat, at han här inför Eders Kongl. Maj:ts HåfRätt eij anklagat Bielke för alt hwad honom i berörde måhl kunde gravera, utan der wid allenast anfördt några momenter och proof, hwarigenom han wille bewisa Bielke hafwa undandölgt Slagskatt, som Eders Kongl. Maj:t der af tilfalla borde, jämwäl låtit anställa hemlige myntningar, af hwilka han både dhe utmyntade penningarna och Slagskatten behållit; Hwarföre ock Eders Kongl. Maj:ts HåfRätt, i anseende till en sådan Actoris förde talan, intet mera uptagit än de proof, som af honom til Bielkes öfwertygande blifwit upgifne, och således eij heller uti dess Domb sig widare än til samma proof extenderat, hwaröfwer Eders Maj:ts HåfRätt, efter saksens beskaffenhet, sig utlåtit, antingen Bielke derutinnan criminaliter är funnen öfwertygad eller icke, eftersom Eders Maj:ts HåfRätt eij annat ålåg, än dömma om qualiteten af de angifne förgripelser, och huru wida Bielke der wid, efter Actoris rubriquer, fanns skyldig, utan at sträckia sig til sielfwa quantiteten, hwilken Actor, wid åtskillige conferencer, sig förbehållit å annan ort at påtala; Altså kan Eders Maj:ts HåfRätt icke finna des af Eders Kongl. Maj:t confirmerade Domb ligga Actori i wägen, med mindre han, til föllie af Eders Maj:tz Nådigste bref til Kongl. Cammar-Revisionen af den 5 Aprilis 1704, dersammastädes må föreställa alle

de öfrige förseelser och egennyttigheter, som af Bielke i åfwanrörde måhl kunna wara begångne, och til Eders Kongl. Maj:ts skadelöshållande höra, fast än dhe uti Eders Maj:ts HåfRätt aldrig warit nämbde eller påtalte. Och hwad in Specie de 34400 Rdrs åhr 1691 skiedde utmyntning widkommer, för hwilken Bielke, så wäl som för den Wagner, Arensburg och Kuntze tilstått Anno 1694 i Stettin wara förrättad, uti Domen är worden befriad; Så emedan hwarken med Bielkes ordres och quittence eller andre fullgiltige skiäl blifwit bewijst, at han berörde 34400 Rdrs myntning befalt, der af wettat, eller at Slagskatten honom til goda kommit, utan af de producerade Documenter och Protocollet befans, at en annan dem emottagit och quitterat; Fördenskull har Eders Maj:ts HåfRätt, efter Lag och Laga process, den Eders Kongl. Maj:t Bielke til alla delar i nåder förundt, eij annars anstått, än honom uti bem:te emot honom angifne criminal måhl, berörande förhållen Slagskatt af desse 34400 Rdr, at frijkiänna, hälst samma Post ock war en ibland dhem, medelst hwilka Actor wille bewisa, det han Slagskatten undandölgt och åtniutit; Sammaledes ock för åfwannämbde 1694 åhrs Grefl. Myntning, aldenstund han eij kunnat öfwertygas at hafwa den beordrat eller der af wettat: Dock så, at hwad Eders Kongl. Maj:ts skadelöshållande beträffar, är han hwarken uti förber:de eller dhe öfrige Myntet angående puncter derföre befriad, utan finnes fast mera af Eders Maj:ts HåfRätt fullkomblig wara slutit och till des protocoll fördt, at Bielcke bör ersättia icke allenast all den skada, som Eders Kongl. Maj:t eller des Undersåtare kunna wisas der af hafwa tagit, at alla desse Greflige myntningar, dehls efter Bielkes utgifne ordres, dehls elliest genom hans connivence och förwållande äro continuerade, twärt emot Hans HögstSal. Kongl. Maj:ts alfwarsamme bud och befallning af den 1 Junii 1689, det bem:te myntning alldeles skulle uphäfwas och nederläggias, utan ock all den skada, som

det olofl:n och hembl:n slagne Pommerska skilliemyntet förorsakat; Jämwäl betala alt hwad antingen han sielf eller dess Consorter der af niutit; Hafwandes Eders Maj:ts HåfRätt eij funnit nödigt om samma skadas ersättiande uti des Domb at förmäla, så wida Bielke genom åtskillige andre grofwe missgierningar pröfwades all des Egendomb efter Lag hafwa förwärckat. Hwilket alt Eders Kongl. Maj:ts nådigste ompröfwande och wälbehag dess HåfRätt med diupaste Submission hemställer; förblifwandes in til wår dödsstund,

Stormächtigste AllerNådigste Konung
Eders Kongl. Maj:ts

underdånigste tienare och
trogne Vndersåtare

G: FALKENBERGH.

S. Hasselbohm. P. Scheffer. Olaus Thegner.
J: Z. Wattrang. Johan Berch. J. Lilliemarck.
S. Göthe. M: Kijhl. Jöns Nordenhielm.
Eric Lovisin. Gab: StiernCrona.

M. Sternel.

Stockholm d: 19 Decemb. A:o 1706.

Bilagan 2.

Stormächtigste Allernådigste Konung.

Eders Kongl: Maj:tz Nådige bref, dat:t Ravitz den 5 Aprilis 1704, angående Bielkiske saken, är af Eders Kongl: Maj:tz Ombudzman i samma sak vice Præsidenten uti Kongl: Swea Håfrät Hindrich Herdhielm öfwerlefwererat den 27 Martii 1705, då Cammar Revisionen af dess innehåld underdånigst intaget, hurusom den Kongl: Håfrätten, särdeles angående det Kongl: samt Grefl:e Hoensteiniske myntet, allenast skulle komma att döma in puncto qualitatis eller om Bielkens brått och förseelser, men intet in puncto quanti, huru mycket han har undandölgt och är skyldig till Eders

Kongl: Maj:t att återbetala, efftersom det är en sak, som intet hörer till deras forum, och fördenskull har Eders Kongl: Maj:t i Nåder behagat dess Cammar Revision anbefalla, skyndsammeligen att uptaga och afhielpa alt hwad ber:de Vice Præsident det Grefl:e Hoensteiniske och Kongl: Myntet angående emot Nils Bielke hafwer utharbetat samt emot honom, till detta forum hörande, kan hafwa att påminna. Till underdånigt föllie af denne Eders Kongl: Maj:tz Nådige befallning har Cammar-Revisionen samma dag högstbem:te Eders Kongl: Maj:tz Nådige bref här blef insinuerat, nembl:n den 27 Martii 1705, genom bref låtit Vice Præsidenten wetta, det så snart han sådant worde incaminerandes, skulle Cammar Revisionen giöra all nödig anstalt till Eders Kongl: Maj:tz Nådige befallningz behörige fullgiörande, så skyndesamt som giörligit måtte wara, hwilket ock vice Præsidenten strax i så måtto effterkommit, att han den 28 ejusdem twenne Förteckningar upgifwit, en beträffande oberäcknat slagskatt wid det Hoensteiniske myntet, och den andra om oberäknade myntningar uthi Kongl: eller Pomerske penningar, hwilke förteckningar den 10 där på följiande Aprilis med Nils Bielke blefwo communicerade, med förelagd termin till den 2 Maji, att inkomma där öfwer med sin förklaring, men innan den förelagde terminen lopp till ända, uthföll den 15 April den Kongl: Swea Håfrättz Domm uthi Bielkiske saken, hwarmedelst Bielke förklaras bråtzlig att mista alt det han äger, jord, lösöra, gård och lijf sitt, då Bielke strax där uppå sig skriffteligen monde yttra, att eij kunna wid så beskaffade omständigheter sig öfwer de communicerade observationer förklara, utan dem fördenskull obeswarade återstälte, hwar uppå i anledning af Eders Kongl: Maj:tz Ombudzmans påminnelse, så wijda den å Eders Kongl: Maj:tz wägnar giorde fordran skall wara af den natur, att den kommer af bo oskiffto såsom en commun giäld att uttagas, desse observationer med Bielkens Grefwinna Fru Eva Horn äro

wordne communicerade, och enär hon sig månde undandraga att förklara andre Poster, än de Eders Kongl: Maj:tz Ombudzman kunde bewijsa uthi allmänne boet hafwa influtit, den 2 Novembris sidstl: sub poena præclusi Grefwinnan interlocutorie pålagt, sig directe öfver observationerne att uthlåta, hwar uppå hon intra terminum där med inkommit, och ibland annat andraget, hurusom alle desse observationer, den ene effter den andre, skohle wara Nils Bielke uthi Kongl: Håffrätten förestälte, alle där till hörande Acter dersammastädes producerade, och de allesammans under de widlyfftige där hållne conferencer så förklarade, att ingen af dem numera skohla kunna föras Bielke till last, med mindre han icke uthi Kongl: Håffrättens Domm effter en så fullkomligen derom utförd Action blifwit där till fälter. Skolandes förr omtalte observationer hwarken böra eller kunna annorlunda förklaras än de uti Kongl: Håffrätten förklarade äro, och i dy refererar Grefwinnan sig uppå de Acter, Protocoller och Conferencer, som derom i den Kongl: Håffrätten finnas, och skohle gifwa ett fullkomligt lius, så framt de skulle höra under någon wijdare skiärskådan, sedan Kongl: Håffrätten dem så noga examinerat och där om så finaliter dömt, att Bielke expresse skall wara fälder för det Kongl: Håffrätten funnit fog och anledning, som ock äfwen befrijat ifrån det som icke funnitz skiähl till; Och emedan Eders Kongl: Maj:t i de måhl stadfäst Kongl: Håffrättens Domm, som den sedermera publicerade Resolutionen innehåller; Så förmenar hon där wid aldeles få förblifwa, så att Bielkes andehl skulle häffta för hwad han där uthinnan graveras med, men hwad han i samma Domm icke expresse warder fälter före, det skall icke mera i någon måtto komma att åtalas, hwar emot Eders Kongl: Maj:tz Ombudzman uppå unfången communication af detta Grefwinnans påstående sig uthlåtit, att hafwa strax, enär Domen i Kongl: Håffrätten blef afsagd, mundteligen sig häruthinnan

förfrågat och swar där sammastädes erhållit, att Kongl: Håffrättens Dom till ingen dehl rörer eller kan extenderas till quæstionem quanti, utan allenast angå quale, och fördenskull skall Eders Kongl: Maj:tz Cammar Revision aldeles hafwa frija händer in puncto quanti att döma, förmenandes desutan vice Præsidenten Kongl: Cammar Revisionen skola kunna genom skrifwelse till Kongl: Håffrätten där öfwer dess förklaring inhämta, så att denne Grefwinnans insago således kunde blifwa af wägen rögd. Nn har fuller, Allernådigste Konung, Cammar Revisionen sig till underdånig rättelse ofwanhögstbem:te Eders Kongl: Maj:tz Nådige bref af den 5 Aprilis 1704, hwaruthinnan klarligen uhrskillies hwad af Bielkens sak till Kongl: Håffrättens, och hwad som till Eders Kongl: Maj:tz Cammar Revisions afdömande hörer, nembl:n att Kongl: Håffrätten skulle dömma in puncto qualitatis, men intet in puncto quanti, hwilket senare Eders Kongl: Maj:t till dess Cammar Revisions afgiörande i Nåder behagat remittera; Dock lijkwähl som Grefwinnan stricte håller sig wid den Kongl: Håffrättens af Eders Kongl: Maj:t confirmerade Dom, hwaruthinnan hon påstår Bielke in puncto quanti dels wara fäld, dels befrijad, och således Posterne finaliter afdömbde, hwartill hon synes hafwa tagit anledning af de passager i Domen, som Eders Kongl: Maj:t af hosgående extract Nådigst täcktes intaga; Och man af den publicationen, som Kongl: Håffrätten den 1 Junii 1705 om Eders Kongl: Maj:tz Nådige declaration öfwer denne Bielkes Dom ske låtit, dessutan förstådt och intagit, hurusom Eders Kongl: Maj:t, sedan Domen utföll, förutan någon lindring i lijffzstraffet, den 10 Maji 1705 i Nåder resolverat och förklarat, att i det öfrige uthi alt skall förblifwa wid Kongl: Håffrättens Dom af den 15 Aprilis 1705; Fördenskull och emedan mehrhögstbem:te Eders Kongl: Maj:ts Nådige bref af den 5 Aprilis 1704 är en rum tijd tillförende uthfärdat, nembl:n öfwer åhr och dag föruth, innan Kongl: Håffrättens

Dom uthföll, fast än samma Nådige bref icke här är wordet insinuerat förän den 27 Martii 1705, 19 dagar för Domens publication, så att Eders Kongl: Maj:tz Nådige Resolution, hwarmedelst Domen uti alt öfrigit confirmeras, icke allenast är senare uthfallen, utan ock denne senare Eders Kongl: Maj:tz Resolution och Domens stadfästelse genom offenteligt anslagh uthi den Kongl. Håfrätten den 1 Junii der på följiande publice blefwen intimerad och allmänt kundgiord, Eders Kongl: Maj:t jemwähl uthi dess sedermera ankomne Nådige bref af den 8 Maji 1705, angående skadeslöshållande af Bielkes egendom, samt ock särskilte prætensioners liquiderande och uthräcknande, Nådigst lemnat Cammar Revisionen denne Kongl: Håffrättens Dom till norm och rättelse: Altså och wid så beskaffad sak och omständigheter har Cammar Revisionen icke kunnat finna sig befogat på något sätt att häfwa den emellan Parterne upkomne twist om interpretationen och rätta förståndet af en Laga krafftwunnen och af Eders Kongl: Maj:t på åfwanber:de sätt confirmerad och uti det ene som det andre så solenniter publicerad den Kongl: Håffrättens Dom, som Grefwinnan påstår wara både klar och decisiv, eller uti så beskaffad sak angående en af Eders Kongl: Maj:t stadfäst Dom sig till Kongl: Håffrätten i detta måhl att addressera, mindre hålla före, sig hafwa frije händer, antingen på Kongl: Håffrättens uthlåtelse eller elliest att widröra hwad uppå de där andragne rationes Sententiæ, innan Cammar Revisionen för den korta tijden skull kunde här wid handen läggia, i Kongl: Håffrätten är wordet slutet och fastställt, utan att först där öfwer i underdånighet inhämta Eders Kongl: Maj:tz egen Nådige declaration och godtfinnande, afwacktandes fördenskull i diupaste underdånighet Eders Kongl: Maj:tz Nådigste wählbehag, huru Cammar Revisionen sig i detta fallet skall hafwa att förhålla, hwilket Wij skohle ställa Oss till underdånig och hörsam effterfölgd: Lärandes dock

Cammar Revisionen medlertijd sådanne måhl, hwaruthinnan Bielke uthi Kongl: Håffrättens Dom är worden fälder, men intet wist quantum faststält, med det forderligste till afgiörande och ändteligt slut företaga. För det öfrige, Allernådigste Konung, hwad angår åfwanhögstbem:te Eders Kongl: Maj:tz Nådige bref af den 8 Maji 1705, angående skadeslöshållandet af Bielkes egendom, lijkmätigt åfwanber:de den Kongl: Håffrättens Dom; Så har Cammar Revisionen samma dag högstbem:te bref ankom den 29 ejusdem till underdånigste föllie där af samt i anseende där till att inge handlingar och underrättelser, det åhrendet beträffande, här woro att tillgå, widare än dhe twenne Specificationer, som Vice Præsidenten tillförende ingifwit, och för detta omrört är, låtit bref till bem:te Vice Præsident afgå, det han wille äfwen upgifwa alle de öfrige underrättelser, som till sakernes behörige considererande och Eders Kongl: Maj:tz Nådige willies fullgiörande kunna erfordras, då fuller ber:de Eders Kongl: Maj:tz Ombudzman åthskillige förteckningar derå månde upgifwa, men med berättelse derhos, att hwarken uthur Bielkiske Acterne eller räkenskaperne därom fullkomlig underrättelse finnes, hwar af Cammar Revisionen blef föranlåten, förutan den underrättelse man ifrån Kongl: Stats Contoiret inhämtat om den bekåstnad denne sak Eders Kongl: Maj:t förorsakat, och där kan wara anordnat, den 27 Junii 1705, i anledning af Eders Kongl: Maj:tz Ombudzmans påminnelse, att låta bref till Kongl: Regeringen i Pommern uthfärdas, hwaruthinnan förberörde ingifne förteckningar öfwersändtes, med begiäran, det samme förteckningar med alla dem, som anten Eders Kongl: Maj:tz medel eller publique Cassor den tijden under förwaltning hafft eller ännu hafwa kunde, måtte communiceras, och de tillhållas, i anledning deraf på det nogaste att upgifwa alt hwad hwar och en för sig genom Bielkes förwållande kunde hafwa tagit nachdehl och skada, och sådant sedan complett och fullkombligt insändas, jemte

alle de bewijs, skiähl och omständigheter, som till sakernes uplysning, fastställande och behörige afgiörande ehrfordras kunde, samt där hos en pertinent upsatz uppå de Commissioner, löningar och omkåstningar, som för denne Action och sak skull på hwarjehanda sätt kunne wara giorde, och af Eders Kongl: Maj:tz medel där i orten anwände och anordnade; Hwaruppå fuller swar inkom af den 12 Augusti där på fölliande, med försäkran, att där med effter möijelighet skulle skyndas, men sådant icke ännu wordet effterkommet, ehuruwähl Cammar Revisionen den 31 nästl: Januarii monde det samma iterera, har ock desslijkest nu wijdare der om påminnelse låtit afgå; Skolandes man, så snart desse nödwändige underrättelser ifrån Kongl: Regeringen inkomma, icke underlåta effter all möijelighet att skynda sakerne till sluth och ändskap, framhärdandes in till Wår dödzstund,

Allernådigste Konung,
Eders Kongl: Maj:tz

Aldraunderdånigste troplichtigste
tiänare och undersåtare.

Carl E: Gyllenstierna.

J. Thegner. J: Ehrenkrook. J: Cronhielm.
J: v. Strokirck. O: Stiernadler.

Georg Lybecker.

Stockholm den 11 Aprilis 1706.

Bilagan 3.

Extract af Kongl: Swea Håffrättz Domb uti
Bielkiske saken af den 15 Aprilis 1705.

Och oansedt Bielke sielf intet nekat sig af denne Greflige Myntning någon fördehl hafft; Så uthwijsa dock Kongl: Stats Contoirets Assignation af den 27 Martii 1690 och då

warande Stats Commissariens Klincouströms underdånige Memorial af den 16 Januarii 1692, att Bielke Slagskatt af ber:de mynt angifwit och erläggia låtit. Det är ock hwarken med Bielkes ordres och quittence, eller andra fullgiltige skiähl bewijst, att han de 34400 Rdrs myntning befalt, deraf wettat, eller att Slagskatten honom till godo kommit: Sammaledes har Bielke eij kunnat öfwertygas att hafwa beordrat eller wettat af den greflige myntning, som Wagner, Arensburg och Martin Kuntze tillstå A:o 1694 i Stettin wara förrättad etc: Fördenskull blifwer Nils Bielke, i anseende till desse och flere in actis anförde skiähl och omständigheter, uthi föregående klagepuncter befrijad.

Och hwad Slagskatten af detta skilliemynt widkommer; Så har Bielke wid 1691 åhrs sluth Stats Secreteraren tillskrifwit, att om han wille för Bielkes Räkning låta på Myntet lefwerera 5000 Rdr att uthmynta till de bewuste dreyers, så wille han samme Summa godgiöra uti den, som på Kongl: Maj:tz wägnar i Hamburg betalas skulle, effter Bielke då måste tillsee, huru den tagne brandskadan här i Stockholm ehrsättias kunde; Hwareffter han den 18 Aprilis 1692 i Hamburg gifwit en Assignation till Statz-Secret:n, att betala till des HåffCassa 2946 Rdr, dem hans Bokhållare Böös redan föruth, den 11 ejusdem, quitterat hade; Beklagandes ock Bielke högel:n, uti des bref till Wagner af den 13 Aprilis 1698, att han allena war orsaken till Bielkes totale ruin, förmälandes, att Wagner hafft twå gångor mera nytta af de Twå dreyers, än han, och att hwad Statz Secret:n tillstält Bielke, det hade han af honom tagit: Af hwilket alt emedan det nogsamt befinnes, att Bielke åfwannämbde 2946 Rdr åthnutit, men han der emot eij gitter bewijsa, att han den Summan i några publique handlingar införa och Kongl: Maj:t beräkna låtit, sedan honom des förskått till Goldenaus lösen betalt war, kunnandes Bielkes nu sedermera wid mundtelige

Conferencen giorde inwändning, att han ber:de Summa innehållit, till afräckning på Ettusende Pistoler, som han, effter Kgl: Maj:tz bref af den 27 Martii 1684, skall hafft att fordra, så myckit mindre till hans enskyllan i detta måhl giälla, som han sådant på behörig ort eij angifwit, eller Kongl: Maj:tz samtyckie till sådan afräckning erhållit: Ty kan den Kongl: Rätten eij annars, än förber:de 2946 Rdr för en Kongl: Maj:t tillhörig och af Bielke borttagen och undandölgd Slagskatt förklara; Men att han flere Slagskattz poster af detta skilljemynt skall hafwa åthniutit, deruti finnes han inför denne Kongl: Rätten eij wara behörigen öfwertygad.

158.

Konungen till Rådet, om allmän tacksägelse i anledning af fredsslutet i Altranstadt.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Carl etc. Wår etc. Det är Eder för detta bekandt, hurusom Wij det blodiga kriget, hwaruti Wij med Konungh August och Churförsten af Saxen in på det siuende året warit inwiklade, medelst den aldrahögstas bistånd lyckeligen hafwa ändat, och nu mera med honom ingådt en wänlig förlikning uti ett för Oss hedersamt och nögieacktigt fridzfördrag, som den 14 Sept. sistl. här uti hufwudqwarteret Alt Ranstad i Saxen är slutet och underskrifwet. Och emedan Wij uti detta wicktiga wärket, så wäl som uti Wårt öfriga företagande, liusligen hafwa rönt Guds mäcktiga hiälp och försyn; ty åligger Oss så mycket mera at hembära honom däremot en innerlig tacksägelse, som Wåra fienders antal härigenom är förminskadt, och Wij, utan att befara något fientliget anfall å denne sidan, warde bekommande friare händer med större effterttryck

att fullföllia och afgiöra det som ännu kan återstå till Wårt rikes fullkomliga befredande. Fördenskuld och på det Wij siälfwe, så wäl som alle Wåre trogne undersåtare, måge hafwa tillfälle så mycket bättre att betrackta denna öfwerswinneliga Guds nåd och godhet, som så krafteligen har utfört Wår sak och låtet framblicka dess nådestrålar, då utseendet för menniskliga ögon offta warit som bistrast; ty hafwe Wij af gudelig nijt och ifwer för godt funnet at beramma en allmän låf och tacksägelsedag till den 26 Aprill af nästkommande år, och till den ända utur den heliga Skrifft utsedt sådana texter som här hos bifogade finnes: gifwe ock Eder härmed i nådig befallning, det J denna Wår nådiga willja och afseende öfwer hela Wårt rike och ty underliggande land och herskaper nu strax giören kunnige, så att Presterskapet uti alla församlingar på förber:de dag samma texter måge upläsa och förklara, tillhålla menigheten at föra sig till sinnes Guds dråpeliga wärk, och at gifwa honom ärona, som allena giör under; samt därhos anropa den milderike Guden om ytterligare lycka och framgång till utförande af det som Wij till Wårt rikes och alles Wårt k. fäderneslands säkerhet och wälfärd Oss widare warde företagande. J uträtten hermed dhet Oss till nådigt behag länder; och Wij befalle etc. Altranstadt den 21 Decemb: 1706.

CAROLUS.

C. Piper.

159.

Rådet till Konungen, om hämmande af all handel på de af fienden inkräktade orterna.

(Efter originalkonceptet i Riksarkivet.)

Stormächtigste etc.

Uthur wår underd: Skrifwelse af den 24 sidstledne Octobris lär Eders Kongl. Maij:t i Nåder hafwa sedt och intagit, huruledes wij samtel. Ed:s Kgl. Maij:ts härwarande Rådh då swarat den här wistande Danske Justitiæ-Rådet Gruner på des anförde klagomåhl öfwer den Danske Smackens upbringande, som wid den tijden kom från Narfwen, och hurusom wij wid samma tillfälle yttrat wåre underd. tanckar att all handell på dhe af fienden inkrächtade ohrterne borde förbiudas och hämmas; Men som bem:te Justitiæ Råd å nyo har upwijst des Konungs bref till sig, samma handell angående, hwaruthinnan påståås den sammas hämmande sträfwa emoth all folcks Rätt, som E:ds Kgl. M: af hoosfogade afskrifft wijdare täckes förnimma; Så hafwe wij funnit nödigt genom ett tienligit swar eij allenast att inhærera wår yttrade mening, uthan jemwäll att således skärpa densamme, det böhre alle fahrkostar som anten fahra till eller från Narfwen och andre af fienden inkrächtade Hambnar, hwilka af Ed:s Kgl: Maij:ts Skeps Escadre hållas instängde, här effter upbringas samt Skepp och gods Confiscationen underkastas, som bijfogade underd:a bijlaga med mehra uthwijsar, förmodandes wij att Ed:s Kgl. M: i Nåder lärer gilla hwad wij häruthinnan till Ed:s Kgl. Maij:ts höga tiensts och Rijkes bästa giordt, på det wij seen måge kunna dereffter instruera wederböhrande Ammiral, som kommer att föhra Commendo öfwer den till Finn- och Ingermanländske Kusterne för nästa åhr

destinerade Escadern. Wij förblifwe i det öfrige med diupaste wyrdnat in till wår dödh

Eders Kgl. Maij:ts etc.

A. J. DE LA G. F. W. C. G. N. G. G. F. T. P. A. H.

Ehrenstrahl.

Stockholm den 22 Decembris 1706.

160.

Rådet till Konungen, nyårsönskan m. m.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Stormächtigste Allernådigste Konung.

Wijd slutet af detta och ingången till ett nytt åhr hafwa Wij icke mindre orsak än uti dee förrige at hembähra den stoore och altrådande Guden een innerlig och ödmiuk tacksäijelse för den Oss och alla Eders Kongl. Maij:tz Undersåhtare bewijste stoora nåd at hafwa i nu förflutne åhr icke allenast ifrån Eders Kongl. Maij:tt all olycka och skada mildeligen afwändt, ehuru och Eders Kongl. Maij:tt uthi många farlige tillfällen med ett oförlijkeligit hieltemod Dess egen höga och dyra person ospardt hullit hafwer, uthan och Eders Kongl. Maij:tz rättmäteligen förde wapn emoot sine fiender med lycka och seeger så wählsignat, at dee allestädes hafwa måst wijka för Eders Kongl. Maij:tt, och at Eders Kongl. Maij:tt genom Gudz krafftige Arm nu åter haar kunnat twinga een af dem at förkasta till at längre strijda, och heller at uthwällja een till Eders Kongl. Maij:tz odödelige beröm och Rijketz högst effterlängtade glädje ländande freed; anropandes Wij den samma alzwåldige Guden, som hijt in till stoora och för heela werlden underbahra ting genom Eders Kongl. Maij:tt uthrättat hafwer, at Han täckes uthi detta nu tillstundande

och många till een hög ållder påfölljande åhr med nådigt öga skåda uppå Eders Kongl. Maij:tt, wählsigna och styrcka Eders Kongl. Maij:tt under Dess tunga Regementz börda, gifwa Eders Kongl. Maij:tt hwad Dess hierta begiärer, fullborda alla Eders Kongl. Maij:tz högstprijswärde anslag, och Nådeligen låta dem winna en sådan lyckelig framgång, at den öfrige Eders Kongl. Maij:tz trolöse granne och fijende måtte jämbwähl nederlagd och twungen warda till at sökja freed och underkasta sig Gudz allwijse willja och Eders Kongl. Maij:tz Nådige behag, på det Eders Kongl. Maij:tz trogne tienare och undersåhtare snart kunde med frögdefulla hiertan få uphäfwa tacksamme händer till Gud för Eders Kongl. Maij:tz seegersamme återkomst och allt det loff, hwarmed Gud för heela werlden och alla tillkommande tijder Eders Kongl. Maij:tt haar behagat bekröna och pryda.

För öfrigit, Allernådigste Konung, öfwergifwes härjämpte uti diupaste underdånigheet een förteckning på det arbete, som utj Eders Kongl. Maij:tz Justitiæ Revision nu i framfarne åhr haar kunnat förrättas, och ehuruwähl Wij gärna skulle hafwa åstundat med mehra at hinna, så äro Wij lijkwähl dehls genom andra Eders Kongl. Maij:tz tienster och dehls genom åkomne siukdomar därifrån hindrade wordne, förtröstandes Oss dock blott wid Eders Kongl. Maij:tz wanlige Kongl. Nåd till een Nådig eenskyllan; Och Wij förblifwe med oaflåtelig diupaste underdånig wyrdnat utj alla wåra lijfsdagar,

Stormächtigste Konung,
Eders Kongl. Maij:tz

aller underdånigste ock troplichtigste
undersåttare ock tienare

Axel Julius De La Gardie. Carl E:son Gyllenstierna. N. Gyldenstolpe.
G. Falkenberg. Arwedh Horn.

Gust: Ehrenberg.

Stockholm d. 22 Decemb. 1706.

Bilaga.

Specification uppå det arbete, som utj Kongl. Maij:tz Justitiæ Revision af Hans Kgl. Maij:tz till Justitiens administrerande förordnade och befullmächtigade Rådh innewarande åhr 1706 aïgiordt är, och af Revisions Secreterarne expedierat.

Dommar	12. —
Desertions Resolution	1: —
Öpne Resolutioner	113: —
Bref till Kongl. Maij:tt	5: —
Bref affärdade	476: —
Resolutioner på Suppliqver skrefne	240: —

161.

Rådet till Konungen, om krigskontributien och durchtågsgård för år 1707.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Stormächtigste, Aldranådigste Konung.

Det är Eders Kongl. May:tz StatzContoir, utom dhe berättelser, som det samma tid effter annan, så wäl i underdånighet hoos Eders Kongl. May:t, som ok hoos Oss aflagt, nu åter i dag inkommit med et bref, daterat den 29 Decembris sistledne, hwarutinnan det i synnerhet sig beropar på des af den 8 Januarii i det förflutne året giorde föreställning om beskaffenheten af Statzwärkets tillstånd, som det sig den tiden befan, och derjämte andrager, huru som derutaf wore at sluta, det intet annorlunda kunnat skie, än at det uti et ännu swårare tilstånd har till denne tiden nödwändigt måst förfalla, ehwad sorgfällig ifwer det

effter yttersta förmögenheten till des opräthållande anwändt, emedan Utgiffterne alt stadigt nu, som förr, till odrägelige summor påstå, tilltaga och ökas, men Inkomsterne däremot, utom dhe tillförende widlyfftigt andragne omständigheter, så mycket mer årligen aftaga och minskas, som interesserne förökas, medelst dhe ansenlige summor, hwilka äfwen detta året till Wärketz någorlunda understöd och befrämiande hafwe måst opnegotieras, warandes ok deraf ändteligen händt, at icke allenast Cassorne å alla Orter helt och hållit blifwit utblottade, utan hade ok manufactoristerne och handtwärkarne för dhe i nästledit år giorde leverancer till militiens beklädnad och montering ännu at fordra in emot twå tunnor Guld, som eij kunnat betalas, wetandes StatzContoiret eij eller någon utwäg at tillgå, förutan hwad som ändå dessutan behöfdes till dhe anstalters wärkställande, som nu denne tiden böre författas till innewarande åretz provision och Magazinernes inrättande, särdeles uti Fin-, Est- och Liffland, så för Garnizonerne, som för dhe i fält stående troupper, at förtiga det, som till den utgående Skiepz esquadren erfordras, jämwäl till durchmarcher, transporter och frachter, med mera, som så wäl till Eders Kongl. Maij:tz HofStat, i fält och utom ordinarie Staten, som flera slika stora utgiffter måste anskaffas, förutan hwad elliest tid effter annan kan förefalla och kräfwias, som eij står så noga at specificeras, men tillika med dhet öfriga bestiger till fast ansenliga summor och måste af extraordinarie medel betalas, beklagandes sig Eders Kongl. Maij:tz StatzContoir, at det nu för tiden hwarken genom widare opnegotiationer eller elljest dertill någon den ringesta tillgång wiste, och fördenskul wore föranlåtit wid så beskaffade omständigheter, af trångzmål, om råd och handräkning hoos Oss at anhålla, på hwad sätt wärket widare må kunna opprät hållas, så at alle nödige anstalter till ofwan omrörde oumgängelige tarfwor, i så god tid som nödtorfften fordrar, måge blifwa författade.

Detta Eders Kongl. Maij:tz StatzContoirs wälmente och högstnödige än ytterligare föreställande till StatzWärketz opräthållande och befordran, hafwe Wi wäl effter des höga wicht och wärde tagit hoos Oss till noga och sorgfälligt öfwerwägande, och på den ena sidan nogsamt besinnat högsta nödwändigheten, at alla sådane, såsom mäst trängande nödtorffter till Eders Kongl. Maij:tz angelägna tiänst och dhe påfordrande författningars och anstalters befordran, med reda och promta Medel måste blifwa undsatte och understödde; Men finne på andra sidan, sedan bristen blifwer alt större, och tillståndet och oförmögenheten hoos Undersåtarne alt swårare, och man icke heller genom opnegotiationer något erkläkeligit mera kan komma tillwäga, sielfwa omöijeligheten wara i wägen at kunna träffa något annat råd eller förslag, än hwad medelst dhe wanlige Contributioner och DurchtogzGiärder kan wara at tillgå, oansedt ok dhesamma till en fast ringa dehl synas willia förslå till stoppande af det myckna, som i så mångehanda måtto brister och äntel. fordras; Warandes der till med at befara, det desamma för Landetz och Undersåtarnas genom hwarjehanda Krigetz tillfällen tilltagne, som ok nu till öfwerflöd genom en almän förspord misswäxt, dyr tid och hungersnöd förorsakade stora oförmögenhet, till en märkelig dehl mot dhe förra åren läre blifwa förminskade, och således ganska ringa förslå till fyllnad af det margfaldiga som på alla sidor tarfwas och brister, kunnandes ok dhe ordinarie Inkomsterne så mycket mindre till någon dehl anwändas till understöd af krigztarfworne, som dhe på långt när icke ens tillräcka till ordinarie Statens opräthållande, hwar wid mycket äfwen derföre till Eders Kongl. Maij:tz stora otiänst måste blifwa efftersat och försummat, såsom wid fästningarnas bygnad och underhållande, magaziners oprättande och annat mera som till Eders Kongl. Maij:tz Rikes bästa och tryghet nödwändigt skulle i acht tagas och wärkställas, till at förtiga alla

betiänternes aflönande, hwilka nu på 7:de året hafwa måst umbära helfften af dhe dem på Staten bestådde löningarne, och fördenskul högeligen qwida öfwer deras nöd och älende samt oförmögenhet at kunna så träget, som sig bör, med det pålagde arbetet uthärda, så at Eders Kongl. Maij:tz Rike, i anseende till des närwarande beskaffenhet, mera utblottat och till des kraffter mer förswagat och orklöst är, än det kan tillfyllest beklagas och beskrifwas; Hwarföre Wi ok skatte Wår underdånigste plicht likmätigt, sådant alt, tillika med det Wi för detta tid effter annan hafwe warit förbundne om Eders Kongl. Maij:tz Rikes sanfärdiga tillstånd i underdånighet at andraga, och Eders Kongl. Maij:tz aldramildesta Nåd och behiertande uti diupesta underdånighet at underkasta; Dock på det werket likwäl imedlertid och än ytterligare någorlunda måtte kunna hållas i gång, och icke aldeles stanna och förfalla, hafwe Wi erachtat oumgängeligit, wid närwarande Eders Kongl. Maij:tz aflägna wistande från des Rike, då dhe högst trängande tarfwor intet tåle så långt drögzmåhl, at Wi först kunne afwänta Eders Kongl. Maij:tz nådigste befallning, å Eders Kongl. Maij:tz wägnar at utskrifwa och påbiuda för detta innewarande, äfwen som i det förledne året, en enkel contribution tillika med Durchtågz Giärden, så at den förre halfparten wid Pingestiden och den andre helfften wid ThomasMässan, men den senare strax effter publicationen, och till det aldrasidsta innom den 15 Martii nästkommande, effter giörligheten skall blifwa indrefwen, utbetalt och clarerad; Hwarpå Wi fördenskul uti underdånighet förwänte Eders Kongl. Maij:tz nådigste Swar och approbation till wår underdånige effterrättelse. För det öfriga önske Wi af trogne och devote hiertan, at Gud den aldrahögste, som allaredo har bekrönt Eders Kongl. Maij:tz tapra och segersamma Wapen på den ene sidan med en så härlig fred, täckes ok mildeligen än ytterligare dem sålunda wälsigna, at detta beswärliga Kriget måtte snart till Eders Kongl.

Maij:tz högsta Kongl. gloire och odödeliga beröm samt Eders Kongl. Maij:tz Rikes och trogne Undersåtares lisa och oprättelse med en hugnelig allmän Fred och Rolighet blifwa förwäxlat! Näst hwilken Wår underdånigste önskan Wi uti diupesta underdånig lydno och wyrdnad in till döden förblifwe

Stormächtigste Aldranådigste Konung
Eders Kongl. Maij:tz

aller underdånigste ock troplichtigste
undersåttare ock tienare

Axel Julius De La Gardie.	F. Wrede.	Carl E:son Gyllenstierna.
G. Falkenberg.	T. Polus.	Arwedh Horn.

Jah: Schmedeman.

Stockholm den 3 Jan. 1707 *).

162.

Rådet till Konungen, angående den Bielkeska saken.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Stormäcktigste Allernådigste Kånung.

Eders Kongl: Maij:t har i Nåder behagat medelst des Remiss daterad AlthRanstadt den 15 Januarii, uppå des CammarRevisions hos Eders Kongl: Maij:t inkåmbne berättelse och förfrågningar af den 31 December sidstleden, angående de till deras afgiörande uti Bielckiske saken anbefalte mål och ärender, Oss alfwarligen befalla, att Wij ofördröijeligen måtte Oss företaga bemälte des CammarRevisions mångfaldige scrupler uti noga öfwerwägande, och, hörandes däröfwer så wäl HåfRätten som Vice Præsidenten

*) Genom skrifvelse från Altranstadt den 20 Januari gillade Konungen Rådets åtgärd.

Herdehielm, sedan utan onödig tidsspillan inkåmma däröfwer hos Eders Kongl. Maij:t med en Underdånig berättelse, på det bemälte Revision desmedelst må betagas all inwändning att upskiuta med Sakens afslutande; Denne Eders Kongl: Maij:tz Nådigste Willie till underdånigste föllie, hafwe Wij effter meddelt communication däraf, tillijka med den Kongl: CammarRevisionens Skrifwelse så wäl till den Kongl: HåfRätten, som till Vice Præsidenten Herdehielm, såsom Eders Kongl: Maij:ts Ombudsman i saken, låtit oss wara angeläget att inhämbta om densamma en noga och grundelig kundskap och underrättelse, och till den ändan först oss föreläsa bemälte den Kongl: CammarRevisionens berättelse, förnimmandes därutur, hurusom densamma uppå Wår af den 20 ejusdem till dem afgångne Utlåtelse, lijkmätigt Wår af samme dato till Eders Kongl: Maij:t affärdade underdånigste berättelse, sambt den Kongl: HåfRättens däruti communicerade förklaring, icke skal hafwa kunnat urskillia och af wägen rödia præliminaire quæstionen och sedan utan hinder fortkåmma med Målens och Påsternes ofördröijelige afgiörande; warandes därföre föranlåtne Eders Kongl: Maij:t i Underdånighet att föredraga: 1:o att CammarRevisionen uti des förre Underdånigste förfrågan hafft des förnämbste ögnemärckie uppå Eders Kongl: Maij:ts öfwer Kongl: HåfRättens Domb utfärdade och af densamma allmänt kundgiorde Nådige Confirmation och stadfästelse till alle delar, undantagandes lindringen för lijfs straffet, hwilcken Eders Kongl: Maij:ts Confirmation CammarRevisionen icke på något sätt bordt förtyda eller giöra någon extension däraf, twärt emot sielfwe ordens lydelse och innehåll, förr än man sig därom först hos Eders Kongl: Maij:t i Underdånighet förfrågat, och sådant till Underdånigste föllie af Eders Kongl: Maij:ts Sal. och högstprijselige Herr Faders Nådigste bref af den 17 Julii 1688, hwaraf Kongl: CammarRevisionen jämbwäl fogat en afskrifft; 2:o hade Kongl: CammarRevisionen icke däruppå hafft sit af-

seende, att såsom Domare uti denne saken af någon den Kongl: HåfRättens förklaring inhämbta uplysning till några des twifwelsmåls afrödiande, utan som detta härrörde icke af några Domarens scrupler och twifwelsmål, utan en Parterne emellan upkåmmen stridighet, så hade CammarRevisionen i anledning af den omständighet, som des underdånigste förfrågan uttryckeligen innehölle, bestående därutinnan, att efftersom Eders Kongl: Maij:ts Nådige Confirmation och Stadfästelse af Kongl: HåfRättens Dom war senare utfärdad än Eders Kongl: Maij:ts den 27 Martii 1705 dijt ankåmne Nådige bref af den 5 April 1704, som Nådigst förordnar, att Målen in puncto quanti skola höra till CammarRevisionens forum, blifwit förorsakad underdånigst att åstunda Eders Kongl: Maij:ts eget widare Nådigste godtfinnande, på det CammarRevisionen måtte hafwa för sig en säker rättelse, anten Eders Kongl: Maij:t i Nåder skulle täckias låta förblifwa wid det, som den af Eders Kongl: Maij:t till alle delar stadfästade HåfRättens Dom innehåller? eller ock aldeles lämbna des CammarRevision frije händer in quæstione quanti effter skiäl och omständigheter att förfara, utan att reflectera på hwad så i det ena som det andra in puncto quanti kunde wara uti Kongl: HåfRätten för detta föreluppit, och af des Dom i så måtto af en eller annan part införas och argumenteras? eller huru Eders Kongl: Maij:t i Nåder behagar att därmed skal förhållas, och denne således Parterne emellan præliminariter upwuxne twist däreffter fulleligen decideras och af wägen rödias? hwilcken CammarRevisionen dåck oförgrijpeligen icke kunde finna plenarié kunna skie, till föllie af åfwanbemälte Kongl: HåfRättens förklaring, hwilcken Eders Kongl: Maij:ts Herrar Råd lämnat CammarRevisionen till rättelse; hälst som 3:o inge andre påster och mål, i anledning af Grefwinnans påstående, nu äre in quæstione, än de allena som af Actore warit för detta uti den Kongl: HåfRätten andragne och där controverterade och ventilerade,

och hwartill, effter grefwinnans mening, Kongl: HåfRättens Dom sig skal extendera, och förr omrörde förklaring des utan wille synas med Domen, uti hwad som därutinnan specialiter andrages, wara af enahanda beskaffenhet och innehåll, nämbl:n att Bielcke medelst den Kongl: HåfRättens Dom är worden befrijad och frijerkiänd icke allenast för de 34400 Rdrs åhr 1691 skiedde utmyntning, utan ock för den förmyntning, som Wagner, Arensburg och Kuntze tilstår åhr 1694 i Stettin hembligen wara förrättad, effter-som Bielcke icke skal wara öfwertygad att hafwa sådant befalt, åtniutit eller afwettat; dåck så, att han för Eders Kongl: Maij:ts skadelöshållande hwarcken i förberörde eller de öfrige Myntet angående puncter skal wara befrijad; Hwarwid CammarRevisionen 4:o erindrar hwad för detta uti åfftabemälte des underdånigste förfrågan andragit och påmint wore, nämbl:n att Bielcke, sedan Kongl: HåfRättens Dom utföll, icke funnit sig hafwa mera personam standi, och fördenskull de med honom då communicerade observationer obeswarade återsändt, hwarwid ock Eders Kongl: Maij:ts Ombudsman låtit bero och icke någon påminnelse giordt, begiärandes allenast, att observationerne, i anseende till den å Eders Kongl: M:ts wägnar af honom påstådde natur af en commun bogiäld, med Bielckens grefwinna måtte communiceras, som ock skiedt är, och hon däruppå först i gemen exciperat att eij kunna sig förklara öfwer flere påster än dem Actor kunde bewijsa uti allmänne boet hafwa influtit, hwilcket jäf CammarRevisionen för detta slättat och afrögt, och sedan hade icke Bielcke, utan des grefwinna detta senare inkastet anfördt, som skulle öfwer gravations påsterne den ena med den andra uti Kongl: HåfRätten fullkåmbligen wara dömbdt och slutit, så att denne præliminaire quæstionen således icke allenast rörde Bielcken sielf, hwars ägendom ändå kåmmer Eders Kongl: Maij:t under annan titul att tillfalla, utan fast mera och i synnerhet des grefwinna, i anseende till den af Actore

påstådde bogiälden, hwarwid man nogsambt kunde förut afsee tillfället och continuationen af berörde grefwinnas widare undflyckter, som lag och förordningar kunna gifwa henne anledning till, i anseende blått och allenast till mansens ämbetes förseelser, så framt berörde præliminaire quæstion uppå Kongl: HåfRättens förklaring och des innehåll skulle decideras, och där intet widare än allenast blåtte quæstionen om skadelöshållandet till skiärskådan uptagas, som på det sättet desutan till någon del restringerade förromrörde Eders Kongl: Maij:ts dijt ankåmne Nådige bref af den 5 April 1704, hwarmedelst Eders Kongl: Maij:t quæstionem quanti cum omni effectu dijt remitterat, men för den sedermera emellan kåmbne Eders Kongl: M:ts stadfästelse af Kongl: HåfRättens Dom, och Parterne emellan öfwer des innehåll och rätte förstånd upwuxne stridighet, utan inhämbtande af Eders Kongl: Maij:ts eget Nådigste wälbehag icke kunnat i wärcket ställas, aldenstund CammarRevisionen icke funno, huru man därmed till alle delar måtte kunna conciliera den Kongl: Håfrättens förklaring, som CammarRevisionen desutan till rättelse är lämbnad, att jämbnlijkt densamma sakerne afhielpa; Och som 5:o Kongl: HåfRättens Dom så wäl som förklaringen innehöllo, att Bielcken befrijes både för de 34400 Rdr, som ock för 1694 års hemblige förmyntning, af de skiäl, att han sådant eij skal hafwa befalt, åtniutit eller afwetat; påståendes däremot Eders Kongl: M:ts Ombudsman Bielcken till desse hemblige förmyntningar dels sielf hafwa lefwererat sölfwer, dels ock slijkt effterlåtit och därom corresponderat; så kunde man icke weta, huruwida och på hwad sätt slijke mål, jämbnlijkt den Kongl: HåfRättens förklaring, måtte kunna afhiälpas, eller Actor i des så beskaffade positioner eller hwad han till deras widare bestyrckan yttermera kunde hafwa att anföra, hafwa frije händer, i fall man wid denne den Kongl: Håfrättens förklaring stricte skulle förblifwa; Och emedan Kongl: CammarRevisionen, som den

förmodar af alle desse omständigheter kunna befinnas, icke ännu hade erhållit full säkerhet till des rättelse, eller behörig part och kundskap om Eders Kongl: M:ts Nådige willie och godtfinnande i detta mål, så att ehuru gärna man skulle willia, till föllie af wårt till dem ankåmne bref, samt jämbnlijkt den Kongl: HåfRättens förklaring, med sakerne fortfara, så befarade CammarRevisionen dåck, att sådant icke kunde skie med den fulle trygghet och efftertryck som wederbör; fördristandes sig fördenskull härwid icke att röra, eller något des yttrande och utlåtelse till Parternes rättelse att utfärda, förr än man först förmärckt Eders Kongl: Maij:ts eget Nådigste wälbehag härutinnan.

Sedan Wij nu alle desse af Kongl: CammarRevisionen andragne omständigheter nogsambt intagit, månde Wij ock låta förbemälte Eders Kongl: M:ts Ombudsman för Oss kåmma och än ytterligare afläggia sin förklaring och utlåtelse till sakens uplysning; Hwaruppå Wij jämbwäl för Oss fordrat den Kongl: HåfRättens ledamöter, hwilcka enhälleligen sig yttrade, att de redan medelst åfftabemälte deras förre insände skrifftelige förklaring hade sig fullkåmbligen utlåtit, kunnandes fördenskull icke finna nödigt i anledning af desse senare Kongl: CammarRevisionens förfrågningar något widare därtill att läggia. Hwarföre och som Wij effter ett noga öfwerwägande af det ena och andra, som både Kongl: CammarRevisionen som ock Kongl: HåfRätten sambt Actor, Vice Præsidenten anfördt och påmint hafwer, uti fölliande slut stannade äre, att, aldenstund den Kongl: HåfRätten, lijkmätigt des åfftabemälte förklaring af den 19 Decembris sidstleden, wid de af Kongl: M:ts Ombudsman upgifne och uti Domen anförde påster, hwarcken har dömbdt, eij heller hafft sit ändemål at döma om quantitate, utan allenast om qualitate, hälst effter Actor under Actionen det förr icke heller påstådt, utan reserverat sådant till Kongl: CammarRevisionens afgiörande, till föllie

af Eders Kongl: M:ts Nådigste bref af den 5 April 1704; Fördenskull Kongl: Håfrättens Dom intet bör wara Kongl: CammarRevisionen i wägen, hwarcken wid de uti Domen nämbde eller onämbde påster, till att utsökia skadeståndet i det förbudne och olåflige myntet: Altså hemställe Wij med underdånigste wördnat Eders Kongl: M:ts Allernådigste behag, till att på det sättet beswara bemälte des CammarRevisions förfrågan, efftersom Wij icke annat kunne finna, än att därigenom alle anförde inwändningar och twifwelsmål måste wara häfne, och CammarRevisionen således kunna utan hinder af dem fortfara med sakens afslutande, så wida den till deras forum hörer. Den högste Gud uppehålle Eders Kongl. Maij:ts Kongl: och dyre Person wid all Kongl: lycksalighet och wälmågo; och Wij förblifwe med all wördnat in till döden

Stormäcktigste Allernådigste Kånung
Eders Kongl: Maij:ts

aller underdånigste och troplichtigste
undersåttare och tienare

Axel Julius De La Gardie. F. Wrede. Carl E:son Gyllenstierna.
N. Gyldenstolpe. G. Falkenberg. Arwedh Horn.

Jah: Schmedeman.

Stockholm den 31 Jan. 1707 *).

*) Konungen gillade, medelst skrifvelse från Altranstadt den 21 Febr., Rådets betänkande.

163.

Rådet till Konungen, angående nedsättande af en kommission till ransakning om åtskilliga mål i de under Göta hofrätt lydande landskap.

(Efter originalkonceptet i Riksarkivet.)

Stormächtigste allernådigste Konung.

Det är hoos Eders Kongl. Maij:t vice Fiscalen uti Eders Kongl. Maij:tz Cammar Collegio, Albin Möller, i underdånighet inkommen med twänne Memorialer, hwaruti han andrager, hurusom Eders Kongl. M:tz höga interesse, och trogne Undersåtare uti Städerne och på Landet så uti Bahuus Lähn och Wästergötland som merendeels uti de öfrige under Göta Rijket hörande Provincier, genom hwariehanda olijdelige Plågor och Pålagor samt annat hårdt förtryck af egennyttige Militiæ, Landz och Stadz betiente märckeligen måste lijda och undergå, med hwad mera som han däruti anförer, sökiandes han fördenskull, at en formell Commission måtte blifwa förordnad, som slijkt Eders Kgl. M:tz höga interesses skadande och undersåtarnes pressande medelst en noga och alfwarsam ransakning kunde uptaga och afdömma; Hwilka hans Memorial Eders Kongl: Maij:t af den 26 Junij och 4 Octob. sidstl: i nåder behagat till Wårt öfwerwägande att remittera; låtandes därhoos weta dess nådige willie och påminnelse wara, det omkostnaden af denne förrättningen intet böhr ankomma på Kongl: Maj:t, utan på den Parten som succumberar. Sedermera haar ock bem:te vice Fiscal tillijka med högstbenämde Eders Kgl. M:tz Remisser än ytterligare här hoos Oss ingifwit ett Memorial, hwaruti han närmare anfört och uptecknat åthskillige Måhl, hwilka han förmehnar wid samma Commission egenteligen wara nödige att undersökias och afdömas. Såsom nu, Allernådigste Konung, desse beswär och klagomåhl äro af den wicht och efftertänckelighet, att de endteligen fordra och förtiena en noga och alfwarsam undersök- och ransakning där nedre å orten, på det att hwariehanda

befunnit olaga twång och wåldsamt förfahrande, med andre hwariehanda egennyttigheter, må blifwa rättat och hemmat, samt den bråttzlige med tillbörlig näpst ansedd och afstraffad; hafwandes ock Eders Kongl. M:tz förordnade Defensions Commission redan för detta uppå de iemwäl där af bem:te vice Fiscal angifne och elliest försporde Måhl pröfwat nödigt, att däröfwer en sådan undersökning måtte blifwa anstält; Altså hafwe Wij, wid så beskaffade omständigheter, eij mindre kunnat än å Eders Kongl: Maij:tz wägnar, till undersökning, rättande och afskaffande af alla sådane angifne otilbörligheter, oredor och egenwilligheter, att förordna en Commission under Lagmannens Præsidio, uti hwar Lagsagu för sig uti fölliande Provincier, hörande under Götha Håffrättz Jurisdiction, nembl. Skaraborgz, Elfzborgz, Göteborgz och Bahuus samt Calmare, Cronobergz och Jöneköpingz Lähner, som ock Skåne, Halland och Bleking, och honom adjungerat Assessoren uti bemälte Håfrätt Nils LillieCreutz, Assessoren uti CammarRevisionen Baron Jacob Cronhielm och Actuarien uti SlåtzCantzliet Sillieström, hwilken ock för detta wid Ammiralen Anckarstiernas Siöexpedition haar warit förordnad att förrätta Justitiarij och Secreterare tiensten; iemwäl till den ända låtit upsättia en Instruction, hwareffter de denne Commissionen skohla hafwa att anställa, och uti ett och annat förekommande måhl sig förhålla; som Eders Kgl: M:t utur den här i underdånighet hoosfölliande Afskrifften i nåder täcktes låta sig föredraga. Och emedan in för denne Commissionen tohrde af någondera Parten giöras och påstås Jäf moot producerade Wittnen, hwilka Commissionen kunde finna ogrundade; Men om Commissionen skulle måst sådant medelst en uthfärdat Resolution i anledning af de elliest för ordinarie Domstohlarne uthgångne Förordningar angående Wittnesmåhls twister förklara; Så skulle Commissionen därigenom komma att lijda alt för stort hinder och uppehåld, och Sakerne blifwa för långt uthdragne; aldenstund Com-

missionen då intet finge fullföllia Ransakningen, utan måste lemna på sådan händelse den jäfwande parten frijhet, tijd och råderum att giöra och ingifwa sine beswär emoot den fallne Resolutionen hoos Öfwerdomaren eller här uti Rådet och där förwänta dess uthslag, innan något wijdare uti Commissionen kunde giöras till hufwud Saken; Hwarigenom ock en eller annan part lätteligen kunde få tillfälle uti fåfänga inwändingar och Jäf att förhala tiden, missbruka samma beneficio, och endtligen undandraga sig det Straff han elliest torde hafwa at förwänta; Ty förmode Wij uti underdånighet wara med Eders Kongl: M:tz nådige willie eenligit, at, i anseende till berörde omständigheter, denne Commissionen wid sådane in för den samme förekommande Wittnes måhls twister må förfahra på det sätt, som det dem uti Instructionens 5:te punct finnes föreskrifwit; effter som det länder till Commissionens så mycket skyndesammare fortgång och befordran. Hwad underhållet och resepenningarne för denne Commissionen beträffar, så ankommer det, lijkmätigt högstbem:te Eders Kgl: M:tz nådigste förordning, på den parten som succumberar; Men så hafwe Wij lijkwäl eij kunnat undgå effter förre wahnligheten att låta Fiscalen Möller såsom Actor wid denne Commission undfå nödige underhåldz och resepengar effter reglementet, dock så at detsamma sedan af de succumberande parterne ersatt warder.

Hwilket alt Wij dock med underdånigste wyrdnad wele hafwa underkastat Eders Kgl: M:tz allernådigste behag och approbation, förblifwandes uti all underdånig lydno in till döden

StorM. All. K.
Ed. Kgl. M:tz

A. J. D. F. W. C. G. N. G. G. F. A. H.

Jah: Schmedeman.

Stockholm d. 19 Febr. 1707 *).

*) Genom skrifvelse, dat. Altranstadt den 26 Mars, gillade och stadfäste Konungen Rådets beslut.

Bilaga.

Kongl: Maij:tz Samptel:e Rådz uthfärdade Instruction för den Commissionen, som i åthskillige Provincier nedre i Landzorten skall blifwa anstält och förrättad, till undersökiande af hwariehanda där föröfwade egennytta och sielfwilligheter. Gifwen Stockholm den 20 Febr: A:o 1707.

1.

Alldenstund Hans Kongl: Maij:t har i Nåder behagat af den 26 Junii och den 4 Octobris sidstl:ne till Samptel:e dess här warande Rådz öfwerwägande twänne hos Kongl: Maij:t inkomne Memorialer att remittera, som Fiscalen wid Kongl: Cammar Collegium Albin Möller uthaf åthskillige andragne beswär och klagomåhl är worden föranlåten å Embetes wegnar att inläggia, öfwer hwariehanda olijdelige plågor och pålagor, samt annan egenwillighet, hwarmed Hans Kongl: Maij:tz trogne undersåtare både i Städerne och på Landet merendels uthj alla Giötha Rijkes Provincierne uthaf egennyttige Militiæ-, Landz och Stadz betiänte skohla blifwa hårdeligen tryckte och beswärade; Sökiandes han ock fördenskuld, att en formell Commission måtte blifwa förordnad, som slijkt undersåtarnes tryck och prässande, till Kongl: Maij:tz Höga Interesses skada och förfång, medelst en noga och Laglig Ransakning kunde uptaga, undersökia och afgiöra; Altså hafwa Kongl: Maij:tz Samptel:e Råd, wid så beskaffade omständigheter, å Hans Kongl: Maij:tz wägnar, funnit för godt och nödigt till undersökning, rättande och afskaffande af alle sådanne angifne swåre egenwilligheter, oredor och egennyttigheter, såsom straffbare och sträfwande emoth Lag och Kongl: Förordningar, att låta anställa en Undersökningz Commission uthi Skaraborgz, Elfzborgz, Giötheborgz, Bahuus, Calmare,

Chronebergz och Jönkiöpingz Lähner, samt uthi Skåhne, Halland och Bleking, Östergiöthland och Wärmeland, och till des förrättande medelst dess uthfärdade öpne fullmacht förordnat och bestält Lagmannen, som hwar i sin anförtrodde Lagsagu där wid förer Præsidium, såsom ock Assessoren i Giötha Håffrätt Nils Lilliecreutz, Assessoren uthi Kongl: Cammar Revisionen Jacob Cronhielm, Actuarien wid Slåttz Cantzelijet Sillieström och vice Häradzhöfdingen Anders Winblad von Walters, hwilka bägge senare dock därjemte alternative med CammarSkrifwaren och nu wid Commissionen förordnade Notarien Lars Bergstedt skohla hielpa till att föra och hålla Protocoll, och uthi de måhl, som Commissionen kommer att dömma öfwer, hafwa Säthe och Votum. Hwarföre ock nu till wederbörande Lagmän så wähl som fleere angående de öfrige Commissionens Ledamöter nödige Ordres afgå; Williandes Kongl: Maij:tz Råd ock till den ända hafwa medgifwit Commissionen följiande Instruction till rättesnöre, hwar efter den må hafwa sig att rätta och wid ett och annat måhl att förhålla.

2.

Hwad nu sielfwa måhlen och ärenderne beträffar, som enkannerligen höra till denne Commissionens företagande och förrättning, så bestå de uthi alt hwad wid undersök- och Ransakningen kan befinnas förekomma eller af Actore upgifwas, såsom strijdande moth Lag och Kongl: Förordningar, de måge angå Högre eller Lägre, Civil eller Militair betiänte och StåndzPersohner, så i Städerne som på Landet, hwilka ock fördenskull böra sig in för Commissionen strax wid påfordran och Actoris påstående in termino comparera, och för ingen dehl sig där ifrån undandraga eller afhålla, skohlandes de sedan, på wijdrigit fall, icke hafwa fog och tillfälle att inwända, som hade de wid Ransakningen intet warit tillstädes.

3.

Öfwer alla måhl och ährender, som således förekomma, hafwer Commissionen att anställa en noga och till alla dehlar fullkommelig undersökning och Ransakning, aldeles effter Lag, Förordningar och process, så wid parternes som witnens förhör och i alt öfrigit, så att där wid för all ting alt går lagligen och ordenteligen till, skohlandes ock där öfwer ett richtigt och omständeligit Protocoll hållas och det samme tillijka med sielfwa Ransakningen för Parterne och witnen samt flere som wederbör, uthi alla Commissionens Ledemöters närwaru, strax och medan alt ännu är i friskt minne till des större säkerhet upläsas, på det sedan där emoth intet något jäf eller inkast må med skiähl kunna giöras, utan så befinnas beskaffad, att sakerne där på utan något hinder kunna blifwa definitive afdömbde.

4.

Dhe måhl, som uthi Commissionen förekomma, eller Actor angifwandes warder, och röra Chronones Upbördzmän och deras upbörder, så wähl som alla andra Civil- och Militair betiente och hwariehanda af dem föröfwande egenwilligheter till Kongl: Maij:tz undersåtares förtryck, må Commissionen hafwa macht att dömma öfwer, sedan den sig, som i den efфterfölliande 10 puncten förmäles, förstärckt, när så nödigt pröfwas; dock skall wid ber:de måhl tillbörligen i acht tagas, att, när öfwer dem dömmes, deras fehl då måste wara helt klarligen dem öfwertygade eller ock att de sielfwe sin giärning tillstå och bekänna; Men skulle Actor föra några klagomåhl moth andra Högre Ståndz Personer ware sig Civil eller Militair, så skall Commissionen icke äga macht öfwer dem att dömma, utan måste då Ransakningen, i alla måtto så beskaffad, anstäld och hållen som i den förber:de tredie puncten förordnat finnes, så snart den sluten är öfwer hwar sak för sig, till Kongl:

Maij:tz Justitiæ Revision, att föredragas Samptel:e Kongl: Maij:tz Råd, utan uppehåld öfwersändas och där ingifwas.

5.

Skulle ock en eller annan af Parterne giöra och påstå Jäf emot witnen, hwilka Commissionen lijkwähl finner och förklarar effter Lag witnesföre; Så ehuruwähl i gemehn nu mera den Förordningen fattad är, att i witnesmåhls twister den, som af där öfwer uthfallen Resolution finner sig beswärad, må uthi stället för Laga waad eller ock ordinarie Revisions sökiande strax angifwa sig hos Domaren, att han med des fallne uthslag intet är nögder, så ock will utan uppehåld hos ÖfwerDomaren sitt klagomåhl mundt- eller skriffteligen föredraga; Dock lijkwist emedan sådant förfarande wid denne, såsom en Extraordinair Commission angående Kongl: Maij:tz Höga Interesse och Räntor samt betiänternes Embetes förwaltning, skulle förorsaka ett alt för stort hinder för Commissionen, om hwilkens skyndesamme framgång och sluth är myckit angelägit, både för Kongl: Maij:tz tienst, som ock för Parterne sjelfwa; Ty pröfwa Kongl: Maij:tz Råd nödigt, att Commissionen, när af någon dera Parten något Jäf giöres och påstås emoth witnen, måtte låta införa be:te Jäf till alle sine omständigheter uthi Protocollet, och pröfwa, huru wijda samma Jäf kunna wara laglige och gijltige: Finner Commissionen det, nembl:n att Jäfwen äro laglige och gijltige, då måste skiälen där till jemwähl uthi Protocollet antecknas, och behöfwa på ber:de händelse sådanne witnen eij att blifwa afhörde; Men om Commissionen anser Jäfwen olaglige och utan skiähl giorde, kunna de ock låta alla sina skiähl där emoth uthi Protocollet inflyta, samt lijka fult witnen sin witnes Eed och uthsagu in quantum juris afläggia, fortfarandes sedan med Ransakningen uthi hufwudsaken; Pröfwes den samma då af den beskaffenhet, att Commissionen, lijkmätigt den föregående 4:de puncten, där

uthi må dömma, så kan Commissionen först under sig afgiöra quæstionen eller twisten om witnesmåhlet och des habilitet, dock utan att uthfärda ther om någon formell Resolution, och, låtandes den allenast föra till Protocolls, sedan dömma i sielfwa hufwudsaken; Men om sådanne ogillade Jäf emoth witnen förefalla i de andre måhlen, hwar öfwer Commissionen bör allenast ransaka, då kan, som ofwannämbdt är, Ransakningen och Protocollet öfwer heela saken samt de edeligen afhörde witnens uthsagu, iemte hwad det Jäfwet angår, med alle där till hörige acter och handlingar, till Kongl: Maij:tz Justitiæ Revision genast insändas, till Samptel:e Kongl: Rådens bepröfwande och godtfinnande.

6.



När den Succumberande Parten intet är nögd med Commissionens domb och uthslag; Så, ehuruwähl ifrån denne Commissionen intet kan wara någon Apellation, tillåtes dock hwar och en, som finner sig något hafwa öfwer des domar och förrättningar att klaga, sådant hos Commissionen i behörig måtto strax och sidst inom 8 dagars förlopp att anmähla, och sedan per quærelam hos Kongl: Maij:t eller dess här wistande Råd att inkomma med sine beswär, och dem till den ända inom tre månaders tid uthi Kongl: Justitiæ Revision ingifwa. Skohlandes Commissionen alt hwad således eller elliest processen angående förordnat är, Parterne i tijd antyda och kundgiöra, jemwähl i synnerhet påminna och åthwarna dem, som i nästber:de måtto willia per quærelam inkomma, att de måge see sig wähl före, så att de icke sökia att betiäna sig af detta förlänte beneficio utan gode och wichtige skiähl och bewijs, efftersom de i wijdrigit fall swårt tilltahl och wederbörlig nepst sig öfwerdragandes warda: Dock bör en sådan lösa uth Acterne wid Commissionen och förnöija deras arbete, som dem reenskrifwa skohla; men om saken angår

någons Lijf, då insändes domen och Ransakningen ginast utan lösen till Kongl: Revisionen.

7.

Uthi de måhl och saker, som Commissionen i anledning af den förenämbde 4:de puncten haar macht att dömma, må ock domen i anseende så till hufwudsaken som till böterne och Commissions omkåstningarne ställas uthi wederbörlig Execution; Dock så att hwad som uthi de måhl, hwar öfwer den Succumberande Parten på det uthi nästföregående punct omrörde sätt per quærelam söker att andraga sine beswär hos Kongl: Maij:t eller dess Råd, exequerat warder, må sättias uthi qwarstad i Kongl: Maij:tz Ränterij till wijdare dess uthslag. Men så må lijkwähl i medlertijd Actor, om han så åstundar, till sine Skrifwares underhold emoth säker Caution lyffta den tertialen af det således i qwarstad satte, som effter Kgl: Reglementer och Förordningar en Ombudzman i sådanne måhl bör åthniuta.

8.

Nu som det är angelägit, att denne Commissionen fordersamst må winna sin börian och wärckställighet; Så willia Kongl: Maij:tz Råd, att den först skall taga sin begynnelse uthi Calmare Lähn och den där warande Lagmannens Lagsagu, och sedan effter des sluth fullföllias uthi de andre ofwannämbde Lähner och Lagmansdömen, alt som Actor det kan åstunda och finna sig beredd till; Dock så, att Commissionen uthi hwar Lagsagu för sig, där den en gång är begynt och anstält, befordras till sluth och ändskap, för än man giör där med börian uthi en annan Lagsagu; Och hafwer fördenskull nu i förstonne Lagmannen i Calmare Lähn, så långt des Lagsagu sig sträcker, denne Commission sig att antaga, och med de öfrige Commissionens Ledamöter samt Actore så om tijden och orten, som om hwad mera till des befordran

länder, att correspondera; sampt sedan moth det Commissionen där skrijder till sluth i tijd antyda den Lagman, som effter Actoris påstående i det følliande Lähnet kommer att widtaga Commissionen, på det han där i tijd må wetta sig att inställa och sammalunda föruth öfwerläggia om tijden och orten med de öfrige Commissionens Ledamöter, hwilken ock det samma Successive hafwer att i acht taga moth den tijden, att den skall förrättas i de andre Lähnerne.

9.

Kongl: Maij:tz Råd finna nödigt, att Commissionen Collegialiter utan någon söndring förrätta Ransakningen af de där förekommande måhl; men om Lagmannen eller någon af Commissionens ledamöter af siukdom, dödzmåhl eller annat dylijkt Laga förfall eller någon Partz anförde Jäf, hindras; Så hafwer Commissionen sådant fordersammeligen att gifwa Kongl: Maij:tz Råd tillkänna, då Kongl: Maij:tz Råd warda förordnandes någon annan uthi dess ställe; Kunnandes Commissionen, bestående af de öfrige Ledamöterne, i medlertijd fullföllia Ransakningen.

10.

Skulle Commissionen wid dömmande af de måhl, som under deras dom lyda, hwar om här ofwanföre i den 4:de puncten finnes förordnat, pröfwa nödigt att blifwa förstärckt med fleere; Så warder dem tillåtit, effter plägad Communication med Giötha Håfrätt, att adjungera sig någre af de närmaste Häradzhöfdingar eller Borgmästare och andre Magistrats Personer, redelige och Samwetzmän, emoth hwilka inge Laga Jäf giöras kan, som utan försummelse af deras Ordinarie Embetes Sysslor Commisionen kunna bijwista och där intaga deras Säten och ställen som wederbör; Dock så, att sedan de en gång begynt att bijwista denne Commissionen, de ock alt framgent där wid skohla

förblifwa till dess sluth i det Lähnet; Kunnandes deras Ordinarie Embetes förrättningar imedlertijd, om Kongl: Håfrätten så nödigt pröfwar, af Substituter förwaltas; efftersom ock här om nu Kongl: Rådens bref till Kongl: Håfrätten afgår.

11.

Om wid den tijden att Lagmannen denne Commissionen uthi sin anförtrodde Lagsagu bör förrätta, dess ordinarie Lagmans Tingz terminer eller andra Embetes beställningar skulle infalla; Så lärer den Kongl: Giötha Håfrätt, effter Kongl: Rådens nu till den samma afgående bref, hafwa att förordna någon tienlig Substitut, som Ordinarie Lagmans Tingen och hwad honom elliest å Embetes wägnar åligger, kan förrätta, på det Commissionen genom Lagmannens frånwaru icke må lijda något hinder.

12.

Hwad underhållet och reesepenningarne för Commissionens Ledamöter beträffar; Så emedan Hans Kongl: Maij:t medelst dess Nådige Remiss af den 27 Junii sidstl:ne har i Nåder förklarat, att omkåstnaden af denne Commissionen och förrättningen intet bör ankomma på Kongl. Maij:t, utan på den Parten som succumberar; Ty hafwer Commissionen det, som den samme både i underhåld och reesepenningar effter Kongl: Maij:tz Reglementer och Förordningar bör niuta, att undfå uthaf det, som till den ända såsom Expenser kommer att exequeras uthaf de Succumberande Parterne, uthräcknat i proportion af tijden, hwilken Commissionen wid saksens undersökning eller Ransakning och dömmande anwänder. Warandes Commissionen dock påmint sådant noga att anteckna och för all ting så laga, att den till Partens beswär icke onödigt wijs må warda uthdragen, utan skyndesammeligen fortsatt och till ändskap bracht.

13.

Hwad Commissionen för det öfrige under dess förrättning kan erachta nödigt att blifwa instruerad öfwer, och antingen till afrödiande af hinder eller befordran af denne Commissionens skyndesamme fortgång och wärckställighet tiänar, och där nedre å orten icke kan häfwas eller understödias; Så hafwer Commissionen sådant att gifwa Kongl: Maij:tz Råd fordersamst tillkänna, och där öfwer erhålla dess wijdare Förordning, efftersom Kongl: Maij:tz tienst och Höga Interesse samt Landetz bästa och sielfwa rätwijsan fordrar.

14.

När Commissionen uthi hwart Lähn sluten och till ändskap bracht är, åligger den samma att inkomma hos Kongl: Maij:tz Råd med en Summarisk berättelse om alla de fehl och oredor som i det Lähnet förelupne och under dess skiärskådan och Ransakning förekomne äro, samt huru Commissionen wärcket där befunnit; på det Kongl: Maij:tz Råd måge kunna wara underrättade om, hwad grund och skiähl kan hafwa warit till de andragne beswär och klagomåhl; intet twiflandes, att Commissionens Ledamöter effter den Eed och plicht, hwar med de Hans Kongl: Maij:t äro förbundne, läre sökia den med berömmelig nijth och sorgfäldighet att förrätta och befrämia; efftersom det Kongl: Maij:t till Nådigt nöije ländandes warder. Actum ut supra.

(L. S.)

Axel Julius De La Gardie. Fabian Wrede. Carl Gyllenstierna.
Nils Gyldenstålpe. Gab: Falkenberg. Th: Polus. Arfved Horn.

Joh: Schmedeman.

164.

Rådet till Konungen, om ärenden rörande banken.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Stormächtigste AllerNådigste Konung.

Eders Kongl: May:tt kunna wij icke undgå uti största underdånigheet at berätta, huruledes Eders Kongl: May:tts Ständers Deputerade til Banco wärckets öfwerseende äro med twenne des underdånigste Supplicationer inkomne, hwaruti dee andraga, huru det offta händer, när Banco är sinnad med sine klanderlöst lagfarne och wärderade fasta underpanters auctionerande at fortfahra, at Eders Kongl: May:tts Ombudsmän inläggia deremoth sine protester uti Swea HoffRätt, och förbehålla Eders Kongl: May:tt Des höga rätt för någon gravation eller prætensions skul hoos Banquens debitorer, hwarom allenast uti Suppliquen nämnes, men sällan några skiähl och bewijs dertil då strax bijfogas, därigenom den ärnade auction dock lickwäl blifwer hämmad, och tijden sedan länge och i många åhr uthdragen, Cautionisterne medelst interessets upwäxande til last, eller och Banquen til skada, om panten i medlertijd någon olycka tilstöter, eller om principal giäldeneren och hans cautionister blefwo insolvendo, som alt wärckeligen hänt wara skal, anhållandes dee deputerade fördenskull, at Eders Kongl: May:tts Ombudsmän och Fiscaler wid ofwanbem:te tilfällen måtte wara plichtige sine bewijs til Eders Kongl: May:tts påstådde bättre rätt, jämte sine skriffter, i så god tijd innan auctions dagen infaller, at ingifwa, at HoffRätten kan hafwa tijd, effter inhemptat Banquens förklaring, däröfwer at resolvera; Men i widrigt fall, at dee det intet giöra, at Banquen då må tillåtas obehindrad med auctionen at fortfahra, och bemelte Ombudsmän erkiennas skyldige innom ett eller tu åhr dereffter, eller hwad tijd Eders Kongl: May:tt täches sättia,

at skaffa däri et fulkomligit sluth, på det at Eders Kongl: May:tts höga rätt må komma til sin richtigheet, och Banquen utur owissheet. När och det sedan skulle pröfwas, at Eders Kongl: May:tts höga rätt i sådant fal ägde förmån för Banquen, at Eders Kongl: May:tt då i Nåder wille låta sig benöija med den därföre falne och til Eders Kgl: May:tts säkerheet i Sequester stående kiöpeskillingen uthan interesse, jämwähl och stå för hemulandet af det försålde, efter Banquen i slijk händelse är skild både ifrån panten och kiöpeskillingen. Den andra dee deputerades underdånige ansökning är, at såsom ibland dee många beswär, som tilstöta Banquen, det icke är et af dee minste, at det wärket af des debitorer drages uti oändelige trätor och processer, hwarigenom icke allenast många fast hinderlige widlyfftigheter, utan och stora rättegångs omkåstnader förorsakas, såsom i synnerheet med acternes uthlösande utur HoffRätten, när Eders Kongl: May:tts beneficium Revisionis sökes, hwilchet åhrligen til temmelig högt sig bestijga skal, och sådan skada altijd stadnar på Banquen, som dessutan i en lång tijd nog haar kient sina beswär; Altså tächtes Eders Kongl: May:tt ertee Banquen, som et publict wärck, den Nåd och tillåta, när det måste sökia beneficium Revisionis, at original acterne, äfwen som i andra uti publici nampn förde måhl skie plägar, ifrån HoffRätten lefwereras uti Eders Kongl: May:tts Justitiæ Revision, hwarigenom Banquen kunde något spara, och förnemligast där wid den fördehl hafwa, at acterne snart blefwe insände, och Sakerne sålunda til et rättwijst sluht skyndade. Emedan nu, AllerNådigste Konung, Oss uti al underdånigheet nogsamt bekant är, hwad särdeles Nådig ömheet Eders Kongl: May:tt emoht detta nyttige och högt angelägne Bancowärk til des bestånd och upräthållande wid alle tilfällen haar behagat at påskijna låta; Ty hafwe wij desse föregående underdånige ansökningar uti noga öfwerwägande tagit, och oförgrijpeligen för wår dehl stadnat

uti dee tanckar, at Eders Kongl: May:tts Ombudsmän och Fiscaler, som förmeena sig hafwa något at tala på Banquens til auction anslagne fasta panter, icke allenast i god tijd, och strax effter anslaget på Banco dörren utsatt är, böra inkomma uti Swea HoffRätt, såsom Banquens rätta foro, med det dee hafwa at andraga, uthan och därjämte foga alla deras skiähl, på det at HoffRätten, effter inhemptat Banquens förklaring, må kunna giöra i Saken, angående en slijk påstådd præference, ett fullkomligit laga sluht, innan auctions dagen infaller, icke tillåtandes något hinderligit upskåff; Men i fal at sielfwa ogiörligheten i wägen woro, så at antingen dee bewijs, som til sakens uplysning och bestyrkande nödige funnes, icke strax stodo til at anskaffas, eller och at andra laglige förfal sådant hindrade; Så skulle HoffRätten slijka hinder wähl öfwerwäga, och när dee giltige pröfwades, gifwa en skrifftelig resolution, at med auctionen anstånd hafwa böhr; dock at Eders Kongl: May:tts Ombudsmän och Fiscaler alfwarligen tilsades, wid swårt answahr til giörande, skyndesamst at drifwa dee angifne Saker til behörigt sluht, så at domaren inom ett åhr ifrån auctions dagen måtte kunna därutinnan ett ändtel: och definitive uthslag giöra, så wäl för Eders Kongl: May:tts egen höga Rätts, som för den Nådige omwårdnads skul, hwar med Eders Kongl: May:tt des underdånige och trogne Ständers Banco af Kongl: mildheet benådar, hwilchet icke ringa skulle styrkia Banquens Credit, och förwissa dem om ett säkert hemulande, som där wid offentlig auction någon fast egendom sig tillhandla wille. Beträffande det öfrige om original acternes inlefwererande uti Eders Kongl: May:tts Justitiæ Revision, då Bancowärket finner sig nödsakat at sökia Eders Kongl: May:tts allernådigste beneficium Revisionis, så är wår underdånige oförgrijpelige mening, at Banco icke mindre uti sine medelst erhållit beneficium Revisionis under Eders Kongl: May:tts Nådigste skiärskådan lemnade strijdige måhl kunde niuta

den förmån, at original acterne ifrån HoffRätten uti Kongl: Justitiæ Revisionen inlefwererades, och på sådant sätt undslippa omkostnaden af acternes reenskrifwan- och uthlösande, än i alla andra skier, som uti publici nampn wid hwariehanda tilfällen föres, hälst och i synnerheet såsom ingen härwid något särdeles lijder, ty dee betiente, hwilcka af acternes reenskrifwande något ringa winna skulle, slippa däremoht det beswär sådane acter at afskrifwa; Men alt detta ofwannämde underkasta Eders Kongl: May:tts egit AllerNådigste wälbehag wij dock uti diupaste underdånigheet, afwäntandes däröfwer Eders Kongl: May:tts AllerNådigste willie med förblifwande in til wår dödsstund

Stormächtigste AllerNådigste Konung
Eders Kongl: May:tts

aller underdånigste ock troplichtigste
undersåttare ock tienare

AXEL JULIUS DE LA GARDIE. F. WREDE. CARL E:SON GYLLENSTIERNA.
N. GYLDENSTOLPE. G. FALKENBERG. ARWEDH HORN.

Gust. Ehrenberg.

Stockholm d. 4 Aprilis 1707 *).

165.

Rådet till Konungen, angående Medevi helsobrunn.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Stormäcktigste Allernådigste Konung.

Eders Kongl. Maij:tt täckes med wahnlig nåd uptaga, at Wij uti underdånigheet berätta, huru som Doctor

*) På skrifvelsen är antecknadt: "approberes Altranstad den 20 April 1707."

Magnus Gabriel Block, hwilken några åhr warit och än är förordnat at wara Medicus wid Medewij Suurbrun, är med en underdånig supplique inkommen, och däruthinnan berättar, huru Eders Kongl. Maij:tt allernådigst hafwer behagat authorizera Brunn-Intendenten eller Medicum at draga wårdnat om een god ordnings bijbehållande wid bemälte Suurbrun, hwilcket så wähl han som hans antecessorer sig till underdånig effterrättelse ställt hafwa; Men emädan uti Eders Kongl. Maij:tz Nådigste placat angående Medewij Suurbrun ingen näpst eller böter dem åläggеs, hwilka emoht de upsatte ordningar bryta; ty skall och wara händt, at den eena oordningen effter den andra där inrijtat är; anhållandes han fördenskull, at Eders Kongl. Maij:tt i Nåder behagade förmedelst några särskillte af honom underdånigst förslagswijs upsatte bruns-articlar närmare yttra Dess allernådigste willja. Sådan hans underdånige ansökning, jämpte dhe författade articlar, hafwe Wij uti öfwerwägande tagit, och såsom högstsahl. Hans Kongl. Maij:tt Eders Kongl. Maij:tz Herr Fader, glorwyrdigst i åminnelse, af högstprijselig Nådig ömheet om sine undersåhtares wällfärd hafwer nödigt achtat förmedelst wist Påbud at förordna god skick, och förekomma all oordning wid denna kostelige Hälsokällan; Altså och i anseende där till hafwa Wij funnit nyttigt till at dess mehr wid macht hålla högbem:te Kongl. Påbud, at låta upsättja hoosgående ytterligare Förordning af wissa puncter bestående, med widhängde böter och näpst för dem, som där emoht bryta, hwillken Förordning Wij jämwähl, effter tiden till brunnen i åhr nu redan inne är, förbemälte Doctor tillsända, uthi underdånig förtröstan, at Eders Kongl. Maij:tt sådant med Nåder förmärckia täckes, underkastandes Wij dock detta effter wår allerunderdånigste skylldigheet Eders Kongl. Maij:tz egit AllerNådigste wählbehag, såsom det, hwar

effter Wij endast Oss rätta böre, förblifwandes med oaflåtelig underdånig wyrdnat,

Stormächtigste Allernådigste Konung
Eders Kongl. Maij:tz

Aldraunderdånigste troplichtigste
tienare och undersåtare

CARL E:SON GYLLENSTIERNA. N. GYLDENSTOLPE.
G. FALKENBERG. ARWEDH HORN.
Gust: Ehrenberg.

Stockholm d. 27 Maji A:o 1707 *).

Bilaga.

Kongl. Maij:tts Råds Förordning, dem till rättelse och effterlefnat, som wid Medewij Surbrun sig uppehålla; gifwen Stockholm d. 27 Maij Anno 1707.

1. Eho som med list eller wåld sig intränger uti dhe rum, en annan uti rättan tijd tingat hafwer och däruppå undfått wederbörandes tillsäijelse, skall böta Tiugu daler Silfwerm:t och wara förplichtad genast at utflyttia för rätta hyrsmannen.
2. Ingen skall lofgifwit wara at taga nycklarna till något rum ifrån den som därutur uthflyttar, med mindre det skeer med rätta huusägandens eller des ombudsmans samtyckie; icke eller bör någon sitt huusgeråd uti de af en annan bebodde rum för den sammas afresa inflytta låta wid Tiugu daler Silfwerm:t, så frampt han icke med huusäganden och den uthflyttiande därom sig föreenat; dock ware ingen förbudet om han sielf wil uti sine hyrde rum at intaga någon sin wän, allenast at äganden därigenom uti des rätt intet för när skier.

*) Anteckning å brefvet: "app: Altranst: d. 12 Junij 1707."

3. Dhe som egit Kåsthåld hafwa, måste sig åthnöija med sådan beqwämligheet som där finnes; skohlandes ingen, som icke desto manstarkare i ett maatlag är, wägra en annan at koka i det samma kiök, som han först kan intagit hafwa; skickandes man sig på sådan händelse såsom altijd tillförene brukeligit warit, at twå huushåld sig med ett kök och en källare uti enigheet behielpa; den thet icke efterlefwer böte Tije dal. Silfwermynt.
4. Ingen fördriste sig at skicka någon uppå landswägarne at upkiöpa hwad som af allmogen där omkring kan till samptel: Brunngästernes uppehälle tillföras, uti fupsåth sedermehra at willia det stegra och igen försällia, wid straff af Tijo dal. Silfwerm:t för hwar gång en sådan därutinnan beträdes.
5. Om något oliud förorsakas medelst dryckenskap, böte den som bråttslig är Tiugu daler Silfwermynt, och den som dryckerna såldt hafwer Tijo daler Silfwermynt.
6. Alt öhl, wijn och brännewijns sällning, buller, klootkastande, gungande, dans och leek ware förbudet under Gudstiensten om helgedagar och bönestunderne om Söchnedagar, så och sedan kl: Nije om afftonen ringt är; bryter någon theremoot, böte Tijo daler Silfwermynt.
7. Ingen eho den och wara må skall understå sig med ord eller åtbörder något at företaga, som kan gifwa någon förargelse, särdeles uti Kyrckian, mindre någon i ringaste måtto upsåteligen skimpfa och förtörna, så at han där af kunde lijda mehn och hinder i des BrunnCur; den häremoot sig förseer, böte fembtijo dal. Silfwermynt.
8. Then som befinnes föra hundar med sig i Kyrckian under Gudstiensten, eller på Brunsgården under wattudrickandet, skall böta hwar gång Een dal. Silfwerm:t.

9. Emedan en hoop onödige cærimonier wid Suurbrunnen sig inrijtat hafwer, såsom hwar mårgon at skicka omkring till giästerne at låta förnimma om deras tillstånd, hwar af dhe som siukliga äro oroas, ty skall sådant här med aldeles wara afskaffat; dock ware ingom förmehnt at låta fråga effter dens tillstånd, som uti siukdom eller någon swår anstöt råka kan.

10. Alla uti föregående puncter stadgade böter gånge till dhe fattige, och then som dhe ålagde böter intet förmår erläggia, plichte med fängelse, eller stånde för Påhlan.

11. Emedan på dhe ställen, hwaräst wagnar och annat resetyg förwaras, ingen stängsel är, så at offta händer, at sådant blifwer skadat eller förderfwat af en hoop löst och wahnartigt folck; Ty skall den som öfwertygas det giort hafwa med fängelse på wattn och bröd straffat warda, effter som des brått större eller mindre befinnes och BrunsRätten skähligt pröfwar; ehoo som elliest begår snatt- och tiufwerij, ehuru lijtet det wara må, skall plichta med några dagars fängelse på wattn och bröd, eller med stående wid en påle, och sedan förwises ifrån brunnen.

12. Ingen, som af BrunnIntendenten tienligen anmodas kan, bör uthan laga förfall undandraga sig at wara bijsittiare, när ransakning af brunsrätt hållas skall, och ehoo som till böter fäld warder betale dem willigt; Men skulle någon sättia sig emoot then som af BrunnIntendenten förordnad blifwer at utkräfia böterne, tå betale den samma dubbelt; Huareffter alla som wederbör hafwe sig hörsamligen at rätta. A. u. s.

C. G. N. G. G. F. Th. P. A. H.

G. E.

166.

Konungen till Rådet, om kollekt för en kyrkobyggnad i Mannheim.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Carl etc. Wår etc. Såsom Churfursten af Pfaltz hafwer gifwit den Evangeliske Luthriske församblingen i Manheim tilstånd därsammestädes en Kyrkia för sig serskilt at upbyggia: giörandes berörde försambling hoos Oss underdånig ansökning om en collect öfwer hela Wårt Rijke ock därunder liggande Provincier til understöd ock fullbordan af denne deras kyrkiobygnad; Altså, ock emädan Wij, af serdeles bewågenhet ett så Christeligit förehafwande at underhielpa, en sådan collect, som förbemelt är, hafwe welat bewillia; Ty är hermed til Eder Wår nådige willie ock befallning at J densamma öfwer hela Rijket ock Stor Furstendömet Finland effter wanligheten utskrifwen. Hwarmed skier det Oss til nådigt behag länder, ock Wij befalle Eder Gud Allzmäcktig synnerl. nådeligen. AltRanstadt den 12 Junij A:o 1707.

CAROLUS.

C. Piper.

167.

Rådet till Konungen, angående gods i Lifland.

(Efter originalkonceptet i Riksarkivet.)

Stormächtigste Allernådigste Konung.

Eders Kongl. M:tz allernådigste bref, daterat AlthRanstadt den 24 Julij sidstledne, hafwe Wij med underdånigste wyrdnad erhållit, därutur erseendes, huru som

hoos Eders Kgl. M:t Ståthållaren Michel von Strokerck wore inkommen med en Deduction, angående de Caduque Godzen i Lijfland, innehållande förnembligest twänne frågor, nembligen 1) huruwijda den 13 Artic. af Stumdorffiske fördraget, som handlar om Caduque och bårtskänkte Godz, samt deras restitution, kan lämpas till Lijfland, och 2) om i föllie af Oliviske fredz Fördraget de Caduque Godzen i Lijfland böhre restitueras till deras förre ägare? Och som Eders Kongl. M:t hade funnit nödigt däröfwer at inhempta Kongl. Lijfländske Håfrättens så wäl som Kgl. Reductions Deputerades underdånige betänkiande, hwilka stadnat, be:te ärender angående, uti sådane tanckar, som Wij utaf de Oss tillijka i nåder öfwersände Documenter wijdare inhemptat; befallandes Eders Kgl. M:t i nåder att wij måtte företaga Oss altsammans till noga skiärskådan och öfwerwägande och sedan däröfwer inkomma hoos Eders Kongl. Maij:t med Wårt underdånige betänkiande.

Till underdåhnigt följe af denne Eders Kongl. Maij:tz nådigste befalning, hafwe Wij låtit oss wara högst angelägit att inhempta een noga kundskap och underrättelse, både om hwad som bem:te Ståthållare, til bestyrckiande af sin mening, i ofwanberörde måtto, så wähl som om det betänckiande, den Kongl. Hof-Rätten icke mindre än den Kongl. Reductions-Commissionen däröfwer gifwit hafwa; jemwähl ock, til så myckit närmare och grundeligare uplysning i Saken, låtit oss föreläsa så wähl Altmarkiske och Stumdorphiske Stilleстånds Pacterne af åhren 1629 och 1635, som Oliviske Fredzfördraget af åhr 1660, och eljest underrätta om hwad som angående egentelige förståndet af dee samma, besynnerligen i anseende til dee ofwanbem:te twänne måhlen, utur Archivi handlingar haar kunnat wara att tilgå, och sedan tagit Saken, effter dess wicht och wärde, till alla omständigheter uti behörigit skärskodan- och öfwerwägande; förmärckiandes wähl, att Ståthållaren v. Stro-

kerck, tillijka med een deel af Kongl. Hof-Rättens ledemöter, med påberopande af några uthgångne Kongl. Rescripter och Kongl. Hof-Rättens præjudicater uti private måhl och twister, samt hwariehanda raisonnementer och argumentationer, med mehra dylijkt, sökia och bestrijda deras fattade mening om förståndet af den 13 Art. uti Stumdorphiske Stilleståndz-Pacterne samt det därpå följde Oliviske Fredzslutet; Men, när Wij närmare öfwerwäge sielfwe Stumdorphiske Stilleståndz Pacterne så wähl som Oliviske Fredz-fördraget, så kunne Wij icke annat finna, än att sielfwa Pacterne angå både Lijfland och Preussen; och att i synnerheet den 13 Art. jemwähl är General och ingalunda kan dragas och uthtydas på Preussen allena; jemwähl att sielfwa Fredzslutet är klart och tydeligit; hwilcken mening ock kommer öfwereens icke allenast med Eders Kongl. Maij:tz Cantzlie-Collegij tilförende een och annan tijd gifne betänckiande, utan ock med de öfrige bem:te Hof-Rättz ledemöters tanckar; helst effter hwarcken utur dee däröfwer håldne Protocoller, Paciscenternes förklaringar eller andra Archivi handlingar ringaste anledning är att hempta til någon annan mening och uthtydning, hwilcken icke böhr ankomma på hwars och eens raisonnementer och behag, utan på sielfwa Pacternes tydelige innehåld och ordens klára och uthtryckelige lydelse; dock likwähl, Allernådigste Konung, emedan nu så månge åhr sedan den tijden äro förflutne, och Reductions-wärcket i Lijfland är wordet fortsatt och exequerat, i följe af Reductions Stadgarne och fleere Kongl. Resolutioner, effter hwilcka ock hwar Saak för sig, effter sine omständigheter, är afgiord; Ty skulle Wij, oförgripeligen, hålla för mächta betänckeligit, så wähl som onödigt, fahrligit och för Eders Kongl. Maij:t præjudicerligit samt för publici interesse skadeligit, att nu så långt effteråth movera een sådan Quæstion, och än mehra att gifwa någon General förklaring eller uthtydning öfwer Pacterne, som ofehlbahrt skulle kunna öpna

mångom tilfälle att prætendera myckit, som nu aldrig tänckes på; helst emedan man ock är nogsamt underrättad, att wid afgiörande af slijke måhl om godsen i Lijfland man intet tagit egenteligen til fundament Pacterne och Fredzfördraget, utan dee skiähl, som hwar och een haar hafft til sine godz återwinnande att andraga; uppå hwilcket sätt ock Reductions-Commissionerne, jaa Eders Kongl. Maij:t sielf och dess gloorwyrdigste Herrfader och FaderFader, så wähl som Drottning Christina hafwa alt här til förfahrit; warandes ock effter wår oförgrijpelige meening bäst och säkrast, att ock häreffter samma methode följas och i acht tagas måtte, så att hwar Saak för sig, effter sine skiähl och omständigheter afgiöres, utan att gifwa några sådane allmänne förklaringar och uthtydningar öfwer Fredz-Pacterne; helst som hwarcken Republiquen i Pohlen, eij heller Adelen härpå talt eller yrckt, fast mindre någon annan, förutan Ståthållaren v. Strokerck, som likwähl borde närmare hafwa betänckt alt sådant, förrän han underståt sig på det sättet, som nu skieer, under hwariehanda skeen, att bringa dylijka efwentyrliga och efftertänckeliga frågor på bahnen, och påstå därpå allmänne præjudicerlige förklaringar och uthtydningar; effter som dhet ock utan dess skulle förorsaka een stoor owissheet, om man nu, sedan alt i så många åhr arbetat, faststält och reducerat är, skulle begynna att wackla i sielfwa fundamenterne af Reductions-Wärcket, som här til lagde äro, och tient til oryggeligit rättesnöre, särdeles angående så wähl dhe publique som medbrachte godzen, hwaröfwer Hans Kongl. Maij:t och dhe forna lofwärdigste Konungarne hafwa gifwit så nådiga och rättwijsa Resolutioner och förklaringar, att både publici och privatorum Rätt igenom dee samma finnes behörigen och fullkommeligen bewakad.

Hwilcket alt Wij dock med diupesta underdånig lydno och wyrdnad underkaste Eders Kongl. Maij:tz eget högdt

uplyste och rättwijse bepröfwande och omdömme; förblifwandes med underdånigste Devotion in till wår död

Stormächtigste Allernådigste Konung.
Ed. Kgl. M:tz

A. J. D. F. W. C. G. N. G. G. F. O. Wellingk.
Knut Posse. C. Nierot. A. Horn.

Jah. Schmedeman.

Stockholm den 9 Sept. 1707.

168.

Rådet till Konungen, om Nya Testamentets utgifvande på "otyska" språket.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Stormächtigste allernådigste Konung.

Det är hos Eders Kongl. May:tt General Majoren och då warande vice Gouverneuren, Baron Wolmar Anthon von Schlippenbach, med en skrifwelse af den 3 april sidstledne inkommen, i underdånighet berättandes, huru som några utaf prästerskapet därsammastädes, nämligen Præpositus Schopp, Pastorerne Gustaf Bartholdi, Demolin, Dorsch och Saleman hade sig påtagit at revidera det nya Testamentet af den heliga Bibelen på otyska språket, hwilket i några 20 år intet kommit till den wärkställighet, som man önskat, och af den ännu i mörkret sittiande Almogen är åstundat, men wore i denna tiden först genom desse ofwannämde präster till fullbordan bracht; warandes likwäl ändock en stor sten i wägen, hwar på hela wärket och fruchten derutaf stadnade, näml. huru det kunde blifwa tryckt, och till det fattiga bondefolket, för ett så godt pris, som de kunde förmå betala, sedan inbundit förytttrat; giörandes

man förslag till dess tryckande på 1300 Rikzdaler, jämte den ansökningen, at utom de för detta der till af Eders Kongl. May:tt anslagne 400 Rdr, ännu 900 Rdr måtte blifwa förskutne, som efter exemplarens försäljande à 1 daler Smt exemplaret, åter kunde till Eders Kongl. May:tz Ränterij indragas och aflefwereras, med hwad mera, som hans bref innehåller; och som Eders Kongl. May:tt har i nåder behagat, ifrån AltRanstadt den 22 maj sidstl:ne, detta bemälte General Majorens och Vice Gouverneurens andragande at remittera till wårt öfwerwägande, jämte den befallningen, at sedan deröfwer hos Eders Kongl. May:tt inkomma med wårt underdåniga betänckiande; så hafwe Wi, till at få här om så mycket bättre grund, af den 6 Julj sidstledne committerat Kongl. Rådet och General Gouverneuren Hr Grefwen Nils Strömberg, at wid sin öfwerkomst till Revel derom en noga underrättelse inhämta och oss meddela; på det Wi sedan, till underdånigt följe af högstbem:te Eders Kongl. May:tz befallning, måtte kunna taga Saken uti behörigt öfwerwägande, och hos Eders Kongl. May:tt afläggia wårt underdånige betänkiande; hwaruppå och wällbem:te Kongl. Råd och General Gouverneur nu mera medelst sin skrifwelse af den 12 Sept. oss tillkänna gifwit, at han infordrat Consistorii därsammastädes skriftelige förklaring, hwilken han oss jämwäl tillsändt till widare bepröfwande, efter han derwid icke hade något widare at påminna, förnimmandes Wi derutur, at

1:o Hwad som berättas uti ofwanbe:te General Majorens skrifwelse om någre af prästerskapet, Præpositus Schopp, Gustaf och de flere; så hade de, undantagandes Bartholdi och Demolin, fådt ordres af Consistorio, där at öfwerse bem:te version, som för en god tid sedan skall wara giord af nya Testamentet på otyska språket, och sedan inkomma med berättelse derom i Consistorio, hwarefter Consistorium wille draga omsorg, det till fullkomlighet och widare till tryckning at befordra; men at de

hafwa giordt ansökning hos Eders Kongl. May:tt om medel till at tryckia det, wille Consistorium eij weta af, eij eller funno Consistorium nödigt at beswära Eders Kongl. May:tt derom, eftersom allaredan där till 800 D:r S:mt gifne äro, warandes deraf 100 D:r S:mt anwände till papper, som i beredskap wore, och 100 D:r S:mt till boktryckiaren på handen; och så wida Consistorium hade funnit nödigt at upläggia några hundrade exemplar, mer än bem:te 800 D:r S:mt kunnat sträckia sig, så hade wäl boktryckiaren det förmådt förskiuta; Men såsom

2:o ofwanbem:te prästers utseende hade warit at gå Pastor GustafzSon tillhanda, at winna något för correcturet, och låta tryckia det i Tyskland, hwilket Consistorium så mycket obilligare ansågo, som boktryckaren i Revel har utlofwat at tryckia det för bättre kiöp uppå äfwen så godt papper och tryck, som i Tyskland kan skie, hwarföre och

3:o Consistorium eij kunde förstå huru de komma till at beswära Eders Kongl. May:tt om 900 Rdrs förskott till de allaredan gifne 400 Rdr till 4000 exemplars uppläggiande, aldenstund bem:te boktryckare där i Revel påtagit sig at lefwerera så många exemplar för 900 Rdr inalles; och syntes deraf, at de måtte hafwa welat anwända de 400 öfwerstigande Rdr till correctorens nytta, i det ställe man där i Revel hade behof at anläggia dertill föga öfwer 10 à 12 Rdr, i följe hwar af det

4:o wore oskiäligt, at i oträngdo måle betaga Kongl. May:tz undersåtare deras näring och den samma till de utländska öfwerbringa, enkannerligen då man bättre hos dem än hos de senare åtniuta kunde; så wore det icke eller

5:o af nöden at upläggia så många exemplar, förr än man fingo förnimma, huru stor åtgången blifwer, hwar efter och där så behöfdes, lätteligen, när medlen för första editionen woro influtne, en ny edition kunde anställas. Hwad för det

6:e berättades om Almogen, som skulle den sittia i mörkret, och hopat någon med suck och tårar, så hade Consistorium så mycket mindre sådant förnummit, eller förmärkt den der till hafwa ordsak, som på Evangelii- och Psalmböcker samt Catechesin med der till hörige frågestycken icke har warit någon brist; Men snarare hafwer almogen till at sucka deröfwer, at Bartholdi, Demolin och Dorsch, som utaf det Pernowska Stiftet äro, uti hela krigztiden mycket litet wårdat sig om sina åhörare, utan dels i Finland, dels där i Revel sig uppehållit, hwarigenom de kunna hafwa råkat i mörker, men icke derigenom, at de eij bekommit någon Bibel: ty om det förordsakade mörker, sedan de med andre nödige böcker försedde äro, och warda tillbörligen underwijstde uti deras Christendom af deras Själesörjare, så wore till at beklaga, at näppligen 10 bland 1000 wore uplyste; aldenstund icke ens hwarken i Swerige eller annorstädes så många bland almogen med Bibel kunna wara försedde. Dess utan hade och

7:o Consistorium förspordt, at ofwanbe:te präster hade affärdat Pastoren GustafzSon till Eders Kongl. May:tt med ett skrefwit exemplar af detta otyska Testamentet, till at giöra widare ansökning om medel at tryckia det i Tyskland; men som det torde icke wara rätt öfwersatt efter de af Eders Kongl. May:tz Högstsal. Hr Fader, glorwyrdigst i åminnelse, gifne Reglementer, alldenstund Consistorium ännu eij deraf någon kundskap haft; bem:te Gustafs Son och, såsom allena corrector, på en främmande ort kunde låta inflyta många tryckefel; altså önskade Consistorium, at han måtte få befallning at lefwerera tillbakars det bortförda exemplaret.

För öfrigit så bilägger och Consistorium förbem:te deras förklaring, till Saksens uplysning, fyra Kongl. bref; giörandes i synnerhet wid ett af den 7 Jan. 1689, som då warande General Superintendenten Doctor Frischer utwärkat uppå den berättelse, som skulle uti Lifland och på Ösel

finnas flere Reval-Estniske kyrkior, än i Revelska Stiftet, och derföre sökt, at bem:te nya Testamente skulle tryckias i hans Stift, denne påminnelsen, at under General Superintendentien och på Ösel icke wore mer än 22 församlingar; der dock uti Revelska församlingen finnes ¼ flere.

Fördenskull, Allernådigste Konung, när Wi alla sådane af Consistorio andragne omständigheter närmare öfwerwäga, så kunne Wi för wår del icke i någon måtto bifalla hwad General Majoren och vice Gouverneuren på de där upnämde prästers wägnar anfördt; men finne deremot Consistorii mening och förklaring alldeles grundad; skulle och altderföre oförgripeligen wara af den underdåniga tankan, at det nya Testamentet på otyska språket bäst och säkrast, samt med minsta bekostnaden, skulle kunna genom trycket befordras, om det lemnades under bem:te Consistorii styrsel och upsicht, likmätigt det förslag, som det i ofwanberörde måtto underdånigst wid handen gifwer; till hwilken ända och ofwanbem:te präster, så wäl som i synnerhet den ena GustafzSon, kunde blifwa anbefalter at förskaffa och lefwerera tillbakars uti Consistorio det bortohafde exemplaret. Hwilket alt Wi dock med diupaste underdånig lydno och wyrdnad wele hafwa Eders Kongelige Maijestetz nådigste behag och godtfinnande hemstält; förblifwandes in till döden,

Stormächtigste Allernådigste Konung,
Eders Kongl. May:tz

aller underdånigste ock troplichtigste
undersåttare ock tienare

Axel Julius De La Gardie. F. Wrede. Carl E:son Gyllenstierna.
N. Gyldenstolpe. G. Falkenberg. Otto Wellingk.
Knut Posse. Arwedh Horn.

Jah: Schmedeman.

Stockholm den 19 Octobr. 1707.

169.

Rådet till Konungen, angående bankelånen mot fasta panter.

(Efter originalkonceptet i Riksarkivet.)

Stormächtigste Allernådigste Konung.

Eders Kongl: Maij:t haar i nåder behagat remittera till wårt öfwerwägande och underdånigste betänckiande dess Ständers Banco Deputerades inkomne andragande, huru som med Eders Kgl. M:tz nådigste tillåtelse en Underrättelse åhr 1701 genom Trycket uthgången wore om Banquens dåwarande tillstånd, så wäl som hwad uti ett och annat måhl borde i acht tagas, hwaribland uti den nijonde och något uti den tijonde puncten är wordet förordnat om Låhnens prolongation på faste Panter, hwart tredie åhr; genom hwilket man hade hafft en god intention både för Wärcketz och Banquens Debitorer och Cautionister; Men som de funno den swårigheten därwid, att intet alt kunde så däri blifwa fullgiort, som sig borde, i anseende till Rijketz nu warande tillstånd, och i synnerhet i denne Krigztijden, då många af Banquens både Debitorer och Cautionister wore uthrijkes och uti Eders Kongl: M:tz tienst; så bönfalla bem:te Deputerade underdånigst, at Eders Kgl. M:t i nåder täcktes tillåta och förklara, det ofwanbe:te 9 §. angående prolongationerne samt hwad i den 10:de §. om desse prolongationer är förmählt och infördt, måtte till wijdare och frambättre hwijla. Till underdånigt föllie af högstbe:te Eders Kongl: M:tz nådigste willie och förordning, hafwe Wij låtit Oss wara angeläget, att taga detta ährendet uti behörigt öfwerwägande. Nu finne Wij wäl, at bem:te Deputerade då för tijden hafwa erachtat för Banco-Wärcketz bästa nödigt och nyttigt, effter skedd communication med Eders Kgl: M:tz Cammar Collegio, att låta uthgå ofwanbe:te Underrättelse, och i synnerhet i den 9 och 10 puncten stadgat det samme, nembl. i denne förre

bland annat, att, enär med Capitalets betahlning längre fördröijes, så at det kommer till tredie åhret, då skulle et sådant låhn, fast om interesset däraf kunde wara endels förnögt, på nytt afhandlas, om Banquens Lägenhet medgifwer det längre at låta stå uthe, samt sielfwa Obligationen med sine wilckor skriffteligen blifwa prolongerat; hwilket prolongerande då bohrt taga sin begynnelse på alla the Låhn på fast egendom, som för trij åhr och theröfwer giorde äro, så at därom å nyo förafskedas och slutas skall; iemwäl uti den senare, nembl. den 10 §., att detta prolongerande af alla sådane Låhn länder them till nytto och säkerhet, som kunna hafwa gåt därföre i caution och löffte, så at man må thess mindre swårighet hafwa, så wäl at förskaffa sig bårgen, som den at antaga, emedan alt det, som därwid kunde wara at befahra, sedan det således inom en bestämd tijd af Trij åhr inskränckt, blifwer olijka ringare än tillförende, då det warit lijka som lemnat under hufwud-giäldnerens behag, hwilken finnes offta sig lijtet om betahlningen samt sin bårgens skada bekymbrat hafwa; iemwäl at man fördenskull ännu wijdare förklarat till deras beqwämlighet, som på fast underpant låhna willia, at tillåta låhn utan bårgen, på sådant sätt, at den, som något låhn begiär, antingen på frelse godz, eller på fast huus i Staden, och någre löfftesmän iemte sig icke weth at tillgå, then må i dess ställe sättia annan sin fasta egendom i Staden eller å Landet, som, iemte sielfwe hufwudpanten, blifwer för borgen at räknas; dock at, så wid det ena, som det andra, alla de wilckor, som därwid wederböhr, wäl öfwerwägas och i acht tagas måge; Men emedan bem:te Deputerade nu mehra bepröfwa dessa förenämbde puncter af de genom dem uthfärdade Underrättelser, i anseende till Låhnens prolongation hwart tredie åhr och hwad därwid är förordnat, wid närwarande Banquens tillstånd och Krigztijder icke kunna för de af dem anförde orsaker practiceras, och fördenskull finna för Banquens

bästa nödigt och nyttigt, att sådant till wijdare och frambättre hwijla måtte; warandes detta en saak, som endast röhrer Banquens enskylte wäsende och huushåld, eij heller tyckes kunna låhntagarne något præjudicera, utan snarare lända till lijsa uti de beswär, som de elliest skulle hafwa att förskaffa sig nya Cautionsmän; Ty finne wij för wår dehl härwid icke något betänckiande, att ju det, som uti förr nämde Underrättelser och i synnerhet i den 9 och 10:de puncten är stadgat om Låhnens prolongation hwart tredie åhr, må, effter Ständernes underdånigste ansökning, till wijdare och frambättre kunna anstå och hwijla; dock så, att hwad för öfrigit uti bem:te puncter är förordnat om terminerne till interessernes erläggiande, så wäl som om Låhnens betahlning inom terminen, må så hädan effter som hijt in till förblifwa uti sin fulla vigeur och effterlefnad. Hwilket wij lijkwäl wele hafwa till Eders Kongl: M:tz allernådigste behag underdånigst hemstält; fördristandes wij oss på den händelsen, att Eders Kgl. M:tt sådant i nåder bijfallandes worde, här uti underdånighet att bijfoga ett project till en Resolution, som på förbe:te Deputerades giorde underdånige ansökning kunde blifwa uthfärdad. För öfrigit förblifwe wij med underdånigste lydno och wyrdnad in till döden

Stormächtigste Allernådigste Konung
Ed. Kgl: M:tz

A. J. D. F. W. C. G. N. G. K. P. A. H.

Jah: Schmedeman.

Stockholm den 7 Decemb. 1707 *).

*) I skrifvelse, dat. hufvudqvarteret Smorgon d. 10 Mars 1708, gillade Konungen Rådets åsigt och återsände underskrifven den föreslagna resolutionen.

170.

Rådet till Konungen, nyårsönskan.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Stormechtigste Allernådigste Konung.

När Wij Oss till minnes före huru underligen Gud then Aldrahögste jemwäl i detta nu snart til ända lupne åhret hafwer befrämiat Eders Kongl: Maij:tz Rättmätige och Segersamme Wapen samt högtbeprijslige Rådslag och företagande med så mycken lycka och wälsignelse, icke mindre til Fredens befästande å den ene sijdan, än til dhe förtryckte Euangeliske Ständernes Religions Frijhets handhafwande, samt Eders Kongl: Maij:tz dyra konglige Namns gloire och Credits förökande hoos alla wälsinnade, samt Fienders och Illwilliges skräck och olust; Så kunnom Wij eij annars, än wid denne snart tilstundande åhrswäxlingen både betyga Wår ödmiuke och wyrdesamma Tackseijelse til Gud för sådane des dråpelige Wälgärningar, som ock nedläggia hoos Eders Kongl: Maij:t wår underdånigste lyckönskan, bediandes trooinnerligen, at den gode Guden jemwäl i detta oförtöfwat instundande, med månge derpå fölliande åhr, tächtes hålla sin Guddommelige Wård öfwer Eders Kongl: Maij:tz dyra Konglige Person, styrkia des hälsa och krafter, och bekröna Eders Kongl: Maij:tz Tappre och Rättmätige Wapn samt låfwärdigste förehafwande med framgent grönskande Segertecken och lyckelig framgång, til Eders Kongl: Maij:tz redan öfwer hela Werlden förwärfwade Stora Beröms förkåfring, Fiendernes blygd och nesa, samt den ädle och högstönskade Fredens återwinnande! För öfrigit bönfalle Eders Kongl: Maij:t Wij allerunderdånigst, at, som wår underdånigste plicht Oss förbinder, icke mindre hädaneffter än här til med oaflåtelig nijt, ijfwer och sorgfäldighet at bewaka Eders Kongl: Maij:ts höga

Kongl: Rätt och Interesse, samt effter yttersta kraffter förrätta och i acht taga alt hwad Oss, til des tiensts befordran, i nåder anbefalt är; Eders Kongl: Maij:t altså tächtes med des wahnlige Konglige Nåd, ynnest och beskydd Oss alt framgent hugna, som med all underdånig lydno och wyrdnad intil dödsstunden framhärdeligen förblifwe,

Stormechtigste Allernådigste Konung
Eders Kongl: Maij:tz

aller underdånigste ock troplichtigste
undersåttare ock tienare

Axel Julius De La Gardie. F. Wrede. Carl E:son Gyllenstierna.
N. Gyldenstolpe. G. Falkenberg. Otto Wellingk.
Knut Posse. Arwedh Horn.

Jah: Schmedeman.

Stockholm d. 21 Dec. 1707.

171.

Rådet till Konungen, angående tvist mellan adeln och husmansståndet i hertigdömet Brehmen och landet Kedingen om rättigheten att föreslå landsdomare.

(Efter originalkonceptet i Riksarkivet.)

Stormäcktigste etc.

Ed:s Kgl. M:tz Brehmiske Regering har för någon tijd sedan till E. Kgl. M. i Underdånigheet berättat, hurusom emellan Adeln och HuusmansStåndet uthi Hertigdömet Brehmen och landet Kedingen een twist upkommen, angående Rättigheten att föreslå och præsentera landzdomare eller såkallade Grewar, enär någon öppning uthi samma

beställning förefaller, som då skedt wore medelst den då warande Grewen Hinrich Schröder, som sitt afskedh begiärt och erhållit hade; Och androgo dhe af HuusmansStåndet till största skiähl för sigh ett bref af Ed:s Kgl. M:tz högstsahlig herr fader uthgifwit och daterat uthi Liungby den 1 Decemb. 1679, hwaruti, effter een påberopat, tillförende åth detta HuusmansStåndet gifwen tillstädielse eller concession att wijd förefallande vacantz uthi Grefwe beställningen till dess besättiande få nämbna och föreslå någon af deras medel, Hans Kgl. M:t uppå deras å nyo giorde ansökning effterlåter och tillstädier att få præsentera till dåwarande vacance bem:te Hinrich Schröder, williandes deraf anledning taga att påstå, det dem sådan rättigheet hermed in perpetuum blifwit förlähnt, hwaremoth åther dhe af Adeln föregifwa, att HuusmansStåndet den i högstbem:te Skrifwelse åberopade tillstädielse eller concession aldrig gitta framwisa, emedan dhe densamma eij någonsin hafft, uthan per male narrata mehrhögstbe:te Skrifwelse uthwärckat, och bewisa det dermed att dhe tillförende een sådan olimiterat rätt aldrig påstått, uthan fast mehra låtit Adeln obehindrat, immediate för denne Schröder, uthaf deras Medell een Daniel Korff ben:d nembna och föreslå, som ock för honom månge andre af samma Adelns Medell denne Tiensten förestått. Som nu Regeringen sökt denne Twisten att bijleggia, men förmedelst begge Parternes Eenträgenheet eij kunnat dermed fortkomma, helst medan största swårigheten funnits wara om det Kongel. brefwets rätta förstånd och mehning, ty hade Regeringen bordt sådant allena lembna till E. Kgl. M:tz nådigste och högstuplyste bepröfwande; men aldenstund den lediga Grewe Tiensten imedlertijd eij hade kunnat blifwa yppen och obesatt, uthan nödwändigt måst med ett tienligit Subjectum försees och besättias, så hade Regeringen funnit för åthskillige anförde skiähl skuld nödigt att framför andra, dock salvis cujuscunque iuribus, dertill wällia och antaga den i samma landh warande Landz-

Secreteraren Nicolas Düker; Och som Regeringen begge Parterne sådant tillkännagaf, måste hon emoth förmodan förmärckia, att dhe tillsammans deremoth appellationen till Tribunalet sökia wille. Regeringen wille wähl eij förmoda att Tribunalet een sådan otillbörlig appellation lärer antaga, emedan hon Tribunalet om Saksens rätta sammanhang genast underrättat, men så wore Tribunalet ock dessutom intet dertill befogat, aldenstund det härwijd allenast berodde uppå högstbe:te Kongl. Skrifwelses rätta förstånd och mehning och jemwähl uthaf E. Kgl. M:t uthi ett äfwen slijkt Måhl den 3 Augusti åhr 1700 Tribunalet uthtryckeligen förbudit blifwit med sådanne E. Kgl. M:tz höga Jura Ducalia rörande angelägenheter sig att befatta. Såsom nu E. Kgl. M:tt nådigst behagat detta ärende till samptl. här i Stockholm wistande Kgl. Rådens öfwerwägande att remittera och deras underdåniga betänkiande deröfwer i Nåder att inhämpta; Ty månde Wij fuller gienast till underdånigst och hörsamst föllie Saken företaga, men som Wij först funno nödwändigheten att infordra E. Kgl. M:tz höga Tribunals förklaring öfwer ett och annat måhl, eenkannerligen huruwijda dhet kunde finna Saken appellable, och hwad för gemehnskap den af Regeringen påberopade E. Kgl. M:tz nådigste befallning af den 3 Aug. 1700 och det derutinnan omrörde måhl, som Oss helt obekandt är, med närwarande casu hafwer, jemwähl ock sedan Regeringen öfwer åtskillige förekombne twifwelsmåhl att förnimma; Så har derigenom så wähl som ock för åthskillige andra E. Kgl. M:tz angelägne ärenders skuld detta kommit på een tijd att hwila och upskiutas. Tribunalets förklaring, som i underdånigheet herhoos fogas, går quoad primum derhän, att så wijda quæstionen blifwer om offta högstbe:te Skrifwelses af åhr 1679 förstånd och mehning, så är Tribunalet aldeles enigt med Regeringen, att man nödwändigt måste densamma hoos E. Kgl. M:tt sökia och wijd sådan beskaffenheet ingen appellation tillstädias kan, hwilket ock parterne

förmehnas hafwa begripit, emedan dhe sigh intet anmählt; men skulle Ed:s Kgl. M:tt nådigst för godt finna, att så framt HuusmansStåndet bör framwisa den påberopade Concessionen och sådant eij præsteras kan, hwarpå Regeringen eller HoffRätten effter den redan tillförende brukade plägsedh komme att afdömma Saken, men den ena eller andra dehlen eij wore nögd med det sluth, som deruti blefwe fält, förmehnandes sigh deruti något wara förnär skedt, och derföre appellationen sökia wille, så seer Tribunalet intet huru det wijd sådan händelse skulle förwägras kunna; warandes derutinnan så wähl sielfwa Tribunals Ordningen som ock Tribunals Visitations recessen klar och tydeligh, hwarföre ock quoad Secundum Tribunalet förmehnar att den påberopade E. Kgl. M:tz nådigste Skrifwelse, hwaraf lijkwähl Tribunalet aldrig hafft någon kundskap, eij wähl kan till närwarande måhl appliceras, i ty här ingen fråga är om Ed:s Kgl. M:tz höga Rätt att förordna om betienternes af- och tillsättiande, uthan om det ena eller andra Ståndets förmehnte ägande Rättigheets beskaffenheet och grund, hwarom Ständerne sins emellan twista; warandes icke allena uthi Ed:s Kgl. M:tz tyska provincier och eenkannerligen uti Hertigdömet Brehmen, uthan ock öfwer alt i tyska Rijket wahnligit, att een och annan privat privilegier och förmåner äger, som honom af höga Öfwerheten lembnas och bijbehållas, så wijda han sigh deraf på något sätt eij förlustig giör. Wijd detta tillfälle gifwer Tribunalet också till förstå, hurusom Regeringarne, lijka som på detta sättet skedt är, esomofftast sökia att disputera Tribunalet dess Jurisdiction, betygandes Tribunalet derjemte att det för Tribunalet måste gella lijka, huru stoor Jurisdiction E. Kgl. M:t det will lembna; Men så wijda E. Kgl. M:t om Tribunaletz bijbehollande så högl. wore angelägit för den lijkheet skuld som E. Kgl. M:t derigenom med Keijsaren framför alla andra Ständer i Rijket åthniuter, och både i Tribunals Ordningen och bem:te Visitations recess, som E.

Kgl. M:tz högst Sahlige herr Fader igenom een stoor och solen Commission låtit författa och sedan in legem pragmaticam förordnat och befäst, omständeligen innehålla och uthwisa hwad Tribunalet tillhörer och huruwijda dess jurisdiction sigh ersträckier, hwarpå Tribunals betienterne sigh med Edh måst förbinda, så hade det derigenom bundna händer och kunde altså derifrån eij wijka, önskandes fördenskuld högligen, att E. Kgl. M:t nådigst täckes ytterligare förklara och förordna mehrbe:te Visitations recess för een oryggelig lagh, som i alla måhl till rättelse lända bör. Detta med alt det föregående sampt Regeringens sedermehra inhämptade förklaring öfwer åthskillige twifwelsmåhl, hafwe Wij endteligen effter E. Kgl. M:tz nådigste befallning uthi noga öfwerwägande tagit och så wähl af Regeringens som Tribunalets förklaringar förmärckt, huru som dhe begge af enahanda mehningar äre, att emedan den uthi högstbe:te Kongl. Skrifwelse af åhr 1679 påberopade Concession ingenstädes är till finnandes eller af HuusmansStåndet kan upwisas, som af Regeringen andra gången betygat blifwer, och derjemte effter Regeringens berättelse finnes, att Adeln tillförende eij mehra än HuusmansStåndet af denne rättigheeten warit utesluten, uthan att dhe så wähl till mehrbe:te grefwe tienst wijd påkomne vacancer uthaf sine Medell wissa ämbnen föreslagit, som dhe andra, så komme det endast deruppå an, huru Ed:s Kgl. M:tt mehrhögstbe:te Skrifwelse att förstå och uthtyda nådigst behagar; Och skulle Wij för den skuld med Regeringen effter dess emoth Oss yttrade tanckar wara af den oförgripelige mehning, att hädaneffter Adeln med HuusmansStåndet måtte alternera uthi mehrbe:te Rättighet att wijd påkommande händelse af vacance få nämbna och föreslå något skickeligit och swarsgott ämne till Grewe tienstens besättiande uthi Kedingerlandet, där som mehromrörde twist upkommen är, så att, medan den sidst afgångne Grewen warit af HuusmansStåndet och den nu

warande eij kan räkna sig till någon thera, så wijda han af Regeringen immediate blifwit tillsatt och förordnat, hernäst första begynnelsen uthi alternerandet af Adeln der i landet giöras måtte; lembnandes detta med Tribunalets förslag, till undwijkande af hwariehanda missförstånd emellan E. Kgl. M:tz Collegier uthi dess tyska provincier, till E:s Kgl. M:tz wijdare högstuplyste bepröfwande och nådigste godtfinnande. Och Wij förblifwe i det öfrige med diupaste Wördnad in till Wår dödh

Ed. Kgl. M:tz

A. J. DE LA G. F. W. C. E. G. N. G. G. F. O. W. K. P. A. H.

F. J. Ehrenstrahl.

Stockholm den 4 Febr. 1708.

172.

Rådet till Konungen, angående studeranden Johan Robeck, som öfvergått till katholska läran.

(Efter originalkonceptet i Riksarkivet.)

Stormächtigste allernådigste Konung.

Det är en Eders Kongl: M:tz undersåte och Studerande Persohn, ben. Johan Robeck, inkommen med en underdånig Supplique, däruti han, som för 8 åhr sedan begifwit sig utur Rijket, och sedermera igenom fattigdom förfallit uti den dårskap och willfarelse, att antaga sig den Påfwiske Lähran, betygar nu mera en alfwarsam ånger och ruelse däröfwer och uti bewekelig måtto underdånigst anhåller om nåd och tillgift för sådant sitt begångne brått, samt att åter få komma in i Rijket och träda tilbaka till

den rena Evangeliske Kyrckians gemeenskap: Hwilken hans Supplique Wij sedermera hafwa communicerat med Facultate Theologicâ i Upsala, och däröfwer infordrat dess betänckiande, och hwad det kan hafwa at wid handen gifwa, som består uti detta efterfölliande: at denne Robeck 1700 sammanskrifwit en Disputationem Philosophicam de Fine, hwilken af då warande Facultatis Theologicæ Professoribus blef, särdeles för de förgrijpelige expressioner han i förtahlet af samma disputation brukat och utan Præsidis censura tryckia låtit, förbuden; Hwaröfwer han, som dessutan war benägen till melancholiska tanckar, omsijder hade fattat en skadelig Resolution, at, oförsedd med torfftige medel och underhåld, begifwa sig till fremmande orter, därest han twifwels utan af fattigdom och medellöshet haar grijpit till det oråd, som han sielf i sin Supplique bekiänner; Men som han nu låter förspöria, så mycket man af densamme kan inhempta, ett alfwarsamt upsåth till bättring och omwändelse, samt hiertelig längtan at träda tilbaka igen til wår Kyrckia, och hoos Eders Kgl. M:t till nåder uptagen warda, och Facultas Theologica fördenskull finner med Gudz Ord och praxi Ecclesiastica enligit, at, effter Gudz nådes och barmhertighetz dörr står allom fattigom Syndarom öpen, som sina öfwerträdelser och fehl ångra och sig bättra willia, han altså icke heller må ifrån Gudz församblingz gemehnskap stängd och uthsluten warda; finnandes dock Facultas Theologica högnödigt, at han wid sin återkomst måtte ställas under behörigt och tienligit examen, på det man kunde grundeligen pröfwa och erfahra om ännu någor willfarelse skulle wid honom låda, hwilket Facultas lijkwäl wille icke wänta, utan snarare förmoda, at den Helige Anda, som röhrt hans hierta, lärer honom uti det goda uppehålla och styrckia; Altså föranlåtes Wij härmed i all underdånigheet underkasta Eders Kongl: M:tz nådigste behag och förordning, om och huru wijda denne Robeck i anledning af Facultatis Theologicæ

betänckiande, hwilket Wij ock för wår dehl bijfalle, må kunna uti detta sitt ansökiande willfahras. Förblifwandes med underdånigste lydno och wyrdnad in till döden

Stormächtigste Allernådigste Konung
Ed. Kgl. M:tz

A. J. D. F. W. N. G. G. F. O. W. K. P. A. H.

J: Schmedeman.

Stockholm den 21 Febr. 1708.

173.

Rådet till Konungen, angående den fångne prinsen af Meliten.

(Efter originalkonceptet i Riksarkivet.)

Stormächtigste Allernådigste Konung.

Dett är den härwarande fångne Meritiniske Printzen nyligen inkommen med en underdånig Supplique, hwaruti han i anledning af åtskillige där anförde bewekande skiäl och omständigheter söker och anhåller om den nåden, att få emoot sin så kallade Christelige och skrifftelige parole samt alla härwarande Ryska Generalers och Officerares skrifftelige Caution, på tre månaders tijd resa öfwer till Ryssland, att besökia sine ålderstegna Föräldrar och sin Gemåhl, och medelst sin närwaru lindra deras stora sorg; williandes sig innan bem:te termins förlopp åter här ofehlbahrt inställa, så framt imedlertijd om hans uthwäxling ingen förordning skedde; Och ehuruwäl han oförgrijpeligen tyckes erbiuda nog säkerheet om sin persohn, i fall han elliest skulle kunna med Eders Kongl. M:tz nådigste tillstånd och bewillning effter sine ålderstegne föräldrars och sin gemåhls, så wäl som sin egen högsta åstundan, en sådan reesa anträda, och inom en wiss förelagd termin, i fall

icke annorlunda i medlertijd af Ed. Kgl. M:t förordnades, sig åter här i sitt fängelse inställa; Så hafwe wij lijkwist icke underståt oss till någon slijk hans reesa att samtyckia; Men emedan han betygar en så starck och underdånig förtröstan till Eders Kongl. Maij:tz högstbeprijslige Kongl. Nåd emoot sig och sine sorgbundne Föräldrar och iemwäl hafwer, medelst andragande af sitt och sine föräldrars närwarande tillstånd, samt derwid betygade stora wyrdnad för Eders Kongl. M:tz höga Kgl. Persohn, bewekt Hennes Maij:t så wäl som deras Kongl. Högheter af ett nådigt medlijdande hoos Ed. Kgl. M:t att fälla för honom förböner; Ty hafwe Wij eij kunnat undgå om detta hans underdånigste ansökiande att afläggia wår underdånigste berättelse och dett samme tillijka med ofwannämde hans underdånigste Supplique i all underdånighet at underkasta Eders Kgl. M:tz egen nådigste förordning, Oss till underdånig effterrättelse; förblifwandes uti skyldigste underdånig lydno och wyrdnad in till döden

Stormächtigste Allernådigste Konung,
Ed. Kgl. M:tz

A. J. D. F. W. N. G. O. W. K. P. A. H.

Stockholm den 21 Febr. 1708 *).

174.

Konungen till Rådet, angående licentiaten Laurbecks irrläriga satser, m. m.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Carl etc. Wår etc. Utaf hoosgående skrifter hafwen J widare att förnimma, hurusom Biskopen i Åbo, Doct:

*) Konungen svarade genom bref från hufvudqvarteret Radoskevice d. 21 Apr. 1708, att han "till denne begiärte reesa alldehles intet kunde samtyckia".

Gezelius, sig beswärar öfwer Licentiaten Laurbeck, at han eij allenast utsprider anstöteliga och emot Wår rena Evangeliske troes-bekiännelse stridande satzer, utan ock söker allehanda undflyckter at stå derföre tilswars, wisande sine förmänn sidowördnad och förackt, när han af dem blifwer tiltald och til förhör kallad til at sig däröfwer förklara. Och som det wore ganska oanständigt, at Wårt eget Rike utaf Swärmerier skulle oroas och anfäcktas, då Wi så högt hafwe låtet Oss wara angeläget den Ewangeliska läran på främmande orter at handhafwa och stadfästa: Oss icke eller kan än mycket misshageligt falla, at de hälsosamma förordningar, som Wi tid efter annan låtet utgå, icke skole finnas kraftiga nog at återhålla och bända sådana nygiriga och förmätne andar, som låta sig lysta at förstöra roligheten och lärans enighet uti Församblingarna i Wårt rike: Altså hafwe Wi för nödigt funnet Eder härmed i nåder at anbefalla, det J beordren Fiscalen at tiltala denna Laurbeck inför Biskopen och Consistorio i Åbo, hwilke, oacktadt hwad jäf han där emot kan inkasta, skola hafwa mackt honom at för sig stämma, dess Skrifter och satzer undersöka, samt där öfwer fälla en äntelig domb, likmätigt Wåra Stadgar och Förordningar: hafwandes de samma domb, sedan den Eder är worden meddelt, utan uppehåld at afkunna och wärkställa. Inför dem skall äfwen wäl ställas Mag. Petrus Schäfer, som tilförende med grofwa willfarelser är worden beträdd, och jämwäl ännu befinnes de samma, til mångens förklening och försmädelse, framhärdigt påstå och förfäckta: Och hafwen J straxt, sedan om honom är ransakadt och dömdt, at förfoga den anstalt, medelst hwilken honom alt widare tilfälle må betagas at utsprida dess förargeliga och lastbara meningar: inkommande J sedan hos Oss med Eder underdåniga berättelse, hurulunda denna Wår nådiga befalning uti det ena och andra målet är blefwen effterlefwad och fullgiord. Dessutan som det angifwes, at kiätterske och förförlige böker

ännu uti bokläderna i Stockholm offenteligen blifwa försålde, twärt emot de nyligen utgångna Förbud, hwarom Wårt Cantzlij-Collegium kan gifwa närmare underrättelse: Altså hafwen J jämwäl at låta effterfråga, hos hwem skulden står, at sådane förordningar eij blifwa följde, samt därpå skaffa behörig bot: kunnande Wi eij annat finna, än at sådane missbruk lätteligen skulle stå at afskaffas, där Censor librorum toge det nogare i ackt, som honom åligger och uti detta mål är förordnadt. Wi willje ock härom hafwa Eder underdåniga berättelse: dragande för det öfriga til Eder det nådiga förtroende, at J wid sådana tilfällen låten påskina en rättsinnig alfwarsamhet, och icke tilstädjen något, som befinnes lända til den Ewangeliska lärans förfång, mycket mindre gifwen det tid at få utbreda och fästa sig, som det sedan will blifwa swårare sådana wilfarelser at utrota: hälst emädan förfarenheten nogsamt lärer, hwad konst och illfundighet dessa tiders Swärmare bruka til at småningen och oförmärckt insmyga deras förgifft, och det på skienbart sätt at giöra smakeligt. J uträtten härmed Wår nådige willje. Och Wi befalle Eder för det öfrige Gud Allzmäcktig synnerligen nådeligen. Smorgonie i Lithouen den 9 Martij A:o 1708.

CAROLUS.

C. Piper.

175.

Rådet till Konungen, angående danske undersåten W. Edingers ansökning om obehindrad handel på Narva.

(Efter originalkonceptet i Riksarkivet.)

Stormächtigste allernådigste Konung.

Det hafwer den här warande Kongl. Danske Justitie rådet Grüner oppå sin Konungs befallning nyligen öfwer-

gifwet till E. K. M:tz här hemma warande Råd ett Memorial, hwar uti han berättar huru som en handelsman och Med-Director uti det Octroyerade Ostindiske Compagniet i Kiöpenhambn, benämd Wilhelm Edinger, underdånigst sökt och bekommet sin Konungs tillstånd att få med en sin egen farkost gå till Narwen, till att afhämta der ifrån en hoop kiöpmanswarur, som honom till en märkelig skade och bekostnad länge hafwa där legat honom på händerna: men likwäll der emot sig utfäst till att lägga så i bort- som hemresan sin farkost till uth på redden för Rewel, och så wida underkasta sig den Kongl. Swenska undersökningen, att han Eedeligen will verificera att alt godzet hörer honom allena till, och ingen annan potentatz eller herres undersåtar, med hwilka E. K. M:t nu för tiden är uthi krig begrepen: begärandes på det enständigaste att E. K. M:tz Råd wille, till förekommande af hwariehanda klammer och inconvenientier uti Siön, icke allenast gifwa honom Edinger någon försäkring, utan och ställa sådane ordres till E. K. M:tz Siöofficerare och Commenderare, att denna Farkosten motte frij och obehindrad få fortsättia sin resa till och ifrån Narwen. Nu monde Wij wäll uthi förledet åhr, oppå dhe protestationer och inwändningar af neutralitetz rättighet, samt wanliget bruk mellan andra neutrale puissancer, som Konungen i Danmark då så wäll som något tillförene lät giöra här wid E. K. M:tz Hoff, när ofwan nämde Danske undersåtes Wilhelm Edingers Skep på hemresan ifrån Narwen blef anhollit och hijt till Stockholm opbrackt, dock sedan relaxerat, efftertryckeligen föreställa Kongl. Danska Justitie rådet Grüner, att E. K. M:t under påstående krig med Czaren, och så länge E. K. M:t holler nogre fregatter uti Siön till att kreussa wid Finska och Estniska Kusterne, icke kunde tillåta nogon handel på Narwen eller nogon annan af fienden inkräktat ort: Hwar till och Konungen i Danmark sedermera hafwer sig begifwet och här låtet

förklara att hans undersåtare hädaneffter skulle afholla sig ifrån all handel på sådane orter; Men som högstbemälte Konung icke des mindre igenom des här warande Minister nu hafwer låtet giöra en sådan ansökning för en des undersåte, som här ofwan före i underdånighet omrört är, och det blott och allena medelst en intercession, med försäkran, att E. K. M:tz undersåtare uti slike eller andre tillfällen skole hafwa att åthniuta en lika willfarighet hoos honom: så hafwe wij eij kunnat undgå detta till E. K. M:t i underdånighet att berätta och E. K. M:tz nådigste behag och godtfinnande hemställa; förblifwandes med all underdånig wördnat intill wår dödzstund

E. K. M:tz etc.

A. J. D. F. W. N. G. G. F. O. W. K. P. A. H.

F. J. Ehrenstrahl.

Stockholm den 20 Martii 1708.

176.

Rådet till Konungen, angående exekution utaf hertigens af Mecklenburg-Strelitz testamente.

(Efter originalkonceptet i Riksarkivet.)

Stormäcktigste etc.

Ed:s Kgl. M:tt lärer twifwels uthan alla redan wara föredragit hwad som Envoyén Friesendorf den $\frac{18}{28}$ sidstl. Febr. i underdånigheet berättat om Hertigens af Strelitz siukeliga tillstånd och huru derföre frucktas att Hertigen af Schwerin lärer der på noga ackt hafwa at om Hertigen af Strelitz något dödeligit skulle påkomma, han då, under påstående af legitimâ tutelâ, måtte kunna trängia sigh till förmynderskappet af dhe omyndiga furstl. barnen

och så wijdare under den prætexten till besittningen af Strelitziske landen; Såsom nu E. Kgl. M:tz härwarande Kgl. Rådh uppå E. Kgl. M:tz Kantzelij Collegij föreställande befunnit, att om sådant skulle hända, som Strelitz synes med skiähl fruckta, derigenom icke allena Hertigens Testamente, hwars execution E. Kgl. M:tt jemte Churfursten af Hannover A:o 1705 och dymedelst tillijka förmynderskappet af dhe omyndige warande furstl. barnen Sigh påtagit, skulle aldeles komma att brytas och rubbas, uthan skulle ock förnembligast alla dhe igenom Hamburger förlijkningen Strelitziske Huset tillagde förmåhner och rättigheter komma under Schwerins disposition, det furstl. Huset till största äfwentyr, hwarföre Wij för ganska nödigt och E. Kgl. M:tz nådigste intention enligit acktat att sådant förekommas måtte, och emedan derwijd ingen tijd borde försummas, helst Siukdomen berättades tilltaga och föga förhoppning wara till någon bättring, ty äre uthi E. Kgl. M:tz frånwaru och fierra wistande ifrån Dess Rijke Wij kombne på dhe tanckar, att lijka som Ed:s Kgl. M:tt Præsidenten Baron Rosenhane åhr 1697 förordnat till Subdelegatus Executor af Hertigens af Gustrow Testamente för Enkie-Hertiginnan och Printzessorne, altså han ock sammaledes i anseende till detta Testamente kunde substitueras och förordnas, till hwilcken ända wij altså wählbe:te Præsident deröfwer instruerat och under E. Kgl. M:tz nådigste godtfinnande befullmäcktigat. Det har wähl Friesendorf berättat uti sednare bref, hurusom Churfursten å sina wegnar befullmäcktigat Strelitziske Råden wijd dödzfallet att taga besittning af dhe Strelitziske Landen sampt öpna Testamentet; Men förmode Wij, det Churfursten lärer derutinnan ändra denne sin förordning, enär han blifwer underrättat om den anstalt Wij å E. Kgl. M:tz wegnar herwijd giordt, såsom den der anständigare är och af mehra efftertryck lärer wara; Wij lefwe altså i den underdånige förtröstan, det lärer E. Kgl. M:tt detta i Nåder anseé och

gilla; låtandes Wij i underdånigheet afskriffter herhoos föllia af bemälte Instruction och fullmackt, på det E. Kgl. M:tt densamma med Dess egen höga handh och underskrifft effter Dess nådigste behagh måtte stadfästa, hwarmed Wij in till Wår dödzstund uthi diupaste wördnad förblifwe

E. Kgl. M:tz

A. J. D. F. W. N. G. G. F. O. W. K. P. A. H.

F. J. Ehrenstrahl.

Stockholm den 20 Martij 1708.

177.

Konungen till Rådet, angående krigskontribution och durchtågsgärd för år 1708.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Carl etc. Wår etc. Wij hafwe undfådt Eder skrifwelse daterad den 5 sistleden Februarii *), utur hwilken Wij å den ena sijdan **) *fast ogierna förnimme Rikets inkomsters aftagande* under *den tryckande krigzlasten och olycklige misswäxter* samt dee *swårigheter* som af *inwånarnes torftighet* och *penningemangel* sig företeer till att kunna *anskaffa* hwad som *till de allmänne högt stigande och angelägne utgifter behöfves;* Men däremot see Wij tillika å den andra med nådigt wählbehag den trogna nijt och sorgfälligheet, som J så wähl som Wårt Stats Contoir bewijsen till att *upfinna råd och medel,* huru i möijeligaste måttan den *stora bristen må kunna någorlunda tillstoppas, de oumgiengelige tarfworne undsättias och Staatzwärcket uprätthållas;* Och som J *för denne gången* hafwen pröfwat nödigt, i anledning af Ständernes egne bewillningar, at utskrifwa och påbiuda för innewarande åhr, efwensom i det nästförflutne och dee förre

*) Denna skrifvelse finnes icke i Riksarkivet, hvarken i original eller koncept.

**) Kursiven utmärker upplöst chiffer.

åhren, en enkell contribution, tillijka med durchtågs giärden, så att af den förra halfparten wid Pingstetijden och hälften wid Thomasmässan, men den senare straxt efter publicationen och till det aldrasista innom den 1 May nästkommande må kunna utbetalas och anordnas; Altså hafwe Wij härmed i nåder icke allenast welat bijfalla och gilla hwad af Eder i förberörde måtto utj wårt namn och bortowarande giort är, utan drage jemwähl till Eder det nådige förtroende, att J än ytterligare, jemte Wårt StatsContoir, af begges Eder betygade åhuga för wår tienst, läre låta wara Eder högst om hiertat huru wid desse tijders beskaffenheet *sådan tillgång tidigt må kunna uppbringas och i beredskap hållas, at de nödigste och mäst trängande anstalter och författningar icke måge studza.* Hwarmed skeer det Oss till nådigt behag länder, och Wij befalle etc. Hufwudqwarteret Radoschewicze den 21 Martij A:o 1708.

CAROLUS.

C. Piper.

178.

Rådet till Konungen, angående Laurbecks med fleres irrläror m. m.

(Efter originalkonceptet i Riksarkivet.)

Stormächtigste Allernådigste Konung.

Eders Kongl: Maij:tz nådigste bref, dat:t Smorgonie i Littowen den 9 Martij sidstl., hafwe Wij med underdånigste wyrdnad erhållit, erseendes därutur uti all underdånighet, huru som biskopen i Åbo Doct. Gezelius, medelst de Oss tillijka i nåder communicerade Skriffter, sig beswärat öfwer Licentiaten Laurbeck, att han eij allenast uthspridde anstötelige och emot wår rena Evangeliska Troosbekiännelse strijdande Satzer, utan ock sökte allahanda undflychter, at stå därföre till swars, wijsande sine för-

männ sijdowyrdnad och föracht, när han af dem blefwo tilltahld och till förhör kallad till at sig där öfwer förklara: hwariemte som Eders Kongl. M:tt ansågo det för oanständigt, at dess eget Rijke utaf Swermerijer skulle oroas och anfäcktas, då Eders Kgl. M:tt så högt hafwer låtit sig wara angelägit den Evangeliske Lähran på främmande orter at handhafwa och stadfästa; Så kunde Eders Kgl. M:tt icke annat än misshageligit falla, at de hälsosamme förordningar, som Ed. Kgl. M:tt tijd effter annan låtit uthgå, icke skohla finnas krafftige nog at återhålla och bända sådane nygirige och förmätne andar, som låta sig lysta at förstöra roligheten och lärans enighet uti församblingarne i dess Rijke; befallandes Oss i nåder dett Wij måtte icke allenast 1) beordra Fiscalen at tilltahla denne Laurbeck in för Biskopen och Consistorio i Åbo, hwilka, oachtad hwad Jäf han däremot kan inkasta, skohla hafwa macht honom at för sig stämma, dess Skriffter och Satzer undersökia, samt däröfwer fälla en endtelig Domb, lijkmätigt Eders Kongl. M:tz Stadgar och Förordningar, hwilken Dom de, sedan den Oss är worden meddehlt, utan uppehåld hafwa at afkunna och wärckställa; utan ock 2) låta in för dem ställas Mag. Petrus Schäfer, som tilförende med grofwe willfahrelser är worden beträdd och iemwäl ännu befinnes de samme till mångens förklening och försmädelse framhärdigt påstå och förfächta, samt strax, sedan om honom är ransakat och dömdt, förfoga den anstalt, medelst hwilken honom alt wijdare tillfälle må betagas at uthsprijda dess förargelige och lastbare mehningar; och 3) at som det wore angifwit at kätterske och förföriske böcker ännu uti bookläderne här i Stockholm offendteligen blefwe försålde, twärt emot de nyligen uthgångne förbud, hwarom Eders Kgl. M:tz Cantzlie Collegium kunde gifwa närmare underrättelse; Så hade wij at låta effterfråga hoos hwem skulden stod, at sådane förordningar eij blefwe följde, samt därpå skaffa boot; Kunnandes Eders Kgl. M:tt eij

annat finna, än at sådane missbruk lätteligen skulle stå at hemmas där Censor Librorum togo det nogare i acht, som honom åligger och uti detta måhl förordnat är. Öfwer hwilka ofwannämde måhl Eders Kgl. M:tt ock i nåder wille wara underrättad, och huru det ena och andra däraf är wordet efterlefwat och fullgiort; Dragande för det öfrige till oss det nådige förtroende, at wij wid sådane tillfällen måtte låta påskijna en rättsinnig alfwarsamhet och icke tillstädia något, som befinnes lända till den Evangeliske Lährans förfång, mycket mindre gifwa det tijd at få uthbreda och fästa sig, som det sedan wille blifwa swårare sådane willfahrelser at uthrota; helst emedan förfahrenheten nogsamt lärde, hwad konst och illfundighet desse tijders swärmare bruka till at småningom och oförmärckt insmyga deras förgifft, och det på skienbahrt sätt at giöra smakeligit: som sådant med mera högstbem:te Eders Kgl. M:tz nådigste bref förmår och innehåller. Nu som Wij för detta, till underdånigst föllie af Eders Kongl. Maj:tz till oss ankomne allernådigste befallningar af den 20 Sept. 1705 och den 7 Junij 1706, icke hafwe underlåtit att uthfärda alfwarsamme bref till alla Gouverneurer och Landzhöfdingar samt Consistorier i hela Eders Kgl. M:tz Rijke af den 21 Octob. 1705 och den 13 Julij 1706, och antyda dem Eders Kongl. M:tz nådigste willie och högstberömmelige Nijt om den reena Evangeliske Lährans handhafwande och beskyddande emoot hwariehanda kätterske och irrige mehningar och willfahrelser samt försporde Swärmeandar, och tillijka beordra dem, hwar å sin orth, att hafwa därpå ett noga och waksamt inseende, iemwäl inkomma med berättelser, om något sådant och hwad därsammestädes skulle kunna förspörias; såsom ock uppå deras därå inkomne Swar den 14 Julij 1706 giort Wår uthförlige underdånigste berättelse till Eders Kongl. M:tt, desslijkes ock sedermera med skyldigste sårgfaldighet låtit Oss wårda ett eller annat måhl, som kunnat Oss förekomma, behörigen att skiärskåda, och

därwid at fatta så alfwarsamt Sluuth som Saksens beskaffenhet, lijkmätigt Eders Kongl. M:tz nådigste förordningar påfordrat; som Wij ock, sedan alla effter Eders Kgl. M:tz nådigste befallningar anstälte och håldne Ransakningar och effterrättelser warit inkomne, angående Magister Krüger i Rijga, hwilken för hwariehande Pietistiske och Irrige meningar warit beskylt och angifwen, hafwe förordnat några wisse lährde och förståndige Män af dett andelige och wärldzlige Ståndet, som skulle noga igenom fahra och pröfwa alla i dy måhl inkomne widlyfftige Acter och Handlingar, samt däreffter höra honom, iemwäl sedan inkomma med deras skrifftelige berättelse och betänckiande, på det Wij uppå så mycket bättre grund, till underdånigt föllie af högstbe:te Eders Kgl. M:tz nådigste befallningar, kunde resolvera och förordna hwad till denne Saksens beskaffenhet hörer; skohlandes Wij ock med förste, medan Wij förnimme bem:te Deputerade i det närmeste wara komne med deras Commission till Sluuth, denne Saken till öfwerwägande taga och afgiöra, iemwäl hoos Eders Kongl. M:t afläggia därom wår underdånigste berättelse. Och hwad imedlertijd enkannerligen 1) widkommer ofwannämde Licentiat Laurbeck och dess otilbörlige förhållande; Så haar wäl Biskopen och Consistorium icke skrifwit Oss samptlige därom till, utan allenast till mig, Gabriel Falckenberg, såsom Academiæ Cantzler, då iag ock strax, effter skedd berättelse i Rådet, communicerat dett med Erchiebiskopen till närmare pröfwande och betänckiande, iemwäl sedan en och annan gång med honom så wäl som med Biskopen D:r Gezelio corresponderat, och giort de alfwarsamme påminnelser och åthwarningar, som iag pröfwade wara eenlige med Eders Kongl. M:tz nådigste förordningar, till denne Laurbeckij styrande och hwariehanda irrige meningars och nyheters hemmande och dämpande; beordrandes däriemte Consistorium i Åbo af den 29 Maij 1707 fordersamt at giöra därutinnan ett Lag och Kongl. Förordningar lijkmä-

tigt Sluut och uthslag, med förwäntan af deras berättelse därom, såsom ock sedermera om Laurbeckij där framdragne Jäf och inkast, förwijsandes dem till Lag och Process samt Kgl. Förordningar, som nogsamt uttryckte huru wijda de behöfde derpå reflectera, med påminnelse om Saksens skyndesamme afgiörande; hwarutaf Eders Kongl. M:tt förmodeligen med wahnlig Kgl. nåd förmärckiandes warder, att därwid all den alfwarsamhet brukad är, som kunnat wara giörlig, och hade wij icke heller feelat at läggia handen därwid med alt efftertryck, om Biskopen och Consistorium oss därtill med någon berättelse hade gifwit anledning; Men som Biskopen icke dess mindre härom beswärat Eders Kongl. Maij:tt, och Eders Kongl. Maij:tt i ofwanberörde måtto oss i nåder anbefalt, hafwe wij ock redan, till underdånigst föllie däraf, antydt Biskopen och Consistorium Eders Kgl. M:tz nådigste willie och förordning, skohlandes icke heller försumma, då Consistorij uthslag oss tillsändes, det samme att förwijsa till publication och wärckställande.

Anbelangande för det andra Magister Petrus Schæfer; Så hafwe Wij redan förlängst, så snart Biskopens och Consistorij berättelse om hans förargelige och willfahrande Satzer och mehningar hoos oss war inkommen, stält en alfwarsam förordning det han måtte inslutas och skillias ifrån papper och bläck samt ställas till wederbörligit förhör och answar å Consistorio, hwarest iemwäl hwart och ett måhl af hans willfarelse och förgrijpelse skulle honom tydeligen förehållas; Därpå hade Consistorium sedan at yttra deras meningar öfwer honom i detta måhl; Och som Consistorium sedermera med deras Skrifwelse och berättelser af den 9 Oct. sidstl. äro inkomne, och man därutaf sedt och förnummit, huru som denne Schäfer wrångeligen och ganska obetänckt framfarit och eij annat förmärckia låtit, än at han stadigt framhärdade uti sine willfahrande meeningar, som löpa emoot den sanna Evangeliske Läran och den uti

Eders Kongl. M:tz Rijke öfwelige reena Gudztiensten, iemwäl ock uti åthskillige myckit förgrijpelige och efftertänckelige uthlåtelser uthfahrit så wäl moot höga Öfwerheten, som oss, hwilka Eders Kgl. M:tt under dess bårto warande i nåder anbefalt administration af Justitien i dess ställe, samt bem:te Consistorium och enkannerligen Biskopen; Så äre, till beijfrande af sådane hans grofwe och swåre förgrijpelser, de därom inkomne Skriffter den 11 Nov. därpå föll-iande sände till Ed. Kongl. M:tz Håf Rätt i Åbo, med ordre, det måtte den Kongl. Håfrätten de samme Advocat Fiscalen tillställa och honom anbefalla at giöra sig så där-utaf, som af de öfrige i Consistorio befintelige Acter och Skriffter om denne Saksens rätta sammanhang wäl underrättad och sedan den samme till alla dess omständigheter emot be:te Schäfer lagligen uthföra, dock eij genom anslag eller Skriffternes upläsande wid öpne dörar, som elliest i slijke Actioner plägar wahnligit wara, utan bohrde alt uti stillhet och inom lychta dörar förrättas, och när Advocat Fiscalens emot Schæfer formerade Libell eller gravamina honom blifwa communicerade, så kunde honom så länge papper, bläck och penna tillåtas, till dess han sin exception eller swar, med hwad därtill nödigt wara kan, förfärdigat, men ingalunda wijdare; hwaröfwer den Kongl. Håfrätten sedan hade at fälla en sådan dom, som pröfwas Saksens rätta beskaffenhet samt lag och Kgl. Förordningar enlig wara, insändandes sedan samma dom till wijdare ompröfwande; i medlertijd skulle han, Schæfer, effter förre bref, af wederbörande hållas i säkert förwahr, så at inga andra tillätes gå til honom, utom de personer, som han till sin nödwändige skiötzel och uppehälle betarfwa kan och dem Kgl. HåfRätten eller Consistorium pröfwar skiäligt at låta honom besökia; hwaröfwer den Kongl. Håfrätten skulle hålla hand och Executoren därom ansäija, emedan det berättades, at sådant icke blifwit så strängt dijt till dagz med honom förfahrit; Utaf hwilket alt Eders Kongl. M:tt

iemwäl täcktes med Kongl. Nåd förmärckia, att man i lijka måtto i anseende till denne Schæfer intet underlåtit att bruka all den alfwarsamhet, som Eders Kongl. M:tz Förordningar och Saksens omständigheter fordrat, i underdånigste förmodan, att, som alt detta finnes förordnat långt för än högstbe:te Eders Kgl. M:tz nyligste befallning, utan att Eders Kgl. M:tt är worden där om underrättad, uthfärdat är, Eders Kongl. M:tt alt så i nåder täckes låta det därwid beroo, att Kongl. Håfrätten, som redan i föllie af be:te ordre haar lagt handen wid Saken, måtte ock densamme afgiöra, helst emedan de samme äfwen uppå Consistorij inkomne berättelse och betänkiande äro wordne uthgifne: Uti hwilket underdånigste hopp Wij ock ånyo beordrat Kgl. Håfrätten at skynda med Saksens afgiörande.

Hwad för det tredie angår kätterske och förföriske böckers försälliande uti boklådorne här i Stockholm; Så hafwe Wij iemwäl där om på det nogaste effterfrågat och befunnit, at Eders Kongl. M:tz Cantzlie Collegium till underdånigt föllie af Eders Kongl. M:tz ankomne nådigste befallning af den 26 April 1706, haar icke allenast låtit den 10 Julij därpåfölliande af Trycket uthgå en alfwarsam åthwarning till hemmande af inrijtade och föröfwade missbruk emoot Kongl. Förordningar, angående hwariehanda kätterske och andra skadelige böckers upläggiande, införande eller försälliande i Eders Kongl. M:tz Rijke och dess tilhörige Länder och Herskaper, af det innehåld, som Eders Kgl. M:tt täcktes af det härhoos fölliande tryckte exemplaret i nåder låta sig föredraga, utan ock uthfärdat bref därom till alla Consistorier, iemwäl dessutan i synnerhet anbefalt Censorem Librorum Lillieblad att noga i acht taga sin Embetes plicht, och i synnerhet effterlefwa denne be:te förordningen samt hafwa ett alfwarsamt inseende därpå, at sådane kätterske och förföriske böcker icke måge blifwa här inbrachte och uthspridde, mindre uti booklådorne försålde, wid alfwarsamt straff till giörande; Warandes ock

bem:te Censor Librorum inkommen med hoosgående förklaring och berättelse, hwarutinnan han wil påstå, att sedan samtl. bookförarne hafwa warit uti Slåtz Cantzliet upkallade och ansagde till samme förordningz efterlefwande, iemwäl af honom tijd effter annan åthwarnade, så wore sedermera icke heller befunnit, att de något försåldt af sådane förbudne böcker; som de icke heller nu nästan på ett åhrs tijd någre böcker inbekommit; Skolandes han effter Eders Kgl. M:tz nådige Förordning, när någre böcker inkomma på Packhuset, dem styckewijs noga pröfwa och ransaka, så at däribland icke någre misstänckelige böcker måge insmygas och sedan försällias, med mera som han till sin uhrsächt och förordningens effterlefwande anförer och Eders Kongl. M:tz Cantzlie Collegium effter sine undfångne ordre och Saksens beskaffenhet läre sökia att wärckställa och betäma.

För öfrigit, allernådigste Konung, skohle wij icke uhr acht låta, till underdånigt föllie af Eders Kongl. M:tz nådigste willie och Gudelige Nijt, effter wår underdånigste plicht, med högsta sorgfaldighet, flijt och alfwarsamhet, så hädan effter som hijt in till wid alla tillfällen på det nogaste att hemma och beijfra alt det, som befinnes lända till den oförandrade Augsburgiske Evangeliske Lärans förfång, och ingalunda gifwa det tijd at få uthbreda och fästa sig, som sedan torde blifwa swårare at uthrotas, utan i alla måtto sökia at befrämia och handhafwa Eders Kgl. M:tz i dy måhl giorde nådige Förordningar, så snart oss något förekommer eller wetterligit blifwer som däremot synes willia strijda. Förblifwandes Wij med all underdånig lydno och wyrdnad framhärdeligen in till döden

Stormächtigste Allernådigste Konung,
Ed. Kgl. M:tz

A. J. D. F. W. C. G. N. G. G. F. O. W. K. P. A. H.

J. Schmedeman.

Stockholm den 25 April 1708.

179.

Konungen till Rådet, angående Edingers ansökning om handel på Narva.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Carl etc. Wår etc. Wij see utur Eder skrifwelse, dat. den 20 sistl. Martij, hurusom Danske Justitiæ rådet Grüner, uppå sin Konungs befallning, hoos Eder har giort ansökning, att till wederbörande wåre Siö-Officerare sådane ordres måge blifwa stälte, det Wilhelm Edinger, som sökt och undfådt högbemälte sin Konungs tillstånd med en des egen Fahrkost att hämpta några kiöpmanswahror ifrån Narven, därutinnan eij måtte hindras, hälst emedan han sig tillbiuder i fram- så wähl som återresan att underkasta sig i Revel den Swenska undersökningen, samt edeligen bekräfta sig eij föra något främmadt, utan sitt egit enskylta godz; försäkrandes Justitiæ Rådet därjemte, i fall bem:te des Konungs intercession skulle finna rum, att wåre undersåtare däremot hoos honom utj sådane, eller andre tillfällen, efwenwähl skole hafwa att åthniuta een lijka willfarighet. Och som J åstunden häröfwer att förnimma wår willia; Ty länder Eder däruppå till nådigt swar, att emedan Wij finne wara wählgrundat, hwad J berätten Eder redan för någon tijd sedan hafwa mehrbem:te Justitiæ råd förestält, till att wijsa det Wij, under påstående krig med Czaren och så länge Wij i Siön wid Finska och Estniska kusterne låta kreussa, eij kunne tillåta någon handell på Narven, eller andra af fienden inkräktade orther; Så kan jemwähl den samma nu så mycket mindre den ofwannämbde Edinger tillåtas, som det efwen är han, hwilken förr har sökt att trängia sig igenom till wår fiende, samt under förewändning af neutralitetz rätt welat giöra den rätt twistig, som Wij äga att förbiuda och hämma all främmande makters trafique på sådane orther, som förbemält är. Wij hafwe fördenskull ordsak till förmoda, att Konungen

i Danmark med des begiäran i dette måhl deste snarare lärer afstå, som han redan en gång funnit billigt sig däruthi att begifwa, och lofwat willia afholla sina undersåtare ifrån ett slijkt mehnligit förehafwande: lärandes Wij uti annan måtto, som utan wårt förfång och skada skee kan, giärna söka att gifwa Konungen prof af wår wänskap och benägenheet: hwilket J den Danske Justitiæ Rådet behörigen hafwen att antyda, samt wår Ministre i Kiöpenhamn deraf att gifwa dehl och uplysning till des efterrättelse. Hwarmed Wij befalle etc. Hufwudqwarteret Radoscovice den 28 Apr. 1708.

CAROLUS.

C. Piper.

180.

Rådet till Konungen, angående den förordnade ransaknings-kommissionen i rikets södra landskap.

(Efter originalkonceptet i Riksarkivet.)

Såsom en undersåtelig och troskyldig åhuga at främja E. Kgl. M:tz sanskyldige tienst hoos oss uti wår lijffztijd aldrig uphöra skal; altså fordrar jämwäl wår underdånigste skyldigheet at Eders Kgl. Maij:t Wij om alt det, som på E. Kgl. M:tz wägnar tijd effter annan af oss förrättas, giöre underdånige berättelser; Och fördenskul effter samma underdånige plicht gifwe Wij denna gång uti största underdånigheet tilkienna, at sedan E. Kgl. M:t AllerNådigst månde behaga at gifwa Dess Nådigste bijfal til det wårt allerunderdånigste wälmente förslag, at en Commission, af en Lagman och andra wisse personer bestående, kunde förordnas at gå til alla E. Kgl. M:tz under Göta Rijket hörande provincier, månde Wij med en på lag, Kgl. För-

ordningar och en laga process sig stödiande instruction den samma försee, och dereffter beordrade Wij bem:te Commission först at gå til Calmar Lähn, derest at uptaga de klagomål, som enkannerligen härrörde af hwarjehanda twång och egenwilligheeter til E. Kgl. M:tz undersåtares förtryck; Men när berörde Commission til det Länet ankommen war, hafwer ViceFiscalen uti CammarCollegio Albin Möller, hwilchen som E. Kgl. M:tz Ombudzman med Commissionen skickat blef, ibland andra ärender andragit beswär emoht Justitiæ Borgmestaren uti Westerwijk, Hans de Rees benemnd, för det han, uppå en honom af Gen: L:ten och Landzhöfd: Reinholt Rebinder anförtrod beklädning af Et hundrade åtta Saxiske fångar, skal hafwa wunnit och undanstulit uppå åtskillige persedlar Fyrahundrade nijotijo fyra Dal: 28½ öre Sölf:mt; Men bem:te Borgmestare har icke welat på sådant ViceFiscalens klagomål där in för Commissionen directe swara, säijandes sig allenast wara Gen: L:ten och Landzhöfd: Rebinders man, som honom committerat skyndesamst at låta förfärdiga denne beklädning, och hwartil han sine egne penningar sålunda anwändt, utan at hafwa dertil upburit E. Kgl. M:tz medel förr än bem:te beklädning lefwererat war, och han måst stå det äfwentyr at behålla för sin egen rechning det som casserades, påståendes i det öfrige at denne Commissionen icke woro hans rätta forum och at detta måhl dem icke tilkom at widröra; Icke dess mindre såsom ViceFiscalen Möller genom Libell anklagade honom för den som hade giort ett grofft försnillande af E. Kgl. M:tz medell och begådt både crimen furti et falsi, hwarföre han borde blifwa dömd at mista åhra och lijf och skyldig erkiennas med interesse effter Kgl. Förordningar at betala hwad han i sådan måtto orätmäteligen försnillat hade; Och oachtat at Borgmestaren de Rees icke wille uppå denna swåra klagan swara eller med någon exception uti Commissionen inkomma, månde Commissionen genast låta sättia honom uti

fängelse och nästförledit åhr 1707 publicera dess Dom at han, de Rees, skulle straffas til lijfwet och ersättia skadan med Capital och interesse à 6 pro Centum til en Summa af 555 Dal: 8 öre S:mt samt betala Commissionen uti omkostningar och expenser 477 Dal: 25 öre S:mt. Sedan denna Dom publicerat war, emoht hwilchen, såsom uti en criminal saak, E. Kgl. M:tz beneficium Reuisionis icke åtniutas kunde, och de Rees derpå til Calmar Slåt förd blef, greep han til det swåre medel at anklaga Commissionen de malé administrata et denegata justitia, inkommandes hoos E. Kgl. M:tz här hemma warande samtl: Råd med samma swåre klagan, hwilchen Wij genast läto communicera så wäl med Commissionen som med Actore Vice-Fiscalen Möller, de där och inkommo deröfwer med sine wijdlyfftige förklaringar, och effter Wij nödigt funno at Lagman Hans Rålamb, som uti Commissionen præsiderat, och jämwäl Referenten Actuarien Siljeström wid sakens företagande skulle wara här tilstädes, gåfwo Wij derom behörige ordres och at med Commissionens förrätning imedlertijd anstånd hafwa skulle, effter de i ohrten qwar lemnade Commissions Ledamöter ändå icke woro til antalet starcka nog något sig at företaga; Och så snart Oss giörligit war denna efftertänckelige wijdlyfftige saak Oss at föredraga låta, trädde Wij tilsammans och ändteligen, effter inhemptat noga kundskap om heela saakzens sanna beskaffenheet, läto Wij afsäija wår Dom, genom hwilchen Wij funno rätwijst, för många Commissionens uti den saken begångne stora fehlachtigheters skul, aldeles at uphäfwa Commissionens fattade utslag och at fulkomligen restituera Borgmestaren de Rees til sin heeder och den af E. K. M:t honom förundte Borgmestaretienst; Dock hafwa Wij lemnat wederbörande E. Kgl. M:tz Ombudzman fritt uti CammarRevisionen på denne uphandling ytterligare at tala, på det där, såsom å behörig ohrt, detta uphandlingsärende rätteligen måtte blifwa utreedt, huruwijda

de Rees E. K. M:tz Man derutinnan wara böhr eller det honom til hielpredo komma kan, at Gen: L:ten och Landzhöfd: Rebinder gifwit honom sin attest, at han beträffande denna uphandling hade tillijtit de Rees, såsom en förmögen kiöpman, den där bäst mächtade med sådan skyndesam uphandling, och at han den af egna medel giort, in til dess han effter lefwerantzen betalt blef; Och emedan Wij under denna saakz förehafwande nogsamt hafwa förmerckt, at så wäl fyra Commissionens ledamöter, nembl: Lagmannen Hans Rålamb, Commissarien Bossart, Actuarien Siljeström och en wid namn Walter von Winblad här wid icke hade med den försichtigheet förwaltat Domare embetet, som dem ålegat, där lickwäl en deras bijsittiare, Assessoren uti Göta HofRät Nils LiljeCreutz, om alt mychet försichtige och fullständige påminnelser giordt hade och derföre med dem uti deras förfarande icke enig wara welat, som och at Actor ViceFiscalen Albin Möller hade gådt wijdare än honom bordt och icke hållit sig innom sine skranckor; Ty hafwa Wij och rätwijst funnit effter Domens publication at ställa Commissionen och Actori deras fehl för ögonen och alfwarligen at warna dem hädaneffter at see sig nogare före och icke så oförsichteligen framfara som de denna gång giordt; hafwandes Wij och sedermehra för den orsaken skul måst låta de samma återigen förfoga sig til Commissionen, dock allenast uti Calmar Lähn, at sluta hwad Commissionen där kunde hafwa begynt och jämnlijkt den dem gifne Instruction dem tilhördt at uptaga, utan at extendera sig til det, som til ordinarie Collegier eller Domstolar rätteligen hörer, efftersom det eljest skolat förorsakat stor oreda och tagit mychet lång tijd, om andra personer skulle blifwit dijt sände, som ingen kundskap hafft om det desse redan hade antagit och ransakat öfwer; skolandes Wij effter wår underdånige skyldigheet, när denne Commission uti bem:te Lähn sin förrätning ändat hafwer, foga den wederbörlige anstalt, at en annan

Commission, med tienlige personer beklăd, uti de öfrige provincier fortfara och alt det iachttaga skola, som til E. Kgl. M:tz tienst och dess trogna undersåtares lijsa och hielp lända kan.

Wij önska af trognaste hiertan at Gudz Nådige och mechtige bijstånd så hädaneffter som hijt in til måtte leda E. Kgl. M:t och alla Dess prijswärde anslag lyckelige giöra, förblifwandes i alla wåra dagar med underdånigste wyrdnat

E. Kgl. M:tz

Stockholm den 17 Maij 1708.

181.

Rådet till Konungen, om undersökning angående predikanten i Riga Th. Krügers pietistiska lärer.

(Efter originalkonceptet i Riksarkivet.)

Stormächtigste Allernådigste Konung.

Eders Kongl. Maij:t hafwer i nåder behagat, medelst dess bref, daterat Heilsberg den 9 Junij 1705, tillsända Oss någre Skriffter, hwaruti Magister Theodore Crüger wid S:t Jacobs försambling i Rijga beskylles, at inföhra en arth utaf det så kallade pietismo, anställa hemliga Sammankomster, iemwäl ock offenteligen på Predijkestohlen bruka anstötelige ordesätt och sådane formular, hwilka, tagne utaf misstänckte Skriffter, mycken förargelse skohlat åstadkomma hoos de rättsinnade, men hoos de enfaldige winna så mycket mera bijfall, som en dehl utaf förre tijder därmed warit besmittade: Och som Eders Kongl. M:t en sådan oreeda fast ogiärna förnummit, och där hoos eij utan orsak befahrat, at den wijdare effter handen torde sig utbreeda och gifwa anledning till mycken olägenheet och

skilliachtige meeningar uti Religionen, där man icke tijdigt och i sielfwa begynnelsen skulle sökia det at förekomma; Altså på det inge Swärmeandar måge sig insmyga, hwilke med deras skadelige nyheter den reena och endrächtige Gudztienstens öfning, som Eders Kgl. M:t uti dess Rijke åthnutit, måge kunna förkräncka och oroa; Ty wore Eders Eders Kgl. M:tz nådige willie och befallning, att Wij om detta Åhrendet där in loco måtte låta anställa en noga ransakning, såsom ock, där wij skulle finna där med så wara beskaffat, som föregifwes, hoos Oss wäl öfwerläggia, på hwad sätt sådant må stå at hämmas och förebyggas, antingen genom alfwarsam åthwarning och förbud, eller medelst denne Persohnens fullkommelige afskaffande, efter som wij funne hans förbrytande kunna förtiena och Saksens wichtighet det willia fordra.

Denne Eders Kongl. M:tz nådigste willie och befallning till underdånigt föllie, månde Wij af den 21 October samme åhr beordra framledne Gen. Superintendenten Doct. Bergium at adjungera sig StadzConsistorium i Rijga och en eller annan Professor af Theologiske Faculteten i Pernow, och tillijka med dem i anledning af ofwanbem:te beskyldningar i Rijga anställa en noga och alfwarsam Ransakning öfwer bem:te Magister Krüger och dess förhållande, hwilkens fullbordan och sluuth dock genom bem:te General-Superintendents mellankomne siukdom och påfölgde dödzfall är wordet något långt uthdragit, till dess att Commissionen endteligen i förledet åhr hoos Oss inkom med dess berättelse iemte sielfwe Ransakningen och de däröfwer håldne Protocoller och tillhörige Acter och handlingar: Och, som de wore mycket wijdlyfftiga och fordrade en lång tijd, innan de kunde blifwa oss föredragne och wij därpå hinte så noga oss underrätta om hwart och ett måhl i synnerhet och de där wid warande omständigheter, som de fordrade till wijdare pröfwande och afgiörande; Altså, på det wij icke därigenom måtte blifwa hindrade uti andre

Eders Kgl. M:tz oss anbefalte och till dess tienst och höga interesse ländande ährender, blefwe wij föranlåtne att committera Eders Kgl. M:tz HåfCantzler Baron Coyet tillijka med några flere både in och utom Eders Kgl. M:tz Cantzlie, såsom Öfwerhåffpredijkanten, Dom Probsten och Professorem primarium i Upsala Doctor Molijn, iemte trenne Kyrckioheerdar här i Staden, att träda tillsamman och noga nagelfahra och uti öfwerwägande och pröfwande taga ofwanbem:te berättelse, Protocoller och handlingar samt alla däruti anförde måhl och tillmåhlen, såsom ock wijdare ställa bem:te Mag. Crüger, som sig till den ända här infunnit, däröfwer till förhör och answar, samt Saksens uplysning; iemwäl sedan inkomma hoos Oss med en omständelig och uthförlig berättelse om hela Saksens rätte sammanhang och beskaffenhet, så at wij sedan med så mycket bättre grund måtte kunna fullborda högst bem:te Eders Kongl. M:tz nådigste befallning, efftersom hans förbrytande finnes förtiena och Saksens wichtighet kunde påfordra.

Hwarpå bem:te Committerade den 15 Maij sidstledne äro inkomne med deras omständelige berättelse och betänckiande, som wij ock nu mera låtit Oss föredraga och till alla sine omständigheter uti behörigit noga öfwerwägande tagit, befinnandes huru som denne Commissionen icke underlåtit hela Saken både till Processen och sielfwa merita i nogaste måtto att skiärskåda och pröfwa, som Eders Kongl. M:tt täcktes det i nåder utaf deras skriffteliga berättelse här i underdånighet hoos fölliande förmärkia *); Och som där wid besynnerligen desse twänne ting förekommit at handlas, nembl. det förste om den Tyske Gudztiensten wid Jacobi Kyrckia i Rijga, och det andra om ofwanbe:te därwid till en tijd brukade Predijkant Mag. Crüger: Så emedan, hwad det förre widkommer, denne Gudztiensten på de tijder, då uti ingen annan Kyrckia i

*) Denna berättelse har ej kunnat igenfinnas.

Staden någon Tysk Gudztienst förrättes, nembl. ifrån kl. 6 till 8, högst half 9, om Söndagz mårgonen eller andra högtijdzdagar, då ingen ifrån sin egen församblingz Gudztienst hindras; 2) äro icke allenast alla betienterne af Kgl. Lyceo eller Schola Carolina, utan ock månge både af Garnisons och Gouvernementz betienterne, som icke annat Språk, hwaruti predijkas, förstå, än Tyska, och dock till ingen Tysk församblíng lydande äro, hafwa icke heller i någon af Stadz Kyrckiorne den beqwämmelighet, som de här hafwa kunna; 3) kan mångens tienstefolck få sig af denne Gudztiensten betiena, som måste wara under Högmässotijden hemma i huset, när Huusbonde och MaatModer gå i Högmässan; och 4) all oenigheet uphäfwen warda, då wid denne Gudztienst inga Actus Parrochiales förrättade blifwa: ty när sådant förbudit warder, kunde ingen af Stadz Predijkanterne klaga, det någre extraordinarie, som till efwentyrs här störste materia litis warit, honom genom denne Gudztienstens bijwistande afgå; 5) wore icke at afsee, huru denne Gudztiensten häreffter mera skulle lända till någons förfördelande än den härtil ländt hafwer, då hon i så månge åhr bårt åth med en så stor församblingennes nytto är underhållen worden: Ty skulle Wij wara af den oförgrijpelige mening, att denne Gudztiensten så hädan effter som härtill måtte blifwa widmachthållen, helst effter som det länder till Gudz ähra och församblingens bästa samt Kyrkians och den Swenske där inrättade Scholans understöd; Kunnandes för öfrigit den upkomne oenighet emellan Ministerium Rigense och Tyska Pastoren i Jacobi Kyrckia lätteligen blifwa häfwen och hemmad, när de andre Tyska Pastorerne därigenom icke någon afgång lijda på deras rättigheter och inkomster, då inge sådane Actus där förrättas, som kunna desamme af sig kasta.

Och hwad beträffar de Committerades förslag, att Pastoris Löhn, bestående af 300 Dal. S:mt, som han af Kyrkians Inkomst härtills hafft, måtte förbättras; Så hälle wij

betänckeligit därtill at styrckia; Men så kunde oförgrijpeligen församblingen hemställas om de af en frij willia, till Pastoris wilckors förbättring och understöd, något skulle gifwa och sammanskiuta.

Anbelangande för detta Predijkanten Crügers Persohn, så, ehuruwäl man först icke will erkänna dess vocation till sin beställning aldeles laglig, dock lijkwist, emedan det befinnes, att för detta General Superintendenten Doct. Fischer i sin tijd genom twänne bref vocerat honom ifrån Refwel att förrätta denne Tyske Gudztiensten, som han ock, warandes oordinerad, den 1½ åhr förrättat uti Doct. Fischers frånwaru, till dess han blef Pastor wid Albedylske Regimentet, men sedan effter Mag. Petschs död af församblingen åter begiärd; blifwandes ock expressè af då warande General Gowerneuren, framl. Kgl. Rådet och Feltmarskalcken Gr. Dahlberg, därtill beställd, hwarom Consistorium Ecclesiasticum i Pernow med Kyrckioföreståndarne wid Jacobi försambling samt Kgl. Slotz och KrigzConsistorio om dess Persohn och Embete corresponderat: så hade han ock wunnit då warande Gowerneurens, Kongl. Rådetz och Præsid:s Grefwe Frölichs Resolution om sin subsistence, hwilcket alt ock framledne Gen. Superintendenten D. Bergius 1702 låtit sig behaga; iemwäl således utan någons geensagu sin tienst i någre åhr förträdt och förrättat; Så kunne Wij icke annat finna, än att han lagligen och på behörigt sätt till detta Embetet är kommen.

Hwad därnäst angår de många och swåra förgrijpelser, så i lähra som lefwerne, hwarföre denne Crüger är beskylt och angifwen, som dehls af den där å orten anstälte Commissionens Inquisitorial Protocoll, dehls af dess inkomne betänckiande åhr til at see, så at han, i anseende till sådane swåre tillmählen, näppeligen kunde wara skickelig till at beklläda ett så heligt Embete som PredijkoEmbetet är, fast mindre att blifwa wid sin förre tienst bijbehållen, som ock icke allenast bem:te Commission på hans afsättiande och

remotion högst drijfwer, utan ock Consistorium Pernaviense uti deras Skrifwelse till Oss af den 5 Martij 1707 meenar honom hafwa förtient et exemplariskt Straff, andra affällingar och förförare till sky och warnagel, beropandes sig på förenämde Inquisitorial Acter; Dock som uti samme Acter och i synnerheet Protocollet, Mag. Crüger befinnes öfwer största dehlen af det man honom tilläggia welat, sig fast annorlunda hafwa uthredt; warandes icke heller uti de gröfre och swårare tillmälen och beskyllningar lagligen och effter Processen öfwertygad eller öfwerbewijst, utan haar han deels med uthtryckelige ord och under dyra contestationer coram Protocollo både förnekat och förkastat, dehls förklarat sig heelt annorledes, dehls ock i de stycker som han funnitz brottzlig tillståt sitt fehl och försäkrat sig willia för sådant framdeles taga till wahra; Sedan synes ock af Actis at man med denne Crügers angifwande hoos Eders Kgl. M:tt sig något öfwerijlat, i det man honom för hwariehanda förd kättersk Lähra hoos Ed. Kgl. M:tt förr angifwit, än man wist namngifwa den endeste Articul, hwaremot han in specie fehlat, förutan de stycker, som redan afgiorde och ändrade warit, så at när Ed. Kgl. M:tz högstbem:te befallning därom ankommen war, at de angifne fehlen skulle lagligen genom en Extraord. Commission ransakas, haar man först nyligen begynt till at effterfråga hwaruti han feelat, och emot hwilken Trones Articul, samt genom Circularbref af Presterskapet förnimma låta om de något om hans irrige lära wiste at berätta, och hwaruti det månde bestå; hwarpå några pastores sig angifwit, och dehls berättat af spargement, dehls icke allenast nekat sig något anstöteligit af honom hört, då de lijkwäl rätt flijtigt hans Predijkningar besökt, utan fast heldre betygat at de däraf hafft en önskelig upbyggelse; förutan hwad Kyrckioföreståndarne til hans beröm och förswar skrifwit, samt det loford och goda wittnesbörd som några andre honom lemnat; hwarwid ock wore till märckia, att en Professor Eberhardt, som warit

af Ministerio Rigensi subornerad at observera Mag. Crüger i hans Predijkningar, sanctè och på sit Samwete contesterar, det han aldrig något kätterskt af honom hördt, utan fast mehr upbyggeligit;

Sammaledes hafwer ock Commissionen icke allenast utan åtskildnad uptagit alla tillmälen, som moot honom warit, oachtad af hwem de kommit, antingen warit delatores, eller, där de högst skulle kunna räknas, Testes Singulares, hwarföre ock Crüger påståt dem böra ansees, utan ock sökt på hwariehanda sätt at giöra deras wittnes måhl till intet, som för honom warit, eller dem åthminstonne så uttyda, at de mera måtte lända honom, Crüger, till fall, än till enskyllan och bijstånd; iemwäl hafwer annorledes anfört deras ord, som till Crügers bästa wittnat, än de dem sielfwa skrifwit, som ock beskylt honom uti examine inquisitorio at hafwa warit heel sliprig och föränderlig, då lijkwäl ett heelt annat sammanhang inhemptas af Protocollet, därest han uppå de många honom förestälte swåra och intricata frågor angående Libros Symbolicos och de förnämste Articulos Fidei haar ex tempore wäl swarat; Men så pröfwes lijkwäl, att Mag. Crüger uti åtskillige Stycker hafwer sig försedt, eller åthminstonne owahrsamt med dem omgåt och sig därutinnan öfwerijlat; som sådant alt uti den ofwantil alligerade och hoos följande här förordnade Commissionens berättelse till alla sine omständigheter finnes anfört och Wij fördenskull erachte öfwerflödigt, till at undfly widlyfftighet, här at upreepa; Altså och emedan Eders Kongl. M:tt uti högstbe:te dess bref Oss i nåder befaller wäl at öfwerläggia på hwad sätt sådant angifwit Mag. Krögers förhållande må stå at hemmas och förebyggias, antingen genom alfwarsam åthwarning och förbud, eller medelst denne Personens fullkommelige afskaffande, efftersom Wij kunde pröfwa hans förbrytande kunna förtiena och Saksens wichtighet det willia fordra; och nu mehra wid Saksens och desse förenämde omständigheters öfwer-

wägande befinnes, att icke allenast Ministerium Rigense denne Crüger i många måhl hårdare angifwit, än Saksens rätte beskaffenhet gifwit anledning till, iemwäl sedermera, såsom i Commissionen det starckeste partiet ock sig som dess wederparter förhållit, som ock under Ransakningen och undersökningen till månge dehlar fehlat både uti Processen och Meritis, samt således wijst sig annorledes än de bort och Saksens egenskap fordrat samt Eders Kgl. M:tz Förordningar i sådane måhl eenligit pröfwas; utan ock denne Crüger lijkwäl uti ett och annat måhl feelat och icke wijst den wahrsamhet, som han bordt, att han därföre förtient en alfwarsam åthwahrning, och förbud hädan effter i sådan måtto att sig försee och förbryta; aldenstund han icke kan ansees för så bråtzlig och straffbahr, att han, effter Ministerij Rigensis och Consistorij Pernaviensis uppå så fatta Inquisitorial Acter sig grundade påstående, borde aldeles removeras och afskaffas, helst emedan han icke gifwit genom sådant sitt förhållande hwarcken församblingen eller någon annan någon witterlig förargelse, fast de, som warit hans angifware, den tagit och sökt så at uttyda, utan wijser sig wara informationis et correctionis capax, och icke allenast uprichtigt haar yttrat sine tanckar under inquisitionen och betygat sig ångra det, som han i hastighet oförsichtigt haar på Predijkestohlen förebracht, utan ock efftergifwit alla de Witnen, som emot honom warit, witneseeden och sig på deras redelighet förlåtit, samt uti intet måhl wijst sig mootwillig och eenwijs, så at, där han blefwe alfwarsamt åthwarnad, at häreffter taga sig för nyfijkenheter, mörcka, owahnliga, misstänckte och anstötelige Ordesätt till wahra, så uti private discourser, som särdeles offentelige Predijkningar, tohrde ännu utaf honom mycket gott stå uti Gudz försambling at wänta och uthrätta, aldenstund Gud honom med härlige naturens gåfwor begåfwat, som många, de dem hört, om honom wetha med efftertryck

at betyga, hwilka gåfwor kunde förqwäfwias, där han skulle platt removeras och sättias både ifrån tienst och Embete; hafwandes han ock nu i någre åhr för sin owahrsamhetz skull temmeligen plichtat och wähl måst lährt at see sig hädan effter bättre före; och han elliest iemwäl för sin lährdom och skickelighet samt föhrde oförargelige och Christelige Lefwerne blifwer mycket berömd och warder af församblingen högt älskad och afhållen; sedan skulle det ock synas betänckeligit at transportera honom på någon annan Orth, till betagande och förekommande af alt tillfälle till oenighet och missförstånd emellan honom och Ministerium Rigense, effter som han, som redan så stor swårhet uthståt, mera lijdande underkastades, om honom denne lägenheten fråntoges, för än han kunde förhielpas till någon annan, helst be:te Ministerium då icke heller worde aflåtande at anfächta den, som i hans ställe kommo at förrätta Tyska Predijkningarne i Jacobi Kyrckia; särdeles där han, såsom den där af Gud wäl begåfwad, hade något tillopp af åhörare, in till dess samme Predijkningar blefwe aldeles utur wägen brachte, då både Kyrckia och Scholor måste gå i grund; Ty och uti öfwerwägande af alt sådant skulle wår oförgrijpelige meening wara, at denne gången försökia med en alfwarsam förmahning, både till Pastoren Magister Crüger och Ministerium Rigense: till den förre, at stricte och nogare lefwa effter Eders Kgl. M:tz hälsosamme Allernådigste Förordningar, hålla sig endast och allena, näst den Helige Bibel, till wåra Libros Symbolicos och Orthodoxorum Commentarios, betiena sig af Bibliska och uti ofwannämde Wår Christelige församblingz Skriffter brukelige Ordasätt, men fly alla misstäncktes meningar, af hwad namn de helst wara kunna, samt däriemte äfwen som härtill föhra ett stadigt, alfwarsamt och en Prästman anständigt Lefwerne, kunnandes han häreffter iemwäl lämnas under Consistorij Militaris närmare inseende; dock

så att han ock förplichtas uti församblingen, så wäl som uti Ministerio Rigensi, att giöra en anständig Förklaring öfwer hwad han i hastighet oförsichtigt skulle kunna hafwa förebracht och fehlat, iemwäl sedan sig afhåller både uti sine Predijkningar att anföra något, som ock elliest wid sitt Embete in eller uthom Gudztiensten at förrätta någre Actus Parrochiales, som StadzMinisterium till skälige beswär skulle kunna föranlåta.

Och däremot till Ministerium Rigense, at sökia uti hiertans eenighet och samdrächtigheet Gudz församblingz upbyggian, och wäl i förmågo af Eders Kgl. M:tz Kyrckio-Lag samt åthskillige alfwarsamme Rescripter, så ock sin Prästerlige Embetes plicht, å deras Orth hafwa uppå Religions wäsendet ett wakande Öga och troget inseende, dock sig icke med något ogrundat angifwande hoos Eders Kgl. M:tt förhasta, utan snarare, där något anstöteligit skulle förekomma, giöra sig först därom wäl kunnige och sedan sökia sådant i wänlighet och på tienligit sätt at förekomma och bijläggia, men icke således, som nu skedt är, förr komma in för Eders Kgl. M:tt med klagomåhl, än de grundeligen om Saken äro underrättade, och iemwäl wid sådane tillfällen noga i acht taga de steeg, hwilka till en laga Process höra: ty när bem:te Ministerium wiste, huru de angifwit Crüger, så hade de ock bordt betänckia, at dem i dylijke måhl icke warit anständigt at antaga sig till at ransaka och döma. För öfrigit tyckes ock Consistorium Pernaviense uti deras angifwande, med hwilket de uti detta måhl warit nog hastige, kunna förtiena någon påminnelse, att wid sådane tillfällen bruka någon större försichtighet.

Dock underkaste Wij detta alt med underdånigste wyrdnad Eders Kongl. Maij:tz behag och gottfinnande, och förwänte däröfwer Eders Kgl. M:tz nådigste willie och be-

fallning oss till underdånigste efflerlefnad och wärckställande, förblifwandes med devoteste lydno in till döden

Stormächtigste Allernådigste Konung
Ed. Kgl. M:tz

A. J. D. F. W. C. G. N. G. G. F. K. P. A. H.

Jah: Schmedeman.

Stockholm den 11 Julij 1708.

182.

Konungen till Rådet, angående predikanten Krüger.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Carl etc. Wår etc. Wi hafwe låtit Oss föredraga Eder underdånige skrifwelse, dat. den 11 Julii sistl., jämte den där hos följande berättelsen och betänkandet öfwer den ifrån Riga öfwersände och Eder skärskådan hemstälte sak, angående Tyske predikanten wid Jacobs-Kyrkan därsammastädes, Mag. Theodor Krüger, hwarutaf Wi med mera förnimme, hurusom J hafwe låtit anställa en Commission af wissa personer, den där har uptaget och undersökt alla de mål, hwaruti han har warit angifwen af Consistorio Rigensi at hafwa irradt och försedt sig emot wår Ewangeliska lära, som ock huru bem:te Commission har funnet honom Krüger i många stycken hårdare wara förklagad, än sakens beskaffenheet medbringar: så at fast än han uti några mål befinnes hafwa felat, öfwerilat sig och owarsamt talt, han likwäl icke synes därigenom hafwa förtiänt at sättjas af ifrån ämbetet, hälst emedan han icke wijst sig enwis, när han därom är blefwen påmint, utan återkallat och ångrat de fehl, som han har begådt: warande jämwäl af de gåfwor, at han förmodeligen mycket godt uti församlingen

skulle kunna uträtta, där han blefwe wid tiänsten bibehållen: men däremot pröfwes Consistorierne i Pernou och Riga hafwa förskylt warning och påminnelse, besynnerligen det senare, för de uti processen begångne felacktigheter, och at de bägge förhastat sig at angifwa Krüger för många saker, som warit ogrundade och icke hafwa kunnat honom öfwerbewisas: hwilket betänkande J ock hafwen welat bifalla, såsom alt detta widlöftigare uti förberörde bref och berättelse innehålles. Wi kunne Eder häruppå icke obemält låta, det Wi helt andra tankar om denne saken hafwe fattat, sedan Wi eij utan förundran af mehrber:de handlingar hafwe förmärkt, huru lamt Commissionen ett så angeläget wärk hafwer hanteradt, ja ock allestädes sökt förringa och ursäkta de willfarande meningar, som Krüger eij allenast uti samtahl med enskylte personer yttrat, utan ock på predike-stolen till mångas förargelse offenteligen framfört, hwilkas grofhet, då de hållas emot den helga Skrifft och wår Ewangeliska lära, synes wara så stor, at de af alla rättsinnade Christne böra förkastas, såsom högst skadelige och förargelige och de där aldeles tiäna till at styrka och befrämja de widt utseende och fördömmeliga satzer, som af dessa tiders swärmare aldermäst utspridas. Ty fast Krüger, som Commissionen berättar, in för ransakningen annorlunda skall hafwa sig förklarat uti de fläste stycken, som honom warit tillagde, återkallat och ångrat det som af honom owarsamt warit sagdt, jämwäl eij eller alle tilmälen, som af Consistorio Rigensi warit giorde, honom tillfyllest och efter den wanliga rättgångs art kunnat bewisas; så är dock af hela ransakningen tydeligen at aftaga, at han alla de principia, hwaraf de så kallade Pietister och andre swärmeandar sig betiäna, har insupet och drifwet, såsom ock dem uti sitt tahl och predikningar inmängt, så ofta han därtil haft tilfälle: warande eij undersamt, at han med lika illsindighet, som dess företrädare,

dem har sökt beskönja och förklara, när han inför ransakningen har sedt sig därföre skola giöra redo och räkenskap. Til at förbigå de mål, hwaruti han säges sig förswarligen hafwa utredt, efftersom man af det stympade protocollet om alla eij kunnat hafwa underrättelse, emedan på åtskilliga ställen det fuller anföres, som länder till dess urskuld, men icke med ett ord nämnes, hwaruti beskyldningen bestådt, fast hela saken där lemnas til högre omdöme: så har ju Commissionen siälf måst tilstå, at Krüger wårdslöst, obetänksamt och förmätet hanterat Orthodoxorum skrifter, dem förbigådt och föraktadt, många den helga skriffts rum emot deras mening mystice och orimligen förtydt; men däremot betiänt sig af misstänkta scribenters mörka och oformeliga ordesätt samt deras förtydningar af skrifften, som af Fantaster och swärmare till ett helt fördömeligt och Guds klara ord emotsträfwande förstånd bliffwa missbrukade: at han emot Orthodoxiam fidei hafwer sig försedt; och fast han de följder, som däraf kunna flyta, icke will förswara, så äre dock ordasätten owanlige, anstötelige och förargelige: at han tillägger eller betager Guds ord dess krafft effter predikans wärdighet: om ordet uti den helga skrifft sålunda talt, at det eij kan ursäcktas: om libris symbolicis förklenerligen samt tagit sig frihet de där andragna språk at annorledes förtyda: om Frälsaren Christo orimligen: om det naturliga förståndets lius samt Christi förtiänst förargeligt och ovanligt: om dopet och faddrars wärdighet anstöteligt, så at det eij kan ursäcktas: om bikt och aflösning obetänksamt: om Ministerio Ecclesiastico och potestate clavium orimligen och förargeligt, med mehra dylikt, som utaf Commissionens egna ord och utlåtelse är at inhämtas. Det kan ingen neka, som någon kunskap hafwer om de nya willo-andars satzer, at ju sådant alt smaker efter deras Schola, och länder enkannerligen til at förswaga och förmörka den lära, som Wi be-

kiänne, samt sättja den i owisshet, och giöra oss omsider osäkre och twifwelacktige om hela Wår Christendomb. Fördenskuld förekommer det Oss så mycket sälsamare, at Commissionen, som detta wäl sedt och äfwenwäl ogilladt, det samma likwäl eij allenast will enskylla, utan ock till öfwerflöd om nåd och belöning för honom anhålla, som för så många och swåra förseelser är öfwerförd. Mann har liten orsak at förmoda en rättskaffen ändring hos den, som så diupt uti sådana wilfarelser är nedsänkt, och eij af hastighet och något öfwerilande däruti kan sägas wara råkad, sedan han så länge och på hwarjehanda sätt sig därmed förlustat: hwaraf bewises nogsamt, at detta upsåteligen och af berådt mod af honom är drifwet, som ock efter åtwarning uti de stycken, som angå unionem mysticam, åter är fallen till sin förra irr-mening och sålunda wist huru litet hopp mann kan giöra sig om dens bättring, som af sådana griller är intagen och upfylt. Och hwad wore annat, än at stadfästa och bekräffta de förargeliga biläror, som han har fördt, samt mehra styrka dess anhang uti den redan insupne galenskap, där mann honom wijdare wid en sådan bestälning skulle bibehålla. Fördenskuld när Wi alt detta hos Oss låta komma uti närmare öfwerwägande, finne Wi först wara skiäligt, at denna Krüger, som wäl synes hafwa förtiänt ett swårare straff, där med honom effter dess förgripelser skulle handlas, för denna gången blifwer afsatt ifrån tiänst och ämbete. Därnäst som de personer, hwilka uti denna Commissionen warit brukade, uti en så wicktig sak icke hafwa betygat den alfwarsamhet, som deras plickt för wår Ewangeliska lära, och wåre förordningar, kräfja: så aldenstund Wi icke utan orsak komme på de tankar, at deras liumma betänkande mera af en förborgad surdeg, än af oförstånd, kan härflyta, hälst emedan större delen af dem bör wara bättre uplyst, eller till det ringaste hafft tillfälle at

underrätta sig om de sleme påfölgder, som af sådant siälfswåld komma; Ty finne Wi tilbörliget, at J dem alla för Eder låten upfordra, samt dem förehålla och skarpt förwisa, besynnerligen dem af det andeliga ståndet, den sömnaktighet, hwarmed de detta wärket hanterat, och dymedelst Eder tillika förledt deras mening at bistämma: då de hade bordt betänka, at ingen har mackt at eftergifwa och sumla uti det, som angår Gudz ära: warnande och förmanande dem, at de härefteråt med större ifwer taga sig den anfäcktade läran och wår rena Gudstiänst an, så framt de icke siälfwe willja blifwa ansedde med den näpst, som uti wåra förordningar utsättes. Wi willje ock Eder å nyo hafwa anbefalt, såsom ock drage till Eder det nådiga förtroende, det J icke seen igenom finger med dem, som här efteråt med slika wilfarelser och fördömeliga nyheters utspridande blifwa beträdde, utan där wid wisen så mycket större nit och sorgfällighet, som man finner denna arten af swärmare wara behändigare på listigt och skienbart sätt at bemantla och försöta deras förborgade gifft och på wår Ewangeliska läras förkränkning syftande upsåt; hälst emedan beklagligt är, at så många wid dessa tider finnas, de där endels af nyfikenhet, endels af en förmäten inbillning och siälfklokhet taga sig före at följa och förswara sådana irrmeningar, til at wisa sig wara slugare än andre, som hålla sig fast wid det rena och i den h. Skrift uppenbarade Guds ord. Wi hafwe, af Christelig nit och omsorg för religionens renhet, tid efter annan låtet utgå förordningar til at hämma denna egenwillighet, och förmode jämwäl dem wara tilräckelige, där de af wederbörande efterlefwas: läre ock härefteråt öfwer dem hålla en sträng och alfwarsam hand: men där icke dess mindre något af dem, som wi uti wår frånwaro inseendet däraf hafwe anförtrodt, härwid blifwer försummadt och efftersatt, måge de wara förtänkte eij allenast in för Oss, utan ock inför Gud, hwars sak det är, at

få ett hårdt answar. Till den ända gifwe Wi ock wåra Consistorier tilstånd, utan widlöftig process, at ställa dem, som giordt sig misstänkte, til förhör och afdömmande, såsom ock till Oss med deras berättelse att inkomma: Och kunne nu eij finna, at Consistorierne i Pernou och Riga någon åtwarning eller tiltahl hafwa förtiänt, så at Wi fast mehra hafwa orsak at berömma deras nitälskan och waksamhet för wår saliggiörande lära: hälst som ock af de många fehl, som Krüger äre öfwertygade, klarligen och till fullo är bewist, at de honom icke ohemult hafwa angifwet, ehwad eljest förewändes, at något owanligt af det Rigiska i processen skall wara förelupet. Hwarmed Wi befalle etc. Fältlägret Stolki i Russien den 11 Aug. 1708.

CAROLUS.

C. PIPER.

183.

Rådet till Konungen, angående Krüger.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Stormäcktigste AllerNådigste Konung.

Eders Kongl. Maij:tz AllerNådigste bref, dat. fältlägret Stolcki i Russien d. 11 Aug: sidstledne, hafwe Wi med underdånigste wördnad undfåt, därutur erseendes, hurusom Eders Kongl. Maij:t har i Nåder behagat anse Wår til Eders Kongl. Maij:t affärdade underdånigste skrifwelse af d. 11 Julii jämte den där hos följande berättelsen ock betänckandet af den förordnade Commissionen öfwer den ifrån Riga öfwersände ock Wår skärskådan hemstälte sak, ang:de Tyska Prädikanten för detta warande wid Jacobs Kyrckian därsammestädes Mag. Theodor Krüger. Til un-

derdånigt följe ock fulbordan däraf, hafwe Wi icke allenast strax gifwit ordre til Consistorium härsammestädes, at låta kalla denna Krüger för sig ock i alfwarsam måtto föreställa honom sådana grofwa wilfarelser ock förgripelser, ock där hos antyda honom Eders Kongl. Maij:tz Nådigste förordning ock förklaring, samt därpå afsättia honom ifrån sitt prästeliga ämbete, utan ock alla dem, som i samma Commission sutit, för Oss låtit infordra, samt dem förehållit ock skarpt förwist, besynnerligen dem af andeliga ståndet, deras wid denna saken försporde fel och sömnacktighet, jämwäl låtit dem föreläsa Eders Kongl. Maij:tz bref, som därtil kunde gifwa det alfwarsammaste ock wicktigste efftertryck; hwarpå de betygat en stor bekymmersamhet, bedjandes om Nåd. Sedan hafwe Wi ock communicerat Consistorierne i Pernow ock Dorpt denne Eders Kongl. Maij:tz Nådigste Resolution ock förordning om denne Krügers afsätning, så wäl som Eders Kongl. Maij:tz betygade Nådigste nöje öfwer deras förmärckte berömmeliga nitälskan ock waksamhet för Wår saliggörande lära. För öfrigit, AllerNådigste Konung, bedia Wi allerunderdånigst, Eders Kongl. Maij:t täcktes hafwa om Oss det Nådige förtroende, at Wi effter Eders Kongl. Maij:tz AllerNådigste ytterligare befalning, ock effter Wår underdånigste plickt, för ingen del warda underlåtandes, med al sorgfällighet ock alfwarsamhet hålla hand öfwer Eders Kongl. Maij:tz tid effter annan utgångne förordningar til hämmande af hwarjehanda swärmandars egenwillighet ock nyheter, til Wår sanna Religions förkränkning; Jämwäl räckia Consistorierne et krafftigt bistånd, när Wi därom ansöckte warda eller eljest nogot sådant förspörie, som thy kan lända til men ock äfwentyr, ock sålunda så uti detta målet som i alla andra tilfällen sökia att noga i ackt taga ock befrämja alt hwad Wi pröfwe Eders Kongl. Maij:tz Nådigste wilja ock höga interesse wara enligit, underkastandes Oss wid alt Eders

Kongl. Maij:tz höga Nåd; samt förblifwandes oaflåteligen med al underdånigste lydna ock wördnad

StorMäcktigste AllerNådigste Konung
Eders Kongl. Maij:tz

aller underdånigste ock troplichtigste
undersåttare ock tienare

Axel Julius De La Gardie. F. Wrede. Carl E:son Gyllenstierna.
N. Gyldenstolpe. G. Falkenberg. Knut Posse. Arwedh Horn.

Jah: Schmedeman.

Stockholm den 13 Octob. 1708.

184.

Rådet till Konungen, om förvaltningen af landshöfdinge-embetet i Elfsborgs län.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Stormäcktigste Allernådigste Kånung.

Sedan Wij förnummit, att Landzhöfdingen uti Elfsborgs Län David Macklier war med döden afgången, ock Eders Kongl. M:ts tiänst ock höge jnteresse påfordrade, att någon måtte wara där å orten, som kan antaga sig ock förrätta de sysslor ock beställningar, som Landshöfdinge-Åmbetet åligga, till des att Eders Kongl. Maij:t i Nåder behagar någon Landshöfdinge uti bem:te den afllednes ställe att förordna; Så hafwe Wij till widare Eders Kongl. Maij:ts Nådigste behag beordrat Öfwersten Lars Hierta, som wistas där i negden ock har en del af sitt Regemente därsammastädes, sambt elliest om landets beskaffenhet god kundskap, att begifwa sig till Wennersborg ock låta sig angeläget wara imedlertid Landshöfdinge-Åmbetet ock des sysslor ock beställningar att förrätta, lik-

mätigt Landshöfdinge Instructionen ock de flere till den ända föreskrefne förordningar; Ock fördenskull eracktat wår Underdånigste plickt ock skyldighet enligit, Eders Kongl. Maij:t härmed i Underdånighet att berätta både om den afledne Landshöfdingens död, som ock om denne Underdånigste wälmente försårg Wij hafwe dragit till des ledige blefne ämbetes förwaltning under denne påstående öpningen ock till widare Eders Kongl. Maij:ts Nådige förordning, i Underdånigste förmodan, att Eders Kongl. Maij:t sådant med wanlig Kongl. Nåd uptagandes ock förmärckandes warder, förblifwandes Wij uti all Underdånig lydno ock wördnadt in till döden

Stormäcktigste Allernådigste Kånung
Eders Kongl: Maij:ts

aller underdånigste ock troplichtigste
under såttare ock tienare

Axel Julius De La Gardie. F. Wrede. Carl E:son Gyllenstierna.
N. Gyldenstolpe. G. Falkenberg. Knut Posse. Arwedh Horn.

Jah: Schmedeman.

Stockholm den 26 October 1708.

185.

Rådet till Konungen, angående understöd åt den omvända judinnan Renata.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Stormächtigste Allernådigste Konung.

Det har Kongl. Rådet Hr Öfwer Ståthållaren Gref Knuth Posse, medelst ett bref daterat den 26 Junii, Oss tillkiänna gifwit, hurusom den ifrån Judiske willfarelsen

omwände framledne Michael Renati Enkia, Hedevig Eleonora Renata, hoos honom anhållit, att af Staden nu som för detta få åtniuta den åhrlige huus hyra à 200 Dal. Kopp:mt, som af Eders Kongl. Maij:tz glorwyrdigste Hr Fader genom des Resolution af den 19 Martii 1686 bem:te hennes Man i nåder är worden tillagd, samt af Eders Kongl. Maij:t medelst des nådige Resolution af den 24 April 1699 confirmerat; hwilcken hennes ansökning Kongl. Rådet till Borgmästare ock Råd remitterat, att tillsee, om och huru wijda Supplicanten i sin ansökning kunde stå att willfahras: Hwareffter som Magistraten genom deras bref sig i det måhlet förklarat, giörandes härwid det inkast, det Kongl. benådningz brefwen lydde på Mannen allena, ock förmälte intet, att Hustrun äfwenwäl i sin lifstijd samma hyra niuta skulle, för hwilcken orsak Borgmästare ock Råd intet understode sig att extendera högstbem:te benådning på Enckian, så framt Kongl. Rådet ock ÖfwerStåthållaren icke, i anseende till hennes nödlijdande tillstånd, dem en slijk förklaring ock special befallning af högre hand skulle willia förskaffa. Ock ehuruwäl Kongl. Rådet intet twiflade, att ju högstbem:te Kongl. benådningzbref så wäl för hustrun som för honom sielf, hwilcken allena däruti nämdes, warit gifne, medan hon jemte honom den Christna Troon antagit, warandes hennes tillstånd nu så mycket mehra medömkan wärdt, sedan Mannen fallit henne ifrån, som henne kunde försörja, där hon nu wid sin ålderdom sutte med fyra stycken faderlöse barn, wore främmande här å orten, ock af dee sina förlåten, sedan hon för Religionen skull dem med all elliest till förwäntande förmon öfwergifwit ock sig från dem skildt; Men så understode lijkwist Kongl. Rådet ock ÖfwerStåthållaren sig icke att giöra öfwer högstbem:te Kongl. bref någon uttydning, utan hemstälte Oss huru hon uti sådan sin ansökning kunde stå att willfahras. Nu tyckes wäll desse af Kongl. Rådet Hr ÖfwerStåthållaren anförde skiäl ock omständigheter wara

sådane, som torde wara öfwereens stämmande med Eders Kongl. Maij:tz så wäll som des glorwyrdigste Sahl. Herr Faders högstbemälte bref; Men som deras uttydning ock förklaring endast beroor på Eders Kongl. Maij:tz eget nådigste behag; Så hafwe wij eij kunnat undgå detta Kongl. Rådets Hr ÖfwerStåthållarens andragande med underdånigste wyrdnad Eders Kongl. Maij:tz egen nådigste förordning att underkasta, om ofwannämde till den reena Evangeliske Lähran omwände Enckia ochså, i anseende till förenämde omständigheter, må effter Mannens död kunna niuta högstbemälte Kongl. bref ock benådning för sig till godo; hwarwid wij dock imedlertijd till wijdare Eders Kongl. Maij:tz nådige godtfinnande henne lemnat: Förblifwandes med all underdånig lydno ock wyrdnad intill döden

Stormächtigste Allernådigste Konung
Eders Kongl. Maij:tz

aller underdånigste ock troplichtigste
undersåttare ock tienare

Axel Julius De La Gardie. F. Wrede. Carl E:son Gyllenstierna.
N. Gyldenstolpe. G. Falkenberg. Knut Posse. Arwedh Horn.

Jah: Schmedeman.

Stockholm d. 13 Nov: 1708.

186.

Rådet till Konungen, om enkehertiginnan af Holstein Hedvig Sophias död.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Stormäktigste AllerNådigste Konung.

Såsom Gud den aldrahögste efter sit outransakeliga Råds slut ock Gudommeliga försyn har behagat uppå några

dagars utstånden swår siukdom ock Gudelig beredelse i denna förledne natten emellan klockan 12 ock 1 ifrån detta timmeliga ock wanskeliga til sig uti sit ewiga himmelska härlighets rike igenom döden kalla ock affordra Hennes Kongl. Höghet, Eders Kongl. Maj:tz högtälskeliga fru Syster den Durchleuchtigste Förstinnan fru Hedevig Sophia, Swäriges Götes ock Wendes ArfPrintzessa, Arfstorförstinna til Finland, Arfhertiginna uti Skåne, Estland, Lifland, Carelen, Bremen, Werden, Stettin, Pommern, Cassuben ock Wenden, Arfförstinna til Rügen, arffru öfwer Ingermanland ock Wissmar; Så ock PfaltzGrefwinna wid Rein i Bäjern, til Gülich, Clewe ock Bergen arfhertiginna; Änckehertiginna til Schleswig, Hollsten, Stormarn ock Ditmarssen, Grefwinna til Oldenburg ock Delmenhorst etc. etc. Altså bedröfwar det Oss högeligen at Wi et Eders Kongl. Maj:t ock des Kongl. hus så när rörande högstsorgeligit dödsfal icke kunna undgå Eders Kongl. Maj:t härmed i diupaste underdånighet at tilkänna gifwa; Beklagandes så myckit högre Hennes Kongl. Höghets alt för hastiga ock oförmodeliga frånfälle, som Hennes Kongl. Höghet war en stor prydnad uti det Kongl. huset ock för sina höga, Kongl. ädla ock Christeliga dygder samt kloka förstånd ock berömda egenskaper öfwer alt högtälskad, ärad, wyrdad ock prisad; Så at ock fördenskul Wår ock alla trogna undersåtares högeliga åstundan ock önskan warit, at Hennes Kongl. Höghets lifstid, til Eders Kongl. Maj:tz ock hela Kongl. husets hugnad än i många år måtte hafwa warat; Men efter den goda Guden så behagat med Hennes Kongl. Höghet skicka ock laga, så är til Hans Gudomliga almakt wår innerliga suckan, at han wille uppehålla ock wälsigna Eders Kongl. Maj:tz dyra Kongl. Person wid al wälmågo ock lycksalighet ock bekröna dess högstprisliga Regemente med beständig lycka, seger ock framgång, samt afwända ifrån dess Kongl. hus alla widare sorgeliga ock bedröfliga händelser.

Wi hafwe i medlertid wid denne Eders Kongl. Maj:tz aflägne frånwaru, uppå Hennes Kongl. Maj:tz, Eders Kongl. Maj:tz fru Fadermoders, Änckedrotningens nådige gottfinnande, giort behörig anstalt at, äfwen som för detta skett är, öfwer Deras Kongl. Högheters Kongl. ArfPrinsarnas dödzmål, uti Eders Kongl. Maj:tz priswärdigste Sal. Hr faders Regementz tid, ringningen måtte förrättas med Klockorne dageligen middagstiden klockan 12 wid alla Kyrkior öfwer Eders Kongl. Maj:tz Rike ock des underliggande länder ock herskaper, i städerna ock på landet, så länge Hennes Kongl. Höghets döda lekamen står åfwan jord, ock til des efter Eders Kongl. Maj:tz förwäntade förordning siälfwa begrafningen ock jordefärden för sig går, jämwäl at sorgen ock så utom håfwet måtte blifwa anlagt, förordnat; deslikes ock för öfrigit afhört Hofmarskalcken Thessin ock gifwit honom ordres om hwad som wid Hennes Kongl. Höghets lekamens Swepning ock bisätning bör i akt tagas, ock därjämte affärdat bref til Eders Kongl. Maij:tz StatsContoir, at låta til be:te Hofmarskalck afffölja så många medel, som därtil efter hans ansökning ock memorialer kan betarfwas; skolandes efter Hennes Maj:tz Nådige förordning med tilbörlig heder låcket om måndags afton läggias på kistan, samt bisätningen därpå för sig gå nästkommande onsdags afton, uti Riddarholms Kyrkian uti Choret öfwer Konung Gustaf Adolphs graf; ock sedan i underdånighet afwäntas Eders Kongl. Maj:tz egen nådigste förordning både om sättet ock dagen til begrafningen; Men emedan det berättas, at nyckeln til Eders Kongl. Maj:tz priswärdigste Hr faders graf skal finnas under Eders Kongl. Maj:tz egit nådige förwar; ty förmodas underdånigst ock däröfwer Eders Kongl. Maj:tz nådigste befalning; Jämte den underdånigste förhopning at Eders Kongl. Maj:t hwad Wi således uti underdånigste wälmening wid detta förb:de giort ock förrättat hafwa, warder med Kongl. nåd uptagandes ock förmärkandes, efter som Wi för öfrigit

med underdånigste lydno ock wördnad in til Wår död förblifwa

Stormäktigste Allernådigste Konung
Eders Kongl. Maij:tz

aller underdånigste ock troplichtigste
undersåttare ock tienare

Axel Julius De La Gardie. F. Wrede. Carl E:son Gyllenstierna.
N. Gyldenstolpe. G. Falkenberg. Knut Posse. Arwedh Horn.

Jah: Schmedeman.

Stockholm den 12 Decemb. 1708.

187.

Rådet till Konungen, nyårsönskan.

(Efter originalkonceptet i Riksarkivet.)

Stormächtigste Allernådigste Konung.

Wid denne nu instundande Åhrs wäxlingen påminner Oss Wår underdånigste plicht och skyldighet härmed att betyga icke allenast wår ödmiuke tacksamheet emoot den Högste Gud, som, äfwen som de förre åhren, iemwäl i detta förbijgående åhret med sin Guddommelige Wård hafwer beledsagat Eders Kongl: M:tz höga och dyra Kongl: Persohn wid de många Eders Kgl. Maij:t mötte krigzfahrligheter, samt styrt och rådfört Eders Kgl: M:tz högst prijslige anslag och företagande, iemwäl bekrönt Eders Kongl: M:tz tappre och rättmätige Wapen med så mycken Lycka och Seger emoot dess fiender; utan ock wår underdånigste gratulation och lyckönskan däröfwer inför Eders Kongl: Maij:t med innerlige böner och suckningar till den Stora och altzwåldige Guden, att han med sin Gudommelige krafft och Starckhet iemwäl i detta nu snart inträdande Åhret med flere därpå fölliande wille styrckia och

befästa Eders Kongl: M:tz hälsa, beskydda dess höga Kongl: Persohn, wälsigna dess Prijswärdigste förehafwande, betwinga dess orättmätige fiende, och wällsigna dess Wapen med den ene härlige Segern på den andre, och endtligen med en därpå fölliande högst åstundelig glorieus, fördelachtig och hederlig fredh, på det Wij och samtl. Eders Kgl. M:tz trogne undersåtare, effter wår högste önskan en gång åter måtte få hugna och glädia Oss öfwer Eders Kongl: M:tz lyckelige hemkomst uti dess Rijke och där uti fredeligit och wälsignat tillstånd förde Christelige och Kongl: Regimente. I medlertijd skohle wij för ingen dehl underlåta wår underdånigste plicht uti alt det, som oss allernådigst anbefalt är, till Eders Kgl: M:tz höga tiensts och interesses befordran och iachttagande, och wid alla tillfällen framhärda uti den underdånigste lydno, huldheet och wyrdnad, hwar med wij in till döden förblifwe

Stormächtigste Allernådigste Konung
Eders Kgl: M:tz

A. J. D. F. W. C. G. N. G. G. F. K. P. A. H.

J. Schmedeman.

Stockholm den 24 Decemb. 1708.

188.

Rådet till Konungen, om statsverkets tillstånd samt om påbuden krigskontribution och durchtågsgård för år 1709.

(Efter originalkonceptet i Riksarkivet.)

Stormächtigste Allernådigste Konung.

Det är Eders Kongl: M:tz StatsContoir hoos Oss inkommit med et bref, dat. d. 22 Jan. sidstl., hwarutinnan det tillkänna gifwer, hurusom de swåhrheter som wid Stats-

Wärcket, medelst dess uthblottade tillstånd, som alla de fullflutne åhren äro förefallne, och Eders Kongl: M:t Wij såwäl som bem:te StatsContoir i all underdånigheet andragit, ännu beklageligen påstode, och at fördenskull eij annars wara kunde, än at detta Wärcket iu längre iu mehr däruti måste förfalla och försänckias, ehuru StatsContoiret dock kunde betyga, at det ingen flijt och sorgfaldigheet spaar till at effter yttersta förmågo sökia det samme att uprätthålla; men aldenstund nu långt större brist och trångmåhl sig där befunne och yppades, än någon tijd tillförende uti sielfwa ordinarie StatsWärcket, sedan armoden och torfftigheten å alla orter tagit så öfwerhanden, som de fast store och swåre dageligen inkommande lamentationer däröfwer nogsamt besanna; warandes i synnerhet Wärcket på Ryske gräntzen och wid Wijborg uti et så slätt tillstånd, at det omöijeligen utan ett tillräckeligit understöd här ifrån kan hållas uprätt och uti dess tilbörlige gång; förutan at ock nu till Spannemåhls uphandlande och Magazinernes providerande på alla orter så mycket anseenligare medel erfordras, som misswäxten å alla orter är så stoor, at man snart intet weth, hwarest någon Spannemåhl kunde stå at erhållas; hwartill ock kommo hwad som till den Esquadrens uthredande betarfwas, som till Nyenske Kusternes bewakande förordnat är, iemte audra transporter, durchmarcher och mera slijkt, så wäl som ock hwad för innewarande åhr till beklädningars uphandlande för Eders K. M:tz Milice är för handen, tillijka med de store Summor, hwilka åthskillige Factorer och handtwärckare för giorde lefwerantzer ännu hade at fordra, de där oomgiängeligen nu måste med deras betahlning underhielpas, så framt de icke aldeles skohla sättias uhr stånd at wijdare kunna giöra Ed. Kgl. M:t tienst; hwarjemte Eders Kgl. M:tz StatsContoir ock eij kunde förbijgå at berätta, det äfwen de af Eders Kgl. M:t till Hennes Maij:t Drottningens i Pohlen och dess HåfStats underhållande förordnade Medel

nu aldeles wore upgångne, så at ock därtill andre medel så mycket nödwändigare måste anskaffas, som Eders Kgl. M:tz höga respect därunder verserar; at förtijga, det man eij kunde weta hwad ordres ifrån Eders Kgl. M:t torde ankomma, där om StatsContoiret nu för tijden eij någon underrättelse hafwa kunde; Wetandes StatsContoiret för tijden till slijka mächta anseenliga och högst trängiande uthgiffter ingen utwäg; fördenskull hade det ock wid så beskaffade omständigheter eij kunnat undgå oss om Råd att anmoda, på hwad sätt Wärcket wijdare må kunna underhållas, samt hwad uthwäg nu stode at finna, till at i så god tijd, som nödtorfften fordrar, alla nödige anstalter till ofwanomröhrde tarffwor kunna författa: Altså hafwe Wij, wid närwarande Eders Kongl: M:tz wijda och aflägne frånwaru, effter Wår underdånigste plicht, låtit Oss wara högst angeläget, att taga detta Eders Kongl: M:tz StatsContoirs andragande uti behörigit öfwerwägande; Men måste bekiänna att wij så mycket mindre kunne upfinna några giörlige förslag och utwägar, hwarigenom några Medel til alt det, som i ofwantahlte måtto högst nödwändigt påfordras, måtte kunna bliffwa anskaffat, och Wärcket understödt och uprätthållit, som undersåtarne nu mera, utaf hwariehanda detta långwarige Krigetz swårheter och olägenheter, samt den i det förledne åhret sig tildragne alt för beklagelige swåre och allmänne misswäxten och därigenom å alla orter förorsakade hungers nöden och älendet, äro aldeles oförmögne och afmattade blefne, så att de på långt när intet hinna uthgiöra de wahnlige uthlagor, eller det förledne åhretz med bristen af de förre åhrens påbudne Contributioner, mindre mächta sammanskiuta något erkläckeligit till det som nöden nu fordrar; warandes icke heller wijdare något ograverat at tillgå, hwaruppå några medel genom förpantning eller elliest kunde stå at upbringa, utan alt för stoor förminskning af den öfrige Inkomsten; Och nödsakas Wij fördenskull sådant beklageligt tillstånd emoot wår willie dock effter wår

underdånigste plicht Eders Kgl: M:t i all underdånighet at andraga och dess wahnlige högstbeprijslige Nåd och milda behiärtande att underkasta; Men thäriemte lijkwist, på det icke alt måtte stadna, och wärcket i medlertijd någorlunda effter möijeligheten hållas i gång, hafwe Wij icke kunnat undgå i Eders Kongl: Maij:tz höga nampn och till dess egen nådige förordning, att åter för innewarande åhr uthskrifwa den enkla Contributionen med Durchtogz Giärden, wid de tijder som för detta warit wahnligit att uthfordras, önskandes att den måtte kunna uthgå och någorlunda förslå till wärcketz understöd och de månge närwarande högstträngiande tarfwer och uthgiffter; Och at den högste Gud wille så wälsigna Eders Kongl: M:tz högst låfwärdigste förehafwande och ändemåhl, till dess Rijkes beskydd och förswar syfftande, sampt dess Rättmätige och Segersamme Wapen med den lycka och framgång, att den högst effterlängtade freden till Eders Kgl. M:tz odödelige gloire och beröm samt Undersåtarnes glädie, hielp och wälstånd snart måtte kunna återwinnas! Uti hwilkens Guddommelige Wård och beskydd Eders Kongl: M:t Wij uti wåre böner och devote hiertan befalle, förblifwandes med underdånigste lydno, huldskap och wyrdnad in till döden

Stormächtigste Allernådigste Konung
Eders Kongl. M:tz

A. J. D. F. W. C. G. N. G. G. F. K. P. A. H.

J: Schmedeman.

Stockholm den 5 Febr. 1709.

189.

Konungen till Rådet, angående slaget vid Pultava.

(Efter en officiel afskrift i Riksarkivet.)

Carl etc. Wår etc. Tro Männ, Wåre Råd, Herrar Grefwar, samtl. Förordnade till delibererande öfwer Defensions-Wärket. Det är en rum tijd, at Wij utur Swerige intet hafwe hafft några tijdender, eij eller kunnat få tillfälle at sända härifrån några bref. Imedlertijd har tillståndet här warit godt och alt wäl afluppit, så at man innan kort förmodat at hafwa så stor öfwerhand öfwer Fienden, så at han skulle nödsakas ingå sådant slut, som man åstundade af honom: Dock är händt, at den 28 förledne månad genom ett öde och olyckeligit tillfälle de Swenske Troupper lidit afbräck utj et Fältslag, hwilket är skiedt aldeles intet genom Fiendens stridbarheet eller myckenheet, ty Fienden har i förstonne alt stadigt blifwit drifwen, utan sielfwa orten och lägenheeten har warit så fördelachtig för fienden samt befäst, så att derigenom de Swänske hafwa hafft förlust, som utaf stor åtrå till fächtandet, oachtadt alle Fiendens fördelar, hafwa Fienden alt stadigt angripit och förfölgt, hwarpå sedan har händt, at mästadelen Fotfolket blifwit förlorat, och sielfwa Rytteriet lidit ochså en stor afbräck. Denne förlusten är fuller stoor, dock är man betänckt at finna utwägar, at Fienden härigenom eij skall winna någon öfwerhand, eij heller den ringaste förmon; Dock fordrar högsta nödwändigheeten, at Krigzmachten åter i Sweriget uprättas samt sätties i stånd till at bemöta Fiendens ytterligare skadelige stämplingar och inbrått. Fördenskull är härmed till Eder wår nådige willie och befallning, at J med all flijt och det snareste någonsin är giörligit, där hemma låte recreutera aldeles å nyo Landtregementerne til fot, hwilka hafwa warit härute i fält, giörandes anstalt demsamme at med Beklädning,

gewähr, Fahnor, Spel, Tälter och alt annat tillbehör förse, som de förre hafwa hafft. Cavalleriet har fuller ochså tämmeligen lidit, dock som man just intet kan wetta afgången, så wore dock wäl, at alla Rusthollare höllo sig färdige til hel ny recreutering, serdeles Östgiöthe-Cavalleriet, som helt och hållit å nyo måste recreuteras. J hafwe jämbwähl att giöra anstalt, det alle hemma i Rijket ännu befintlige Regementer til häst och foot äre färdige at gå i Fält på första påfordran, på det, om nödwändigheten skulle fordra, at ett eller annat Regemente skulle beordras at gå i Fält i deras ställen, som nu åter å nyo måste recreuteras, at de då måge därtill wara beredde. Det är högstnödigt, at man nu intet fäller modet, eij heller släpper wärket handlöst, utan med yttersta kraffter griper wärket an, at bringa detta åter i stånd igän, på det man innan kort må bringa altsammans till önskeligit sluut: Och förmodar man, oacktadt denne förlusten är skiedd, fienden innan kort skal åter kunna så twingas, at man lärer kunna winna utaf honom alt hwad man åstundar. Guardiets recreutering är och nödig, at så mycket giörligit därtill anstalt giöres, och at man söker hitta på Förslag, huru den lätteligen må fortsättias, hwartill ett ansenligit tahl af manskap fordras, och torde af Saltpettersiudarne en dehl därtill kunna bekommas. En del Officerare med någre få gemene af Gardet finnes än i behåld, tillika med några få Officerare och gemene af det andra Fotfolcket, och hwad som hos Fienden kan blifwit fångit, giöre Wij Oss hopp om att kunna få utwäxla. Medlertijd måste för all ting de Ryske fångar i Swerige hållas hel strängt och dem altzingen frijhet lämnas, til dess man kan see, om man kan bekomma någon utwäxling för dem: Särdeles måste de förnähme Ryssar, som där sittia, altzingen friheet lämnas, at ingen må få komma till dem, hwarken Swänsk eller hwem det wara wil, eij eller måste dem efterlåtas den ringaste Correspondence eller Brefwäxling, utan på det

strängaste måste hållas inne, till des man härifrån kan träffa et wist aftahl med Fienden angående utwäxlingen. Wij förtro alt det ofwanberörde till Eder wanlige nijt för wår tjenst och Fäderneslandets wälfärd, och befalle Eder i det öfrige etc. Lägret wid Staden Ossow utmed Swarta hafwet den 12 Julij 1709.

CAROLUS.

H. G. VON MÜLLERN.

190.

Konungen till Rådet, angående regementers utsändande i fält.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Carl etc. Wår etc. Tro-Män, Wåre Råd, Herrar Grefwar, samtl. Förordnade til delibererande öfwer Defensions-Wärket. Såsom Wi i nåder hafwe resolverat, at efterföllliande Regementer nästkommande wåhr skole gå i fält, neml. Wästgiöta-Regementet til häst, Hennes Maj:ts Enckiedrotningens Lifregemente til häst, den Bohuslänske Dragone-Esquadronen, samt Elfsborgs Läns, Wästgiötedals och Jämtelands Regementer til fot; Altså är hermed til Eder wår nådige befalning, at J därom uti god tid ställe behörige ordres, så at bem:te Regementer med första wårdag måge kunna öfwertransporteras til den ort, som wi framdeles utnämnandes warde. Och som det wil wara nödigt, at desse Regementer med dubble Öfwer- och Underofficerare blifwa försedde; så hafwe J sådanne så tidigt at antaga, samt til widare wår confirmation med edre Fulmackter förse, at de jämte de andre officerare kunna wara färdige at föllia Regementerne ut. Jämtelandz-Regementet måste blifwa mönstrat innan det marcherar utur Landet,

hwilket Generalen Spens eller och GeneralLieutenant Mörner kan förrätta, i fal den förre skulle wara siuk, mädan ingen af Eder därtil kan afkomma, för andre angelägne förrättningars skul, och hafwe J endera af dem därom at beordra. Wi låte härjemte afgå wår nådige befalning til StatsKontoiret, at detsamma icke allenast skal anskaffa nödige medel til Regementernes transport och förplägning öfwer Siön, utan och låta Fördublingz-officerarne åtniuta deras Fälttractamente effter Staten. Hwarmed Wi befalle etc. Wid Staden Bender den 13 Sept. 1709.

CAROLUS.

C. Feif.

191.

Konungen till Rådet, om förordnande af en vice guvernör i Estland.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Carl etc. Wår etc. Såsom Wij i nåder hafwe förordnat Kongl. Rådet och Præsidenten grefwe Carl Niroth till General Gouverneur öfwer Estland, men derhoos för godt funnit, att han skall fördröija qwar i Swerige till dess han har brackt til slut den försorg och omwårdnat, som Wij honom hafwe updragit om någre wisse Regementers åter uprättande därsammastädes, men för wår tienst will wara nödigt, at någon i medlertijd blifwer förordnat, som i dess frånwaru antager sig styrslen af bemelte General Gouvernemente; altså är härmed till Eder wår nådige befallning, at J till Vice Gouverneur där å orten uthseen och förordnen någon officerare som J därtil finne wara skickeligast, hwilcken där kan fördröija till dess Kongl. Rådet gr. Nieroth sielf kan komma at anträda bemelte sit anförtrodde embete, hafwandes bemelte Vice Gouverneur

medlertijd med honom flitigt att correspondera. Hwarmed Wij befalle etc. Wed Bender den 13 Oct. 1709.

CAROLUS.

C. Feif.

192.

Rådet till Konungen, om registratorn B. Högwalls affärdande för att meddela Konungen muntliga upplysningar i afseende på rikets angelägenheter.

(Efter originalkonceptet i Riksarkivet.)

Stormäcktigste etc.

Det hafwer Ed:s Kgl. M:tz Wij herwarande Rådh så wähl som E. Kgl. M:tz Cantzelij Collegium fuller giordt wår underd. berättelse om närwarande tillstånd sedan Pultaviske Slaget; Men som Wij eij fördristat Oss för Posternes osäkerhets skuld deruti alt så omständel. att uthföra som Oss elliest bordt och nödwändigheten fordrat, ty hafwe Wij funnit oss föranlåtne, till Ed:s Kgl. M:tt någon att affärda som om altsammans mundtel. rapport giöra måtte, och emedan ingen af E:s Kgl. M:tz Secreterare heruti Cantzeliet kunnat undbäras, ty hafwe Wij eij wettat någon skickeligare näst dem till ett så wicktigt ärende att uthwällia än närwarande Bengt Högwall, som här uthi Ed:s Kgl. M:tz Cantzelij nu i några Åhr warit Registrator, till sitt största beröm och wederbörandernes besynnerl. Nöije fördt protocollet uti Cantzelij Collegio och jemwähl blifwit brukat wijd expeditionerne, hwarigenom han sigh förwärfwat een fullkomblig kundskap om affairernes Situation så in som uthom Rijket, så att han om alt som Oss åligger Ed:s Kgl. M:tt derom underdånigst att till känna gifwa, uthförlig

berättelse lärer kunna giöra, warandes ock han om altsammans som på wåra wegnar han kan få den Nåden Ed:s Kgl. M:tt underdånigst att föredraga omständeligen instruerat; Wij lefwe i den underdånige förtröstan att E:ds Kgl. M:tt detta medh wahnlig Kgl. Nåde uptagandes warder, hwarom Wij ock underdånigst bönfalle, och i det öfrige Ed:s Kgl. M:tt uthi den aldrahögstes mäcktiga hägn och beskyd till all hög Kgl. wählgång och lycksalighet befallande, förblifwe Wij uthi diupaste wördnad

Ed:s Kgl. M:tz

A. J. DE LA GARD. F. W. C. G. G. F. K. P. A. H.

Ehrenstrahl.

Stockholm den 10 Nov. 1709.

B.

Utdrag ur löjtnanten H. J. Muncks dagbok 1712—13 *).

— — — — — Då Arméen uppbröt och marscherade till Damgarten blef jag kommenderad att fara dit sjöledes med regementets tross. Då slogs läger mellan begge städerna Damgarten och Ribnitz, hwarifrån arméen efter ett dygns hwila uppbröt i hällregn med pukor, trumpeter, trummor och Håboër och med utslagna standarer och fanor, och

*) Hans Jakob Munck föddes 1695, blef underofficer vid Dalregementet 1709, fänrik 1710, löjtnant 1712, kapten 1718, major 1744, tog afsked 1749, dog 1778. I träffningen vid Willmanstrand 1741 blef han svårt sårad och tillfångatagen. — Det utdrag ur Muncks dagbok, hvilket här blifvit aftryckt, tillhör Hans Kongl. Höghet Hertigen af Östergötland, som behagat meddela detsamma med tillåtelse att det finge i Samfundets handlingar införas.

då marscherade vi till Rostock, derest Fältmarskalken under stillståndet fouragerade arméen, att han blef i stånd att marschera emot de Danska. Samma år den 14 Maj var min SecundLieutenants Fullmakt af Kongl. Senaten daterad. Då bröt arméen opp och marscherade från Rostock och högqvarteret Schwan natt och dag utan någon rastedags hvila, utan som marschen gick, när hvilostunden skulle ske, slogs med trumman gevär af, då manskapet måste lägga sig på samma ställe, der de då kommo att stå utan någon ordentlig ställning, och när de då hvilat en timma antingen på en upplöjd och kokig åker eller i bergklippor, måste de opp och marschera igen, fast senor och leder voro af köld så stela att jag ibland måste gå på knäna tills att de blefvo mjuka. Då blef jag kommenderad att framskaffa bagaget och de sjuka hela vägen inemot Gadebusch, och när jag då änteligen hant fram om natten före aktion skedde, var intet synnerlig krafter hos mig igen för det myckna onda jag då utstått, nätter och dagar, af köld och regn samt svårt väglag. Då utdeltes till arméen ett qvartal fälttraktamente och hvar soldat fick 2 karoliner; då anbefaltes att alla som ville skulle få anamma Herrans Nattvard. Danska arméen stod då med sitt läger oss en mil när. Så snart det blef dager bröt arméen opp och marscherade till Gadebusch, och som Dalregementet tillika med andra af infanteriet kommo i första början att stå uti en hög skogsås midt för danska arméens ställning och läger samt danska Konungens högqvarter, fägnade all denna åsigt mig högeligen, ty jag mente det då skulle bli ända på mitt elände. När vi då hade stått der i några timmar och väntat efter allt bagaget kom Fältmarskalken ridandes i en grå surtout-rock på en mörkbrun vacker klippare, då beordras att regementerna skulle ställa sig opp, då red Fältmarskalken till hvart och ett regemente och sade: nu sen J för Eder våra fiender, ha'n J lust att gå på dem och visa eder tapperhet

utaf kärlek för eder Konung och fädernesland? Då svarade alla med starkt rop: ja! så att det skrall af echo i bergen. Då tog Fältmarskalken hatten af sig och tackade dem, sedan sade han: Gud vare med oss! Lösen är: med Guds och Jesu hjelp. Strax derpå gafs ordres att allt spel skulle hållas färdigt att höras så snart arméen marscherade an, men i detsamma sköts danska lösen ifrån Kungens högqvarter och då strax hördes allt spel öfver hela danska arméen. När då vår Fältmarskalk det hörde, gaf han ordres att intet spel skulle höras hos oss, utan stoppa pipan i säcken och trumman på ryggen: de hafva begynt spela, vi vilja dansa, sade han. När vi då skulle marschera utför berget var en väg för oss af de danska upphuggen, så bred att fyra man kunde gå i bredd; när vi då kommit midt i backen sköto de danska på oss med kanoner som de hade planterat midt för gatan, hvilket hade kunnat göra oss mycken skada om vi hade marscherat ordentligt. Men ÖfversteLöjtnant Fuchs kommenderade att kasta musquet på ryggen och värjorna ut. Då sprang hela regementet utför berget på dem, körde dem bort och togo kanonerna af dem. Men då skockade regementet sig ihop, så att de länge ej kunde bli åtskilda och komma i ordning igen, dock avancerade vi likafullt till fienden, men kommo ej att göra någon salva förr än Danska Gardet hade skjutit 5 salvor på oss. Omsider då vi kommit i rätt stånd, kommenderade jag hela regementet: gör Eder färdige! lägg an! och när den salvan var gjord, voro ej många igen af hela Danska Gardet och en Bataljon Granadeurer, och då blef danska musiken all, men våra begynte då på i stället. Då togs fångarne ihop och ställdes midt i vår linea, och så blefvo vi der qvarstående öfver den natten, som var den ängsligaste och längsta natt af alla dem jag lefvat uti; ty marken var våt och upptrampad som en lerlafve, så att det fanns intet rum att sitta på, utan de som intet hade hästar måste stå i gyttjan midt på benet, förutan

att höra det ynkeliga gråt och qvidande af de blesserade, huru hjertelig de bådo att någon ville förbarma sig öfver dem med ett skott eller värjesting. Dagen derefter marscherade vi till Gadebusch och togo der qvarter, så sändes fångarne till Wissmar, sedan marscherade vi längre fram in emot Lybeck och lågo der öfver Julhelgen i kantonerqvarter. Efter helgen bröt åter arméen upp igen och marscherade till Slucop vid Lybeck, derest gjordes en brygga på bockar med bräder, så att arméen med kanoner och all tross kunde gå deröfver, och så marscherade vi in i Holstein, och kom efter 14 dagars tid Dalregementet tillika med 3 andra regementer och Fältmarskalken sjelf att ligga i en stad som het Husum och der lågo vi i 14 dagar. Emellertid fouragerades vår armée braf, men det varade ej länge förr än vi fingo veta att ryska, saxiska och danska arméerna gått öfver Trawemünde och kommo efter oss; då gafs ordres att så snart ett kanonskott hördes från Högqvarteret skulle alla regementer ställa sig upp på torget och vara färdiga till marsch, som ej varade länge förr än det small; då marscherade hela vår armée en mil derifrån tillbakas och ställtes der upp i ordre de bataille, i mening att få slås med fienden, och blefvo der ståendes i tre dygn. Men fienden ville intet möta våra i öppna fältet, ty de höllt rådligare att få rätt på oss när vi kommo längre fram i trängseln. Då vid förenämbde stad fick jag tillsägelse af Adjutanten att vara kommenderad med de sjuka och bagaget, som bestod af en vagn med två hästar, hvarpå var en salttunna och 55 dödas munderingar och så dertill 30 man sjuka. När jag då fick detta kommando, gick jag till ÖfversteLöjtnant Swanfelt, som då var Dalregementets chef, och frågade huru jag skulle bära mig åt att kunna framskaffa sådant allt med en vagn; dock hade jag till hjelp 24 soldater som voro friska. Då svarade han: gå och si på eder trohetsed, och får J se hvad råd J skall taga; och då marscherade regementerna utur staden, men

jag blef efter med mitt usla sällskap. Omsider var för mig ej annat än marschera dit som min pollet till qvarter utviste; men jag kom intet längre med mina sjuka än till stadsporten, der blefvo de mesta, men somliga lågo qvar på torget, som ej förmådde att gå så långt. Då var ej annat för mig än att gå med det som gå kunde, och enär jag då hade gått ungefär en fjerdedels mil mötte jag 15 vagnar med 2 anspann före, som hade fört hö till Fältmarskalkens högqvarter och voro nu på sin hemresa, försedde med General-Qvartermästarens pass att ingen skulle antasta dem. Men jag tänkte nöden har ingen lag, och trohetseden sade att jag skulle efter yttersta förmåga söka att konservera soldater och munderingar, och tog så alla dessa vagnar tillbaka, lade de sjuka och alla dödas munderingar derpå och marscherade med dem i 3 dygn innan jag hant fram till byen Ölsböll, dit jag skulle. Under vägen blefvo sju soldater döde för mig, dem jag strax vid ankomsten lät af en der boende präst begrafva och lät sätta vakt om hästar och vagnar, tills General Schomber, som då kommenderade Dalregementet, skulle komma, att jag då ville förfråga mig, om hästar och vagnar skulle släppas igen eller om de skulle behållas till slikt behof i sådant nödfall. Men så snart regementet kom efter till samma by, blef jag om qvällen kommenderad på postering. Då voro bönderna som ägde förenämnde vagnar och hästar hos General-Major Schomber, som hade med sig Fältmarskalken Stenbocks ordres att noga undersöka hvem som varit så förmäten att emot General-Qvartermästarens pass antasta dem med tvingande till så lång skjuts tillbakars, och att deras vagnar och hästar skulle änteligen skaffas dem igen. Då blef jag strax efterskickad och aflöst af en annan Löjtnant; när jag då kom för General-Majoren Schomber, talade han mig i förstone hårdt till, huru jag kunnat understå mig att gripa till ett sådant göromål, men när jag berättat honom i hvad omständighet jag varit,

svarade han: hvar äro då nu deras hästar och vagnar; svarade jag: de äro alla tillstädes här i byn; sade han: kan J då nu skaffa dem hit? sade jag: ja! så sade han: gör så och kom sjelf hit med dem, som ock skedde, att alla vagnar och hästar kommo för hans port; då frågade han bönderna om de hade fått alla sina vagnar och hästar igen; svarade de: ja! Så faret denn! sade han. Sedan tog han mig in i sin kammare och persvaderade mig att dricka vin med sig och berömde mig för min vid detta commando förda conduite. Derefter begyntes vår största fatige och elände, ty först kom order att alla hästar som fants vid regementerna skulle strax skjutas ihjel, hvartill blef utsedd en Löjtnant af Dalregementet som skulle döda alla hästar som funnos vid regementet, vid namn Kiempe, som af soldaterna sedan på skämt kallades mordengeln, så att när vi sedan kommo längre fram lågo vid alla byar backarna fulla af döda hästar, så sade soldaterna: här har ock mordengeln varit. Då hade regementet 15 sköna öfvertäckta väl målade trossvagnar fulla med nya kläden ämnade till munderingar, som brändes alltsammans upp, och jag som alla andra officerare måste bränna upp koffertar med allt vårt lilla equipage; så voro ock vägarne der af den belägenhet, att de voro högt uppkastade med djupa diken på båda sidor, men utom dikena stod vattnet som en sjö af Ebbens uppstigande, så att ingen kunde komma annorstädes fram än på vägen, som ock var ganska svår att öfverfara för mycken upptrampad orenlighet. Och som fienden då följde oss i hamn och häl, så måste hvar natt stå posteringar på dessa vägar; då skars vägen af och uppkastades små batterier för två kanoner, men der vi hade en postering af 300 man kom fienden marscherandes på oss med 5 eller 6000, och fast fienden led nästan dubbel skada hvar morgon emot oss, så aktade han det intet, ty han hade mera folk att ta af än våra, och så måste vi låta i 14 dagar innan vi kommo in i Tönningen

Dertill fingo kavalleri-regementerna behålla sina hästar, men så snart arméen kom in i Tönningen, måste allt kavalleri låta ihjälskjuta sina hästar utanför staden på en stor äng, och der hästen stalp gräfdes bakom honom en grop så djup att kroppen kunde skylas, men fötterna bundos 2 och 2 ihop, hvaraf fältet blef till åsigt som ett svedjefall. I Tönningen var ej heller synnerlig godt för oss, ty der fanns intet till köps af mat; en sup finkelt bränvin kostade på värdshuset 2 Specie-Caroliner, och en kanna regnvatten åtta styfver, ty brunnsvatten fanns intet som dugligt var, och när vi således uthärdat med hunger och svält samt sjukdomar i fem månaders tid blef kartelet gjordt, hvarpå vi då marscherade ut ifrån Tönningen och gick fångne in uti danska Hollsten, då jag med många flere officerare kommo på en ö som het Alsen, och staden Sunnerborg, hvarest vi lågo i 2 år utan någon hjelp ifrån Swerige. Men Gud styrde stadens hjertan till medlidande emot oss, så att vi åtnjöto kost och husrum på kredit, ändock de fingo intet betalning. Och när då vår förlossning skulle ske, och 15 skepp med 2 örlogsskepp till convoy kommo som skulle föra oss dädan, upphäfde Konungen af Dannemark kartelet, så att skeppen efter några veckors tid fingo gå tomma tillbakars igen, hvaraf vi blefvo föranlåtne att tänka oss om på hvad sätt vi kunde rymma derifrån, och när då en gammal Fändrik af Dalregementet vid namn Grönberg, som förr rymt från Ryssland, förnam att jag gick med sådana tankar, sade han, Gud gifve att jag vetat det förr, så hade vi länge sedan kunnat vara i Swerige. Då gaf han anledning på hvad sätt det skulle gå an, emedan han visste, hvar en liten båt var till fångs. Så talte jag med dem som förr varit i råd med mig, och bad så en Adjutant af Helsinge Regemente, som låg i qvarter hos en skeppare, att han oförmärkt skulle af sjökortet uppteckna alla hukar, städer och byar, som voro vid stranden emellan Sunderborg och Lybeck, som han

ock gjorde, hvarpå vi resolverade oss att bjuda Sunnerborg farväl, som skedde julafton kl. ungefär 11 eller 12. Då stod vår båt en fjerdedels mil ifrån staden, dit vi marscherade af och voro då fem i följe. När vi då sköto ut båten och satt oss vid årorna, ville vi ro oss tvärtöfver viken till det land som vi skulle följa, men som mörkret tilltog, så tog ock en stark töcken och dimma ännu mer till, så att när vi hade rott hela natten, voro vi ändå vid samma land som vi foro ifrån, och närmare till staden. Lycka var det att vi intet kommo ut i stora sjön. Sedan foro vi vid dagsljuset öfver viken och kommo till aftonen 4 mil derifrån, då växte upp en storm utifrån stora sjön, så att vi måste sätta båten i land, och när vi då om natten sökte at komma på någon väg, i mening att kunna taga oss fram landvägen, så kommo vi på en stor väg, men när vi följt den ett litet stycke, kommo vi till en liten bäck, hvaröfver vägen gick, men i mörkret kunde vi icke se huru bred han var, och efter jag den tiden var mycket besvärad af fotsvett, sade jag, jag vill fresta gå öfver, tog så stöflorna af mig och en lång stång i handen, ty bäcken var full med sammanflutet gräs, men när jag gått några steg ifrån landet, föll jag alldeles ned under gräset och nådde ingen botten; då togo kamraterna i stången som jag höll och drogo mig tillbaka; så måste vi göra upp eld, att jag fick torka mig, och så kommo vi ej längre den natten. Den andra dagen vände vädret sig, så att vi fingo lä af landet, fast svallvågorna voro oss efter förra vädret nog till hinder. Men så kommo vi likväl den dagen och natten derpå ett godt stycke; så fingo vi åter motväder, så att vi nödgades sätta båten i land, och gingo så en mil ifrån honom och kommo om natten till en stad som het Oldenburg, der sökte vi på allt sätt komma igenom staden, men der var en vindbro, som var uppvindad, att vi icke kunde komma fram, ej heller fanns någon båt vid strömmen; så fanns då ej annat råd för oss

än att gå till vår båt igen, och när vi då kommo dit, hade vädret till vår lycka vändt sig, så att vi hade god vind dit vi ville. Om morgonen bittida kommo vi till Femern, som var en stor by med stenhus och 5 kyrkor med vackra torn. Då mente somlige af oss, i synnerhet en Fendrik af Helsingarne som het Oxel, han hade 8 styfver penningar, dem ville han spendera på oss till frukost, men Adjutanten, som hade utstuckit sjökortet, sade deremot. Emedlertid satte vi likväl båten till lands och gingo några af oss in emot byn, men Adjutanten gick allena in i byn, vanskapte sig så att han såg rätt eländig ut, och när han då kom in om porten stod der en gammal gumma och tvättade kläder i en fotbunke, henne helsade han på, hon svarade: Gott segne! Så frågade han: was heist diesen landt, Mutter? Svarade hon: das heist Femern, wo sind ir herkommen, to lands oder to water? och när han det hörde vinkade han åt oss att vi skulle till båten, då skyndade vi oss alla dit och hunno knapt till båten förr än 2 ryttare med karbin på låret kommo i fullt fyrsprång ridandes till stranden och ropade oss tillbaka, men vi ville intet lyda deras båd, utan rodde vår väg; när de det sågo, red en af dem tillbaka och hade 6 karlar med sig, som satte sig i en båt med 3 par åror och rodde efter oss, och när de då hant upp oss och kommo när intill båten, drogo vi ut våra värjor, dem buro de respekt för, bådo oss fara väl och vände strax om tillbaka igen. Den dagen var ett hjertans godt och varmt sommarväder, och viste sig så mycket själar omkring oss, så att vi ibland kunde räkna 20 eller 30 till seendes, och voro oss så nära ibland att vi hade kunnat skjutit dem med en pistol. Men mot aftonen blef ett annat väder, det blef en så stark stickande storm som någonsin kunde, och då foro vi vid en långgrund strand, så att vi ej kunde ro närmare landet än ungefär 1000 alnar, så måste vi bära båten till lands. Så kom ock strax derpå ett starkt regnväder, så hittade vi på

en braf stor stack utaf wass, dit gingo vi att der taga vårt nattherberge, så gingo vi upp i stacken och gräfde oss der ned, men många svin lågo inunder stacken. När det då grydde till dager tordes vi icke ligga der längre, ty vi tänkte tilläfventyrs behöfs wassen eller kommer någon svinherde och ser efter svinen. Emedan det var så ohyggligt väder, så togo vi hvar sin wasstapp med oss och gingo så till skogs. Men när vi hade gått ett stycke, kommo vi till en braf stor svinkoja, bygd under en tjock bok, men blefvo i mörkret icke warse att samma koja stod utmed en stor väg, som gick ifrån ett der bredvid liggande stort stenhus; der bäddade vi oss neder och begynte då stoppa i våra pipor till frukost, men så snart vi fått eld på dem och skulle begynna på röka, kom en svinherde ridandes och näsan in i kojan öfver hufvuden på oss och lockade med detsamma efter svin, men efter det då var inga der, for han sin väg och begynte blåsa i en pipa och smälla med en piska. Då kom strax en stor skock med svin dit, som gjorde oss husvilla. Då togo vi våra halmtappar igen, gingo in uti ett vattenkärr der utmed och satte oss der på alrötter i ett svårt regnväder hela den dagen, då såflade jag ned min middagsbrödskifva med en hoper alderknop *(alknopp?)* jemte hvar brödbit och jag mådde Gud ske lof ändå väl deraf, men när den gamle Fendriken Grönberg såg det, tänkte han att bruka ett bättre sofvel till sitt bröd, tog så ett stycke af fläsk som han förr brukat till skosmörja, skar deraf och åt med sitt bröd, men kort derefter blef han så illa sjuk att han begynte blekna och dåna, då persvaderade jag honom att dra ut några rökar af min tobakspipa, emedan han eljest icke brukade röka tobak, och när han det gjorde, begynte han strax på att vomera, och blef så frisk igen. Så gingo vi åter om qvällen till samma vår koja igen, höllo då stundelig post en i sender att se efter molnen om vädret vände sig eller om någon skulle höras komma på vägen

som låg utmed kojan, då ungefär kl. 12 om natten syntes vädret litet vändt sig, så att vi trodde oss få liten hjelp af lugnet vid landet, gingo alltså till båten igen och bar honom öfver det långa grundet på djupet och satte oss till rodd; men när vi ifrån kl. 12 om natten till kl. ungefär 10 eller 11 om dagen med all vår makt knapt hunnit en mil, blef storm tvert emot oss så stark att när vi med stor möda kunde på några minuter skrida ett årtag fram, kom en så stark väderil som drog honom några årtag tillbaka. Då nödgades vi åter sätta båten der i land och gå landvägen till Lybeck, som ej heller var mer än en mil derifrån; men då vi gingo ifrån båten råkade vi strax en liten vacker gosse, som gick med några får, honom frågade vi hvad landet hette och om något krigsfolk lågo inqvarterade uti de dervid liggande stora byar; svarade gossen: landet hörer Förstén von Plöen till, men Kungen i Dannemark har krigsfolk öfver hela landet, som ligga der att hindra de svenska från rymmande utur sitt fångenskap, och ligger i den ena byn en Öfverste-Löjtnant och i den andra en Major med 500 dragoner tillhopa. När vi då talte med gossen kommo två dragoner ridandes ned ifrån byn att vattna sina hästar, då sprungo vi till båten, sköto honom ut och foro med strykande vind tillbaka dit vi sist foro ifrån, och så togo vi åter den natten vårt herberge i samma koja igen. Men då om natten begynte det något lugna, så att vädret blef ej så starkt; då sköto vi åter ut vår båt midnattstiden och kommo ungefär klockan 7 förbi förenämnde byar, och foro så den dagen kring om den stora viken, som ligger utmed och norr om inloppet till Lybeck, der blefvo vi åter skrämde af en stor jakt, som seglade in åt Lybeck, så att vi måste vänta in vid landet till dess han kom förbi udden och in i gattet. Sedan när vi kommo till huken vid inloppet, vågade vi oss gent öfver för de vind, utan krökning efter landet, men när vi kommo ett stycke från udden, gingo vågorna som kommo

från viken till vest-sydvest, men vågorna från gattet ända vester ifrån, så att vågorna på båda sidor slogo in i båten, ty vädret var starkt, så måste en sitta jemt och ösa med rockarne (?) att intet båten skulle sjunka. Men när vi kommo längre ut i sjön, fingo vi ren vind, som förde oss rätt fort till Meckelburgslandet; men när vi kommo ungefär 300 alnar nära landet, stötte båten på en sten och stjelpte om, så att vi alla tillika föllo ur båten och måtte så vada till lands så djupt att hvar våg som kom gick öfver hufvudet, så att vattnet sköljde hattarne af oss, men värst var när vi mötte stora stenar, föllo vi emot dem ofta omkull, så att hattar och båten kommo långt förr till lands än vi, och så slöts denna vår sjöresa. Men till vår lycka bodde ej långt från stranden en torpare, till honom gingo vi, låt honom elda väl upp sin kakelugn, så att vi så mycket som görligt var till andra dagen kunde torka våra kläder. Der sålde vi bort vår' båt för en måltid mat, som bestod af stekt fläsk och kött, och så bäddade vi oss ned på halm och såfvo rätt godt, ty det blef godt och varmt i stugan. Men när vi vaknade voro vi öfver hela kroppen uppsvullne, och huden på benen var så öm att hon intet tålte ett halmstrå, då kunde vi med stor möda knapt draga kläder och strumpor på oss, men stöflorna ogörligt, utan måste så spasera af i bara strumporna. Men Gud visste snart hjelp för den sjukan; ty när vi då skulle gå blef det en så stickande stark storm att man ej kunde stå stilla, och det var nästan ogörligt att kunna behålla hattarne på hufvudet, och när de då som oftast blåste af, måste vi löpa ibland hela fjerdedels milen innan vi fingo dem igen, och fast det var mera gucksamt (?) än löjligt, ty hvart steg var ömt, så kunde vi ändå intet hålla oss från löje, så snart en hatt blåste af, men på det sättet gick svullnaden bort, så att vi omsider kunde draga stöflorna på oss, och kommo så om aftonen till Wissmar, sedan vi den dagen hade gått fyra mil. Der fingo vi två

karoliner till mans på kronans depens, hvarmed vi hjelpte oss till Stralsund. När vi kommo till Stralsund fingo vi af General-Guvernören Dücker assignation till Ränteriet att undfå fem Riksdaler till mans, med tillsägelse att genast mäla oss an hos sjökaptenen som låg der på redden med ett örlogsskepp, som var ärnadt att föra oss öfver till Swerige. Då fingo vi brådtom att skaffa oss sjöprovision samt något på händer och fötter. Men skeppet frös in och vi måste vänta till annat tillfälle i 6 veckor. Emedlertid blef all vår köpta mat all och borgerskapet der i staden var rätt hårdhjertade. Omsider tvang nöden oss att alla tillika 44 officerare, som då voro dit ankomne, gå till General-Guvernören och bedja honom om försorg till vårt uppehälle, men han fann intet råd dertill, utan vi skulle vänta till nästa postjakt som kom, så skulle den föra oss öfver. Så måste vi dermed låta oss nöja och svälta der åtta dagar till. När då postfartyget kom, lade det sig utanför Rügen vid Witto, då vi marscherade dit, och när vi kommo dit var väl fartyget der, en engelsk flöjt kallad, som var likare till anseende en pompa än skepp, och då måste vi ligga der för motväder 3 dygn, på hvilka dagar jag med mina första kamrater ägde aldrig ett Gudslån mat till uppehälle. När vi då äntligen kom till segels, kommo vi ej långt förr än vinden blef föränderlig, så att vi måste kryssa bidevind ett dygn. Emedlertid sjuknade många af skeppets kullrande och vågorna som alltid gingo in på den ena och ut på den andra sidan öfver däcket. När jag då besökte en bekant kamrat ifrån min ungdom i Stockholm, en Löjtnant som het Perman, hvilken var då illa sjuk, så sade jag: det gifves många slags medel till dödens fullbordan; du lärer nu dö af sjösjukan och jag utaf svält; jag har icke smakat något Gudslån på fyra dygn; svarade han: jag har nog mat i min koffert, orkar du så ät, ty jag lärer aldrig smaka någon mat mer. Då sade jag: jag har fyra kamrater, som rymt tillika med

mig, och deras tillstånd är lika som mitt, få de äta litet med? svarade han: tag kofferten och ät i Jesu namn så mycket der är, men lät mig icke hvarken se maten eller känna lukten deraf. Så togo vi kofferten och trancherade skinkor, metwurstar, limpor och smörask, så att vi efter det målet allena hade kunnat lefva i fyra dygn utan mat. Ett dygn derefter kommo vi till lands vid Ystad. Då skickades strax en Auditör af vårt följe till Halmstad att skaffa oss skjuts och förplägning genom det höfdingedömet. Emedlertid ville jag betinga mig kosthåll i mitt qvarter för gamla Fändrik Grönberg och mig, men min värdinna svarade, om jag kunde skaffa flere diskgängare för sex styfver måltiden och en pott öl till mans, svagöl oberäknadt så mycket hvar en deraf lysste; då tog jag min goda Löjtnant Perman och 11 stycken Officerare till, som jag visste hade penningar att de strax kunde betala för hvar måltid; min gamle Grönberg och jag lefde på kredit. När då efter 14 dagars förlopp vår utskickade kom igen, hade han allenast ett dygns förplägning åt oss med sig, och så snart skjutsen inkom skulle vi resa af. Då blef Grönberg och jag ängslige att vårt goda värdfolk skulle af oss bli obetalta, då sade Grönberg: jag skall ge mig till tals med gammalmor, det var värdens mor, och om hon näns, skall hon få ta mina nya regarnsstrumpor för min betalning. Jo, gumman tog strumporna af honom, så kom han glader in till mig och sade, att han hade klarerat sin skuld. När jag det hörde, steg jag upp af sängen och tänkte söka mig utväg till min betalning, men att få låna så mycket af kamratskapet visste jag var omöjligt; derföre gick jag till värdinnans döttrar, som voro artiga flickor, och beklagade mig för dem, att det gjorde mig ondt att skiljas ifrån så godt värdfolk och lemna dem obetalte för det goda vi åtnjutit, och vet jag ej annat råd, än att ge dem min obligation till betalning, så snart jag hint samla så mycket ihop under vägen; min kamrat sade jag var lycklig som

redan betalt sin skuld. Frågade de, till hvem har han betalt? sade jag, till gamla farmor, hon tog ett par nya regarnsstrumpor af honom; så sade de: fy skam! huru gumman då bar sig åt; dock skadar det intet åt honom, efter han adresserat sig till henne, men om vi kunna finna på strumporna, skola vi stjäla dem af henne och ge Fendricken dem igen; men det blef intet af, ty gumman visste akta sina varor. Då gingo flickorna in till sin mor och talte om detta alltsammans; då kom hon till mig och bad mig gifva mig till freds, hon vore nog väl betald med de penningar hon fått, och det vore synd och skam, om hon, som var den första af svenska undersåtare som bör visa sin skyldighet i välvilja, skulle vara så nogräknad; utan nu till säkerhet, att jag är väl betald och att vi hafva haft nöje af Eder och edra kamraters uppförande, så bed dem komma hit i morgon till middagsmåltid utan betalning, att jag må få fägna dem till valete. Då blefvo vi ock rätt hederligt trakterade med god mat och vin samt öl så mycket man hade lust till, och så blef min skuld betald, men Grönberg fick intet sina strumpor igen. Och så reste vi alla tillhopa med friskjuts till Stockholm, hvarest jag blef uppehållen i två månader innan jag kunde få några penningar för mitt resterande gage. Der fick jag Hennes Maj:ts och Senatens fullmakt att vara PremierLieutenant vid Westerdahls Compagnie, men efter i Ryssland satt en Löjtnant fången, som haft samma indelning, blef lönen delt oss emellan, så att jag ej njöt mer än halfva lönen. Då, år 1714, var Regementet kommenderadt till Roslagen och kamperade der det året; 1715 blef jag kommenderad på flottan med 5 rangskepp, en fregatt och en brigantin under Amiralen Lillies anförande, och medan vi då lågo på redden vid Stockholm, skedde den stora förmörkelsen, och då hade det sköna skeppet, som jag då var på, vid namn Riga, så när blifvit förgånget, ty det blef under förmörkelsen en så stark storm att ankarne

lossades och skeppet vroks på Skinnarviksberget, så att det sköts 2 fot högt upp med bakdelen, så att styret krossades sönder som klubbadt lin. Men salig Kapten Ulrik stod upp på skantz och kommenderade genom luren huru de skulle vända seglen så att vädret ryckte skeppet löst, och så seglade han med seglens vändningar utan styre neder till Fjäderholmarne och der kastades å nyo ankar. Sedan gjordes ett nytt styre igen vid Danviken, sedan gingo vi till sjöss och kryssade i Östersjön, men om midsommarsdagen gick Amiralen med hela sin Eskader in till Rewels stad, alla skeppen efter hvaran, och när första skeppet vände om, sköt det med begge lagen skarpt på staden, sammaledes alla de andra skeppen, så att skorstenar och taktegel rökte i vädret, och fast de ifrån fästningen samt 12 ryska örlogsskepp, som lågo i rad långs efter landet, sköto på oss med all flit, blef allenast en fältskärsgesäll skadd utaf våra. Och så seglade vi strax ut ur hamnen till sjöss igen på andra ändan om Branholmen och kryssade i Östersjön tills Juni månad, då seglade vi till Carlskrona och konjungerade oss med den öfriga delen af vår flotta. Under vägen hände sig, att när vi en afton vid solens nedgång voro midt emot Bornholm, kom en af våra Brigantiner och berättade, att det låg framför oss vid kritberget Jasmund 12 danska örlogsskepp; då fingo vi order att göra klart skepp och hålla oss färdiga, hvaraf blef en stor glädje hos de gemena, men vår högste Amiral visste att gå den faran förbi; han tog så stor lof öfver dem, att när vi kommo förbi kritberget och voro midt emot dem, sköts då samskott att segla på dem, men vi voro dem ej närmare än vid pass en half mil och det var kl. 3 om morgonen. När de då blefvo uppväckte och sågo hvad tillämnadt var, kapade de ankar och satte till segel med all flit, och fast vi ock bödo till att hinna dem, blef det ändå omöjligt, och vi kunde ej komma dem närmare än att vårt främsta skepp sköt då och då något

skott med. bogstyckena, som gjorde ingen effekt, ty det var på för långt håll. Kl. 3 efter middagen sköto våre Amiraler samskott att gå öfver stag eller vända tvärt om tillbaka; rätt i detsamma skedde ock ett förskräckeligt svårt åskedunder, hvarpå strax föll ett svårt slagregn, så att alla seglen blefvo så våta att de hängde rakt neder efter masterna; blef ock straxt så stilla lugnt att intet segel af vädret rördes, hvarföre ock skeppen af vågorna efter förra vädret vände sig, det ena hit och det andra dit, lågo alltså vår och den danska flottan i en klump hvar för sig; då fägnade de sig på danska flottan med mycket kanonskjutande och spel af pukor och trumpeter, och vi seglade till Stralsund. Der låg vid hamnen mot preussiska vallen en dansk transportflotta af mer än 100 fartyg och hade till betäckning för sig inom en sandbank ett kaptensskepp, två fregatter och en Bombkitz, och ehuruväl Hans sal. Maj:t vår Konung böd till på hvarjehanda sätt att göra dem skada, blef dock intet af, utan när vi hade legat der i hamnen ungefär åtta dagar, så kom danska flottan bestående af 24 rangskepp, en brännare och två fregatter. Då om en morgon vid pass kl. 9 kommo tvenne starka orkaner, den ena väl så hög ifrån vattnet som det högsta toppsegel, men den andra litet mindre, som gingo efter hvarann, och voro oss på ungefär en fjerdedels fjerdingsväg nära och förorsakade en stor förskräckelse hos sjöfolket; men Gud styrde dem bort, så att de gingo till lands med stort gny och dån. Då skickade vår Konung en Öfverste vid namn Buddenbrock till Hög-Amiral Sparres skepp att vara där under bataljen, att berätta Hans Maj:t huru tillgånget var. Så gick då vår flotta ut till sjös hvarest den danska flottan låg och väntade på oss; när vi då kl. 1 eftermiddagen hant att komma i linea emot dem, begyntes bataljen, som räckte uti en jemn kanonad till kl. 11 om afton. Då misste de Danska sin Hög-Amiral och vi misste 2, nemligen Henck och Lillie; men

den högste vår Amiral Sparre blef oskadd; och efter det skeppet, vid namn Gottland, som jag då var på, och ett till som hette Ösel, blefvo så illa skjutna i vattengången, att de intet troddes kunna hålla sjön, mindre ny träffning med fienden, eftersom danska flottan syntes i lowart, ty fingo de order att strax om aftonen gå ifrån flottan till Carlskrona. Att de 2 skeppen blefvo värre skjutne än de andra, kom derutaf att 2 af våra skepp fastnade med tacklen ihop och kunde på 2 timmar ej blifva åtskilda. Emedlertid måste Gottland, som jag var på, och Ösel kläda skott af fyra danska skepp. När vi då, som sades, gingo ifrån vår flotta, kommo vi dagen efter om aftonen midt för Bornholm, då blefvo vi varse ett skepp vid Bornholm, och när vår Skeppskapten Nyman hade sett det igenom kikaren, sade han, att det var fregatten Hvitå Örnen, hvars make att segla fort icke fanns. Då sade Kapten: den der helsar på oss i natt; så sade jag: huru kan det vara möjligt, att han skall hitta på oss i vida sjön och i kolsvarta mörkret? svarade Kaptenen: om natten vore två gånger så lång, och mörkret aldrig så tjockt, så hittar han ändå på oss. Då blef straxt efter solens nedgång ett häftigt blåsväder, då gingo våra skepp i bredd, Ösel i lowart och Gottland i lä; då om natten kl. 12 kom Danska Fregatten Hvita Örn på Ösel, som kommenderades af Kapten Sjöstjerna. När han då af sorlet, som hördes af danska fregatten som kom på honom, tog han luren och ropade: Hola! Men den Danske ville intet svara efter signalbrefvets lösen, som han ej heller visste, ty det var ändradt sedan året tillförene, då den fregatten tillika med 3 eller 4 kaptensskepp blefvo tagne ifrån oss i Kjöge bugt, utan han väntade med svaret till dess han kom in vid Sjöstjernas skepp, då sade han: god afton, kära Bror! jag skall helsa dig från Amiralen, han ber dig att du icke seglar längre från flottan, än du kan ha honom i sigte. Då svarade Sjöstjerna: är du god vän, så sacka akter, jag

känner ingen bror i mörkret. Då svarade den danske: känner du mig icke, så skall du, Guds pine dö! lära känna mig, och så seglade han på honom, hade båtsmännen ut på bogsprötet, som höggo af kompansflaggan och togo bort begge lanternorna; sedan stack han bi och sköt långskepps med kanonerna på Ösel, så att han sköt sönder spegeln allt i kras både af stångkulor och koföter. När då Gottland hörde det, som seglade i lä med Sjöstjerna, lossade vi i hastighet 3 kanonskott, på det Sjöstjerna skulle höra hvar vi voro; ty vår Kapten sade, att han i ångest för att skeppet skulle sjunka, hade lossat alla sina kanoner. Men när åter Sjöstjerna hörde våra skott, seglade han till oss, menandes, att den danske haft der en kamrat, och mente det vara hederligare att slåss med två än en. När han då kom till oss blef han anropad, och svarade efter signalbrefvet, då han blef tillsagd att sacka akter, det han ock gjorde. Sedan sände han en af sina Lieutenanter till oss och kom sedan sjelf och berättade huru han blifvit påhelsad af Hvita Örn. Dagen derefter mötte oss en Schoutbynacht vid namn Psilander, som med ett Kaptensskepp och en fregatt convoyerade 12 stycken kopfardiskepp, som ärnade sig till Strahlsund. Då kom åter Hvita Örnen, och när han kom mot Psilander, strök han sitt snedsegel, och sköt ett kanonskott, hvilket betydde så mycket efter förra års signal bref, att han ville tala med Kommendören, och då hade han svenska Compansflaggan, men straxt strök han den ned och stack opp den danska, och så seglade han bakefter Psilander till kopfardiskeppen och valde sig der ut ett skepp som var lastadt med korn, och drog dermed af som en varg med ett får i alla våra skepps åsyn. Sedan seglade vi och hela vår flotta till Carlskrona, och när de kommo alla in i hamnen sköto de victoria öfver bataljen. Så gjorde ock de danske när de kommo in i Kjöge bugt, och så blef den sjökampagnen det året ändad. Sedan marscherade

jag med mitt kommando till Stockholm och så till Upsala, då regementet blef inqvarteradt i kantonerqvarter omkring på landet. Sedan om vintern marscherade regementet hem igen, men dröjde ej längre än till Mars månad följande år 1716, då regementet marscherade till Norge, och gick så först ända in till Christiania och sedan tillbaka öfver elfven Glommen, då vår lilla armée kom till att ligga midt emellan tre fästningar, nemligen Fredriksstad, Fredrikshall och Spånviken. Då var för arméen en svår tid, ty vi fingo ej annat till uppehälle, än hvad utkommenderadt manskap af regementerna kunde söka opp i skogen, och när de då hittade på säd, torkade de den och molo sönder i grytor till mjöl, sedan gjorde de paltar deraf och åto, hvarmed Dalregementet stod sig bra nog, men de andra sjuknade starkt. Sedan lät vår Konung slå brygga öfver Swinesund och så fingo vi proviant från Bohus. Sedan hände sig att en Kornett af Lifdragonerna kom med 200 hästar att beta dem uti trakten som låg vid en liten skog utanför Spånviken, men han var ung och oförsigtig, att han icke rekognoscerade förut till sin säkerhet, ej heller satte utposter för sig, utan straxt han kom släppte han alla hästarne i bete, tog upp sina kantiner, satte sig tillika med manskapet att äta. Emedlertid kommo de danske och togo bort hästarne för honom; då for han till en af våra posteringar, som stod ett stycke derifrån, och bad om hjelp; så var der en Fältwäbel af Dalregementet vid namn Meister, han bad Löjtnant Schütz, som kommenderade posteringen, att han skulle få sex man med sig, det han ock fick. Så marscherade han med dem och hann fienden under fästningen och tog med sina sex man 50 hästar tillbaka; så blef han derför Fendrik, men Kornetten gick af utan afsked, och som den kuppen af de danske förtretat sal. Konungen, lät han kort derefter sända 900 man till Sponviken att taga honom in, hvartill lades 2 mörsare midt för Sponviken, som skulle bombardera honom. När

då 900 man kommo dit, lade de sig bakom berget ut med fästningen och låto bomberna gå var så starkt, att utaf 160 bomber föllo de mesta inom muren som kastade bort första När Konungen då vaknade efter en kort middagssömn, sade han åt GeneralMajor Dellwick: I dag få vi in fästningen utan någon mans förlust, och så lät han kalla Öfverste Rosenstjerna, som förde an kommendering, befallte honom dela af kommenderingen i tre attacker; då frågade han strax efter äldsta Löjtnanten, då fanns ingen äldre än jag, så tog han mig med sig uppå berget och viste mig porten som jag skulle gå till och sade: nu får ni 24 man med gevär och 6 man med yxor, som skola sönderhugga portarne, och när ni kommer igenom dem, så är Kapten Stolman Eder till hjelp, som går öfver muren. Men då vi marscherade och stodo i gatan för fästningen, bad GeneralMajor Dellwick Konungen, som stod utmed i en kringsvept blå kappa, att han skulle få sända en Officer upp till Kommendanten och höra om han icke ville accordera och ge öfver fästningen, hvilket Konungen lät sig behaga, och skickade så en Kapten vid namn Gynther af Grefve Creutz (?) Dragoner med en trumslagare. Då skickade Kommendanten en Officer till oss, och när då vår förenämnde General frågade, om Kommendanten ville öfverge fästningen, svarade han: Kommendanten har ingen orsak att beqväma sig dertill, så mycket mindre, som ingen bomb har ännu gjort på fästningen någon skada; då svarade vår General: så ser J nu här hvad Eder varnadt är, och om vi nödgas taga in fästningen med storm, så blir ingen menniska derinne skont med lifvet, men eljest skulle J få godt accord. Derpå gick han upp till Kommendanten igen, men straxt kom han åter tillbaka och sade, att Kommendanten underkastar sig Hans Kgl. Svenska Maj:ts vilja, allenast accordet måtte fås skrifteligt. Då sade Generalen: denna fästning är icke så mycket värd, utan om J kan visa att vår Konung intet har hållit hvad

han lofvat, så hade J skäl att påstå sådant. Så gick han åter upp, men kom strax ned igen, och så gafs fästningen upp och Kapten Gynther med en Division Dragoner marscherade upp på fästningen och löste af de danska posterna, då togs provianten ut och fästningen blef efter några dagar raserad och kanonerna sprängde. Sedan låg de 300 man af Dalregementet der qvar på vakt. När då denne Kommendant, som ock het Gynther, kom till tals med vår Konung, gaf han förslag på hvad sätt Fredrikshall lättast stode att attackeras och bestormas. Deraf tog Hans Sal. Maj:t det rådet och marscherade midsommarafton ut med hela lägret, undantagandes de 300 man som voro vid Spånviken, hvilka då togo in lägret i stället, och så gick marschen förbi Fredriksstad, så att de kommo midsommarafton på andra sidan om Fredrikshall, hvarest de måste åka utför ett högt och brant berg, der nedanföre voro qvarnar; då blefvo de af ett qvinnfolk förrådda, som igenom sitt myckna skrik och rop sade att fienden var der, allarmerade dem i fästningen, så att de strax begynte skjuta allarmskott, men Konungen höll fort med sitt uppsåt, marscherade främst först öfver en djup ström, så att soldaterna måste bära bantlertaskan på hufvudet, och så öfver en lång äng, hvilket gaf dem i fästningen rådrum att ställa sig till måls, likväl fingo de svenske der 300 fångar, som voro på piquet, hvilka blefvo mest alla ihjelskjutna af de danske från fästningen och Arcken som låg på strömmen. Denna midsommarslek begyntes kl. 3 om morgonen och lyktades kl. 9 om aftonen, då staden blef uppbränd. Utaf våra saknades General-Majorerna Schomber och Dellwick samt Öfverste Schlippenbach och många Öfver-Officerare och gemene. Sedan bröt vår lilla armée upp och marscherade in i Bohus; då blef min Kapten och Antecessor matrimonii Carl Fogelgren död i staden Uddevalla. Sedan blefvo vi inqvarterade i Östergylln öfver den vintern till våren, då vi fingo marschera hem igen. Men

det varade intet länge, utan året derefter 1718 fick regementet ordres till uppbrott igen, då vi åter marscherade in i Norge igen. Då blef Svenska krigsmakten delt till 3:ne arméer; den ena gick in till Trondhem under General Armfelts kommando, den andra till fästningen Blockeskans vid Glommen, som kommenderades först af en General-Major som het d'Albedyll, men sedan af General-Major Leutrum, den 3:dje arméen förde Konungen sjelf med Fältmarskalken Grefve Mörner vid Fredrikshall, derest vår Konung mot hösten blef under Fredrikshalls belägring skjuten till döds, och så fick alla tre arméerna ordres att bryta upp och marschera hem igen, på hvilken marsch riket miste mera soldater än det eljest hade kunnat mist i många aktioner, hvarpå strax blef riksdag och Konungens begrafning.

— — — — — — — — — — — —

C.

Angående Ammiralitets-officerares ifrågasatta afskedande 1715 *).

1.

Ammiralitets-Collegii skrifvelse till Kongl. Maj:t den 15 Mars 1715.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Stormäcktigste Allernådigste Konung!

Wijd nu nyligen öfwer samtlige Öfwer- ock Under-Officerare under Eders Kongl: Maij:tz Ammiralitet anstäld GeneralMönstring, så wähl som elliest, äre ibland bemälte

*) De här meddelade handlingar förtjena att blifva offentliggjorda, såsom märkliga bidrag till den enväldige konung Carl XII:s karakteristik. Det samvetsgranna skyddande af enskildas rätt, då dennas uppoffrande kunde synas af statens fördel om icke fordras, dock i viss mån ursäktas, har ofta saknats under både föregående och efterföljande tidskiften.

ÖfwerOfficerare de på bijfogade Upsåttz Lit: A: antecknade befundne dehls så gamble ock orkelöse, dehls ock af så slätte qualiteter, att de intet förmå eller kunna med den vigueur ock efftertryck som wederbör deras tienster ock Embeten förestå, hwarföre till Eders Kongl: Maij:ttz allernådigste gottfinnande i diupaste underdånighet hemställes, om icke, på dett Eders Kongl: Maij:ttz tienst må warda behörigen förrättat ock andre skickeligare ock capablare Subjecter komma i deras ställen, Eders Kongl: Maij:tt täcktes dem dimittera ock förafskeda, samt i nåder ansee ock soulagera dem med underhåld af Krigzmans Cassan effter reglementet, som af ålderdom äre blefne oförmögne att kunna wijdare tiena. Ock som, i fall Eders Kongl: Maij:tt der till täckes gifwa dess nådige bijfall, på den händelsen fyra ÖfwerLieutenants tienster ock beställningar på Ammiralitetz ordinarie Staten blifwa vacante, så har till ersättiande deraf, hos Eders Kongl: Maij:tt Collegium i underdånighet att föreslå de på medföljande förteckning Lit: B. opförde, hwilke genom deras giorde tienster samt förwärfwade Capacitet och skickelighet fram för de andre här nu warande, till ordinarie ÖfwerLieutenants beställningar giordt sig bäst meriterade, jemwäl ock i deras ställe samt till ersättiande af andre vacancer, som nu finnes ibland ordinarie UnderLieutenanterne, dem som på Förteckningen Lit: C. i underdånighet äre opförde, hemställandes till Eders Kongl: Maij:tz allernådigste wählbehag Collegium allerunderdånigst, om icke Eders Kongl: Maij:tt i nåder täcktes bemälte till ordinarie Öfwer- och UnderLieutenanter i underdånighet föreslagne till samma beställningar avancera ock med Eders Kongl: Maij:tz nådigste Fullmackter der öfwer authorisera. Hwarwijd Eders Kongl: Maij:tt Collegium jemwäl bordt i diupaste underdånighet berätta, att uthi antahlet af ordinarie Skieps Capiteinerne som tillförende bestådt af 35, men blef af Eders Kongl: Maj:tt A:o 1700 till 45 förökt, nu fuller fattas Åtta; Men som effter Eders

Kongl: Maij:ttz nådigste förordning 3:ne yngste Schoutbynachter niuta Capiteins lööon ock dett öfrige, hwad i full Schoutbynachts lööon feelar, af Extraordinarie medel, så fattas nu således uthi Capiteins antalet Femb in alles, ock är fördenskull Collegij underdånigste förfrågning, huru wijda Eders Kongl: Maij:tt i nåder täckes låta hwad i besagde antahl af 45 ordinarie SkiepsCapiteiner nu felar, blifwa Suppleerat; williandes, så framt Eders Kongl: Maij:tt finner nödigt sådant i nåder att anbefalla, Collegium i underdånighet gifwa wijd handen, hwilke af dem som till öfwerståndne Krigz Expeditioner fuller blifwit för Capiteiner antagne, men för medlens knapphet måst benöija sig med ordinarie ÖfwerLieutenants löner, hafwa till ordinarie Capiteins beställningar giordt sig bäst meriterade. Hwar med jemte all underdånig wördnad wij in till dödstunden förblifwe

Allernådigste Konung
Eders Kongl: Maij:ttz

Allerunderdånigste, troplicktigste
Tienare ock Vndersåtare

Hans Hinrich von Liwen.

Claes Sparre. Joh. Lagerbielke. C. H. von Löwen.
C. H. Wachtmeister. J. F. Örnfelt.

Joh. Thuronius.

Carlscrona den 15 Martij 1715.

Bilagan A.

Förteckning på de Ammiralitetz Öfwer-Officerare som i underdånighet föreslås att erhålla Hans Kongl: Maij:ttz nådigste Dimission ock Afsked, nembl:n

Artollerie Capiteinen Lars Dahlberg, gammal ock oförmögen att kunna wijdare tiena, ock recommenderes för-

denskull i underdånighet att jemte en nådig Dimission få underhåld af Ammiralitets Krigzmans Cassan.

Extraordinarie Skieps Capiteinen Anders Hysing, hwilken på ordinarie Staten nutit ÖfwerLieutenants löön, gammal ock orkelöös, ock recommenderas i lijka måtto att jemte en nådig Dimission få underhåld af Krigzmans Cassan.

Extraordinarie Skieps Capiteiner

Asmus Lewerck, Johan Douglitz, Eric Drottman — nutit på ordinarie Staten ÖfwerLieutenants löön.

Item David Kohl, Påål Appelbohm — nutit på ordinarie Staten VnderLieutenants löön.

Extraordinarie ÖfwerLieutenanter

Christopher Gabriel Grubb, Abraham Dijkman — nutit på ordinarie Staten VnderLieutenants löön.

Ordinarie VnderLieutenanten

Gabriel Otterdahl.

Desse förenämde Åtta äro fuller ännu intet gamble ock oförmögne, men elliest af så slätte qvaliteter att deras tienst de intet kunna behörigen förrätta.

Item ordinarie VnderLieutenanterne

Johan Stagnet

Johan Luuth

bägge gamble ock orkelöse samt recommenderes fördenskull i underdånighet att jemte en nådig Dimission få underhåld af Ammiralitetz Krigzmans Cassan.

Datum Carlscrona den 15 Martij 1715.

HANS HINRICH VON LIWEN.

CLAES SPARRE. JOH. LAGERBIELKE. C. H. VON LÖWEN.
C. H. WACHTMEISTER. J. F. ÖRNFELT.

Joh. Thuronius.

Bilagan B.

Förteckning på de Officerare som hos Hans Kongl: Maij:tt i underdånighet föreslås att blifwa på Ammiralitetz Staten till ordinarie ÖfwerLieutenanter avancerade, nembl:n

Extraordinarie ÖfwerLieutenanter
Nils Stiernman } nutit på ordinarie Staten VnderLieutenants lööñ.
Matthias Nordstierna }
Ordinarie VnderLieutenanterne
Johan Skåtte
Mårten Falck.

Datum Carlscrona den 15 Martij 1715.

HANS HINRICH VON LIWEN.

CLAES SPARRE. JOH. LAGERBIELKE. C. H. VON LÖWEN.
C. H. WACHTMEISTER. J. F. ÖRNFELT.

Joh. Thuronius.

Bilagan C.

Förteckning på de Officerare som hos Hans Kongl: Maij:tt i underdånighet föreslås att blifwa på Ammiralitetz Staten till ordinarie VnderLieutenanter avancerade, nembl:n

Extraordinarie ÖfwerLieutenanterne hwilke på ordinarie Staten härtills nutit VnderOfficerares löner.
Johan Göthe
Martin Wilhelms
Johan Wilhelms
Hans Henrichs.
Item Extraordinarie VnderLieutenanterne hwilke härtills i lijka måtto nutit VnderOfficerares löner
Lars Torsk
Mårten Frijs

Rudolph Gustaf Palm
Jöran Strand
Berent Scherna
Carl Grefwe
Werner Raabe.

Datum Carlscrona den 15 Martij 1715.

HANS HINRICH VON LIWEN.

CLAES SPARRE. JOH. LAGERBIELKE. C. H. VON LÖWEN.
C. H. WACHTMEISTER. J. F. ÖRNFELT.

Joh. Thuronius.

2.

Kongl. Maj:ts bref till Ammiralitets-Collegium den 4 Maj 1715.

(Efter riksregistraturen.)

Carl etc. Wij see af Eder underdånige skrifwelse, daterad den 15 Martii sidstledne, huru som J underdånigst anhålle, det Wij icke allenast med afskied och underhåld af Krigsmanscassan täcktes benåda några gamle och orckelöse Officerare, utan och förafskieda dem, som äro af så slätte qualiteter, at de intet kunna förrätta deras tiänster: Hwarpå länder Eder til nådigt swar, hwad först widkommer dem, som äro gamle och orckelöse, så wele Wij hafwa benådat dem med afskied och underhåll; Men beträffande de som berättas wara af så slätta qualiteter, at de deras tiänster intet behörigen kunna förrätta, så böra de intet förafskiedas, sedan de en gång af Eder äro wordne tilsatte, utan hafwe J med effterrättelse at inkomma, om de sig på något sådant sätt uti deras tiänst hafwa försett, at de förtiäna derföre blifwa lagligen tiltalte, och wore wäl, om J inga andra befordre eller till befordring föresloge, än de som äro skickelige til tiänstens

förrättande. För det öfrige, och hwad Eder underdånige förfrågan anbelangar, huru wijda Wij i nåder täckes upfylla den brist, som är på de efter 1700 åhrs stat beståkde 45 ordinarie Capitaiuer, hwilcken sig fuller til 8 stycken bestiger, men allenast til fem, när efter Wår Nådige förordning de 3:ne yngsta Schoutbynachterne allenast niuta deras förra Capitains löner och det öfriga af extraordinarie medlen: Så finne Wij bäst wara, at antalet af 45 ordinarie Capitainer blifwer fast ståendes, men at inga flere ännu tilsättes, så länge flottan intet är starckare til Skiepp, utan kunna de 3:ne utom staten tilsatte Schoutbynachter deraf komma at niuta deras fulla lön och passevolantz penningar, utan at gravera staten. Finnandes Wij iämwäl bäst och nödigt wara, at inga extraordinarie Öfwer-Officerare widare tilsättas, innan Wij dertil gifwit Wårt nådiga tilstånd. Hwarmed etc. Datum Stralsund den 4 Maji 1715.

CAROLUS.

C. Feif.

D.

Lif-chirurgen Neumanns berättelse om Carl XII:s blessurer *).

Anteckningar om Konung Carl den 12:tes blessurer, sjukdomar och död af Konungens Lif-Chirurg Neumann, äfvensom en dröm af samme man den 14:de April 1720.

Wer dieses nach fo(l)gende blat, undt weiter lesen wirdt, der soll wissen, das ich dieses grossen Königes

*) Originalet till denna handling eges af Kammarherren Friherre Gabriel Djurklou på Sörby, hvilken benäget meddelat den af honom sjelf gjorda och bestyrkta afskrift, som här blifvit aftryckt.

Carol 12 Cammerdiener, und LeibChirurgus, wie auch der Chirurgischen Societeten Directeur, und General Stabs Chirurgus, über die Königliche arme zu Landt, und Wasser gewesen bin; und von anfang dieses Krieges biss in den Todt gefolget habe, auch selbigen tag, nehmlich den 30 Novemb. 1718 vor mittage umb 10 uhr meinen grossen König angekleidet, und des abendts todt abgekleidet.

Gott lass ihm Seelig ruhen.

Nach dem mahlen, ich diesen grossen König und tapffern Helden, von anfang des Krieges, biss in den Todt gefolget, Anno 1700 d. 18 April gingen wir von Stockholm, und Anno 1719 kam ich mit des hochseeligen Königs Leiche wieder nach Stockholm.

Und wie ich die Gnade gehabt diesen grossen König auf zu warten wie folget.

1) Anno 1702 d. 20 Septemb. bey Krakau in Pohlen brach Ihro Königl. Maij:t Carl XII sein linkes bein ab, eine handt breit oberhalb dem Knie, und habe die Gnade gehabt selbiges zu Curiren.

2) Anno 1709 d. 17 Junj bey Pultawa würden ihro Königl. Maij:t Carol XII durch den linken untern fuss geschossen, d. 19 Junj blieb ich zu Ihro Königl. May:t beruffen, und fandt eine vollkommene Gangrenæ. D. 28 Junj stund die schlacht, da sich dieser grosse Heldt auf einer bahre tragen liess, und habe auf ihro Königl. May:ts allergnädigsten befehl selbige gefolget biss nach Bender in der Turkey d. 26 Julj schnitte ich Ihro Königl. May:t den Knochen auss dem gliede des mittleren zähens, welcher abgeschossen war, und ward glücklich Curriret.

3) Anno 1713 d. 1 Febr. bey Bender in Turkey wurde Ihro Königl. May:t Carl XII in der so genanten Calabalik die lincke Hand zwischen dem daumen von einander gespalten, auch durch eine Kugel auf der lincken seiten hinten in Nacken und Ohr Blessiret, welches ich gleich falss Curiret habe.

4) Anno 1713 d. 5 Julj blieben Ihro Königl. May:t Carl XII zu Demertosch, bey Adrianopel, nach der abendt-Predigt, mit einem starcken Pestilentalischen fieber angegriffen, welches in die 6 wochen zeit wehrte, 14 tage nach dem grausamen brechen starcker Hitze etc. bekamen Ihro May:t eine grosse geschwülst unter dem halse, ob wir zwar einen gelährten, und wohlerfahrenen Medicum, nahmens Samuel Skraggenstern bey unss hatten, so liess der König ihn doch nicht an sich kommen, welches ich alles alleine habe verrichten müssen; und negst Gott ist alles glückl. abgegangen (Ihro Königl. Maij:t haben Ihren fuss nicht auf den Erdboden gesetzet in 11 monath, minder 11 tage) und wie der König aufstandt war er gantz verlähmet, ich habe 4 wochen zeit durch unermüdeten fleiss, selbige wieder zurecht gebracht.

5) Anno 1715 d. 5 Novemb. wurden Ihro Königl. May:t Carl XII auf landt Rigen, von einer Musköten Kugel in die lincke brust oberhalb der wartze geschossen, welches innerhalb 4 wochen Curiret wurde und die zeichen bey mir zu sehen sein.

Anno 1718 d. 30 November blieb dieser grosse Heldt Carolus XII mein allergnädigster König und Herr, vor FridrichsHall in Norwegen, in dehnen Aproschen, mit einer Kugel auf der Lincken seiten gerade Linie durch beyde Schläffe geschossen, des Abendts umb 9 Uhr in Einem sehr neblichten, und finstern wetter, Gott ist am besten bekant, ob die Kugel von der Festung oder sonsten wo hergekommen ist.

Hier muss ich einen Traum hin setzen, welchen ich Anno 1720 d. 14 April hatte, wie folget nehmlich, Mir träumte gegen die morgen stunde gantz natürlicher weise nicht wie man sonsten fantasiret im Traum, Das ich meinen grossen König, vor mir auf einer langen Taffel todt und gantz nackent liegen hatte, in einer solchen gestalt

und Positur alss da ich ihm, oder seinen Leichnahm in Odervalle Balsamirte, und alss ich den Leichnahm auf die Seite wenden wolte, mit hülffe der Regimentsfeltscherrer, umb den rücken zu Balsamiren, griff mich der König mit beyden seiner Hände an meiner lincke handt und hilte mich fast, des Königes Hände waren halb kalt undt warm, und sagte zu mir folgende worte. Ihr solt zeuge sein wie ich geschossen bin, Ich war in voller angst und schrecken im Traum, fragte meinen grossen König, Eur. Maij:t sein so gnädig und sagen mir, sindt ihro Maij:t von der Festung geschossen, da liess er seine rechte handt von meiner handt loss, und hilte die faust fast zu samen vor mir, bewegte solche 2 biss 3 mahl, und sagte zu mir. Nein Neumann es kam einer gekrochen. Darauf erwachte ich in angst und kalten schweiss, stund auch gleich auf und anotirte den Traum von wort zu worte. Nun du grosser almächtiger Gott, höchster Himmels und der Erden, dessen Auge alles siehet, dir ist es am besten bekant, und wirst alles an jenem Tage offenbar machen, Gott lasse ihn Seelig ruhen, und gebe ihm eine fröhliche auferstehung, umb Jesu willen Amen.

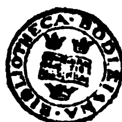


II.

Handlingar angående tvist mellan Konung Adolf Fredrik och Rådet i fråga om en Öfverhofpredikants entledigande.

Vid envåldets afskaffande efter konung Carl XII:s död öfvergick man ifrån en ytterlighet till en annan. Att den s. k. Frihetstidens statsskick föga mer än till namnet borde anses för monarkiskt, var för den uppmärksamme granskaren af grundlagarnes ordalydelse icke svårt att upptäcka, ehuru man allt ifrån begynnelsen omsorgsfullt sökte att under ett täckelse af vackra och underdåniga ordasätt för folket dölja det verkliga förhållandet. Det låg emellertid i sakens natur, att de grundsatser, på hvilka den offentliga rätten hvilade, förr eller senare måste förverkliga sig. Också skedde detta, i början småningom och mera varsamt, men slutligen fullständigt, genom införande af den kungliga namnstämpeln, som begagnades då konungen vägrade sin underskrift. Författningens rätta beskaffenhet målas måhända bjertast af det märkliga förhållande, hvarom nedan meddelade handlingar vittna, att rådet kunde bilda ett slags instans öfver konungen och med namnstämpelns tillhjelp till och med upphäfva en åtgärd, som konungen vidtagit inom sitt eget hof. Då nemligen k. Adolf Fredrik på den anförda grund, att öfverhofpredikanten Gabriel Rosén, som blifvit befordrad till pastor i Riddarholmen och Bromma, med vården af detta pastorat hade så full sysselsättning, att hans uppvaktning hos Kongl. Maj:t derigenom vid vissa tillfällen kunde komma att saknas, befullmägtigat d:r Gustaf Enebom att vara öfverhofpredikant, företog sig Rosén att deröfver anföra besvär hos rådet, bönfallande om en "mild och nådig upprättelse uti Kongl. Maj:ts rådkammare". Rådet upptog Roséns besvär och förklarade i en resolution, som tecknades med namnstämpeln, att Rosén egde att trygga sig vid den för honom utfärdade fullmagt och således komme att åtnjuta alla de förmåner och rättigheter, som åtföljde öfverhofpredikantssysslan (se nedanstående handlingar n. 1—8). Nu inträffade att hof-consistorium, som mindre vördade namnstämpeln än konungens person, förklarade, att, som i

den kongl. resolutionen ej något vore nämndt om d:r Enebom och hans afträdande från præsidis- eller öfverhofpredikants-embetet, ansåge consistorium det såsom en olydnad mot Kongl. Maj:ts person och bud, om consistorium erkände någon annan än d:r Enebom för sin rätte förman och præses (n. 9). På förnyade besvär af Rosén ålade likväl rådet uttryckligen consistorium att erkänna Rosén såsom sin præses, och hotade derjemte consistorium med åtal af justitie-kansleren (n. 10—15). Emellertid inträffade 1769 års riksdag och dermed en omhvälfning, som förde ett annat parti till magten. Detta försummade ej att upptaga denna märkliga fråga, och gjorde den till föremål för en särskild anmärkning mot rådet (n. 16), hvars fleste i beslutet delagtige medlemmar redan dess förinnan blifvit ur rådkammaren aflägsnade. Att vederbörandes förklaringar blefvo underkända, och så väl Roséns klagomål som rådets deraf framkallade resolution af ständerna allvarsamt ogillade (n. 17), var knappt någon akt af formell rättvisa, utan snarare en naturlig följd af den timade partihvälfningen.



1.

Rådsprotokollet den 17 Mars 1767.

Närwarande Deras Excellencer Herrar Riksens Råd

Herr Baron Friesendorf,	Herr Baron Funck,
Herr Baron De Geer,	Herr von Wallwik,
Herr Gref Gyllenstierna,	Herr Baron Ribbing.

— — — — — — — — — — — —

4. Föredrogs ÖfwerHofPredikanten Roséns underdånigst insinuerade supplique, hwaruti andrages, att sedan han år 1763 erhållit Kongl: M:ts nådige fullmagt på Riddareholms Pastorat, och tillika blifwit bibehållen wid ÖfwerHofPredikants ämbetet, samt wid dess tillträde den 1 Maij sidstledit år, med Kongl: M:ts nådiga tillstånd, afstådt ÖfwerHofPredikants lönen till de 2:ne äldsta lönlöse HofPredikanterne,

under förbehåld, att få niuta arfwodet för Præsidium i HofConsistorio, jemte den derwid förknippade Ordens Predikants sysslan, har Hans Kongl: M:t i nåder behagat, den 12 sidstl. Jan., utan någon dess giorde ansökning, derifrån honom entlediga, och samma ämbete till HofPredikanten D:r Enebom medelst fullmagt updraga. Och som samma fullmagt skall innehålla sådana tillmälen, som skulle han ämbetet wanwårdat, så hade han, i fall han dertill warit skyldig, förmodat, genom en så mild och rättwis Konungs befallning, någon förutgående warning, innan han från ämbetet skildes, samt föregående laga dom och ransakning. Men som han icke wet sig hafwa utur agt låtit hwad den 1681 års utfärdade instructionen ÖfwerHofPredikants ämbetet ålägger; så bönfaller han i underdånighet om en mild och nådig uprättelse uti Kongl: M:ts RådKammare.

Härwid åhördes Kongl: M:ts nådiga fullmagt för Rosén af den 1 Aug. 1763, som tillåter honom jemte Riddareholms församlingen behålla dess innehafwande ÖfwerHofPredikants lön.

Likaledes Kongl: M:ts nådige bref af den 26 Aprill 1766, som bifaller Roséns underdåniga ansökning om bemälte löns fördelning emellan HofPredikanterne Westbeck och Thenstedt, samt att han för sig sjelf behåller arfwodet för Præsidium i HofConsistorio, jemte den dermed förknippade OrdensPredikantssysslan. Och änteligen

Kongl: Maij:ts nådige fullmagt af den 12 sidstl. Jan. för D:r Enebom på ÖfwerHofPredikants sysslan; hwaruti anföres att Rosén med wården af den sig tillika nådigst anförtrodde Riddareholms församling härstädes så aldeles kan sysslosättas, att dess tienst och upwagtning hos Kongl: M:t, wid tillfällen, derigenom måste saknas, med mera.

Statssecreteraren anmälte härwid att Hans M:t till honom aflämnat dess skrifft eller yttrande öfwer förberörde Roséns beswär.

Denna skrift är protokollet bifogad och lyder sålunda:

"När ÖfwerHofPredikanten Rosen blef utnämd til Riddarholms församlingen skiedde det med wilckor at behålla lönen däruppå, men eij uppå något widare har han min fullmacht. Ingen rubbning har jag sedermera giordt uti hans lön, än den han sielf gifwit anledning til, då han anmälte sig willga lemna däraf 600 d:r til de 2:ne äldsta lönlöse HofPredikanter. Och som igenom hans egit begifwande Saken uti denna delen sig förändrat, så förklarade Jag igenom bref till Härr Riks Råd och Öfwerste Marschalcken af d. 26 April förledit åhr, at desse 600 d:r i händelse af timad ändring med presidium uti Hof Consistorio skulle för berörde HofPredikanter indragas. När således uti fullmachten icke är nämdt om ÖfwerHofPredikants beställningen, utan endast om lönen, och när Jag uti det samma brefwet äfwen omrördt ändring med Presidi förandet, Så kan däraf ännu mera skiönjas, det jag förbehållit mig at i anseende till Öfwer Hof Predikants beställningen och Presidium hafwa frie händer. Om ÖfwerHofPredikanten Rosen därom har annan tancka, än den Jag hafft, lärer det icke blifwa någon grund at föllja, så wida utnämnandet til Riddarholm uppå mig berodt och willkoren äfwenledes, emedan Jag elljest kunnat därtil utse någon annan. At jag låtit honom en tid qwarblifwa wid förwaltningen af ÖfwerHofPredikants Syslan, det har warit en wälwillja å min sida, men eij någon des rätighet. Det hade honom fast mera ålegat at erkiänna det jag belönt des åberopade 15 Åhrs tienster mera, än Jag kunnat giöra månge andre som längre tient, och tillika obilligheten deraf, at när han är försedd med 2:ne löner, dem som under knappa wilkor tient med honom såsom medbröder uti Embetet, och hwilcka räkna flere än 15 tienste åhr, skall wägras ända til et framsteg som ingen lön åtfölljer. Jag hade fog at beifra des obetänksamhet at uti et måhl af denne beskaffenhet wända sig till Råd-

Cammern och därmed gifwa Doctor Enboms befordran den uttydning hos Allmänheten, så som hade jag kränckt någon hans rättighet. Men Jag glömmer det giernna, nöijd därmed at min gierning såsom mitt upsåt är rättwis, och torde till äfwentyrs Rosen af denna min efftergifft upwäckas at gifwa den honom anförtrodde församling andra effterdömen af tacksamhet emot dem som giöra honom godt, än det han nu denne gången gifwit sin Öfwerhet. Stockholm den 26 Febr. 1767.

ADOLPH FRIEDRICH."

Wid öfwerwägande af detta mål funno Deras Excellencer härwid först förekomma den frågan, huruwida det af en RådsDivision kunde uptagas och afgiöras, eller till Rådets plenum hänskiutas. Saken wore i sig sielf af mycken ömhet och granlagenhet. Å ena sidan rörde det Hans Kongl: Maij:ts Egen Höga Person, för hwilcken Deras Excellencer hysa all underdånig wördnad och tillgifwenhet, samt dess höga rättigheter innom Dess Kongl: Hof och Dess betiening; å andra åter en Embetsmans och undersåtares i RegeringsForm och Lag grundade rätt, att icke utan föregången laga dom och ransakning blifwa skild ifrån dess lagligen undfångne syssla.

Wäl wore det en ostridig Hans Kongl: M:ts höga rättighet, att innom dess Hof effter egit nådigste wälbehag bortgifwa tiensterne, men huruwida den äfwen så långt må sträcka sig, att den som en gång erhållit fullmagt på sysslan, utan föregången ransakning och dom kan derifrån afsättas, det wore ett ämne, som nära rörde Regerings lagarne, och i förewarande granlaga och besynnerliga händelse befinnes fordra, att det komme under samtel. Rådets bepröfwande och öfwerläggning in pleno.

Wid denna således särskildta och granlaga Casus, som sig nu yppat, torde äfwen förekomma en och annan om-

ständighet, hwaröfwer torde finnas nödigt att effter wanligheten igenom 2:ne af Herrar Riksens Råd inhämta Kongl: M:ts Egna nådiga tanckar, hwilket ej lämpeligen igenom en Division, utan Rådets plenum, tyckes böra skie. När härtill lägges, att ingen part sig härstädes företer, som höras kan, på sätt som uti alla enskildta mål skie bör; Så instämde Deras Excellencer i anseende till alt hwad förbemält är, derutinnan enhälligt, att detta mål, såsom med Regeringsformen och Lagarne nära gemenskap egande, må i Rådets pleno föredragas.

— — — — — — — — — — — —

2.

Rådsprotokollet den 10 April 1767.

Närwarande:

Hans Kongl. Höghet KronPrintsen,

och

Deras Excellencer Herrar Riksens Råd:

Herr Baron Friesendorff.	Baron Hermelin.
Grefwe Horn.	Gref Gyllenstierna.
Baron Hiærne.	Baron Reuterholm.
Baron Lagerbielke.	Baron Funck.
Baron Kalling.	von Wallwijk.
Baron De Geer.	Baron Ribbing.

— — — — — — — — — — — —

3:o Föredrogs ÖfwerHofPredikantens Gabr. Roséns insinuerade underd. supplique d. 20 Febr. sidstl., ang:de dess entledigande ifrån ÖfwerHofPredikants-Åmbetet, utan någon dess derom gjorde underdånige ansökning; hwilket mål den 17 nästl. Martii på andra RådsRummet förewarit, då Deras Excellencer, i anseende til detta så särskildte

och granlaga mål och de derwid sig företeende flere ömma considerationer, enhälligt ansedt det i Rådets pleno böra föredragas.

Sedan fastställdt blifwit, at förut höra handlingarne innan Deras Excellencer kunde yttra sig deröfwer, om detta wore ett pleni mål, uplästes: 1:o berörde Hof Predikants underdånige ansökning; 2:o Protocollet hållit på Drottningholm den 1 Aug. 1763, angående Roséns utnämnande til Kyrkoherde i Riddarholmen; 3:o Roséns ansökning om berörde Kyrkoherde Beställning; 4:o Kongl. Brefwet af den 11 Aug. 1724 til General Lieutenanten och Landshöfdingen Baron Cronman, hwarutinnan Clericiet undantages ifrån Förordningen om dubbla tjenster och löner; 5:o Kongl. M:ts Nådige Fullmagt för Rosén af den 1 Aug. 1763, at wara Kyrkoherde i Riddarholmen; 6:o Kongl. Maij:ts Nådige skrifwelse af den 26 Apr. sidstl. år til herr RiksRådet och Öfwerstemarsk:n Grefwe Horn, ang:de ÖfwerHof-Predikants Lönen; 7:o Kongl. Maij:ts Nådige Fullmagt för Doct. Enebom af den 12 Januarii innewarande år, at uti Roséns ställe wara ÖfwerHofPredikant och Præses Consistorii; 8:o Kongl. Maij:ts skriftelige nådige yttrande i detta ämne af den 26 Febr. innewarande år.

Hwarefter Deras Excellencer, som på Andra Rådsrummet redan samfält derutinnan instämt, at detta wore en pleni sak, förklarade at Deras Excellencer då redan ansedt detta wara ett ganska besynnerligit och angeläget mål, at det ägde nära gemenskap med Regerings Lagarne och deras förstånd: At det rörde Kongl. Maij:t Sjelf och dess höga rättigheter: At det å andra sidan gälde en Åmbetsmans och Undersåtares wälfärd, hwilken utan Laga Dom och ransakning blifwit ifrån dess Åmbete entledigad: At härstädes ingen Part sig företer, som kan höras, på sätt som i andre enskildte mål skje bör, m. m., och at Deras Excellencer således wid denna nu förutgående fråga

om detta måls afgjörande in Pleno, allenast böra åberopa sig deras på förenämde grunder förut afgifne yttrande.

Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Hiærne yttrade sig ej finna detta wara ett Plenimål, då ingen brist är på Lag, hwarefter det bör afgöras, ej eller är af den beskaffenhet, som Regerings formens 19 § upräknar de ärender böra wara, hwilka i samtelige Riksens Råds närwaro skola til afslutande företagas.

Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Reuterholm förklarade sig äfwen derutinnan instämma, påminnandes sig, at Riksens Ständer uti underd. skrifwelse wid 1756 års Riksdag anhållit, det inga Divisions mål måge dragas til Rådets Plenum: det wore i Hans Excellences tanka ett beswärs mål, och fast Kongl. Maij:t dess nådiga yttrande derutinnan afgifwit, kunde Hans Kongl. Maij:t dock ej såsom Part derutinnan anses.

Uppå de af Deras Excellencer Baron Hiærne och Baron Reuterholm andragne skjäl förmälte Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Hermelin sig ej kunna tilstyrka, at detta mål i Rådets Plenum uptages.

Härmed conformerade sig Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Lagerbielke.

Af de skjäl, som föranlåtit Herrar Riksens Råd på den andra Råds Divisionen, at detta mål till Rådets Plenum hänskjuta, yttrade sig Hans Excellence Baron Kalling ej annat finna, än at det i samtelige Deras Excellencers närwaro bör föredragas och afgöras.

Hans Excellence Herr RiksRådet Grefve Horn androg, at han af de upläste handlingar inhämtadt, at detta wore en ganska öm sak, och af så mycken wigt och betydelighet, at Hans Excellence wid dess afgörande trodde sig böra med dess underdånige råd biträda de öfrige Deras Excellencer.

Som således efter Pluralitetens beslut detta mål af Deras Excellencer in pleno kommer at afgöras; Så före-

togo Sig Deras Excellencer nu det samma, och anförde Hans Excellence Herr Riks Rådet von Wallvik Sig deröfwer skrifteligen hafwa författat dess tankar och underdånige tilstyrkande, hwilket uplästes och til Protocollet aflämnades:

ÖfwerHofPredikanten Rosén klagar deröfwer, at han blifwit endtledigad ifrån dess innehafde ÖfverHåfPredikants-Åmbete hos Kongl. Maij:t och Præsidium uti HofConsistorium utom dess wettskap och begäran, utan at derwid hafwa blifwit hörd, och utan at han wet sig dertil hafwa gifwit någon orsak eller anledning. Af handlingarne finnes, at sedan Rosén genom Kongl. Fullmagt af den 11 Sept. 1758 i nåder blifwit förordnad til ÖfverHåfPredikant wid Kongl. Maij:ts Hof, samt Præses uti HofConsistorio uti Superintendenten Doct. Lütkemans ställe, med den lön och de förmoner som samma Beställning uti Staten påföres; Så har han uti ingifwen underdånig Supplique den 29 Julii 1763 anhållit om den då ledige Riddarholms Församlingen, med Bromma Annex, jemte dess innehafde ÖfwerHofPredikants Syssla, äfwen som af samma Kongl. Nåd då warande ÅrchieBiskopen, då han war ÖfwerHofPredikant, sig hade at hugna.

Förrbem:te Roséns underd. supplique finnes sålunda påskrefwen: *Anmält på Drottningholm i RådCammaren d. 1 Aug. 1763, det Kongl. Maij:t til denne underdånige ansökning lämnat sitt nådige bifall, i följe hwaraf Fullmagt för Öfwer Hof Predikanten Rosén på Riddareholms Församlingen kommer at utfärdas.*

RådsProtocollet af samma dag, Kongl. Maij:t närwarande, lyder sålunda: Statssecreteraren anmälte, det Hans Kongl. Maij:t såsom Patronus Ecclesiæ i nåder utnämt ÖfverHofPredikanten Rosén til Kyrkoherde uti Riddarholms och Bromma församlingar i afledne Doct. Petterssons ställe, hwarjemte Kongl. Maij:t i Nåder förundt bem:te ÖfwerHofPredikant at tillika behålla dess innehafwande Öfwer-

HofPredikants Lön, hwarmed den utfärdade Fullmagten af den 1 Aug. 1763 äfwen instämmer.

1766 d. 26 April har Kongl. Maij:t uti skrifwelse til Öfwerstemarskalken, uppå Roséns giorde underdånige anhållan, i nåder samtyckt och tillåtit honom at få afstå sin innehafwande ÖfwerHofpredikants lön til bägge de äldste, men då ännu lönlöse HofPredikanterne Gust. Westbeck och Mat. Thenstedt, hälften hwardera, och han för sig sjelf behålla Arfwodet för Præsidium i HofConsistorio, jemte den dermed förknippade Ordens Predikants Sysslan, med förbehåll, at de til förrbem:te HofPredikanter afstådde 600 d:r Silfwermynt, i händelse af timande ändring med Præsidio i HofConsistorio, för dem åter indragas.

1767 den 12 Januarii, Kongl. M:ts utfärdade nådige Fullmagt för Doct. Enebom, at wara ÖfwerHofPredikant hos Kongl. Maij:t och dess HofConsistorii Præses, lyder sålunda, som ÖfwerHofPredikanten Gab. Rosén med wården af den sig tillika nådigst anförtrodde Riddarholms Församlingen härstädes så aldeles kan sysselsättas, at dess tjenst och upwaktning hos Oss wid tilfällen måste saknas, och Wi deraf föranlåtne, för godt funnit honom ifrån berörde ÖfwerHofPredikants beställning i nåder endtlediga, samt at i dess ställe förordna någon annan af Våre Håf-Predikanter, hwilken ledig ifrån dubbla Ämbetes förrättningar, så mycket bättre medhinner ÖfwerHofPredikants Ämbetet, som wederbör, at skjöta, och derwid i nådig åtanka hos Oss kommit etc. etc.

I anledning häraf förekommer följande frågor at utreda och uplösa: 1:o om Rosén med Kongl. Maij:ts nådige wilja och samtycke blifwit i Nåder hugnad med Riddarholms och Bromma Pastorat, och tillika fått behålla dess förrut innehafde ÖfwerHofPredikants Ämbete, eller allenast Lönen. 2:o Om det Lag och Allmänna Författningar är enligt, at i PrestaStåndet 2:ne Ämbeten tillika af en Person kunna få innehafwas och bestridas, och 3:o Om en Hof-

Betjent i Andeliga eller werldsliga Ståndet, högre eller lägre, hwars Åmbete eller tjenst på Rikets Stat är upförd, kan utan föregången Laga ransakning och Dom derifrån removeras.

Hwad nu den första frågan angår; Så finnes tydeligen af hwad åfwan anfört är, at Rosen med det förbehåll i underdånighet begärt Riddarholms Församlingen med dess Annex, at han derjemte skulle få behålla dess förut innehafde ÖfwerHofPredikants Åmbete, lika som Årchiebiskopen Troilius, då han war ÖfwerHofPredikant, af en lika Nåd sig fått hugna, och at Kongl. Maij:t dertil sitt Nådige samtycke och bifall lämnat, utan förbehåll eller inskränkning af tid eller omständigheter; Och ehuru RådsProtocollet af den 1 Aug. 1763 och Fullmagten på Riddarholms Pastoratet samma dag nämner ÖfwerHofPredikants lönen, den han tillika skulle få behålla, men intet nämner Åmbetet, hwilket af den orsak, efter mitt begrep, skjedt, att ingen fråga war om Fullmagt på Åmbetet, som Rosén redan innehade, efter särskildt Kongl. Maij:ts Fullmagt, och at dess utnämnande til Riddareholms Pastorat, som skjedt utom Cabinettet, skulle til hans säkerhet i Råds-Protocollet wara intagit: Så utmärkes utom förrbemälte Kongl. Maij:ts Nådiga bifall til dess begäran, den han snart 3:ne år i wärket til godo njutit, ej allenast Kongl. Maij:ts Bref til Öfwerste Marskalken den 26:te April 1766, at ÖfwerHofPredikants Åmbetet warit och då än ytterligare blifwit Rosén förbehållit, i det at, ehuru han afstått lönen, skulle han ändå för sig behålla Præsidium i HofConsistorio med Arfwodet derföre, jemte den dermed förknippade Ordens Predikants Sysslan, som orden lyda; hwilka functioner och derwid följande förmoner äro efter Statuter och författningar ifrån ÖfwerHofPredikants Åmbetet oskiljaktige, häldst det uti samma bref intagne förbehållet om den afstådde lönens åter indragande til förewarande casum icke hörer; utan ock Fullmagten för D.

Enebom af den 12:te nästl. Januarii, hwaruti förmäles, at wården af Riddareholms Församlingen tillika med ÖfwerHofPredikants Åmbetet warit Rosén anförtrodt, med mera. I anseende til hwilket alt jag för min del icke finner något twifwelsmål äga rum, det ju icke Rosén med Kongl. Maij:ts fullkommeliga Nådiga wilja och samtycke, jemte och tillika med Riddarholms Församlingen, warit wärkelig ÖfwerHofPredikant och Præses Consistorii.

Den andra frågan är före detta deciderad, genom Kongl. Maij:ts Bref af den 11 Aug. 1724 til General-Lieutenanten och Landshöfdingen Baron Cronman, och en oklandrad utöfning deraf så wid Academier och Gymnasier, som flere Stadsförsamlingar i Riket och äfwen med ÖfwerHofPredikants Åmbetet, har gjordt det til en beständig Lag, at uti Ecclesiastique Staten kunna 2:ne och flere Församlingars wård förenas, och särskildte tjenster af en Person innehafwas och bestridas.

Den 3:dje frågan uplöses igenom Regerings formen och Swea Konunga Försäkran, i kraft hwaraf, och så oförnekeligit det är, at Kongl. Maij:ts HofStat och HofBetjente uti 20 § i Regerings Formen äro undantagne ifrån de tjenster och Åmbeten, som antingen i Rådet eller i Cabinettet böra förgifwas, och följakteligen Kongl. Maij:t tilhörer at dem omedelbart besätta och förgifwa, så ostridigt blifwer ock det, at efter Regerings Formens 2 § ingen kan fördärfwas til sin egendom och wälfärd, utan at dertil Lagligen wara förwunnen och dömd, hwarmed 10 § af Swea Konunga Försäkran, hwad egenteligen Rikets Åmbeten och tjenster angår, instämmer, hwarest försäkras, at ingen utan föregången och wid Laga Domstol anstäld ransakning, eller deras bepröfwande, som dertil efter Förordningarne rättighet äga, skall på någon tid afhållas ifrån dess Åmbetes wärkelige förrättande, ej eller utan Laga Dom afsättas.

Som nu således Rosén på alt lagligt och ordenteligt sätt war innehafware af ÖfwerHofPredikants Åmbetet wid

Kongl. Maij:ts Hof, grundadt uti Rikets Ordinarie Stat, och lika lagligen och ordenteligen, efter dess gjorde underdånige anhållan och Kongl. Maij:ts dertil gifne Nådige bifall, derjemte och tillika ärhållit Riddarholms Församlingen med Bromma Annex, så följer deraf, at han på intet annat än lika lagligt och ordenteligt sätt kunnat derifrån skiljas; så at om sidstnämde Församlingars wård skulle afses kunna så aldeles sysslosätta Rosen, at dess upwaktning och tjenst wid Kongl. Håfwet såsom ÖfwerHofPredikant derigenom måtte saknas, så hade han kunnat förwänta den rättwisa, som den aldraringaste Swensk undersåte icke nekas kan, nemligen at blifwa hörd och antingen få å daga lägga sin oskuld och hinderlöshet til bägge desse Åmbetens utförande, til Guds Åra, Kongl. Maij:ts nöje och Församlingarnes nytta, eller ock njuta den Nåden, at utbedja sig få afstå enthera, så framt ej fulla skjäl kunnat förekomma til dess lagliga afsättjande. Således och emedan, som förbemält är, 10 § af Swea Konunga Försäkran, jemförd med 2 § Regeringsformen, uttryckeligen och utan åtskillnad lofwar och tilsäger hwarjom och enom den hufwudsakelige delen af Swensk manna fri- och säkerhet, at ingen skall utan föregången laga ransakning och dom ifrån sitt Åmbete eller tjenst afsättas; Altså gör jag mig det underdånige glada hopp, at Kongl. Maij:t, som så nådigt lofwat at bibehålla alla sine undersåtare wid deras lagliga rätt och förmoner, och wid alla tilfällen lika nådigt och rättwist låtit sig derom wårda, lärer i anledning af 13 § Reg. Formen samt i anseende til den pligt, som 14 § Riksens Råd ålägger, äfwen låta deras underdånige föreställning härutinnan hos sig gälla til Roséns återinsättande uti sitt efter Fullmagt af den 11 Sept. 1758 innehafwande ÖfwerHofPredikants-Åmbete och Præsidium uti HofConsistorium, til dess sådane skjäl och omständigheter förekomma, som kunna pröfwas äga laglig grund til dess endt-

ledigande ifrån någonthera af de honom i Nåder updragne Åmbeten och förrättningar.

Hwarefter Deras Excellencer hwar för sig särskildt Sig sålunda yttrade, som följer:

Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Ribbing: Af alla de mål jag hittils uti Kongl. Maij:ts RådCammare öfwerwarit, anser jag detta såsom ett af de mäst ömmande och bekymmersammaste. Det är ej min oförändrade böijelse, at med underdånig wördnad i all uptänkelig måtto bidraga til Kongl. Maij:ts höga nöje, som jag wid detta granlaga tilfälle endast får rådfråga: RegeringsLagarne och min Ed utstaka min Åmbetspligt och skyldighet, som äfwen består derutinnan, at waka öfwer Medborgares rätt, ifrån hwilken jag ej ett hårs mån får afwika.

Af de upläste handlingar hafwer jag inhämtat: at Rosen ostridigt, efter Kongl. Maij:ts Nådige Fullmagt, är Dess ÖfwerHofPredikant; at honom, jemte berörde Åmbete, wården öfwer Kongl. Riddarholms Församlingen i Nåder blifwit anförtrodd; at han wid berörde ÖfwerHofPredikants-Åmbete torde hafwa något försummat, hwarföre han dock ej wederbörligen blifwit tiltald; at han om dispensation ifrån någondera af sine Sysslor ej anhållit, hwilket honom wid misströstan af någotderas behöriga skjötsel tilkommit; och at han utan gjord underdånig ansökning derom eller efter någon öfwergången ransakning och dom ifrån ÖfwerHofPredikants Åmbetet och præsidii förande i HofConsistorio blifwit endtledigad.

Härwid upkommer således den frågan, om Kongl. Maij:ts höga rättighet, at innom Dess Hof efter egit nådigste wälbehag bortgifwa tjensterne, äfwen kan sträckas så wida, at den som en gång ärhållit Kongl. Maij:ts Nådige Fullmagt kan utan ransakning och dom ifrån dess Syssla endtledigas? Denna fråga finner jag af Hans Excellence Herr RiksRådet v. Wallvik in Voto tillräckeligen uplöst, hwarföre jag ock med honom mig til alla delar

derutinnan förenar: wäl wetande, at mig tilkommer, för min del, Kongl. Maij:ts höga rättigheter wårda och förswara, men ej de samma i någor måtto utwidga.

Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Funck: Uti denne granlaga och bekymmersamma sak hade jag gärna önskat at kunna undwika mitt underdånige yttrande afgifwa; men som det rörer en Undersåtes så wäsendteliga rätt, bör jag mig derifrån ej undandraga. Af den upläste Acten med hwad Hans Excellence Herr RiksRådet von Wallvik omständeligen uti dess dictamen anfört, äger jag om denne sak tilräckelig uplysning, och instämmer med honom till alla delar uti förrberörde dess förklarade mening och tilstyrkande.

Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Reuterholm gaf följande ad protocollum:

När Konungens ÖfwerHofPredikant sökte Riddarholms-Församlingen, och Hans M:t af Nåde honom dertil befordrade, så följde deraf, at på Konungens nådiga behag ankom, om de ÖfwerHofPredikants Åmbetet åtföljande functioner af honom widare skulle bestridas, eller huru länge och til hwad tid af ÖfwerHofPredikanten Roséns tjenst i den delen Kongl. Maij:t Sig i Nåder wille betjena; Ty Riddareholms Pastorens och det Åmbete Rosén förut innehade höra icke til sammans, eller tilförene hafwa warit inseparable.

Konungens Fullmagt på Riddarholms Pastorat af den 1 Aug. 1763 utfäster icke eller, at Rosen, jemte possessionen af det ärhållne Pastoratet, alt framgent wid utöfningen af sitt förra Åmbete skulle wara bibehållen; Och som derföre efter 20 § af Regeringsformen det är en owedersägelig Konungens ensak och höga rättighet, at tjensterne och deras förwaltning samt löner innom Dess Kongl. Hof efter egit nådigt wälbehag besätta, bortgifwa, fördela och disponera, när, åt hwem och huru Hans Kongl. Maij:t Nådigst behagar; Så ser jag för min del inga hinder,

hwarföre icke Hans Maij:t så wäl i detta som andra fall sin enskyldte höga rätt nyttja kunnat.

ÖfwerHofPredikanten Rosén säger wäl, at han begärt behålla bägge Åmbeten, och at han ment, at det wore i Nåder bewiljadt; Men då Hans Kongl. Maij:t, som onekeligen äger den allmänna rätt at wara Dess egna Kongl. ords och menings uttydare, declarerar, uti sitt nådiga dictamen af den 26 Febr. sidstl., at Dess tanka intet sådan warit; Så kan, af undersåtelig wördnad och underdånig deference wid så fatta omständigheter, intet annat än mitt omdöme aldeles tystna, och jag ansc ÖfwerHofPredikanten Rosens tanka för oriktig, samt följakteligen hans i underdånighet anförde beswär för mycket obefogade och ogrundade.

ÖfwerHofPredikantslönen, som uti Pastors Fullmagten blifwit i nåder Rosén lofwad, har Hans Kongl. Maij:t intet befalt honom aftaga, så at jag icke finner honom deraf hafwa mera mist än han sjelf welat.

Står det hwar och en Privat man fritt at taga til sin husprest hwem han will, och at ordonnera för sig prediknings- och sin Andakts sätt och timma, då ock huru honom behagar; Så mycket mera måste Konungen äfwen i den delen oklandrad äga sin höga rätt.

Ifrån sitt Åmbete är ÖfwerHofPredikanten Rosén intet afsatt, utan han är derifrån til ett annat befordrad, och altså passar sig intet til denna Casus 6 § utur Riksens Ständers underd. Bref af den 30:de April 1756; ifrån hwilken omständighet och ett RådCammaren uti detta Bref ålagdt alt för ömmande bepröfwande, då wår Nådige Öfwerhet altid följer rättwisan och ingen trogen HofBetjents rätt någonsin förkränka will, RådCammaren ofelbart i alla tider lärer förmodeligen blifwa förskont.

Ingressen af den Fullmagt, som i Nåder D:r Enebom är gifwen, efter mitt omdöme, innehåller als intet förklenligit, hwarken emot Roséns Person eller Åmbetes gåfwor,

utan blott ett mycket naturligit sammanhang utur den menskliga beskaffenheten, at man intet kan tillika eller på en och samma tid wara på 2:ne ställen och 2:ne särskildte göromål wäl uträtta, och wore en märkwärdig förmätenhet om prætentionen sig kunde så långt sträcka, at Konungen efter sin HofPrests convenence sig i alla tider rätta borde.

Ej eller efter mitt begrep ser jag, när Rosén blef befordrad, at han bordt antingen emot all wanlighet ifrån sitt förra Åmbete något formeligit Afsked sig förwänta, eller ock, då, efter sin egen åstundan, han ifrån den Sysslan war flyttad blefwen, at hans Öfwerhet hade bordt höra och rådföra honom om, när, huru eller åt hwem Konungen det ledige Åmbetets förwaltande finge disponera.

Hans Kongl. Maij:t har redan deruti warit nådig nog, at alt ifrån Aug. 1763 Rosén fått behålla hela Öfwer-Hof-Predikants lönen, och at Konungen sig med den Öfwer-HofPredikants tjenst welat benöja, som jemte Riddareholms Församlingens betjening han under denna tiden åstadkomma kunnat; Men deraf följer aldrig någon nödwändighet och pligt, at, lönen oberäknad, om tjenstens annorlunda bestridande nu och framdeles Konungen på annat sätt icke borde få föranstalta.

Dessutom tyckes en Andelig Mans förnämsta afsigt böra syfta på den sanna upbyggelse, som han, under en trogen och desinteresserad själawård, måtte kunna åstadkomma, och hwaruti honom intet bör fela at weta, det icke något intrångande, utan åhörares wälwilja och förtroende den hufwudsakeligaste delen bidraga, som ock at rättskaffens samwetsöme herdar mindre Församlingar, än Riddarholmen med Bromma annex, kunnat förekomma answarige, samt en dryg portion nog, och derföre den, som intet för mycket tror sig sjelf, eller af enskildte afsigter styres, ej synes friwilligt kunna wilja, med obehag, twinga sig fram och sträfwa efter tyngre börda, än han annars

sjelf tror, är öfwertygad och will, at både alt hans wärk och kallelse, mindre af jordiska omständigheter, än af en Allwis Högre Hands försyn förnämligast beror.

Summa, på hwad sida jag ock denna sak wänder, kan jag uti intet annat begrep och slut derom stadna, än at ÖfwerHofPredikanten Rosén har inga skjäl til någon klagan, och at den, som han anfört, är både eftertänkelig, som ock wore wäl wärdig at alfwarsammeligen beifras, så framt Hans Kongl. Maij:t sjelf uti sitt nådige dictamen icke derom hade behagat fälla så milda utlåtelser, af hwilka synes, som wore Kongl. Maij:t benägen, af Kongl. Nåde, at dermed nådigst öfwerse.

Härwid anmärkte Hans Excellence tillika, at ÖfwerHofPredikanten Rosén uti dess underdånige ansökning om Kyrkoherde-Beställningen i Riddarholmen, då den 1763 war ledig, wäl anhållit, at dess innehafwande ÖfwerHof-Predikants-Åmbete tillika få behålla; men at RådsProtocollet deröfwer af den 1 Aug. samma år endast nämner, at han wid dess innehafwande ÖfwerHofPredikants lön skulle bibehållas.

Hans Excellence Herr RiksRådet Grefwe Gyllenstierna: Som fråga yppats, om detta mål in Pleno borde företagas, så får jag derwid först berätta, huru jag, då det på andra Rådsdivisionen förehades, ansedt det såsom innehållande ett anfört beswärande emot Kongl. Maij:t. Derwid upkom då hos mig 2:ne considerationer: om någon ifrån dess Syssla kunde afsättas utan laga ransakning och dom; och om en Prestman kunde bekläda 2:ne Åmbeten.

Utan at sätta Kongl. M:t i parallele med en dess undersåte, fant jag målet af så mycken wigt och betydelighet, at det efter min tanka in pleno borde skjärskådas, såsom nära rörande en undersåtes wälfärd, hwilken i Rikets grundlagar är förskantsad och bewarad.

Hwad sjelfwa hufwudsaken angår, samt beträffande den frågan, huru wida en Prestman må kunna 2:ne Åmbeten på en gång bekläda, finner jag den af Deras Excellencer, som för mig talt, nogsamt wara utredd, och conformerar mig derutinnan med Deras Excellencer Baron Ribbing, Herr von Wallwik och Baron Funk: warandes jag derom förwissad, at Kongl. Maij:t, efter en nogare ärhållen underrättelse om detta måls sanna beskaffenhet, nådigst täckes ytterligare låta ÖfwerHofPredikanten Rosén wederfaras den Kongl. Nåd, hwarmed Hans Maij:t honom altid omfattat.

Hans Excellence Herr RiksRådet Hermelin: Åfwen så litet, som jag till denne dag har undandragit mig at gifwa mine tankar tilkänna uti de mål, som jag ansedt mig tilhöra, äfwen så litet åstundar jag at wara sjelfrådande, och lyder fördenskull pluralitetens beslut. Mitt underdånige tilstyrkande är fördenskull, at de skjäl och omständigheter, hwilka uti Herr RiksRådet v. Wallviks voto äro anförde, nu blifwa Hans Kongl. Maij:t i underdånighet tilkänna gifne, då jag gör mig den förtröstan, at Hans Kongl. Maij:t lärer låta de samma hos Sig i Nåder gälla.

Härmed förenade sig Deras Excellencer Herrar Riksens Råd Baron De Geer, Baron Kalling och Baron Lagerbielke.

Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Hiærne anförde sig wela hemtaga Acten, at närmare stadga dess tankar i detta mål.

Wid justeringen af Protocollet anmälte Hans Excellence sig ännu ej kunna dess yttrande afgifwa, efter Protocollssecreteraren hittils nyttjat Acten wid Protocollets formerande.

Hans Excellence Herr Riks Rådet Grefwe Horn: Som här ej är frågan, huruwida Kongl. Maij:t äger till bichtens förrättande sjelf utse och förordna den, til hwilken Kongl.

Maij:t nådigt förtroende äger, utan om sjelfwa ÖfwerHof-Predikants-Åmbetets bestridande i det öfrige; så förenar jag mig i den delen med Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Hermelin.

Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Friesendorff: Uti den anmärkning rörande Kongl. M:ts rättighet, at sjelf utnämna dess BichtFader, hafwer Hans Excellence Herr RiksRådet Grefwe Horn mig förekommit. Då jag, hwad hufwudsaken angår, eftersinnar, huru både Biskop Kalsenius och ArchiBiskopen Troilius, med flere, lika såsom præbenden wid ÖfwerHofPredikants Åmbetet, haft wården öfwer andra Församlingar tillika, och deraf kan draga den följd, at berörde Åmbete äfwen nu kan wara combineradt med Riddarholms Församlingen, och at Rosén, som bemälte Kyrkoherde-Beställning nu innehafwer, ej af den grund kan ifrån ÖfwerHofPredikants-Åmbetet emot dess wilja endtledigas: Så förenar jag mig, hwad den frågan angår, aldeles med Hans Excellence Herr RiksRådet von Wallvik. Men emedan denne sak är mycket ömtolig och granlaga; Ty skulle jag hälst önska, at då de skjäl och omständigheter i denne sak, som til äfwentyrs warit Hans Kongl. M:t mindre bekante, Hans Maij:t i underdånighet föredragas, tillika hemställas må, huru wida Hans Maij:t täcktes utse något temperament, hwarmedelst Hans Maij:ts wälbehag kunde med Roséns klagolösställande förenas.

— — — — — — — — — — — —

3.

Rådsprotokollet den 14 April 1767.

Närwarande: Deras Excellencer Herrar Riksens Råd

Herr Grefwe Löwenhielm.
Baron Friesendorff.
Grefwe Horn.
Baron Hiærne.
Baron Lagerbielke.
Baron Kalling.
Baron De Geer.
Baron Hermelin.
Gref Gyllenstierna.
Baron Reuterholm.
Baron Funck.
von Wallvik.
Baron Ribbing.
Baron Düben.

1:o Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Hiærne aflämnade nu til Protocollet dess skrifteligen författade yttrande uti ÖfwerHofPredikanten Roséns sak, rörande dess endtledigande ifrån berörde Åmbete, så lydande:

Sedan Hans Kongl. Maij:t i Nåder förklarat, med hwad wilkor Kongl. Maij:t utnämt Doctor Rosén til Kyrkoherde i Riddarholmen, så kan intet twifwelsmål hos mig upkomma derom.

Men som jag wid handlingarnes genomläsande icke funnit, at desse wilkor blifwit Doctor Rosén af wederbörande tilkänna gifne, hwarigenom han således ej fått tilfälle förklara sig, huru wida han på det sättet åstundade den af honom sökte befordran, utan han lefwat i den tankan, som hade Kongl. Maij:t i Nåder bifallit dess underdånige ansökan med de af honom i underd. begärdte wilkor; Så skulle jag för min del i underdånighet önska, det täcktes Kongl. Maij:t nådigst låta honom wid Præsidii förandet i HofConsistorio blifwa bibehållen.

Widare ser jag mig icke kunna gå, häldst Kongl. Maij:t redan i nåder bibehållit honom wid lönens åtnjutande, emedan ingen fråga är hwad bicht och predikningar angår, som endast tilhörer Kongl. Maij:t sjelf at wälja och

ombyta den eller den, som Kongl. Maij:t i Nåder för godt finner at dertil nyttja.

Men då den okunnighet, hwarutinnan Doctor Rosén härtils warit om Hans Maij:ts honom nu tilkänna gifne höga intention, är en anledning för mig at på sätt, som redan anfört är, i underdånighet önska, det täcktes Kongl. Maij:t i Nåder låta honom bibehållas wid Præsidii förande i HofConsistorio; Så måste jag ock tillika tilstå, det jag ej utan förundran kunnat anse, det bem:te Doctor wid detta tilfället oroat Kongl. Maij:t uti en sak, der det för honom som Prestman warit anständigare at åtnöja sig med Kongl. Maij:ts egen höga decision, än på sätt, som skjedt, deröfwer anföra beswär.

Hans Excellence Herr RiksRådet och CantzliPresidenten Grefwe Löwenhielm, som för sin opasslighet warit hindrad denne sak öfwerwara, yttrade sig ej wilja undandraga sig, i fall Deras Excellencer ej hade derwid något at påminna, at dess tilstyrkande härutinnan äfwen afgifwa.

Men som Hans Excellence ej warit närwarande wid målets företagande, eller uti beslutet tagit del; Så trodde Deras Excellencer härmed böra förhållas efter Riksens Ständers underdånige skrifwelse af den 14 April sidstl. år, angående Herrar Riksens Råds meningars inhämtande, som för laga förfall wid någon saks afgörande warit frånwarande.

— — — — — — — — — — — —

5:o CammarExpeditionen afträdde, men inkallades åter emot middagen, då Deras Excellencer Herrar RiksRåden Baron Friesendorff och Baron Lagerbielke anmodades, at hos Kongl. Maij:t å Rådets wägnar frambära de för ÖfwerHofPredikanten Rosén uti åfwanberörde sak talande ömma skjäl och omständigheter.

Wid återkomsten ifrån Kongl. Maij:t berättade Deras Excellencer, huru de Kongl. Maij:t i underdånighet föredragit, at Rådet ansett detta såsom en ganska öm och

granlaga sak; at härwid sådane omständigheter sig förete, hwarom Kongl. M:t ej i Nåder torde hafwa warit underrättad, och hwilka Kongl. Maij:t torde taga i närmare nådigt öfwerwägande; at Rådet af handlingarne inhämtat, det Kongl. Maij:t år 1763 utnämt Rosén til Kyrkoherde i Riddarholmen, med bibehållande af ÖfwerHofPredikants lönen, hwilket i RådsProtocollet, hållit på Drottningholm den 1 Aug. samma år, finnes intagit; at Kongl. Maij:t genom Nådig skrifwelse til Herr RiksRådet och Öfwerstemarskalken Grefwe Horn i nåder förordnat om en del af ÖfwerHofPredikantslönens fördelande emellan 2:ne lönlöse HofPredikanter, med det af Rosén gjorde förbehåll, at för præsidium i HofConsistorio få behålla det derföre bestådde Arfwode, jemte den dermed förknippade Ordens Predikants Sysslan; at uti Enboms utfärdade ÖfwerHofPredikants Fullmagt såsom ett conformitarium kan anses, at Rosén wärkeligen war ÖfwerHofPredikant, då han derföre i berörde Fullmagt således nämnes, och at han i anseende til Riddarholms Församlingens wård derutinnan omröres såsom derigenom så sysslosatt, at han ej kunde skjöta båda desse beställningar; och at när alla härwid förekomne skjäl och omständigheter sammanläggas, Rådet gärna önskade, at Kongl. Maij:t, i anledning af Regeringsformen och Dess dyra Konunga Försäkran, nådigst täcktes de i detta mål warande ömma considerationer således anse, at ÖfwerHofPredikanten Rosén ej uti något lidande eller minskning i dess förmoner måtte försättas, hwaraf han hittils genom Kongl. Maij:ts Nåd sig i underdånighet fått hugna.

Häruppå hade Hans Kongl. Maij:t i Nåder swarat, at om Statssecreteraren til RådsProtocollet år 1763 något anmält angående Roséns utnämnande till Riddarholms Församlingen, så hade sådant skjedt utan Kongl. Maij:ts befallning; at Kongl. Maij:t såsom Patronus Ecclesiæ ansåg det såsom en Dess rättighet at tilsätta Pastor i Riddarholmen, äfwen som det wore Kongl. Maij:ts ensak at an-

taga en ÖfwerHofPredikant i Dess Hof, och at combinera detta Åmbete med ett annat PresteÅmbete; at hwad Roséns lön anginge, Kongl. Maij:t wille låta tils widare bero wid hwad derom redan wore anbefalt; at det ej wore något owanligt om Rosén uti Enboms Fullmagt kallas ÖfwerHofPredikant, efter alla, til och med Riksens Råd, ehuru de blifwit licentierade ifrån sine Åmbeten, ändå altid behålla Titul af det Åmbete de förwaltat; at orsaken til Roséns bibehållande wid ÖfwerHofPredikants lönen warit, at Kongl. M:t i Nåder förundte afledne Doct. Petterssons änka dubbla Nådår wid Riddarholms Församlingen, hwarigenom Rosén således annars blifwit lönlös; at Kongl. Maij:t i detta mål förrut noga öfwerwägat alla skjäl och omständigheter, och således ej ärnade ändra Dess beslut; at hwad Ordens-Predikants-Sysslan beträffade, trodde Hans Kongl. Maij:t det dependera af Dess egit Nådiga wälbehag, hälst det wid förr yppad fråga emellan Doctor Schröder och Lütkeman, såsom båda ÖfwerHofPredikanter, angående Gudstjenstens förrättande en Ordensdag, det då förblifwit wid Kongl. Maij:ts förklarade wilja; och at sluteligen Kongl. Maij:t åberopat sig Dess skriftelige yttrande, och widare öfwerlemnat detta mål til de måtts widtagande Rådet kan pröfwa tjenlige.

Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Düben anmärkte, at ehuru han, såsom frånwarande wid detta måls första föredragande, eij kunde sig deröfwer något yttra, trodde Hans Excellence dock dess skyldighet wara wid den omständigheten, angående förrberörde gjorde anmälande i RådCammaren på Drottningholm, såsom då warande Statssecreterare, följande i underd:t ärindra: at en sådan befallning torde hafwa Kongl. Maij:t undfallit; men at föredragningen skjedt uti Kongl. M:ts egen höga närwaro, det utwisar det i Acten bilagde Råds Protocoll; at ett sådant anmälande warit så mycket mera i sin ordning, som, ehuru Kongl. Maij:t äger Jus Patronatus uti Riddarholms För-

samlingen, Fullmagten lika fullt ifrån CammarExpeditionen borde utfärdas, enligt hwad förut wanligit warit, som då Hausswolff den 17 Jan. 1745 och Peterson den 11 Junii 1752 ärhöllo Kongl. Maij:ts Nådige Fullmagter at wara Pastores i Riddarholmen, hwilka Statssecreteraren Boneauschöld contrasignerade, hälst Pastor i Riddarholmen ej kan anses såsom en Beställning på Konungens särskildte HofStat, då Pastor derstädes tillika är Assessor i Stockholms Stads Consistorio, och at i fall Kongl. M:t ej befalt Roséns utnämnande til merberörde ledige beställning, at i Rådet föredragas, det sådant lika fullt bordt skje, i synnerhet som tiden til samma Sysslas bortgifwande ej efter författningarne då war exspirerad.

Härmed afstadnade widare öfwerläggning för i dag, och åtskildes Deras Excellencer klockan 2.

4.

Rådsprotokollet den 15 April 1767.

Närwarande Deras Excellencer Herrar Riksens Råd:

Herr Baron Friesendorff.	Gref Gyllenstierna.
Grefwe Horn.	Baron Reuterholm.
Baron Hiærne.	Baron Funck.
Baron Lagerbielke.	von Wallvik.
Baron Kalling.	Baron Ribbing.
Baron Hermelin.	Baron Düben.

— — — — — — — — — — — —

1:o Statssecreteraren Baron Ehrencrona berättade, at han på Nådig kallelse warit hos Hans Kongl. Maij:t och då undfått Kongl. Maij:ts nådige befallning at i RådCammaren anmäla, det Kongl. Maij:t åstundade se Råds Protocollerne uti ÖfwerHofPredikanten Roséns sak. Hans Kongl.

Maij:t hade derwid yttrat sig, at Deras Excellencer, som i går i detta ärende warit ifrån Rådet Deputerade, torde kanskje ej så noga fattat Hans Kongl. Maij:ts då förklarade tankar uti Dess aflämnade Nådige swar; Hwarom Hans Kongl. Maij:t wille wara underrättad.

Deras Excellencer yttrade sig härwid ej hafwa något at påminna, utan anbefaltes, at berörde protocoller genast skulle til Hans Kongl. Maij:t i underdånighet aflämnas; hwilket ock af Statssecreteraren Baron Ehrencrona straxt wärkstältes.

— — — — — — — — — — — —

5.

Rådsprotokollet den 23 April 1767.

Närwarande:

Hans Kongl. Höghet CronPrintsen

och

Deras Excellencer Herrar Riksens Råd

Gref Löwenhielm.
Baron Friesendorff.
Grefwe Horn.
Baron Hiærne.
Baron Lagerbielke.
Baron Kalling.
Baron De Geer.
Baron Hermelin.
Baron Reuterholm.
v. Wallvik.
Baron Ribbing.
Baron Düben.

— — — — — — — — — — — —

2:o Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Friesendorff anmälte, at wid underdånig upwagtning Hans Kongl. Maij:t til Hans Excellence hade återlämnat de af Hans Kongl. Maij:t begärdte RådsProtocoller uti ÖfwerHofPredikanten Roséns sak, hwarjemte Hans Excellence undfått Nådig befallning at til Protocollet afgifwa Hans Kongl.

Maij:ts ytterligare skrifteligen författade Dictamen uti berörde Ämne; Med hwars upläsande til en annan dag nu upskjöts.

———

6.

Rådsprotokollet den 30 April 1767.

Närwarande:

Hans Kongl. Höghet KronPrinsen

och

Deras Excellencer Herrar Riksens Råd

Baron Friesendorff.
Grefwe Horn.
Baron Hiærne.
Baron Lagerbielke.
Baron Kalling.
Baron De Geer.
Baron Hermelin.
Grefwe Gyllenstierna.
Baron Reuterholm.
Baron Funck.
von Wallvik.
Baron Ribbing.
Baron Düben.

— — — — — — — — — — — —

3:o Kongl. Maij:ts ytterligare aflämnade Dictamen angående ÖfwerHofPredikanten Roséns endtledigande ifrån ÖfwerHofPredikants Ämbetet uplästes.

Ad protocollum.

Uti ÖfwerHofPredikantens Rosens sak kan icke något grundligare anföras, en hwad af Herr RiksRådet Baron Reuterholm anfördt är, och hwarmed Herr RiksRåd Baron Hierner uti det hufwudsakeligast och hwad grunden angår finnes instämma. Men som icke dess mindre pluraliteten uti Rådet warit af annan tanka, och uti Råds protocollen af den 10 och 14 April mycket säges om undersåtares rätt och säkerhet at inge Embets män utan laga ransakning

och dom kunna afsättjas ifrån sine Embeten, at uti denne sak äro månge ömande omständigheter, många Citationer af Regerings formen och min Konunga Försäkran giöres, Så har Jag effter skedd communication af desse protocoll funnit mig föranlåten at jemwäl något ytterliger *för min räkning* låta inflita.

Det är säkerligen en Riksens Råd ålagd skyldighet at uti desse delar waka för undersåtarnes wälfärt, och deruti skall Jag Riksens Råd med mit effterdöme förgå.

Jag wet icke, om någon inom sig förer den bekymmersame klagan at hafwa utan laga ransakning och dom blifwit afsatt ifrån sitt Embete, eller elljest ohörd dömd. Men det wet Jag i allt fall, at ingen är som deruti hwarken nu eller för framtiden skall kunna gifwa mig skulden.

Icke eller har sådant skedt med ÖfwerHofPredikanten Rosen. At Jag har Ius patronatus wid Ridderholms församlingen och at denna församling offta warit och följakteligen kan wara skild ifrån ÖfwerHofPredikants beställningen, det finner Jag uti Råds protocollen icke bestridas. At Jag ock kunnat både effter denna grund och effter 20 § uti Regerings formen lemna Rosen walet at antingen förblifwa ÖfwerHofPredikant eller ock lemna detta Embete, icke styckwis Predikningen och bikten, utan ock presidi förande med hwad dertil hörer, för at få Ridderholmen, det lärer icke eller kunna nekas.

Frågan blifwer då, huru Jag häruti förordnat, och om Rosen något blifwit afhändt som Jag honom tillagd. At uplösa denna fråga, lärer icke Suppliquen kunna tagas til grund, så wida Rosen allena tilkom at söka och mig at resolvera.

Derwid anföres påskrifft af Suppliquen med bifall, en påskrifft hwilken Jag hwarken giordt eller tecknat. Hwar och en wet, at om en sådan påskrifft sker eller icke, om ock Suppliquen icke mera gafs ibland handlingarne, hade saken igenom fullmakten och protocollet all den autenticite

den hafwa bör, och at aldraminst en slik påskrifft kan gälla emot desses klara lydelse. Huru lyda då fullmakten och protocollet?

At Rosen får jemte Ridderholms församlingen behålla des innehafwande ÖfwerHofPredikantslön. At lön och beställning kunna skilljas ifrån hwarannan, det wisar dagelige praxis wid månge tilfällen, och at Jag in hoc casu det kunnat giöra, det kan effter det föregående icke sättjas uti twifwelsmål. Någ är det sagt uti Råds protocollet, at Rosen icke behöfde någon fullmacht uppå ÖfwerHofPredikants Embetet, hwilket han redan innehade, och at derföre uti fullmakten til Ridderholmen icke är nämdt om Embetet, utan allenast om lönen. Jag måste upriktigt bekänna, at jag icke förstår denna argumentation. Rosen innehade äfwen så wäl ÖfwerHofPredikants lönen som Embetet, och derföre blifwer det mycket naturligare at fälla det omdöme, at effter som uti fullmakten til Ridderholmen allena nämnes lönen, men icke ÖfwerHofPredikantsEmbetet eller presidium, så har Jag med det senare welat hafwa fria händer. äfwen så litet innebär min fullmakt för ÖfwerHofPredikanten Doctor Enbom något skiäl häremot. Icke har Jag nekat, at Jag låtit tils widare Rosen förblifwa wid ÖfwerHofPredikantsEmbetet med det mera. Men hwad Jag nekar, är at jag lagt mig på ett eller annat sätt hinder i wägen at annorlunda derom förordna. Mitt bref til Herr RiksRådet och Öfwerst Marskalken Grefwe Horn af den 26 April 1766 binder icke mera än det öfrige. Jag har deruti gifwit mitt samtycke, at Rosen finge utaf lönen lemna til de twenne äldsta lönlösa HofPredikanter 600 daler, dock med det förbehåll at desse 600 daler för dem åter indrages i händelse af timande ändring med presidii förande uti HofConsistorio. Icke har Jag uti detta bref sagd på hwad sätt denne ändring sig skulle yppa, utan det förklarer fullmakten, som lemnar mig deruti en fri disposition.

Om Exempel behöfwa anföras uti en sak af denne beskaffenhet, så har jag dem jemwäl för mig. ErkjeBiskopen Troellie och Doctor Schröders fullmakter wore helt annorlunde än Rosens fullmakt stälte. Rosen har blifwit bibhållen wid lönen allena, och de förre åter wid beställningen af ÖfwerHofPredikant och wid presidium.

Jag wet icke, huruwida Herrar Riksens Råd låte desse och flere hit hörande skiäl hos sig gälla, då hela den förgångne öfwerläggning blefwe öfwerflödig, så som Jag det emot Herr RiksRådet Baron Frisendorf förklarat. Men i annor händelse är Jag mig sielf skyldig at wisa anledningen och rättwisan af mitt giöremål. Jag förser mig ock häruti i synnerhet til Herrar Riksens Råds nit och insickt, som närmast känna huru igenom oriktige begrep om Grundlagerne och deras tillämpning skulle til skapas hwar dag ny lag, den ene rikets undersåte gynnes med den andres förtryck, och mig såsom Konung öfwergå, at mine menlöseste gierningar blefwe ansedde för Inbrott emot grundlager och Konunga försäkran. Sidst will Jag anmärka, at det wäl kan hafwa skedt i min nerwarå i Rådet, at Herr Riks Råd Baron Duben anmält om ÖfwerHofPredikants lönen. Men derföre hörde det icke mera dit än blott anmälandet om Rosens fullmakt till Ridderholmen, hwilket wid protocollets justering bordt iakttagas, det giör ingenting uti hufwudsaken, emedan protocoll och fullmakten äro lika, och uppå begge har jag mitt anförande grundat, men denne anmärkning är allenast för framtiden Stats Secreterne til rättelse, at de bruka denne urskillning.

ADOLPH FRIEDRICH.

Hans Excellence Herr RiksRådet von Wallvik androg: at han, då detta mål första gången på andra Råds-Divisionen föredrogs, hemtagit handlingarne och i conformité deraf dess redan afgifne underdånige tilstyrkande då

författat; Hans Excellence hade ock sedermera och då detta nu upläsne Kongl. Maij:ts Dictamen för några dagar sedan af Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Friesendorff blef anmält, det samma til genomläsande begärt, och deraf fått anledning at ytterligare dess underdånige tilstyrkande skrifteligen författa, hwilket nu uplästes och til Protocollet aflämnades, så lydande:

Med underdånigste wördnad har jag åhört Kongl. Maij:ts til Protocollet gifne Nådige Dictamen uti ÖfwerHåfPredikanten Roséns sak.

Min underdåniga tilgifwenhet för Kongl. Maij:ts Nådiga wälbehag och godtfinnande, min agtning för Lagen, och ömhet om dess hälgd, och min brinnande nit och kjärlek för rätt och rättwisa hafwa hos mig upwäckt bekymmersammaste eftertanka, huru wida jag uti mitt underdånige yttrande och tilstyrkande i denne sak, den 10 i denne månad, på något sätt emot mitt rena upsåt felat uti mitt begrep om sakens rätta och sanfärdiga förlopp och beskaffenhet, eller om grundlagarnes tillämpning, til någons förfång.

Då jag ännu närmare granskar denne sak, finner jag intet twifwelsmål om Kongl. Maij:ts ägande Jus Patronatus wid RiddarholmsFörsamlingen hwarken hafwa warit, då Kongl. Maij:t d. 1 Augusti 1763 dermed i Nåder hugnade ÖfwerHofPredikanten Rosén, ej eller nu wara. Lika ostridigt är ock det, at Kongl. Maij:t ägt rätt och magt at afslå Roséns underdånige ansökning om Riddareholms Församlingens ärhållande, jemte och tillika med dess innehafde ÖfwerHofPredikantsSyssla, så wäl af den grund, at Kongl. M:t tilhörde disponera om dem bägge, som ock at de warit och kunna wara ifrån hwarannan skilde, och i händelse det skjedt, hade Rosén warit föranlåten at antingen återkalla sin ansökning om Riddarholmen, eller ock afstå dess innehafde ÖfwerHofPredikantsÅmbete, för at ärhålla det förra; Men då genom Kongl. Maij:ts lämnade

Nådige bifall til denne Roséns underdånige anhållan han kommit i wärkelig besittning och utöfning af både Öfwer-HofPredikants Åmbetet och Riddarholms Pastoratet, och frågan nu förekommit om dess endtledigande ifrån det förra, så har ej annat än Acta och Protocoller warit derutinnan mig til efterrättelse.

Roséns förrbemälte underdånige ansökningsskrift med Kongl. Maij:ts derå tecknade nådige bifall har härwid icke kunnat saknas, såsom en hufwudsakelig del af Acten, hwarpå hela saken sig grundar. Den har enligit Cantzli-Ordningen och dageliga Praxis blifwit i Rådet anmäld såsom ett utom Cabinettet, hwart det rätteligen hörde, afgjordt mål, på det at hwad 20 § i Regeringsformen föreskrifwer måtte upfyllas, nemligen at 2:ne RiksRåd bordt derwid wara närwarande för at gifwa nödige underrättelser, och at ordenteligit Protocoll derwid bordt hållas; men at Råds-Protocollet af den 1 Augusti, och Fullmagten för Rosén på Riddareholms-Församlingen af samma dag 1768, allena nämner ÖfwerHåfPredikantslönen, hwilken han tillika skulle få behålla, men intet förmäler om Åmbetet, dertil kan i mitt sinne ingen annan orsak wara, än den jag i mitt förra underdånige yttrande anfört, emedan, som jag här får tillägga, jag intet bör föreställa mig, at Kongl. Maij:t welat taga lönen ifrån Dess ÖfwerHåfPredikants-Åmbete, och tillägga den ett annat Åmbete, hwarwid förut war full ordinarie lön; mindre at Riksens Råd kunnat förbigå at derwid göra underdånig ärindran, eller dertil emot Lag och laglig ordning i underdånighet styrka, och hwaraf således följer, at så wäl ÖfwerHåfPredikantsÅmbetet som lönen blifwit Rosén i Nåder förundt, at jemte Riddarholms Församlingen få behålla; hwaruti jag än mera styrkes så wäl deraf, at han det i sjelfwa wärket innehaft, som af Kongl. Maij:ts Bref til Öfwerste Marskalken af den 26 April 1766, angående HåfPredikantslönens afstående til 2:ne då lönlöse HåfPredikanter, hwaruti Kongl. Maij:t tydeligen i Nåder

försäkrar Rosén at för sig få behålla arfwodet för Præsidium i HåfConsistorium, jemte den dermed förknippade Ordens Predikants sysslan, som orden der lyda; Ty lika som samma Ordens PredikantsSyssla intet är förknippad med arfwodet för Præsidium i HofConsistorium, utan med ÖfwerHofPredikantsÄmbetet, enligt 42 § af Kongl. Maij:ts förnyade Ordens Stadgar af år 1751 Cap. 1, och Præsidium i HofConsistorium är en tilhörighet til ÖfwerHåfPredikantsÄmbetet, efter Författningarne: Så följer deraf lika naturligen, at icke allenast arfwodet för Præsidium i HofConsistorio, utan ock sjelfwa Præsidium, och således i och med det samma sjelfwa ÖfwerHåfPredikantsÄmbetet blifwit Rosén i Nåder försäkrat at få behålla, och det utan annat förbehåll, än at den HåfPredikantslön, som dermed blifwit skild ifrån ÖfwerHofPredikantsÄmbetet, skulle wid timande ändring dermed det samma åter tilfalla; och således har Kongl. M:t dermed behagat lägga Sig Sjelf hinder i wägen at annorlunda kunna härutinnan förordna, än Lagen det medgifwer. Det altseende ögat, som ser in i det fördolda, och det Allwetande Högsta Gudomeliga wäsendet, som känner och wet menniskjors innersta hjertans tankar, blifwer mig ett tryggt wittne, at jag sålunda finner denne sak, och icke annorlunda; Felar jag deruti, så har jag ock felat uti tillämpningen af Lagen; Men står det, efter min öfwertygelse, fast, at Rosén, enligt Acta Probata, warit och är laglig innehafware af ÖfwerHofPredikantsÄmbetet wid Kongl. Maij:ts Håf, efter Fullmagt af den 11 Sept. 1758, utan at derifrån hwarken hafwa begärt befordran eller afskjed; Så är ock den gjorde tillämpningen af 2 § i Regeringsformen och 10 § af Swea Konunga Försäkran til det, hwaröfwer Rosén sig i underdånighet beklagar, tydelig och klar, och jag i min själ och hjerta får bära det glada wittnesbörd, at icke hafwa någon del deruti, at genom grundlagarnes oriktige tillämpning ny Lag blifwit tilskapad, någon Kongl. Maij:ts Undersåtare til för-

tryck eller gynnande, mindre Kongl. Maij:t til misshag, hwars högsta behag är rättwisans utdelande, och Dess högsta nöje Undersåtares wälgång. Jag hade ingen ting högre önskat, än at efter min undersåteliga skyldighet kunna låta Kongl. Maij:ts til känna gifne Nådige tankar och wälbehag lända mig til underdånig efterrättelse; Men wid så beskaffade omständigheter, och i anseende til de skjäl, som anförde äro, kan jag intet gå ifrån min förra underdånige yttrade tanka, utan styrker i underdånighet dertil, at Kongl. Maij:t i Nåder täckes låta Rosén åter komma i besittning och utöfning af dess ÖfwerHofPredikants Åmbete wid Kongl. Håfwet, efter derå ägande Fullmagt af den 11 Sept. 1758, enligt Kongl. Maij:ts Bref af den 26 April 1766.

Hwarefter Deras Excellencer hwar för sig särskildt sig sålunda yttrade:

Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Düben androg sig nu ej kunna något utlåtande häröfwer afgifwa, efter Hans Excellence wid första Rådplägningen i detta ärende ej warit närwarande.

Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Ribbing: Jag åberopar mig hwad jag uti Protocollet af den 10 April uti denna sak i underdånighet anfört; Jag finner här frågan ej wara, om ÖfwerHåfPredikantsÅmbetet och KyrkoherdeBeställningen i Riddarholmen kunna åtskiljas, utan om Rosén, som utan wilkor innehafwer Kongl. Maij:ts Nådiga Fullmagt at wara ÖfwerHåfPredikant, kan utan ransakning och dom eller utan egit begifwande derifrån endtledigas; Och som denne fråga genom Rådets pluralitet förut är afgjord, och de härwid warande öma skjäl och Considerationer Hans Kongl. Maij:t i underdånighet blifwit förebragte; Så tilstyrker jag nu äfwen i anledning af hwad Hans Excellence Herr RiksRådet von Wallvik uti dess ytterligare Voto andragit, at Rosén wid ÖfwerHåfPredikants Åmbetet bibehålles, och uti de dermed oskilj-

aktigt förknippade rättigheter, hwarifrån han någon tid warit stängd och utesluten, åter insättes. Af annan tanka tiltror jag mig ej wara, för det answar och den redo, jag derföre skyldig är.

Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Funck instämde til alla delar med Hans Excellence Herr RiksRådet Wallviks redan yttrade tankar.

Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Reuterholm åberopade sig endast dess före detta aflämnade Votum i detta mål.

Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Hermelin: Jag förblifwer wid min förr yttrade tanka och låter derwid bero.

Deras Excellencer Herrar Riksens Råd Grefwe Gyllenstierna, Baron De Geer och Baron Kalling conformerade sig med Hans Excellence Herr RiksRådet v. Wallvik.

Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Lagerbielke förklarade sig nu, äfwen som förra gången, wara uti detta mål af enahanda tanka med Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Hermelin.

Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Hiærne yttrade sig förblifwa wid dess til Protocollet af den 14 innewarande aflämnade Votum.

Hans Excellence Herr RiksRådet Grefwe Horn förente sig uti enahanda tilstyrkande med Hans Excellence Herr RiksRådet von Wallvik.

Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Friesendorff yttrade sig: Uppå de grunder jag förra gången adopterat, at ingen utan förwärkande kan ifrån dess innehafwande Åmbete afsättas, och i anledning af de ytterligare skjäl och omständigheter Hans Excellence Herr RiksRådet von Wallvik anfört, tilstyrker jag at Rosén måtte wid dess ÖfwerHåfPredikants Åmbete warda bibehållen.

Sedan pluraliteten således instämt uti Hans Excellence Herr RiksRådet v. Wallviks yttrade tanka, upkom fråga om expeditionssättet i detta mål.

Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Ribbing androg, at det härwid torde först wara nödigt afgöra quæstio an? om någon expedition i detta mål skall utfärdas, eller om hela rådplägningen dermed bör afstadna, at saken med alla derwid warande skjäl och considerationer blifwit Hans Kongl. Maij:ts närmare pröfwande i underdånighet underkastad. Hans Excellence fant sig så mycket mera föranlåten at styrka til expedition, som hwar och en lärer wara berättigad til Resolution uppå de underdånige ansökningar och inlagor, som uti Kongl. Maij:ts Cantzlie emottagas och i Kongl. RådCammaren afgöras. Hwad denne sak angår, ansåg Hans Excellence all ventilation hafwa warit onödig, om Rosén ej skulle til dess efterrättelse undfå något swar på dess underdånige anhållande.

Härmed förente sig Deras Excellencer Herrar RiksRåden von Wallvik och Baron Funck.

Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Reuterholm åberopade sig nu åter dess förra yttrande.

Hans Excellence Herr RiksRådet Gref Gyllenstierna tilstyrkte expedition.

Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Hermelin uprepade åter hwad han här frammanföre anfört.

Deras Excellencer Herrar RiksRåden Baronerne De Geer och Kalling förente sig med Deras Excellencer som woro för sakens expedierande, hälst i annat fall all rådplägning warit fåfäng.

Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Lagerbielke förblef wid Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Hermelins yttrade tanka.

Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Hiærne förmälte sig eij hafwa något widare at tillägga hwad uti dess förr omförmälte Voto finnes anfört.

Hans Excellence Herr RiksRådet Grefwe Horn tilstyrkte expedition, och yttrade sig äfwen, til tidens win-

nande, wara af den tankan, at den må skje genom Utdrag af Protocollet.

Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Friesendorff war af samma tanka.

Sedan således genom omröstning war afgjordt, at uti förrberörde mål expedition kommer at utfärdas, yttrade Deras Excellencer sig om sättet derwid, således:

Hans Excellence Herr RiksRådet von Wallwik och Hans Excellence Herr RiksRådet Grefwe Gyllenstierna höllo före, at ÖfwerHåfPredikanten Rosén uppå dess underdånige inlaga ärhåller Kongl. Maij:ts Öppne Resolution; hwarwid Hans Excellence Herr RiksRådet Gref Gyllenstierna särskildt anmärkte, at i händelse af Kongl. Maij:ts wägrande underskrift derå, dermed efter Riksens Ständers tilstyrkande wid 1762 års Riksdag i sådane händelser äfwen i detta mål kunde förhållas.

Deras Excellencer Herrar Riksens Råd Baronerne Reuterholm, Hermelin, Lagerbielke och Hiærne kunde, i anseende til hwad förrberört är, sig öfwer denne fråga ej yttra.

Deras Excellencer Herrar Riksens Råd Baronerne Funk, De Geer och Kalling förente sig med Deras Excellencer Herrar RiksRåden Grefwe Horns och Baron Friesendorffs redan yttrade tankar angående expeditionssättet.

Och kommer således til följe af pluralitetens tilstyrkande extractum protocolli at expedieras.

Wid justerandet af detta protocoll förklarade Deras Excellencer Herrar Riksens Råd, som tilstyrkt detta måls expedierande genom extractum protocolli, sig nu wara af den tankan, at det må skje genom Öppen Resolution.

Widare upkom härwid en särskildt fråga om Deras Excellencer Herrar RiksRådens Baronerne Reuterholms, Hermelins, Lagerbielkes och Hiærnes yttrande angående expeditionssättet, som uti särskildt Protocoll är intagit.

— — — — — — — — — — — —

7.

Rådsprotokollet den 4 Maj 1767.

Närwarande Deras Excellencer Herrar Riksens Råd:

Grefwe Löwenhielm.	Baron Hermelin.
Baron Friesendorff.	Grefwe Gyllenstierna.
Grefwe Horn.	Baron Reuterholm.
Baron Hiærne.	Baron Funck.
Baron Lagerbielke.	von Wallwijk.
Baron Kalling.	Baron Ribbing.
Baron De Geer.	Baron Düben.

Protocollet af den 30 sidstl. April justerades, hwarwid, sedan Deras Excellencer, som uti ÖfwerHåfPredikanten Roséns sak, angående expeditionssättet, yttrat sig för Extractum Protocolli, förklarat sig instämma med Deras Excellencer, som tilstyrkt, at detta mål genom Öppen Resolution måtte expedieras, den frågan upkom, om Deras Excellencer Herrar Riksens Råd Friherrar Hiærne, Lagerbielke, Hermelin och Reuterholm kunna undandraga sig at angående expeditionssättet i förrbemälte sak sig uttryckeligen yttra, sedan genom omröstning blifwit afgjordt at den samma bör expedieras.

Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Hermelin förklarade sig anse förenämde frågor om expedition och expeditionssättet så nära med hwarannan combinerade, at Hans Excellence trodde något dess widare yttrande i den sednare omständigheten wara onödigt, sedan Hans Excellence utlåtit sig öfwer den förra, och pluraliteten redan afgjordt huruledes expeditionen nu kommer at utfärdas; Men om Deras Excellencer fastställa, at et något widare yttrande härutinnan ännu är nödwändigt, så hwarken wille eller kunde Hans Excellence undandraga sig det samma afgifwa.

Sedan häröfwer någon stund blifwit ventileradt, yttrade sig Deras Excellencer särskildt sålunda:

Deras Excellencer Herrar RiksRåden Baron Ribbing och Herr v. Wallvijk förklarade sig ej annorlunda kunna anse den frågan om expeditionssättet, än såsom ett nytt ämne til öfwerläggning, sedan frågan om expeditions utfärdande förut särskildt genom omröstning blifwit afgjord, och woro således af den tankan, at Deras Excellencer, som ej tilstyrkt någon expedition, lika fullt tilkommer at utlåta sig angående sättet.

Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Funk förklarade sig finna det wara med Lagarne öfwerensstämmande, at Deras Excellencers yttrande, som nu är in quæstione, aflämnas.

Hans Excellence Herr RiksRådet Gref Gyllenstierna anförde sig derom wara öfwertygad, at Deras Excellencer, om hwilkas utlåtande nu är frågan, sjelfwe derom äga fullkommeligaste kunskap, huruwida de nu i förrberörde ämne sig böra yttra eller icke.

Deras Excellencer Herrar RiksRåden Baronerne De Geer, Kalling, Grefwe Horn och Baron Friesendorff instämde uti den tankan, at Deras Excellencer uti frågan om expeditionssättet i förenämnde mål deras yttrande afgifwa.

Hans Excellence Herr RiksRådet och CanzliPresidenten Grefwe Löwenhielm, som denne sak förut ej öfwerwarit, förklarade sig icke eller öfwer denne frågan tilkomma något utlåtande at aflämna.

Hwarefter, och sedan således genom omröstning blifwit faststäldt, at Deras Excellencer Herrar Riksens Råd, som om expeditions sättet uti ÖfwerHåfPredikanten Roséns sak sig förut ej uttryckeligen yttrat, komma deras utlåtande deröfwer att afgifwa, anförde Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Reuterholm:

Sedan ett positivt yttrande det determinerar, och om Rådets pluralitet kan förändra min egen declarerade öfwertygelse, efter hwilken hwarken igenom formel Resolution eller utdrag af RådsProtocollet kan hafwa rum; Så följer ock deraf, då min röstfrihet är mig betagen, at jag ock måste conformera mig med ehwad häldst expeditions sätt Deras Excellencer Herrar Riksens Råds Pluralitet också kan behaga at nödig, nyttig och tjenlig finna.

Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Hermelin påminte sig, at ett Riksens Ständers bref wid 1756 års Riksdag wäl innehåller, huru med de expeditioner bör förhållas, hwarå Kongl. Maij:t Dess nådige underskrift förwägrar; men om det samma kan sträckas längre, än til sådane mål, som enskildte Personer angå, eller til de ämnen, som Kongl. Maij:ts Egen Höga Person i någor måtto röra, det wore en fråga, som Hans Excellence trodde Deras Excellencer bättre förstå, som nu i denne sak angående Rosén warit af den tankan, at Resolution expedieras; hwarföre Hans Excellence sig ock dermed wille förena.

Häruti instämde Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Lagerbielke.

Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Hiærne androg, at han både för at rätta sig efter pluralitetens beslut, at dess yttrande afgifwa, och äfwen i frågan om expeditionssättet, ej annat kunde än conformera sig med Hans Excellence Herr RiksRådet Baron Hermelins förklarade tanka.

I anledning häraf kommer nu således öppen Resolution för HåfPredikanten Rosén uti saken rörande dess endtledigande ifrån ÖfwerHåfPredikantsBeställningen at expedieras.

— — — — — — — — — — — —

8.

Rådsprotokollet den 11 Maj 1767.

Närwarande: Deras Excellencer Herrar Riksens Råd

Herr Gref Löwenhielm.
Herr Baron Friesendorff.
Herr Gref Horn.
Herr Baron Hierne.
Herr Baron Kalling.
Herr Baron Hermelin.
Herr Gref Gyllenstierna.
Herr Baron Reutherholm.
Herr Baron Funck.
Herr von Wallwik.
Herr Baron Ribbing.
Herr Baron Düben.

— — — — — — — — — — — —

Statssecreteraren Baron Ehrencrona berättade, att han wid underdånig upwagtning hos Hans Kongl. Maij:t - - - i underdånighet anhållit, om icke Hans M:t nådigst skulle täckas underskrifwa några Resolutioner, hwaribland äfwen wore en för ÖfwerHofPredikanten Rosén.

Hans Kongl. M:t hade då genast begärt den, och wid emottagandet rifwit den i tu, och sedan lämnat densamma statssecreteraren tillbaka, med yttrande, att Hans Kongl. Maij:t af Dess Son KronPrintsen redan blifwit underrättad om dess innehåld, och att Hans Kongl. Maij:t ej kunde underskrifwa hwad dess egna rättigheter så nära röra.

Hans Maij:t hade flere gånger i Nåder behagat sig utlåta, att hwarcken kunna underskrifwa denne Resolution, eller samtycka att Dess höga namn derunder sättes eller synes, emedan Hans M:t ansåg innehållet deraf såsom stridande emot Dess höga rättigheter; och då wid samma tillfälle 3:ne andra afslags Resolutioner, för Öfwerste Nordencreutz, Ryttmästaren Leijonmark och Swedberg, till nådig underskrift i underdånighet presenterades, yttrade sig i Nåder Hans Maij:t i lika sätt; och att då Hans M:t wore i Nåder benägen att sjelf meddela sina dictamina åt hwem som derom underdånig ansökning giorde, kunde det icke passa sig, att Dess höga namn funnes på en skrift, som

sådant afsloge, hwilcket skulle blifwa en contradiction, följagteligen Hans höga namns stämpel wid desse ofta nämde tillfällen icke eller kunna brukas.

Deras Excellencier förnummo med ömtålighet, hwad denne föregående berättelse innehåller; och sedan häröfwer någon stund blifwit discourerat, deputerades Deras Excellencier Herrar Riksens Råd Baron Hermelin och Gref Gyllenstierna, att å Rådets wägnar hos Kongl. Maij:t i underdånighet anhålla om Kongl. Maij:ts nådiga underskrift å förberörde Resolutioner, och att angående förloppet om den sönderrifne Expeditionen förklara, huru ömt Rådet detsamma ansedt.

Efter någon kortt stunds bortowarelse återkommo Deras Excellencier Baron Hermelin och Gref Gyllenstierna och berättade sig genast hafwa ärhållit företräde hos Hans Kongl. M:t, hwarwid de först i underdånighet anhållit om Kongl. M:ts nådige underskrift å förberörde Resolutioner, och sedermera underdånigst berättat, huru ömt Rådet ansedt nyss berörde händelse med den sönderrifne expeditionen, men att Rådet ej widare med någon ansökning om dess underskrifwande wille falla Kongl. Maij:t beswärlig. Häruppå hade Kongl. Maij:t swarat, att som Hans Kongl. M:t ej kunde inskränka förordningen om tryckfriheten, så kunde Hans Kongl. M:t ej underskrifwa oftanämde Resolutioner för Nordencreutz och de flere om extraditioner af RådsProtocollerne, och hwad Roséns expedition angick, kunde Kongl. M:t till någon underskrift ej samtycka, efter det rörde Kongl. M:ts Egna höga rättigheter.

I anledning häraf befaltes, att merbesagde Resolution för ÖfwerHofPredikanten Rosén med Kongl. Maij:ts höga namns stämpel tecknas, hwarom Extractum Protocolli kommer att utfärdas. — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — —

9.

Protokoll i Kongl. Hof-Consistorium den 7 Juli 1767.

Närwarande:

Præses, Herr ÖfwerHofPredikanten och Doctoren Gustaf Enebom.
HofPredikanterne Magister Stricker,
Monthelius,
Westbeck.
GardesPastoren Magister Hedstedt.
ArtilleriePastoren Magister Louden.

Sedan förra Protocollet war justeradt, föredrog Præses och ÖfwerHofPredikanten, det hans sjukliga tillstånd nödgat honom at denna gången kalla Consistorium hem till sig.

Sedan gaf han tillkänna, huru ÖfwerHofPredikanten och Kyrkoherden i Riddareholmen Herr Gabriel Rosen wäl tilskickat honom en vidimerad afskrift af en Kongl. Resolution, som icke längesedan för honom utfallit, af innehåll, at han, Rosen, har at trygga sig wid wåra fullmagter, som för honom blifwit i nåder utfärdade åren 1758 och 1761, samt den skrifwelse, hwilken afgått till Öfwerste Marschalken förledit år 1766, hwarföre han ock kommer at åtnjuta alla de *förmåner och rättigheter,* som ÖfwerHof-Predikants Sysslan åtföllja.

Detta utslag har wäl ÖfwerHofPredikanten och Kyrkoherden Rosen begärt måtte i Consistorio produceras, men som det samma icke utsätter, om Consistorium härwid har något at i akt taga eller icke: Icke eller uttryckeligen säger, at bemälte ÖfwerHofPredikant Rosen skall intaga præsidium i Consistorio, så har ej eller Doctorn och Præses kunnat på ÖfwerHofPredikanten och Kyrkoherden Rosens begäran föredraga detta Utslag, eller föreskrifwa Consistorium något i detta mål, mindre för egen del, utan någon

tillsäijelse eller afsked, träda ifrån det Embete, hwilket Konungen Sjelf genom öppen Fullmagt lagdt i hans händer.

Dock, så wida Præses och ÖfwerHofPredikanten förnummit, det Kyrkoherden Rosen kringskickat högbemälte utslag till samtelige Consistoriales uti vidimerad afskrift, jemte en bifogad skriftelig antydan, at de, uppå hans kallelse, måtte den första förledne hujus sammankomma och höra sig sjelfwa originalet föreläsas, så hemstälte ock præses nu till de närwarande Ledamöter, at sjelfwe hwar för sig yttra sin tanka i denna saken, efter hon ej woro dem obekant.

Härwid upkom wäl den frågan, huru wida Præses sjelf kunde wara närwarande då härom ventilerades? Men som intet käromål emot honom förehades, utan blott ett yttrande, huru hwar och en förstod det Utslag, som utfallit för en annan, så trodde ock Consistorium, at Doctorn och Præses ej behöfde afträda under det at hwar och en lätt sin mening inflyta i protocollet, som följer.

RegementsPastoren wid Artillerie Regementet Loudén föregaf, at som någon tid gått förbi, då han läste det kringsände papperet, och han då som hastigast genomögnadt det samma, så kunde han ej eller nu utlåta sig något wist om dess innehåll, innan han å nyo fått genomse det samma.

RegementsPastoren vid Kongl. LifGardet Cadovius war wäl frånwarande, men hade insändt sina tankar skrifteligen af detta innehåll:

Sedan hos Herr Doctorn och ÖfwerHofPredikanten jag haft den äran at anmäla, det en angelägenhet fordrar min bortresa på några dagar, lärer Venerandum Consistorium ej ogunstigt uptaga min bortowarelse, men benägit tillåta mig härmed i ödmjukhet anföra hwad jag annars munteligen ärnat anmärka.

Wid början af Sessionerne innewarande år uplästes Hans Kongl. Majestets nådige fullmagt för Herr Doctorn

och ÖfwerHofPredikanten samt Consistorii Præses Enebom, uti ÖfwerHofPredikanten och Kyrkoherden Rosens ställe, som blifwit befordrad till Kyrkoherde uti Riddarholms och Bromma Församlingar. Denna höga Fullmagt war i det samma en befallning för Consistorium at erkänna Öfwer-HofPredikanten och Doctoren Enebom för dess Lagliga Præses, hwilket ock med glädje af oss är efterkommit. Sedermera är uti Consistorio icke ett enda ord producerat, hwarken om wår Præsidis befordran eller afsättande.

Sidstledne den 30 Junii kommer Pedellen till mig på Herr ÖfwerHofPredikanten och Kyrkoherden Roséns befallning med en Kongl. Resolution, vidimerad och oförseglad, jemte antydan, at dagen derpå inställa mig i Consistorio.

Detta war och är ännu en gåta för mig till större delen. Samma dag eller den 1 Julii fick jag dock höra, at Herr Kyrkoherden Rosén welat, i stöd af den kringsände Resolutionen, återtaga præsidium. Så mycket minnes jag med wisshet, at uti den vidimerade afskriften icke ett enda ord förmäles om Præsidii ombyte. En billig prævention af 1 §. 1687 års Kongl. Förordning om Rättegång i DomCapitlen styrkte mig i den tankan, at detta ej eller kunde menas, ty i stöd af högbemälte Kongl. Fullmagt för Herr Doctor Enebom känner Consistorium i närwarande tid ingen annan werkelig ÖfwerHofPredikant.

Under Rubrique af *förmåner och rättigheter*, som den kringsände höga Resolution för Herr ÖfwerHofPredikanten Rosen nämner, kan omöjeligen efter mitt begrep ett præsidium i Consistorio komma, deräst det wäl skal skötas, sedan han förut är occuperad af så många och wigtiga samt answariga sysslor.

Detta är min enfalldiga tanka, så länge Hans Kongl. Majestet ej befalt mig lyda annorledes, då jag såsom laglydig bör suspendera mitt judicium.

Imedlertid är härwid mitt påstående, at samtelige Consistorii Ledamöter hädan efter ej måtte på någon annans än Herr Doctorn och ÖfwerHofPredikanten Eneboms kallelse sammanträda, så länge Hans Kongl. Majestet icke förordnat någon annan Præses, samt Consistorii betjent förmenas at icke af någon taga befallning i Consistorii namn, utom samma dess lagliga och erkända præses. Förbehållande mig ock at wid justeringen af Protocollet widare få yttra och förklara min mening, samt at detta imedlertid intages, hwad jag i hast, såsom stadd på resan, wid budets ankomst till sammankomst i morgon will Gud, haft den äran at anföra. Stockholm den 6 Julii 1767.

Christ: Arn: Cadovius.

Regements Pastoren wid Kongl: Lif Gardet Hedstedt war af den tankan, at som icke ett ord är nämndt i den Kongl. Resolutionen om Doctor Enebom och dess afträdande från præsidii och ÖfwerHofPredikants sysslan, så kunde han ej annat finna, än att han borde anse honom och ingen annan för sin Förman, refererande sig i det öfriga på Regements Pastoren Cadovii skrifteliga Dictamen ad protocollum.

HofPredikanten Westbeck ansåg denna Saken nog hög at deröfwer i förtid utlåta sig, och så wida sjelfwa Originalet af oftanämde Kongl. Resolution icke blifwit för honom upwist på hans Embetsrum, Kongl. Majestet ej eller skrifwit något härom till HofConsistorium, som likwäl är wanligt wid Collegier och andra Domstolar, då något af wigt skall i akt tagas, så woro han olydig emot sin Konung, om han icke erkände Herr Doctorn och ÖfwerHofPredikanten Enebom för sin Præses, till dess ytterligare decision i saken kan utfalla.

HofPredikanten Monthelius yttrade sin mening sålunda:

At jag på Herr ÖfwerHofPredikanten Rosens kallelse, som skedt till mig på min kammare, ej funnit min skyl-

dighet wara, at såsom ledamot inställa mig i Kongl. Hof-Consistorio, har skedt af den grund, at jag på detta EmbetsRum ännu icke sedt någon Kongl. Resolution, som tillägger ÖfwerHofPredikanten Rosén den rättighet at wara wår ordförande Præses. Det har warit och är min tanka, at om någon Kongl. Resolution skall förbinda mig til åtlydnad, måste det förut på ett behörigt sätt och på sitt tillbörliga rum för mig uptes. Jag har äfwen trodt mig fela i den undersåtliga wördnad och lydna, hwilken jag som undersåte bör wisa emot min Allernådigste Konung och dess höga Påbud, om jag någon annans kallelse till Consistorium skulle hörsamma, än Herr ÖfwerHofPredikantens och Doctorns Enebooms, då Hans Kongl. Majestets förunte och här upwiste allernådigste Fullmagt med tydelige ord honom till wår Præses förordnar.

Monthelius.

HofPredikanten Stricker ingaf sina tankar skrifteligen, sålunda:

Sedan jag fått genomläsa Hans Kongl. Majestets nådiga Utslag af den 30 April 1767 uppå Herr ÖfwerHof-Predikanten Roséns i underdånighet anförde beswär, får jag i ödmjukhet tillkännagifwa, at jag åtminstone för min del ej finner dess innehåll på något sätt uphäfwa eller förändra den i detta årets början här i Kongl. HofConsistorio upwiste nådigste fullmagt för Herr Doctoren och ÖfwerHof-Predikanten Enebom, särdeles hwad ordförandet i Kongl. HofConsistorio angår, så wida den sistnämde uti samma höga Fullmagt uttryckeligen anbefalles at wara Kongl. Hof-Consistorii Præses, efter Herr ÖfwerHofPredikanten Rosén, som därstädes nämnes hafwa undfått nådigt afsked. Kongl. HofConsistorium torde derföre benägit tillåta mig at få anföra de flere considerationer, hwaruppå detta mitt yttrande sig grundar. Enär detta ärendet första gången föredrogs i Kongl. HofConsistorio widgeck Kongl. ÖfwerHofPredikanten

Rosén straxt inför protocollet, det han i underdånighet erkände, at Herr Doctor Enebom, genom bemälte höga Fullmagt, ej wunnit någon blott caracter af ÖfwerHofPredikant, utan at han i kraft af den samma förordnades, at i dess ställe härefter wara wärkelig tjenstgörande. Ifrån den dagen afstod ock Herr ÖfwerHofPredikanten Rosén ifrån dess hittills förda præsidium i Kongl. HofConsistorio, och det så mycket billigare, som Kongl. HofConsistorium, till underdånigsta åtlydnad af då nyss uplästa Kongl. Fullmagt, ej annat kunde än ifrån den stunden erkänna Herr Doctor Enebom för deras nu tillförordnade Præses, äfwen ock i det afseende, som Herr ÖfwerHofPredikanten Rosén, igenom samma Doctor Enebom gifne Kongl. Fullmagt, ej allenast nu fått afsked, utan ock förr detta blifwit transporterad till en annan indrägtigare syssla, fast med den nådiga tillåtelsen, at Herr ÖfwerHofPredikanten Rosén, sådant oaktadt, än ytterligare, till så mycket mera bewis af Kongl. Majestets högstbeprisliga Nåd, skulle få upbära den lön, han hittills åtnjutit, såsom tjenstgörande ÖfwerHofPredikant.

Uti den nyssnämda höga Kongl. Resolution nämnes ej med det minsta ord, at Hr Doctor Enebom skall afhålla sig från dess ordförande rätt i Kongl. HofConsistorio, utan lärer det wara nog synbart och påtagligt, det Hans Kongl. Majestet derigenom endast behagat än ytterligare i nåder försäkra Herr ÖfwerHofPredikanten Rosén, det han har at *trygga sig wid dess förr innehafde förmåner och rättigheter*, som orden lyda i högbemälte Resolution; äfwen det samma är Herr ÖfwerHofPredikanten Rosén förbehållit i Herr Doctor Eneboms erhållne Nådigste Fullmagt, så wida denna senare ej tillåtes upbära någon lön efter den förra, utan Herr ÖfwerHofPredikanten Rosén denna höga Kongl. nåden in till denna dag oqwald åtnjutit.

At wara Præses i Kongl. HofConsistorio synes ej eller beqwämligen kunna hänföras til *förmåner och rättigheter*,

hälst det i ganska många afseenden snarare kunde anses såsom ett onus, åtminstone för Herr ÖfwerHofPredikanten Rosén, och det af samma grund, som den förbindelsen at deltaga i weckosysslorne, lika med de ordinaire Kongl. HåfPredikanterne, från hwilken sidstnämde rättighet och förmån, hälst det war ett onus och beswär, Herr ÖfwerHofPredikanten Rosén, utan någon gensäjelse, ganska willigt, dock med Hans Kongl. Majestets nådigste bifall, afstod, straxt efter dess Kyrkoherde sysslas tillträdande wid twänne Församlingar i Kongl. Riddarholmen och Bromma, och hwilket ÖfwerHofPredikantsysslan åtfölljande onus ännu, fast interims wis, så länge bestriddes af en Extraordinarie Kongl. HofPredikant: Men som Hans Kongl. Majestet sedermera i nåder funnit, at Herr ÖfwerHofPredikanten Rosén intet kunde medhinna bestyra, som wederbör, alla de ÖfwerHofPredikantsEmbetet åtfölljande sysslor, så blef Herr HofPredikanten Rosén i nåder också endtledigad från det andra hufwudsakliga onus, at neml. wara Præses i Kongl. HofConsistorio, och detta sidstnämde, jemte de öfrige dermed oskiljaktigt förknippade Embets sysslor, Herr Doctor Enebom uttryckeligen i nåder updragit: Men alt detta skedde dock intet förr, än sedan Herr ÖfwerHofPredikanten Rosén undfått nådigt afsked, och han, som allment bekant är, redan öfwer åtta månader både warit och än dageligen är öfwerhopad med flere widsträcktare göromål och answarige sysslor, ej allenast såsom Kyrkoherde i 2:ne Församlingar, både inom och utom Staden, utan ock såsom Ledamot i Stadsens Consistorio, och omsider såsom Riksens Ständers Bancofullmägtig.

Kongl. HofConsistorium lärer således af ofta högstbemälte Kongl. Resolution ej finna någon anledning at deraf draga den slutsats, som skulle Herr Doctor Enebom sedermera blifwit i nåder afskedad från sjelfwa ÖfwerHofPredikantsEmbetet, följakteligen så mycket mindre licentierad från den honom lika nådigt anbefalte ordförande

rättigheten uti Kongl. HofConsistorio: Hwartill jemwäl i öfwerwägande torde komma, at Herr Doctorn Enebom, sedan han erhållit dess nu innehafwande Allernådigste Fullmagt, intet såsom Herr ÖfwerHofPredikanten Rosen blifwit transporterad till någon med större inkomster förknippad lägenhet utom det Kongl. Hofwet. För min enskilta del wågar och fördristar jag mig derföre intet annat, än at ännu anse Herr Doctor Enebom såsom wärkelig tjenstgörande ÖfwerHofPredikant och Kongl. HofConsistorii tillförordnade Præses.

Den nu omförmälte Kongl. Resolution lärer, utom alt detta, ej kunna sägas wara gifwen Kongl. Consistorium till någon efterrättelse, ty då hade den förmodeligen, som wid alla dylika tillfällen altid wanligt warit, antingen blifwit Kongl. HofConsistorium uti nåder antingen immediate tillskickad, eller åtminstone den wanliga clausulen derutinnan influtit: hwilket wederbörande till efterrättelse länder; och då hade Herr ÖfwerHofPredikanten Rosén sluppit den mindre beqwäma utwägen, at genom Pedellen kringskicka denna Kongl. Resolution, ehuru vidimerad, dock oförseglad och ej förwarad uti den wanliga bössan, hwarutinnan alla expeditioner till och från Consistorium eljest pläga och rätteligen böra både kring och afsändas för desto mera säkerhet, at de ej må blifwa påögnade af mången mindre behörig.

Men om också denna Kongl. Resolution skulle i något mål angå Kongl. HofConsistorium, så är min oförgripliga tanka, at den i afseende till de redan anförde flere omständigheter af oss måste i underdånighet wördas såsom en underrättelse om den till Herr HofPredikanten Rosen serskilt gifna och förnyade allernådigste försäkran, at han, ehuru redan transporterad till Kyrkoherde sysslan

wid twänne Församlingar utom Kongl. Hofwet, ehuru uppå egen underdånig anhållan endtledigad från de beswärligare och jämnare sysslor, hwilka eljest jemwäl böra bestridas af en Kongl. Majestets ÖfwerHofPredikant, och ehuru han sedermera fått ett nådigt afsked, så kunde Herr ÖfwerHofPredikanten Rosen dock i nåder trygga sig derwid, at än widare få efter dess åstundan upbära de ÖfwerHofPredikants Embetet åtfölljande löner och andre förmåner, såsom af Deputater, inqvartering etc. etc. til dess wilkors, inkomsters och behofs desto större båtnad och förbättring, i en tid då allmen klagan höres öfwer nöjaktig utkomst, i anseende till hwarjehanda tidens tryckande omständigheter.

Det är wida ifrån min tanka, och derutinnan lärer HofConsistorium jemwäl med mig wara ense, at på minsta sätt uttyda eller arbitrera Kongl. Majestets nådiga Resolution och befallningar; Men deremot tror jag mig gå rättast till wäga, när jag följer sjelfwa ordaförståndet af Kongl. Resolutionen i detta granlaga ärendet. Om jag ock detta intet gorde, då skulle mig möta flere contradictioner, då skulle neml. Herr ÖfwerHofPredikanten Rosén tilläggas mer, än Hans Kongl. Majestet försäkrat honom, när han erhölt nådig fullmagt på Kyrkoherde sysslan wid Kongl. Riddarholmen, hwarutinnan lönen honom endast förbehålles, och deremot Herr Doctorn och ÖfwerHofPredikanten Enebom förlora hwad Kongl. Majestet efter dess i Lagen grundade rättighet honom en gång medelst Dess nådigste Fullmagt tillagdt och hwad Herr Doctorn Enebom intet på något sätt förwärkat.

— — — — — — — — — — — —

10.

Protokoll i Kongl. HofConsistorium den 14 Juli 1767.

Närwarande:

Præses, Herr ÖfwerHofPredikanten Doctor Gustaf Enebom.
Kongl. HofPredikanterne Magister Stricker,
Monthelius,
Westbeck.
GardesPastorerne Magister Hedengren,
Hedstedt,
Cadovius.
Artillerie Pastorerne Magister Louden,
Ytterborg.

Sedan förra Protocollet war genomläst och justeradt, lät Præses och ÖfwerHofPredikanten följande dictamen till protocollet taga:

På en tid, när så Critiske omständigheter warit föremål för Kongl. HåfConsistorii tillständiga upmärksamhet: Så måste jag så mycket mer wörda Consistorii förhållande derwid, som det warit förenat med så utmärkt underdånigst nit och wördnad för Majestetet, med samdrägt och förtroende i wåra sammankomster, med ofärgad wänskap, kärlek och tillgifwenhet för mig, som Kongl. Majestet i Nåder förordnat at wara Consistorii Ordförande.

Då jag aldrig ännu gjordt minsta ingrep i de förmåner och rättigheter Herr ÖfwerHofPredikanten och Kyrkoherden Rosén nyttjar, oaktadt mödan och arbetet mig tillkommer; Då uti Kongl. Majestets Nådigste Resolution på wälbemälte Roséns underdåniga Beswär hwarken är detaillerat, hwaröfwer han sig beswärat, eller HåfConsistorium eller Præsidium eller underdånig efterrättelse icke ens däruti det minsta omförmäles; Då min Allernådigste Konung icke längesedan i Nåder yttradt Sig ej känna någon annan tjenstgörande ÖfwerHofPredikant än mig; Då förnyad Aller-

nådigst befallning mig gifwen är, at soignera de Sysslor samma Embete tillhöra; Då Hans Kongl. Majestet nyligen i nåder täkts säga till Ordinarie HofPredikanten Herr Magister Monthelius, som med mig underdånigt företräde hade: J skolen lyda Enebom, såsom ÖfwerHofPredikant; hwilket alt med min Allernådigste Konungs höga Fullmagt och HofConsistorii instruction 4 § öfwerens stämmande är:

Så skulle jag samwetslöst bryta min heligt sworna Ed, jag skulle uppenbarligen fela i den underdåniga lydnad och trohet jag min Allernådigste Konung skyldig är, om jag Bud Thess icke fullkomnade: Från hwilket alt Gud mig Nådeligen beware!

Jag wågar icke, jag kan icke determinera af hwad etandue Högstbemälte Resolution är: ty jag wet, quibus competat jus explicandi Leges, quamque perobscura et perdifficilis sit quæstio de *Natura Deorum*. Men då jag hjerteligen unnar Herr ÖfwerHåfPredikanten och Kyrkoherden Rosen alla de rättigheter han lagligen njuta kan; Så woro jag ock nog otidigt rädd, om jag ej till alla delar med lika behjertat underdånigt nit skulle gå in i samma sentimens, som så enhällig pluralité af HofConsistorii wärdige Ledamöter för Majestetet yttradt, och hwilka alldrig annat tolka, än den oskyldiga förmaningen at ära Konungen; en förmaning som ingen tid gitter ändra: ty Guds och folkets starka röst ropar så wälldigt däremot.

Gustaf Enebom.

I stöd af föregående dictamen gorde HofPredikanten Stricker den erhindran, at så wida Kongl. HofConsistorium tilförene warit want at genom ÖfwerHofPredikanten och Kyrkoherden Rosén, under den tiden han förde præsidium, emottaga och efterlefwa de befallningar, hwilka wår allernådigste Konung genom honom behagade munteligen föredraga i Consistorio, såsom till Exempel då Notarien Svedelius skulle föras på Predikotour, och vice Notarien Arosin

blef antagen til bönsysslan och vice Notariatets bestridande, kunde han ej annat än anse denna Hans Kongl. Majestets till protocollet genom ÖfwerHofPredikanten Enebom nu förda allernådigste befallning såsom ett ännu mer bindande bewis, hwarigenom den deduction, hwilken han förra gången till protocollet lätt taga, wunne mera kraft, och kunde både för dess widlöftighet och innehåll ursäktas.

Wid förra Protocollets genomläsande lät Regements-Pastoren Cadovius, som i sitt skrifteliga Dictamen gordt det förbehåll, at närmare sin mening få munteligen yttra och förklara, i den händelse han funne nödigt än ytterligare något at påminna, ingen ting widare erhindra, än at han hemstälte till samtelige Consistoriales, huru wida de borde anse sig för læderade eller icke af det procedere, som ÖfwerHofPredikanten och Kyrkoherden Rosén brukat emot dem, hwilken utan afseende på deras heder och trägna sysslor bådat dem tillsammans genom Pedellen, då han nu likwäl med Consistorio intet har at göra, och om det icke wore möjeligt, at någon annan obehörig kunde taga samma steg, hwilket för Consistorii sjelfständighet wore mindre wärdigt; dock, som han för sin egen del wore böjd til frid och försonlighet, så wille han ej eller widare påyrka någon satisfaction, utan kunde Herr ÖfwerHofPredikanten Rosén genom Præses eller någon af Ledamöterne wänligen påminnas, at snarare bidraga till Consistorii och sina förra Collegers heder än ridicule.

Emedlertid trodde likwäl Regements Pastoren, at de Ledamöter, som sednare gången woro frånwarande, borde sig äfwen i saken rörande ÖfwerHofPredikanten och Kyrkoherden Rosén yttra och utlåta, hwilket äfwen skedde på det sättet, at

RegementsPastoren wid Artilleriet Ytterborg sade, det han, ehuru han hwarken sedt eller hört talas om ofta nämdt höga Kongl. Resolution, förr än i dag i Consistorio,

så wille han likwäl icke träda ifrån den tanka, som Herrar Consistoriales derom redan widtagit och gillat.

RegementsPastoren Hedengren, som ock sednare gången war borto, yttrade sig: At som Hans Kongl. Majestets öpne Fullmagt för Herr ÖfwerHofPredikanten Doctor Enebom är här i Consistorio præsenterad och föreläst, at bemälte Doctor hedanefter tillkommer Præsidis Embete förwalta; och ej här i sittande Consistorio någon annan Fullmagt eller Resolution upwist är, så finner jag mig wara förbunden at underdånigst efterlefwa samma Hans Kongl. Majestets Fullmagt för Herr Doctor Enebom utgifwen, till dess någon nyare Fullmagt eller Resolution blifwer i Consistorio ordenteligen föredragen och præsenterad.

Utom hwad Regements Pastoren wid Kongl. LifGardet Hedstedt redan i detta mål anfördt, inlemnade han nu sina tankar skrifteligen som följer:

Af Hans Kongl. Majestets nådiga Resolution för Herr ÖfwerHofPredikanten och Kyrkoherden Rosén hafwer jag icke annat kunnat inhämta, än at Herr ÖfwerHofPredikanten Rosén skal få behålla sin ÖfwerHofPredikants lön, men icke wara Præses i Kongl. HofConsistorio, emedan i Högstbemälte nådige Resolution icke står derom något nämt, hwarföre jag blifwit i den tankan, at Herr Doctor Enebom är Kongl. HofConsistorii Præses, emedan Hans Kongl. Majestet i dess nådiga Fullmagt Herr Doctor Enebom dertill utnämnt hafwer; af hjertat wördar jag min Allernådigste Konungs befallning: Herren Gud af Himmelen beware mig, ringaste undersåte, at hysa hos mig den minsta tanka, som wore min Nådige Konung emot. Jag will wara laglydig i alt.

— — — — — — — — — — — —

11.

Protocoll hållit i RådCammaren Tisdagen den 21 Julii 1767.

— — — — — — — — — — — —

7. ÖfwerHofPredikanten Doctor Roséns und. beswärsskrift, at sedan han erhållit Kongl. May:ts nådige Resolution att wara bibehållen wid ÖfwerHofPredikants Syslan och Præsidium uti HofConsistorio, skall dock sådant honom af bemälte Consistorio wägras, med mera.

Remitteras till Consistorium att med dess und. förklaring häröfwer tills nästkommande Måndag inkomma.

— — — — — — — — — — — —

12.

Protokoll i HofConsistorium den 23 Julii 1767.

Närwarande:

Præses Herr ÖfwerHofPredikanten Doctor Gustaf Enebom.
HofPredikanten Magister Stricker,
Monthelius,
Westbeck.
GardesPastorerne Magister Hedengren,
Hedstedt,
Cadovius.
Artillerie Pastores Magister Loudén,
Ytterborg.

Sedan ÖfwerHofPredikanten Doctor Enebom gifwit tillkänna det han i dag kalladt Consistorii Ledamöter tillsammans af den grund, at han wille höra deras yttrande öfwer de beswär Herr ÖfwerHofPredikanten Rosén i under-

dånighet hos Hans Kongl. Majestet anmält, och hwilka blifwit nu i nåder med Consistorio till förklaring communicerade, rörande dess ordförande rättighet i Consistorio.

Consistorium fant härwid, at ÖfwerHofPredikanten Rosén lagdt till grund af sine underdånige beswär, at sedan han på sin underdåniga Supplique under den 30 April sidstledne blifwit bibehållen wid dess ÖfwerHofPredikants Embete, hafwa twänne Kongl. Resolutioner från Kongl. Majestet och Riksens Cancellie Collegium honom såsom Consistorii Præses, tillstälte blifwit, till föllje af hwilka han trodt sig wara berättigad at som Præses dem i Consistorio föredraga och till wärkställighet befordra; han skall ock till den ändan hafwa tillstält Consistorii warande Præses Doctor Enbom en afskrift af högstbemälte Kongl. Resolution, hwaröfwer Doctor Enbom jemwäl sitt yttrande skrifteligen lemnat, då änteligen ÖfwerHofPredikanten Rosén fattadt den utwäg at kringsända genom Pedellen förr högstbemälte Kongl. Utslag till samtelige de öfrige Consistoriales med kallelse till sammanträde i Consistorio, och som Consistorium på intet sätt welat lyda samt erkänna honom för Præses, och tillstädja honom utöfningen af samma Embete, der han dock gjordt så många anstalter till samma Embetes återtagande och tillika icke kunnat reflectera uppå Ledamöternes gorde ursäkter; Altså har han funnit sig föranlåten at hos Hans Kongl. Majestet detta ärendet anmäla, med den synnerliga anmärkning, som Consistorium skulle mindre lydaktigt hafwa ansedt det höga Utslag, hwarmed Hans Kongl. Majestet honom behagat benåda.

Consistorium igenkände sanfärdigheten af denna relation, men ingalunda ÖfwerHofPredikanten Roséns deraf dragne slutsats; Och det kunde ej annat än förekomma Consistorium oförmodadt, at se sådane beswär öfwer dess af underdånig wördnad för Lag och Majestet samt kärlig ömhet för Rosén tagne steg just då Consistorium trodt sig befogadt att öfwer honom anföra underdåniga klago-

mål, men af frids och försonlighets böjelse sådant eftergifwit.

Dock, till underdånigst föllje af Hans Majestets nådigste befallning om förklarings aflemnande i denna sak, beslöts, at målet med alla sina öma omständigheter skall utföras och Hans Kongl. Majestets högsträttwisa ompröfwande underställas; Consistorium påminte sig härwid, huru innewarande år den 3 februarii uplästes af ÖfwerHofPredikanten Rosén Hans Kongl. Majestets Nådiga Fullmagt för Doctor Enebom at wara ÖfwerHofPredikant och Præses Consistorii.

Detta är den sidsta nådiga befallningen som Consistorium om ordförande rättigheten erhållit, och har Consistorium ej annat förstått, än at dess lydnad derwid woro bunden. Rosén sjelf wedersakade det icke, utan erkände inför Protocollet, at det war en Fullmagt, som medförde wärkelig tjenst, hwarpå han samma dag tog sitt afträde ur Consistorio, och sig derstädes sedermera icke infunnit, men altsedan har Doctor Enebom samma Embete troligen förwaltat.

Den derpå följande 9 Julii skrifwer ÖfwerHofPredikanten Rosén till Doctor Enebom med begäran, at i Consistorio producera en vidimerad Copia af Hans Kongl. Majestets höga Resolution om förenämde Roséns bibehållande wid dess rättigheter och förmåner. Doctor Enebom, som enligt 9 § i Kongl. Majestets nådige förordnande om Rätt i DomCap. äger *at skjuta ifrån sig de erender, som höra til andra orter, fogeligen underwisandes de enfaldiga, hwad dem i sådane mål tjenar at weta,* kunde icke för sin del påföra Consistorium detta ärende, hälst som ÖfwerHofPredikanten Rosén hwarken sändt Original Resolutionen, som på all händelse bort produceras, ej heller addresseradt bref och utanskrift till Consistorium, utan ÖfwerHofPredikanten Enebom enskildt, hwarföre ock Doctor Enebom ej annorledes kunde anse detta postulat, än såsom wänlig

privat, conditionerad anmodan, den han ock i samma form beswarade.

Den 30 sidstlidne Junii sände ÖfwerHofPredikanten Rosén genom Consistorii Pedellen omkring till samtelige Consistoriales den förr högst bemälte Resolution, likaledes i afskrift och det utan wanlig bössa eller försegling, med den skrifteliga anmodan, at de i Consistorio skulle sammanträda.

Sådane besynnerliga steg och ett sådant procedere kunde ej annat än upwäcka besynnerlig upmärksamhet; det war icke lämpeligt med Majestetets Höghet, hwarifrån samma höga Resolution emaneradt, med Consistorii heder, med alt lagligt bruk, med dess egen erforderliga insigt i dylika mål, at på sådant sätt sig i Præsidium insätta och Consistorii Ledamöter sammankalla, hälst Doctor Enebom på ett så sollent och lagligt sätt till Præsidii Embetet kommit och således icke kunde de facto derifrån utslutas, utan genom högre hands åtgärd.

Uti sittande Consistorio har ÖfwerHofPredikanten Rosén tagit sitt afträde, där borde han åter intaga sitt rum, om han sig dertill lagligen infunnit.

Det kringsända höga Document, och förmenta Consistorial ärende, kunde ju lätteligen på sådant wis kringbäras på mindre anständige ställen, at synas af obehörige Personer innan det ännu war i Consistorio producerat, hwarom ock Consistorium redan något med missnöje inhämtat.

Uti samladt Consistorio, men ej i dess Ledamöters hus enskilt, böra Hans Majestets höga Resolutioner emottagas och wärkställas; genom åtlydnad af sådant ÖfwerHofPredikanten Roséns steg, då Consistorium ej kände honom för Præses, skulle en hwar Prästman kunna beweka Pedellen till Consistorii sammankallande. Sådane considerationer, som straxt förefölllo Consistoriales något hwar, gorde at de wägrade at infinna sig, men dels at

för Consistorii betjent dölja beskaffenheten af detta Roséns steg, dels af okunnighet, huru härmed til alla delar förehölle sig, dels ock af wärkeliga förhinder upgåfwo de fläste en sådan orsak, at den dagen derpå instundade högtidsdagen hindrade dem sammanträda. Men när det blef kunnigt, at ÖfwerHofPredikanten Rosén, oagtadt det erhållna swar, likafullt i Consistorii rum på utsatt tid warit uppe, så trädde Consistorium tillsammans den 7 sidstl. Julii, under Præsidis sjuklighet, i dess egne Rum, hwilket är så litet i Lagen förbudit, som wid alla stikt-Consistorier och andre Collegier mycket practicabelt: Consistorium kunde både då och sedermera ej annat än finna sig förolämpat, dock för att besinna om någon anledning för ÖfwerHofPredikanten Rosén gifwits af Hans Kongl. Majestets höga Resolution till Præsidii, fast på annat sätt återtagande, samlade det alt hwad af vidimerade Copians genomläsning kunnat hämtas, men kunde omöjeligen fatta det begrep, som ÖfwerHofPredikanten Rosén giordt sig, för följande orsaker:

Uti Rubriquen på samma höga Resolution finnes icke hwaröfwer Rosén sig beswäradt, hwadan Consistorium icke eller kunde förstå hwarifrån Rosén deriveradt, at den samma woro Consistorium i någor måtto rörande. Præsidium nämnes icke eller, såsom uttryckeligen i Doctor Eneboms nådiga Fullmagt, hwilken Consistorium ansedt för en Lag till dess underdåniga efterrättelse.

Hwarken har Consistorium, om ÖfwerHofPredikanten Rosén sig öfwer det samma beswärat, ej eller Doctor Enebom, om samma beswär honom angingo, erhållit deraf nådig del, hwilken höga Nåd Hans Kongl. Majestet dock plägar låta dem alla wederfaras, emot hwilka beswär anföras.

Under namn af förmåner och rättigheter tykte Consistorium, at ÖfwerHofPredikanten Rosén ej kunde draga den beswärliga Præsidii Sysslan, hälst han icke gjordt den

minsta mine till återtagandet af de ÖfwerHofPredikants Embetet åtfölljande Prediko Sysslor.

Här tillkommer ock märkeligen det, at Hans Kongl. Majestet anbefalt Doctor Enebom at sköta sysslorna, enligt dess höga Fullmagt, hwilken nådiga befallning, ehuru munteligen af Doctor Enebom berättad i Consistorio, ej kunde annat än underdånigt wördas, hälst som Consistorium tillförene altid utan påfölljande fara underdånigt iagttagit dylika af ÖfwerHofPredikanten Rosén munteligen aflemnade Hans Kongl. Majestets ordres och nådiga wälbehag.

På desse och flere grunder kunde Consistorium ej annat finna, än at HofPredikanten Rosén genom orätt anlämpning af Kongl. Majestets höga Resolution welat ingripa i dess Præsidii Embete, och utom laga wägar uphäfwa sig till ordförande, rubbandes härigenom det förtroliga och fridsamma lugn, hwaruti Consistorium under flere beswärliga göromål arbetadt.

Besynnerligen förekom det ock, at ÖfwerHofPredikanten Rosén söker på Consistorium derivera det fel, som genom twänne expeditioners ifrån Kongl. Majestets Cancellie qwarliggande hos honom förorsakats. Dessa höga Resolutioner hade efter Consistorii tanka Rosén ej bordt emottaga innan han undfått Hans Majestets nådiga befallning at å nyo tillträda Præsidium, och deri blifwit insatt; med äfwen så liten fara hade han ock dem till Doctor Enebom kunnat förwisa, som sådant oftast sker af andra Rätter och Embetsmän, då genom Betjenternes irring expeditionerne bäras till orätt ställe; Skulle desse höga Resolutioners sändande till Rosén wittna för Consistorium om dess rätt till Præsidium derstädes, så borde det, fast mera, af samma grund anse Doctor Enebom i samma Embete, hos hwilken flere expeditioner; både från Kongl. Majestets Cancellie, som ock andre orter, blifwit aflemnade, sedan

ÖfwerHofPredikanten Rosén erhölt Hans Kongl. Majestets Resolution af den 30 April.

Förenämde höga Resolutioner angingo, efter berättelse, den ena Brunspredikosysslan på Djurgården, hwarom Consistorium dragit behörig försorg den tiden det fordrades, och hafwer af de klagande HofPredikanterne Fant och Öller inhämtadt, at Consistorii åtgärd derwid i nåder blifwit gillad; den andra skall röra RegementsPastoren Magister Collins säte och stämma i Consistorio, hwilket han, då han sig lagligen anmäler, åtnjuter, och således förswinner tillika den hufwudsakliga grund af Expeditionernes försummelse, som ÖfwerHofPredikanten Rosén lagdt till de beswär, han emot Consistorii lagliga och oskyldiga göromål anfördt.

13.

Protocoll hållit i RådCammaren Tisdagen den 28 Julii 1767.

Närwarande Deras Exc:r Herrar Riksens Råd:

Baron Friesendorff.
Baron Hierne.
Baron De Geer.
Baron Funck.
Herr von Wallvijk.
Baron Ribbing.
Baron von Düben.

— — — — — — — — — — — —

16. Uplästes HofConsistorii infordrade und. förklaring af den 23 hujus, som den 25 ejusdem inkommit, öfwer de beswär, som ÖfwerHofPredikanten Rosén anfördt, att Consistorium ej welat erkänna honom för des Præses och des sammankallelse åtlyda m. m., hwarwid Consistorium andrager, att Rosén den 3 sistl. Febr. sjelf i Consistorio åhördt Kongl. Maij:ts nådige Fullmagt för Doctor Enbom att wara ÖfwerHofPredikant och Præses Consistorii, hwarefter han

sedermera sig därstädes ej infunnit, men Enbom Embetet förwaltat: Att Rosén den 9 Julii enskildt tillsändt Enbom en Copia af Kongl. Maij:ts Resolution om bibehållande wid des rättigheter och förmåner, men ej insändt Originalet till Consistorium, och Enbom således ansedt det som en privat anmodan, den han i samma forme beswarat, enligt bifogadt dess bref: Att Consistorium ansedt Roséns förfarande med Consistorii sammankallande och Pedellens kringsändande med afskrift af Kongl. Resolutionen utan försegling och wanlig bössa för mindre anständigt: Att Consistorium af den kringsände Copian ej kunnat draga den slutsatts till Præsidii återtagande som Rosén påstådt, emedan i Rubriquen däraf icke finnes, hwaröfwer Rosén sig beswärat, icke eller nämndes däruti Præsidium, ej eller har Consistorium eller Enbom fådt del af beswären, hwilken nåd wederfares dem, som beswären angå. Consistorium har så mycket mindre trodt, att Rosén under förmåner och rättigheter kunde draga Præsidium, som han icke welat återtaga de Embetet åtfölljande PredikoSysslor, utom det att Hans Kongl. Maij:t munteligen befallt Enbom att, enligt des Fullmagt, skjöta Syslorne. Hwarjemte Consistorium åberopar de flere grunder, som i des bifogade Protocoll anföras, med mera som Consistorium till sin enskyllan härwid andragit.

Åhördes bemälte Consistorii Protocoll, tillika med Enboms bref till Rosén, tillika med den sistnämndes beswärsskrift och Kongl. Maij:ts nådiga Resolution för honom af den 30 April sistledne, att ÖfwerHofPredikanten Rosén kommer att njuta de förmåner och rättigheter, som ÖfwerHofPredikants Embetet tillhöra.

Som nu kl. redan war 2 slagen, så upskjöts med detta måls afgiörande till i morgon, och Deras Excellencer skildes åt för denna gången.

14.

Protocoll hållit i RådCammaren Onsdagen den 29 Julii 1767.

Närwarande Deras Exc:r Herrar Riksens Råd:

Baron Friesendorff.
Baron Hierne.
Baron De Geer.
Baron Funck.
Herr von Wallvijk.
Baron Ribbing.
Baron von Düben.

Sedan i går alla acta blifwit upläste, rörande ÖfwerHofPredikanten Roséns beswär emot HofConsistorium, att det samma icke welat erkiänna honom för des Præses, m. m., och des afgiörande tills i dag blifwit upskutet, berättade Statssecreteraren Ehrencrona, det bemälte ÖfwerHofPredikant i dag warit hos honom och anhållit att få afgifwa des und. påminnelser wid HofConsistorii förklaring, den han förmente icke allenast wara nog förklenlig emot sig, utan ock i flere omständigheter icke med sakens rätta beskaffenhet enlig. Hwarjemte Rosén tilkänna gifwit, det Not. Ekholm redan hos HofConsistorium anhållit att få ut bem:te Consistorii Protocoll i denne sak, i tanka att det samma låta trycka.

I anledning häraf, och som Deras Exc:r erhindrade sig, att bem:te Ekholm för detta hos Kongl. M:t anhållit om Extradition af Råds Prot. i denne sak, hwilket honom blifwit afslagit, samt således igenom Consistorii Protocolls tryckande Måhlet skulle komma för Publici ögon stympadt; Så funno D:s Exc:r godt, att HofConsistorium anbefalles icke några acta utgifwa tills widare och till dess Kongl. M:t sluteligen hela saken afgjordt.

Till tidens winnande skickades en Cantzlist ifrån Expedition till ÖfwerHofPredikanten Enbom, med antydan om denne Kongl. Maij:ts nådige befallning. Cantzlisten Schröderheim återkom med und. berättelse, det Enbom yttrat sig skola sådant i underdånighet efterkomma; men

tillika berättat att en och annan om Consistorii Protocolls utlösen anhållit, med åberopande af Kongl. Förordningen och hotande af Justitiæ Cantzlerens åtgiärd.

Hwad Roséns anhållan angår, att få afgifwa sine und. påminnelser, funno D:s Exc:r att sådant icke kunde honom wägras, och fick Statssecreteraren befallning att sådant honom munteligen tilkänna gifwa.

H:s Exc. Herr R.R. Baron von Düben hemställte, huruwida han i detta mål må kunna sig yttra, emedan han icke öfwerwarit målet tilförene den 30 April sistl., då saken sluteligen afgjordes. Hwarwid de öfrige D:s Exc:r Herrar R. Råd funno, att som detta endast angår wärkställigheten af ett Kongl. Maij:ts redan fattade beslut, så kunde Hans Exc. sig äfwen däröfwer nu utlåta.

Hans Exc. Herr R. R. Baron Funck upläste och aflämnade häruppå des i hufwudmålet författade tankar af följjande innehålld.

När ÖfwerHofPredikanten Rosén genom Kongl. Maij:ts nådiga utslag af den 30 April sistl. blifwit bibehållen wid alla sina rättigheter som des ÖfwerHofPredikants Embete tilhöra, så har det icke rimeligen bordt ställas i fråga, om Præsidii förande i HofConsistorio wore därunder inbegripit, endast derföre att det icke blifwit däruti specifice nämndt; Det nämnes icke heller i samma utslag om lönen etc., den likwist Consistorium förmenar endast därmed wara Rosén lämnader, hwilket sätt att tyda eller förklara Kongl. M:ts Utslag tycks utmärka Consistorii afsigt, att genom kringswep och förtydningar söka hindra Rosén uti åtnjutandet af det som bemälte utslag honom tillärkänner. Att Consistorium icke warit okunnigt om de HofPred. Rosén wid Embetet tilhörande rättigheter, har det icke kunnat förebära, och ändå will det ej åtlyda Kongl. Maij:ts Beslut, utan klandra och liksom föreskrifwa Kongl. M:t huru samma beslut till des efterrättelse bordt wara inrättadt, samt på hwad sätt det borde dem kundgiöras;

hwilket synes utmärka en djärfhet, otillåtelig för hwar undersåte, men än mer och i synnerhet otillåtelig för Prästmän.

ÖfwerHofPredikanten Doctor Enboms skrifteliga swar till Rosén och des yttrande i Consistorio den 14 Julii sistl., som i wissa delar är upfylld med eftertänckelige utlåtelser, hans och de öfrige Consistoriales olydna, att på Roséns bud komma i Consistorio, sedan de af Utslaget fådt del och hwarigenom de sjelfwe hindrat att det ej offenteligen i Consistorio kunnat upläsas; tillsägelse åt Consistorii Pedell att ej lyda Rosén; den möda de i förklaringen sig gifwit att förtyda Kongl. M:ts Utslag, klandrande Expeditions sättet samt kundgiörelsen med dem, och änteligen det som aldraminst i en sak af sådan beskaffenhet bordt inblandas, Consistorii widlyftige uprepande af jemförelse emellan Roséns och Enboms förtjänster, med flera besynnerliga utlåtelser, hwilka både till meningen och ordasätt synas utmärka ett djärft misnöije öfwer de Rosén förut tillhörande och genom förbem:te utslag befästade rättigheter, äro alla omständigheter, som utwisa äfwen den aldraminsta agtning för Kongl. M:ts Beslut, och en tiltagsen myndighet att hindra des wärkställighet, så långt de förmått och så länge det för dem blifwit möjeligit.

Jag tilstyrker derföre i underdånighet, att Enbom och samtelige Ledamöterne i Consistorio måtte genom Extractum Protocolli under denne dag antydas att genast låta Rosén utan widare hinder intaga Præsidium i HofConsistorio, och att ÖfwerHofPredikanten Enboms och de Ledamöters, som med honom gjordt ett, upräknade sällsamma förhållande lemnas nu till Justitiæ Cantzleren, att enligt Lag, des Instruction och efter denna saks besynnerliga beskaffenhet, härwid lägga en så alfwarsam och skyndsam hand, som wederbör.

Härutinnan instämde till alla delar D:s Exc:r Herrar R.R. Baron Ribbing, Herr von Wallvijk och Baron De Geer.

Hans Exc. Herr R. R. Baron Hierne yttrade sig: Ehuru jag wid denne saks slutelige afgiörande warit af olika tankar med Rådets Pluralitet; så har jag dock för min del intet att påminna wid de utwägar, som D:s Exc:r finna för godt att widtaga till befrämjande af wärkställigheten. För öfrigit tilstyrker jag i underdånighet, att hwad hos HofConsistorium i detta mål passerat må remitteras till Justitiæ Cantzlerens åtgiärd.

Hans Exc. Herr R.R. Baron Friesendorff anförde härwid, det han wäl i hufwudmålet instämde med D. Exc:r Herrar R. R.; men att Hans Exc. för des del önskat, det Kongl. Maij:ts Resolution på ett mera formeligt och mera ordenteligt sätt blifwit HofConsistorium kundgjord: men som Rosén enskylt den samma allenast communicerat med ÖfwerHofPredikanten Enbom, så hade Consistorium ålegat, att hos Kongl. M:t därom i underdånighet sig förfråga, eller ock den samma lyda, hwaruti Consistorium wärkeligen sig försedt.

I anledning af förbem:te Rådets beslut upsattes följande Extractum Protocolli.

Utdrag af Prot. hållit i RådCammaren den 29 Julii 1767.

S. D. Kongl. Maij:t har låtit sig föredraga hwad ÖfwerHofPredikanten Magister Gab. Rosén skrifteligen i underdånighet tilkänna gifwit, angående det af ÖfwerHofPredikanten Doctor Enbom och de öfrige HofConsistorii Ledamöter Rosén lämnade swar uppå des begäran om Consistorii sammankallande, att de intet funno Kongl. Maij:ts dem communicerade nådiga Resolution af den 30 April innewarande år af det innehålld, det de borde hörsamma Roséns kallelse och erkänna honom för Consistorii Præses, tillika med hwad Consistorii Ledamöter, efter erhållen del däraf, deröfwer sig utlåtit. Och som Kongl. Maij:ts Resolution af den 30 April, hwilken förmår att ÖfwerHofPredikanten Rosén har att trygga sig wid Kongl. M:ts

nådiga kallelse till ÖfwerHofPredikants Embetet af den 11 Sept. 1758, samt Kongl. M:ts nådiga bref till Herr RiksRådet och Öfwerste Marskalken af den 26 April 1766, och att han, Rosén, i föllje däraf kommer att njuta de förmåner och rättigheter som samma Embete tillhöra, är så tydeligit och klart, att Consistorii Ledamöter icke haft däraf någon anledning och grund att twifla om des rätta förstånd, angående Roséns rättighet att utöfwer des Öfwer-HofPredikants Embete, hwarmed Præsidium i HåfConsistorio är oskiljaktigt; Fördenskull beslöts, det skulle Öfwer-HofPredikanten Doctor Enbom tillika med de öfrige Hof-Consistorii Ledamöter genom Utdrag af Protocollet antydas, att ej allenast ärkänna ÖfwerHofPredikanten Magister Gabriel Rosén för HofConsistorii rätta Præses, utan ock tilbörligen lyda och hörsamma des kallelse till Consistorii sammanträde. Ut supra.

På nådigste befallning

Jac: L: Arrhenius.

Detta Prot. Utdrag blef gienast justerat, och sedan ÖfwerHofPredikanten Doctor Enbom, efter skedd kallelse, sig på andra Råds Rummet infunnit, honom tillställt af Rev. Secr. Segercrona (emedan StatsSecr. Ehrencrona ej war närwarande) tillika med Prot. Secret. Arrhenius, med Kongl. Maij:ts befallning att gienast lämna HofConsistorium häraf del. För öfrigit befaltes, att ÖfwerHofPredikanten Rosén äfwen tilställas en afskrift häraf, till des efterrättelse, hwarefter altsammans kommer till Justitiæ Cantzlerens alfwarsamma åtgiärd att öfwerlämnas.

— — — — — — — — — — — —

15.

Protokoll i HofConsistorium den 4 Augusti 1767.

Närwarande: HofPredikanterne Magister Stricker,
Monthelius.
GardesPastorerne Magister Hedengren,
Hedstedt,
Cadovius.
Artillerie Pastorerne Magister Loudén,
Ytterborg.

1. Justerades förra protocollet, sedan anmältes, det Herr ÖfwerHofPredikanten Doctor Gustaf Enebom hade undfått Hans Kongl. Majestets nådigste permission at för sin hälsas skull dricka Brunn, hwarföre han på någon tid ei kunde biwista Kongl. HofConsistorii sessioner, och har således genom Notarien låtit anmäla sin wänfasta och kärliga hälsning till samtelige Herrar Consistoriales, med lika tacksäjelse för all honom under förflutne tiden bewist ömhet och förtroende; derpå företogs Consistorii ärender at afgöras under HofPredikanten Magister Strickers ordförande.

— — — — — — — — — — — —

16.

Riksens Högloft. Ständers Secrete Deputations anmärkning, i anledning af RådsProtocollerne uti Inrikes Civil ärender, angående den emellan ÖfwerHofPredikanterne Magister Rosén och Doctor Enebom upkomna stridighet, enkannerligen om ordförande rättigheten uti Kongl: Maij:ts HofConsistorio: Författad wid Riksdagen i Stockholm den 16 October 1769.

Saken finnes till uprinnelse, beskaffenhet och förlopp wara sådan: att sedan Hans Kongl. Maij:t, genom Nådig

fullmagt af den 1 Aug. 1763, förordnat ÖfwerHofPredikanten Roseen, i anledning af dess underdåniga ansökning, till Kyrkjoherde i Riddarhollms Församlingen här i Staden, och han samme Beställning den 1 Maji 1766 tilträdt, samt therefter fortfarit at äfwen förrätta ÖfwerHofPredikants Sysslan; Så har Hans Kongl. Maij:t, genom öppen Fullmagt, utfärdad ifrån Hof Cabinetts Cancelliet, den 12 Januarii 1767, i nåder förordnat HofPredikanten Doctor Gustaf Enebom att wara ÖfwerHofPredikant och HofConsistorii Præses uti Roséens ställe, hwilken Hans Kongl. Maij:t då derjemte funnit godt ifrån ÖfwerHofPredikants Beställningen endtlediga, eftersom Rosén med wården däraf och den honom nådigst anförtrodde RiddarehollmsFörsamlingen så aldeles kunde sysselsättas, att hans tjenst och upwagtning hos Hans Kongl. Maij:t wid tillfällen därigenom måste saknas, och Hans Kongl. Maij:t således däraf wore föranlåten at i hans ställe förordna någon annan af Hofpredikanterne, hwilken, ledig ifrån dubble Åmbetens förrättningar, så mycket bättre medhunne at ÖfwerHofPredikants Embetet, såsom wederborde, sköta; Hwarefter ÖfwerHofPredikanten Roséen, genom en den 20 i samma månad ingifwen underdånig skrift, anmält: att han trodt sig wara laglig Innehafware äfwen af ÖfwerHofPredikants Embetet, så länge han det icke antingen friwilligt nedlagt, eller wunnit därifrån transport eller befordran, eller om Embetes brott blifwit lagligen förwunnen: att han dock hade gömt sitt bekymmer innom sig, nögd att blidka sin sorg med det inwärtes wittnesbörd, att sitt Embete icke witterligen hafwa wanwårdat; om icke det, som i Högstberörde Fullmagt för Doctor Enebom anfördes såsom orsak till Roséens endtledigande, hade blifwit så ställdt, att en och hwar, som samma Fullmagt läste, icke skulle kunna annat, än om dess förhållande i Embetet fatta förklenlige tankar; i föllje hwaraf denne Fullmagt, som orden lyda, kunde blifwa ett minnes märke till hans wanheder, lika så

waracktigt, som de uti HofConsistorii Archive förwarade Handlingar, samt medföra en obehagelig wärkan på hans wälfärd i lifstiden och dess åminnelse efter döden: att han hade önskat sig någon förutgående warning eller laga ransakning och dom, hwilken han då häldre underkastat sig, än det öde honom öfwergått; hwarföre ock Roséen, med förmälan, att han trodde sig berättigad warda bibehållen wid den Syssla, ifrån hwilken han på detta sätt skilldt blifwit, i underdånighet tillförsedt sig mild och nådig uprättelse af Kongl. Maij:t uti RådCammaren, såsom Rättwisans och det dermed samman hängande Frihetens tempel, till hwilket en Embetsman, såsom han om sig sjelf säger, då toge sin tillflycht, hwilken skall haft ett ibland de answarigaste och, efter ordens lydelse, tillika wådeligaste kall att förwalta, som gåfwes innom det andeliga Ståndet.

Då detta ärende den 17 Martii 1767 aldra först i RådCammaren förekommit, hwarwid jämwäl uplästes Hans Kongl. Maij:ts Egit nådiga dictamen af den 26 Februarii, hafwa de på Divisionen då närwarande Sex Herrar Riksens Råd enhälleligen för godt funnit, att målet, som förmältes wara af mycken ömhet och granlagenhet, samt hwilket med Regeringsformen och lagarne skulle äga en nära gemenskap, måtte i Rådets Pleno föredragas. Men, enär det omsider skedt den 10 därpå följjande April, har skilljaktighet upkommit, huruwida målet wore ett Divisions eller Pleni ärende, om hwilken förra tanka fyra Herrar Riksens Råd sig förenat, men, inberäknade de wid förra tillfället omröstande, hafwa åtta Herrar Riksens Råd stadnat uti det slut, att saken skulle in pleno förekomma, hwaruppå uti sielfwa saken blifwit omröstat, samt efter de fläste Herrar Riksens Råds mening, hwarifrån dock Twenne warit skiljaktige, det beslut fattadt, att hos Hans Kongl. Maij:t skulle i underdånighet anmälas sakens egenteliga beskaffenhet, sådan den då pröfwad och funnen blifwit,

med underdånigt tillkännagifwande, det Herrar Riksens Råd gärna önskade, at Hans Kongl. Maij:t, i anledning af Regeringsformen och dess dyra KonungaFörsäkran, nådigst täcktes de i detta mål warande ömme Considerationer således anse, att ÖfwerHofPredikanten Roséen uti något lidande eller minskning i dess förmåner icke måtte försättas. Hwilket den 14 April genom Twenne Deputerade af Herrar Riksens Råd blifwit wärkställdt; men Hans Kongl. Maij:t har då i nåder sig utlåtit hafwa uti detta mål noga förut öfwerwägat alle skäl och omständigheter, samt således icke ärnade ändra dess förra Beslut; såsom ock Hans Kongl. Maij:t, sedan, uppå nådigste befallning, det blifwit lemnad af RådsProtocollerne, den 23 i nästnämde månad dess ytterligare nådiga Dictamen låtit ingifwa; Hwarefter saken den 30 i samma månad kommit å nyo under öfwerläggning, då Herrar Riksens Råd, uppå ytterligare andragne skäl, förblifwit hwar och en wid sin därom förut yttrade tanka, det Roséen hade at trygga sig wid Hans Kongl. Maij:ts nådige kallelse till ÖfwerHofPredikants Embetet af den 11 September 1758 samt Kongl. Maij:ts Nådiga Fullmagt på Kyrkjoherde lägenheten wid RiddareHollmen af den 1 Aug. 1763, så ock wid Kongl. Maij:ts Nådiga Bref till Herr RiksRådet och ÖfwersteMarskallken af den 26 April 1766, i föllje hwaraf Roséen kommo at niuta de förmohner och rättigheter, som ÖfwerHofPredikants Embetet tillhörde. Hwilket slut genom öppet Utslag skulle utfärdas; som ock, efter den om sjelfwa Expeditions sättet den 4 Maji widare anstälte omröstning, blifwit den 11 i samma månad wärkstält, medelst då gifwen befallning, at samma Utslag med Hans Kongl. Maij:ts höga namns stempel skulle tecknas.

Enär sedan för ÖfwerHofPredikanten Roséen hinder och swårigheter uti HofConsistorio mött, att där till säte och stämma såsom Ordförande winna inträde, samt han å nyo däröfwer med underdånig klagan inkommit, är åter i

RådCammaren den 29 Julii berörde åhr 1767 genom utfärdat Utdrag af Protocollet wordet förordnat: att som ofwan Högstberörde Utslag af den 30 April wore så tydeligt och klart, att HofConsistorii Ledamöter icke haft däraf någon anledning och grund att twifla om dess rätta förstånd, angående Roséns rättighet att utöfwa dess ÖfwerHofPredikants ämbete, därifrån Præsidium i HofConsistorio wore oskilljacktigt; Altså skulle ÖfwerHofPredikanten Doctor Enebom, tillika med de öfrige HofConsistorii Ledamöter, antydas att ej allenast ärkänna ÖfwerHofPredikanten Magister Roséen för HofConsistorii rätte Præses, utan ock tillbörligen lyda och hörsamma hans kallelse till Consistorii sammanträden; Till följje hwaraf äfwen Rosén den 12 därpå följjande Augusti Präsidii Embetet uti HofConsistorio åter tillträdt och detsamma ännu förwaltar.

Wid öfwerwägande af det, som i denna sak således förelupit, finner SecreteDeputationen, at ÖfwerHofPredikanten Roséen fördt den klagan, som hade han blifwit olagligen skild wid ÖfwerHofPredikantsEmbetet, och at äfwen de Herrar Riksens Råd, som bidragit till förenämde slut, ansedt saken på samma sätt; der den likwäl finnes wara af hel annan beskaffenhet, så at en dylik rubrique therå icke äger rum.

Här kan icke blifwa frågan, med hwad willkor Rosén sökte befordran till Riddarhollms-församlingen, utan med hwad willkor Kongl. Maij:t samma ansökning i nåder biföll, hwilket Roséens ärhållne Fullmagt på Kyrkjoherde Beställningen i berörde Församling utwisar, hwaruti tydeligen förmäles, at, jemte den med samma Beställning följjande lön och förmohner, lämnades honom äfwen at behålla NB dess förr innehafde ÖfwerHofPredikants lön.

At en befordrad Embetsman får behålla, längre eller kortare tid, sin förra lön, i anseende till hwarjehanda dertill styrkande omständigheter, det wisar dageliga ärfarenheten; men den wisar ock tillika, at en sådan förmohn

eij medförer ringaste rätt till förra Sysslan, utan blifwer den åt en annan bortgifwen.

När nu Kongl. Maij:t uti Fullmagten tillade ÖfwerHofPredikanten Roséen allenast ÖfwerHofPredikants lönen, och han med sådant willkor Fullmagten emottog; så följer af sig sielf, att han därigenom blef skild wid ÖfwerHofPredikants Embetet och hade icke mera därtill någon rättighet, eij heller att förrätta samma Embete längre tid, än til dess dubbla Nådåret för Doctor Petterssons Änka gick till ända, som skiedde den 1 Maji 1766, då Roséen des innehafwande Kyrkoherde Syssla tillträdde.

Therefter fortfor han wäl i några månader at äfwen förrätta ÖfwerHofPredikants Embetet; men emedan, som sagt är, han därtil icke ägde någon laglig rättighet, såsom redan genom sökt och ärhållen befordran eller transport derifrån skild; Ty ankom det ock endast på Kongl. Maij:ts Nådiga wälbehag, huru länge Kongl. Maij:t täcktes det tillåta, eller i Roséens ställe förordna någon annan till ÖfwerHofPredikant.

Och ehuru Roseen den 26 April 1766 i underdånighet anhållit, at de Twenne älste HofPredikanterne kunde hwarthera af hans ÖfwerHofPrädikants lön undfå 300 daler silfwermynt årligen, och han för sig sielf behålla Arfwodet för Präsidium i HofConsistorio, jemte den därmed förknippade OrdensPredikants Sysslan; Så har dock Kongl. Maij:t, uti dess därom till Herr RiksRådet och Öfwerste Marskalken samma dag aflåtne Nådiga bref, icke annorledes därtil samtykt, än med uttryckeligit förbehåll, at de således afstådde 600 dahler silfwermynt, i händelse af timande ändring med Præsidium i HofConsistorio, åter skulle indragas; hwaraf med säkerhet kunde slutas, at ändring med Præsidii förande i HofConsistorio förestod, men huru snart och på hwad sätt en sådan ändring skulle skie är icke nämndt, och följachteligen ankom tiden till wärkställigheten däraf på Kongl. Maij:ts egen nådiga willja, utan att Kongl. Maij:ts

Högstberörde Nådiga Bref till Öfwerste Marskallken kunde därwid lägga minsta hinder i wägen.

Wid tillämpningen af alt detta blir oemotsägeligt, att igenom det att Doctor Enebom nådigst blef till ÖfwerHofPredikant och HofConsistorii Præses förordnad, som war ett innom Kongl. Hofwet då mera ledigt Åmbete, Hans Kongl. Maij:t sielf efter 20 § i Regeringsformen till nådigt förgifwande förbehållit, ÖfwerHofPredikanten Roseen icke kan sägas wara någon laglig rättighet betagen; ty, såsom här förut med wittsord ägande handlingar å daga lagt blifwit, honom tillkom icke någon rättighet till sielfwa Embetet, utan blott till lönen, den han ostörd fått äfwen in till närwarande tid åtniuta, så widt han i förberörde måtto sig därifrån icke sielfmant begifwit och den samma friwilligt afstådt.

ÖfwerHofPredikanten Rosén tyckes således icke haft fog till den klagan, han i detta mål så eftertänkeligen fördt, hwaraf will föllja, det Herrar Riksens Råd icke haft anledning at gjöra Hans Kongl. Maij:t härutinnan underdånig föreställning, med åberopande af Regeringsform och Konunga Försäkran, såsom skulle emot desse lagar i någor måtto hafwa skedt Roséen för nära; och att Herrar Riksens Råd än mindre haft skäl at skrida till den i föregående måtto gjorde författning, sedan Hans Kongl. Maij:t genom twenne dictamina skrifteligen upgifwit sakens rätta beskaffenhet, och, uppå flere nådigst anförde skäl och omständigheter, öfwertygeligen wisat sin Höga Konungsliga rätt wara sådan, som den in Casu blifwit nyttjad, och att någon undersåtelig rättighet ej blifwit Roseen betagen. Ej till förtigande, att Herrar Riksens Råd, genom det de den 29 Julii förordnat, at Doctor Enebom och HofConsistorii Ledamöter skulle ärkänna Roseen för HofConsistorii rätta Præses, i och med det samma befattat sig med tillsättjande af en HofSyssla, som icke heller då till bortgifwande war ledig, utan hwilken en annor man redan ägde; därigenom

således mer än på ett sätt Hans Kongl. Maij:ts Höghet och Kongl. Rättigheter tyckes wara för nära skiedt.

Hwarförutom det will synas, såsom hade Herrar Riksens Råd låtit skyldig upmärksamhet falla wid de i klagoskriften förekomna utlåtelser: Såsom då ÖfwerHofPredikanten Roseen säger, att Hans Kongl. Maij:ts för Doctor Enebom utfärdade fullmagt kunde blifwa ett minnesmärke til hans wanheder; hwilken utlåtelse ej tyckes annat kunna, än anses såsom anstötelig eller mindre warsam.

Öfwer detta allt, som således anmärkt blifwit, har Deputationen welat wänligen begära Herrar Riksens Råds Friherre Friesendorffs, Grefwe Horns, Friherre Lagerbielkes, Friherre Kallings, Friherre Hermelins, Grefwe Gyllenstiernas, Friherre Funcks, Herr von Wallvijks och Friherre Ribbings Förklaring, så widt en hwar uti det anmärkta har del, med anmodan, att, innom Fjorton dagar ifrån inhändigandet häraf, därmed till Deputationen inkomma. Ut supra.

På Riksens Ständers Secrete Deputations wägnar

B. O. Rehbinder. Gab: Fortelius. H. Neander. A. J:son Biörckman.

Riksrådens förklaringar.

a.

Hörsamt Memorial.

Till wördsamt förklarande af den med sista post mig tillhanda komne anmärkning, som Ricksens Högl. Ständers Secreta Deputation behagat giöra, i anledning af Råds-Protocollerna uti Inrikes ärender, angående den emellan ÖfwerHofPredikanterne Magister Roséen och Doct. Enebom upkomne stridighet, enkannerligen om ordförande rättigheten i Kongl. Maij:ts HofConsistorio, har jag i anseende till sakens yppersta granulagenhet, hwilken under dess lopp

fullständigt och tillräckeligen är granskad och utredd, eij något att tillägga till det som Acta och Protocoller därom förmå och inneholla; hwilka jag mig fördenskuld åberopar, och altsammans till Ricksens Högloft. Ständers Secrete Deputations uplyste bepröfwande hemställer. Wallstanäs den 23 Nov. 1769.

FRIESENDORFF.

b.

Hörsam Förklaring.

Högloflige Secreta Deputationens författade anmärkning, rörande ÖfwerHofPredikanten Roséns entledigande ifrån Öfwer-Hof-Predikants Åmbetet och ordförandet i Hof-Consistorio, ankommer hufwudsakligen uppå den frågan, *om Rosén, då han förordnades til Pastor i Riddare-holmen, bibehöls tillika wid Öfwer-Hof-Predikants beställningen, och om icke han wärkeligen innehade den samma, då han derifrån den 12 Jan. 1767 blef afsatt?* ty om detta blifwer en constaterat sanning, så äro de lagar, som i detta måhl blifwit applicerade, så tydeligen och klara, at om deras mening ingen twekan äger rum.

Till uplysande deraf få underteknade Riksens Råd anföra följande omständigheter, som wi nu endast kan draga oss til minnes; Skilde tillika ifrån Åmbete och de nödiga tilgångar och handlingar, hwarigenom wi säkrare kunde wåra underdåniga rådslag förklara.

1. Rosén sökte år 1763 Riddare-Holms Församling med det uttryckeliga förbehåll, at tillika få behålla Öfwer-hof-Predikants Åmbetet: således kunde han icke på annan grund förordnas til Pastor i Riddare-Holmen, än på et sätt, som öfwerensstämde med detta des gjorde underdåniga förbehåll.

2. Till denna underdåniga ansökning lemnade Kongl. Maij:t des nådiga bifall, som Råds-Protocollet af den 1

Augusti 1763 intygat. Således blef då den frågan afgjord, som sedan såsom odeciderat blifwit ansedd.

3. Uti Roséns Fullmagt at wara Pastor i Riddare-Holmen tillägges honom, at tillika få behålla des NB *innehafwande Öfwer-Hof-Predikants lön.* På samma beställning synes han ej behöft någon annan eller widare confirmation, än Kongl. Maij:ts nådiga Fullmagt, den han derå förut ägde.

4. År 1766 tillät Kongl. Maij:t i nåder, på Roséns underdånigaste anhållan, at han fick afstå dess ÖfwerHof-Predikants lön til de bägge äldste Hof-Predikanterne, och för sig sjelf behålla arfwodet för Præsidium i HofConsistorio, jämte den dermed förknippade Ordens-Predikant-Sysslan. Huru kunde han wara Præses i HofConsistorio, utan at wara ÖfwerHofPredikant? Huru kunde han behålla arfwodet derföre, om han dertil ingen rättighet ägde? och hwad behöfde han afstå en lön, om den warit honom gifwen såsom en blott Kongl. skjänk, om han icke ömat sine med-arbetares HofPredikanternes lönlösa willkor.

5. Uti Kongl. Maij:ts nådige skrifwelse til Öfwerste Marskalken om berörde löns afstående af den 26 April 1766 gjöres uttryckeligen derwid det förbehåll, *i händelse af timande ändring med Præsidio i HofConsistorio* skulle den fördelte lönen åter indragas: således war då ingen ändring derutinnan timad med Rosén: således tillåtes en sådan lönenes disposition så länge Rosén war ÖfwerHofPredikant, men icke längre, förmodeligen efter han ej kunde få disponera en annans rätt:

Således kan ock icke gjerna dragas deraf den mening, at Kongl. Maij:t wid detta tillfälle tänkt på någon annan ändring, än den, som wid alla syslor kan tima, neml. at innehafwanden deraf kan dö, begjära afskjed, eller njuta befordran.

6. Uti Doctor Enebons ÖfwerHofPredikants Fullmagt lyda orden sålunda: *Som Rosén med wården af den sig tillika nådigst anförtrodde Riddareholms Församlingen*

så alldeles kan sysselsättas, hwilka ord, nemligen en öfwer twänne Församlingar *tillika anförtrodd* wård, tydeligen utmärka, at han icke war, utan just då blef endtledigad ifrån ÖfwerHofPredikants sysslan.

7. Widare innehåller samma Fullmagt, at *som Roséns tjenst såsom ÖfwerHofPredikant wid Kongl. Maij:ts Hof måste saknas;* så fant Kongl. Maij:t för godt at honom derifrån endtlediga: således blef han icke derifrån skild då han fick Riddareholms Församling, utan nu, för försummelse wid Kongl. Maij:ts Hof.

8. Ytterligare innehåller samma Fullmagt, at Kongl. Maij:t, i Roséns ställe, wille förordna någon annan, hwilken, ledig ifrån dubbla Embetsförrättningar, kunde medhinna at skjöta ÖfwerHofPredikants Åmbetet: hwilket alt ådagalägger, at Rosén, innan Enebom förordnades, wärkeligen innehade ÖfwerHofPredikants Åmbetet.

9. At den förmohn Rosén fått åtnjuta, at jämte ÖfwerHåfPredikants sysslan få en annan lägenhet tillika, icke strider hwarken emot lag eller förra praxin, hwaraf synes följa, at om denna förmohn icke blifwit Rosén tillagd, efter des gjorde förbehåll, så hade ÖfwerHofPredikants beställningen icke kunnat af honom på 3:dje året bestridas, äfwen som han, under den tid, icke lärer kunna anses såsom Vicarius, eller sysslan i sjelfwa wärket ledig.

Af detta alt, med de flera härwid warande omständigheter, synes wara klart och liusligen at intaga, at Rosén år 1767 war ÖfwerHofPredikant, och at han samma beställning utan föregången ransakning och dom icke borde förlora.

När detta måhl, som i Kongl. Maij:ts Rådkammare förordsakadt de bekymmersammaste öfwerläggningar, skulle afgjöras, tycktes Riksens Råd sig på ingen säkrare grund kunna bygga deras underdåniga råd och tilstyrkande, än uppå RegeringsFormen och Swea Konunga-Försäkran.

Om wi felat derutinnan, at wi nitiskt welat handhafwa Rosén wid en i lag grundad rätt, det öfwerlämnas til Höglofl. Deputationens öma och rättwisa granskning; ämnets art och granlagenhet tillåter oss icke, at uti en omständeligare tanka och förklaring, öfwer alt hwad härwid förelupit, ingå. Stockholm den 8 Decemb: 1769.

A. Horn. Fridrich Ribbing.

c.

Hörsamt Memorial.

Om iag uti den frågan som rörer ÖfwerHofPredikanten Magister Roséns bibehållande wid samma Syssla och egenteligen wid ordförandet uti Kongl. HofConsistorio framför ÖfwerHofPredikanten Doctor Enebom, fäst mitt underdåniga tilstyrkande på de skäl och grunder som wid öfwerläggningen närmast inträffat med min öfwertygelse, och altså kunnat misstaga mig på de Lagar som i ett för mig så främmande ämne woro ibland de flere de rätta och lämpelige, så äger iag ändå innom mig det trygga wittnesbörd, att min afsigt derwid aldrig warit träda en hårsmån förnära Hans Kongl. Maij:ts dyrt befästade Konungsliga magt och myndighet.

Hwad iag i anledning af Höglofl. Secrete Utskottets i detta ämne öfwer mine Rådslag gifne anmärkning får den äran andraga, är det, att då iag å ena sidan aldrig satt eller kunnat sätta i twifwelsmål Kongl: Maij:ts Höga Rätt att i allmänhet bortgifwa dess Hoftiänster efter Egit nådigt bepröfwande och wahl, så har iag å andra sidan ägt en lika oryggelig försäkran derom, att den undersåte, till hwilken en Hoftienst woro bortgifwen, derwid ägde lika säkerhet som alla andra obrotslige Betiänte i Riket. Då nu ÖfwerHofPredikanten Magister Rosén enligt dess Fullmagt den 1 Aug. 1763 på Kyrkioherdebeställningen wid

Riddareholms Församlingen här i Staden, iämte den samma beställning åtföljande lön och förmåner, äfwen war lämnat att behålla dess förr innehafde ÖfwerHofPredikants lön, så förekommo mig i synnerhet 2:ne skäl, hwarföre iag trodde honom i och med det samma äfwen wara bibehållen wid sielfwa ÖfwerHofPredikants sysslan: det ena, att sådant, om iag rätt minnes, ej war något owanligt, då flere antecessorer på en gång innehade denne iämte Kyrkioherde beställningar i Stockholms stads Församlingar; det andra, eftersom det twärtom war aldeles owanligt, att någon wid tillträdande af fulla förmåner och rättigheter i en ny syssla skulle behålla hela lönen wid dess förra beställning, hwartill eliest en efterträdare, så framt den existerar, äger laglig rätt.

I denna tanka styrktes iag så mycket mera, som Hans Kongl. Maij:t äfwen i nåder tillät Magister Rosén wärkeligen förrätta ÖfwerHofPredikants sysslan i nije månader, innan någon ändring deruti för nödig ansågs, och äfwen genom nådigt Bref af den 26 Aprillis 1766 till Herr Riks Rådet och Öfwerste Marskalken förordnat, att Rosén borde njuta de förmåner som ÖfwerHofPredikants sysslan tillhörde, hwilka för en nitisk Prästman wäl egenteligen borde bestå deruti att förrätta dess kall och ämbete.

Wid sådane omständigheter, återstod ej annat än de underdånige föreställningar som flere gånger i ett så ömtåligt ärende af Rådet blefwo giorde, och hwilka efter min underdåniga afsigt borde utmärka den aktning och wördnad Rådet hyste för Kongl. Maij:ts förklarade nådiga yttrande, innan ett så nödtwungit steg, som sedan togs, kunde sluteligen fastställas.

Hwad i öfrigt angår de uti Magister Roséns underdåniga skrift influtne utlåtelser, dem Högloft. Secrete Utskottet ansedt anstötelige och mindre warsamme; Så torde det ej räknas mig till last, om iag i det som pennan angår i denne delen, till äfwentyrs för mycket litat på de

Civile Herrar Riksens Råds upmärksamhet. Embarboda den 16 Decemb: 1769.

A. Lagerbielke.

d.

Hörsamt Memorial.

Uti Högloſl. Secreta Deputationens anmärkning, rörande Håf Predikanten Roséns entledigande ifrån ÖfwerHofPredikants syslan, förekommer åtskillige frågor, såsom

1. Om ÖfwerHofPredikanten Rosén kunde med ÖfwerHofPredikants Beställningens behållande förordnas till Pastor i Riddare Holmen? Och om sådant wärckeligen skjedt?

2. Om Rosén, såsom ÖfwerHofPredicant och Pastor i Riddarholmen tillika, kunde ifrån förut nämde Åmbete licentieras, utan begäran, utan begifwande, utan ransakning och utan dom?

3. Om någon annan actus derwid föregådt, än Doctor Enboms förordnande i dess ställe?

4. Om Rosén, ifrån den tid han blef Pastor i Riddarholmen och til Enboms förordnande til ÖfwerHofPredikant, wärckeligen war ÖfwerHofPredikant eller blott vicarius, eller om syslan under denna tiden snart i 3 åhr wärkeligen war ledig?

5. Om det med syslornes förgifwande innom Kongl. Maij:ts Hof icke på någon tid, år eller månader ankommer?

6. Om det icke af erfarenhet blifwit intygat, att en ÖfwerHofPredikant kan tillika wara Pastor wid en annan församling, som wid flere tilfällen äfwen händt och äfwen nu med Doctor Enbom, hwilken sedan dess förordnande til Lexand warit nästan ständigt Kongl. Maij:ts Hof följaktig?

7. Om icke Rosén, då han på lagligt och ordenteligit sätt war Innehafware af ÖfwerHofPredikants beställningen,

bordt i anseende til de i detta mål sig företeende omständigheter enligt Rikets Grundlagar derwid bibehållas?

8. Om Riksens Råd uti en sak af så öm bekaffenhet, som denna, utan att träda Kongl. M:ts Höghet för när, icke kunnat och bordt i underdånighet påminna om Lagarnes innehåll, om en undersåtes rätt?

9. Om Kongl. Maij:t uti detta mål, som rörde en syslas disponerande innom des Hof, i nåder kunde ogilla Pluralitetens i Rådet underdåniga tancka, och ett derefter formerat beslut förkasta, med flere sådane frågor, hwilka jag, utan tilgång til Acta och Protocoller, icke tror mig nu kunna utreda eller fulkomligen uplösa: Och kan således icke eller, då dessa tilgångar fela mig, ingå uti någon widare förklaring öfwer Högl. Secrete Deputationens anmärkning i detta ämne, utan anhåller at Sec. Deput. täcktes derstädes hämta min förklaring, eller de skäl hwarpå jag mine underdåniga tilstyrkande grundat, der Högl. Deputation tagit ämne til anmärkningen. Det enda bör jag härwid hörsamligen utbedja mig, at Sec. Dep. icke täcktes tilräkna mig, såsom ett fel emot Kongl. Maij:ts höghet och Kongl. rättigheter, att jag efter bästa wett och samwete med fullkomligaste wördnad för Konungen, med oinskränkt lydnad för lagen, och med oförändrad nit för Friheten, sökt bewaka en undersåtes rätt, hwilkas gemensamma wäl, trygg- och säkerhet är Konungens högsta ära och yppersta föremål. Myrö den 4 December 1769.

P. Kalling.

e.

Hörsamt Memorial.

Wid afgifwande af den förklaring Ricksens Högl. Ständers Secrete Deputation af mig behagat fordra, rörande min åtgierd til ÖfwerHofPredikantens Magister Roséens der-

öfwer anförde klagan, at han utan tiltal, ransakning eller dom blifwit satt utur dess ÖfwerHofPredikants Embete, Hans Kongl. Maij:t honom i nåder förunnat jemte Kyrckioherde beställningen i Riddareholms Församlingen med dertil hörige annex, lärer jag icke behöfwa mera än at åberopa mig de deröfwer hållne RådsProtocoller, hwilka öfwertygeligen lära witna med hwad granlagenhet jag sökt wårda å ena sidan Hans Kongl. Maij;ts höghet i sin dyra helgd, och å den andra en undersåtares uprättelse til dess laglige rättigheter.

I det förre afseende har jag i underdånighet styrkt dertil, at Hans Maij:t icke måtte rygga dess ÖfwerHofPredikant Magister Rosén gifne nådige löfte om ÖfwerHofPredikants Embetes tilhörige lön och rättigheter, och uppå samma grund har jag ock sedermera, hwad det widtagne Expeditions sättet angår, warit af någon särskild tancka: Men uti det senare afseende har jag icke kunnat wika ifrån den mening, at ÖfwerHofPredikanten Rosén icke emot dess wilja fråntagas måtte et Embete han genom Kongl. Maij:ts nåd fådt behålla, förr än han medelst lagligen befundne fel eller försumelse sig dertil skyldig giordt. Utom denne gräntz wet jag mig icke hafwa gått och således icke kunnat giöra mig skyldig til den tilwitelsen at på något sätt hafwa trädt Hans Kongl. Maij:ts Höghet och Kongl. rättigheter för nära. Mit upsåt at i alla mine Rådslag för sådant taga mig til wara kiänner jag med wisshet; Och wid närmare jemförande af det skick denne sak wid föredragningen haft, med den ömhet mig tilhördt hysa för hwarje undersåtares wälfångne rättigheter, giör jag mig säkert hopp, at äfwen hos Ricksens Högl. Ständers Secrete Deputation för ofwannämde swåra omdöme winna en skälig befrielse. Noor den 5 December 1769.

CARL HERMELIN.

f.

Ödmiukt Memorial.

I föllje af Riksens Högl:a Ständers Secreta Deputations begiäran af den 16 Oct. som mig till handa kom den 30 Nov. bör jag följande hörsammast aflemna.

Hwad den twist angår som sig yppat emellan Öfwer-HofPredikanterne Magister Rosén och Doctor Enebom, rörande Præsidium uti HofConsistorium, och som på de dagar Protocollerne utwisar i RådKammaren förewarit; så har jag ingen ting ytterligare derwid att anföra, än hwad ofwan nämda Minnes Böcker inneholla, i anledning hwaraf jag refererar mig på de skiähl och omständigheter der äro anförde. Biörksund den 1 Dec: 1769.

G. Gyllenstierna.

g.

Hörsamste Förklaring.

Uti anmärkningen, som Riksens Högl. Ständers Secreta Deputation af den 16 October sistl. til min förklaring afgifwit, och hwilken jag den 23 hujus erhållit, angående Doctor Roséns bibehållande wid Præsidii förande uti Hof-Consistorio, m. m. förklaras RådKammarens förhållande därwid, *därigenom således mehr än på et sätt Hans Kongl: Maij:ts Höghet och Konungsliga rättigheter tyckes wara för nära skiedt.*

Då Riksens Högl. Ständer under den 24 sistl. Maij genom dess tagne beslut redan förklaradt sit misshag öfwer det sätt, som RådKammaren brukadt wid de tilfällen, den samma tiltrodt sig böra Kongl. Maij:t underdånige erhindran giöra, samt wid de utwägar som till wärkställandet af dess tilstyrkande den samma tagit, samt låtit mig med de flere af Rådet redan erfara et för oss i ömmaste måtto

kiänbart utslag, lärer Högl. Deputationen wäl finna at annan förklaring än denna ej kan äga rum. Brogård den 27 November 1769.

C. Funck.

h.

Hörsam Förklaring öfwer Riksens Högloſl. Secreta Deputations den 16 nästl:ne October författade, och den 21 November mig til handa komne anmärkning i anledning af RådsProtocollerne uti inrikes Civilärenderne, angående den emellan ÖfwerHofPredikanterne Magister Roséen och Doctor Enebom upkomne stridighet, enkannerligen om ordförande rättigheten i Kongl. Maij:ts HåfConsistorio.

Den anledning och grund iag haft til mitt underdåniga utlåtande och tilstyrkande i denna sak har warit den på ÖfwerHofPredikanten Roséens OriginalSuplique den 29 Julii 1763 befinteliga påskrift, *Kongl. Maij:t lämnar til denna underdåniga ansökning sitt Nådiga bifall.* När nu Suppliquen innehöll en tydelig underdånig ansökning om Riddarholms Församlingen med Bromma anex jemte dess förut innehafde ÖfwerHofPredikants Syssla, så kunde iag intet annat begripa, än at ÖfwerHofPredikants Embetet war Rosén tillåtit och medgifwit at behålla jemte Riddarholms Pastorat.

Den skillnad som finnes emellan bem:te påskrift å OriginalSuppliquen och RådsProtocollet af den 1 Augusti, och den under samma dag expedierade Fullmagten för Roséen på Riddarholms Pastorat, hwarest allenast nämnes om ÖfwerHofPredikants lönen, den han tillika skulle få behålla, ansåg iag deruti förenad, at Kongl. Maij:ts RådCammare ei mera deraf tilhörde, än hwad som den ledige Riddarholms Församlingens förgifwande angick, då det

utom Cabinettet skiedt, och ÖfwerHofPredikantslönens disponerande, såsom på Rikets Stat upförd, och at följackteligen ÖfwerHofPredikantsEmbetet ifrån lönen derigenom icke woro åtskilde, hälst som iag ingenstädes fant den delen af ÖfwerHofPredikanten Roséns ansökning, at jemte Riddarholms Församlingen få behålla sin förut innehafde ÖfwerHofPredikants Syssla, hafwa blifwit honom afslagen, icke eller, mig witterliget, något prejudicat lärer finnas hwarken uti det andelige eller wärdslige ståndet, at någon som blifwit befordrad eller flyttad ifrån ett Embete till ett annat, hwarwid lön warit, fåt behålla sin förra lön, utan at det förut innehafde Åmbetet äfwen tillika åtföljgt. Det är en uti Rikets Oeconomiske Lagar grundad oförnekelig sanning, at ingen lön kan tagas ifrån ett ämbete och tilläggas ett annat, mindre Personer, utan så är at lön på ett eller annat sätt gåt ifrån något Embete, såsom til exempel, då Företrädaren fåt afsked med hela lönens behållande i sin öfrige lifstid, då följer gemenligen, at efterträdaren äfwen fåt behålla sin förra lön, til des den Åmbetet tilhörande lönen, hwartil han blifwit befordrad, blifwer ledig, och då införes äfwen sådant uttryckeligen i den befordrades Fullmagt, men enär i wärdsliga Ståndet en befordrad måste tjena til årets slut eller ock i 6 månader med sin förra lön, eller ock i Andeliga Ståndet til des den afgångnes Enkas eller Barns nådår, enkla eller dubla, lupit til ända, införes sådant aldrig i den befordrades Fullmagt, emedan det följer ,af sig sielf, enliget allmänna derå utgifne Förordningar til wederbörandes efterrättelse.

Enär således, efter min öfwertygelse, lönen intet kunnat tagas ifrån ÖfwerHofPredikantsEmbetet och tilläggas Riddarholms Pastorat, hwarwid war lön, icke heller Roséen personligen tilldelas, men likwäl i Roséens ärhållne Fullmagt på Riddarholms Pastorat war infört, at han tillika skulle få behålla ÖfwerHofPredikants lönen, så trodde

iag mig hwarken kunna anse det Peterssons Enka förunte dubla nådåret såsom orsaken dertil, hälst derom intet ord i Protocollet fants nemt, ei eller twifla derom, at Roséen tillika och jemte Riddarholms Pastorat fåt behålla ÖfwerHofPredikants Embetet. Deruti blef iag än mera styrkt deraf, at Kongl. Maij:t uti Bref til Öfwerste Marskalken den 26 April 1766, uppå Roséens underdåniga anhållan, i nåder samtyckt, ei allenast at han skulle få afstå sin ÖfwerHofPredikants lön til 2:ne lönlösa HofPräster, utan ock at Roséen skulle få behålla arfwodet för Præsidium i HofConsistorio, emedan då ei återstod mera än 4 dagar til den tid, då dubla nådåret för Doctor Peterssons Enka gick til ända, och ÖfwerHofPredikantsEmbetet med lönen i annor händelse hade blifwit ledig; och at, lika så oskiljacktigt som arfwodet är ifrån Præsidium i HofConsistorio, äfwen så oskiljacktigt ansåg iag Præsidium wara ifrån ÖfwerHofPredikants Embetet, såsom dermed i allmänna grundförfattningarne förenat.

At det i förbemelte Kongl. Maij:ts Bref til Öfwerste Marskalken giorde Nådige förbehåll, at den af Roséen afstådde ÖfwerHofPredikants lönen, i händelse af timad ändring med Præsidio i HofConsistorio, skulle åter indragas, syftade på någon ändring uti hwad Kongl. Maij:t så wähl i samma nådiga skrifwelse, som förut i Nåder tilsagt Roséen, det kunde i min tanka intet få rum, i anseende til ofwananförde grunder och derpå bygd öfwertygelse, at ehuru 20 § i Regeringsformen undantager Kongl. Maij:ts HofStat och HofBetjente ifrån Rådssaker, iag likwäl war förwissad derom, at Kongl. Maij:t icke wille skilja någon ifrån sitt Embete eller tjenst utom dess begäran, eller lagligen pröfwade skäl och orsaker, utan slöt iag af förbemälte Nådiga förbehåll, at Kongl. Maij:t dermed wille förebygga, at den afstådde lönen icke måtte blifwa en ständig lön til delning för lönlösa HofPräster, och at sedan Roséens i

Nåder ärhållne rättighet dertil uphört, måtte ÖfwerHof-Predikants Embetet tilfalla.

Härtil kommer ännu, at sedan nådåret för afledne Doctor Petterssons Enka den 1 Maji 1766 uphört, har Roseen förblifwit wid ÖfwerHofPredikants Embetets förwaltande och Præsidium i HofConsistorio til den 12 Maji 1767, hwaraf anledning gafs at tro, det hwarken det ena eller det andra egenteligen hade afseende på det Doctor Petterssons Enka förlänte nådåret.

At iag den 29 Julii i underdånighet tilstyrkt, det HofConsistorii Ledamöter skulle ärkänna Roséen för Consistorii rätta Præses, war en naturlig följd af det föregående, och allenast en rättelse af hwad som ansågs Roséen rätteligen tilhöra, men ingalunda en befattning med någon HofSyslas tilsättjande, emedan, efter mitt begrep, Præsidium i HofConsistorio intet är någon särskilt tjenst för sig, mindre någon HofSyssla, utan en ÖfwerHofPredikants Embetet widhängande publique Rikets förrättning; men om iag mig härutinnan misstagit, som af anmärkningen synes redan wara af Deputationen pröfwat och funnit, så lärer likwäl af hwad anfördt är benägit finnas, at omständigheterne och förloppet af saken gifwit mig dertil all anledning.

ÖfwerHofPredikanten Roséens utlåtelser uti dess underdåniga klagoskrift, at Kongl. Maij:ts för ÖfwerHofPredikanten Doctor Enebom utfärdade Fullmagt kunde blifwa ett minnesmärke till hans wanheder, måste iag bekänna at iag då ei blef warse, och således icke heller derwid kunde fästa min upmärksamhet. Ankommandes för öfriget på dess förklaring hwad hans mening warit med denna utlåtelse, och hwarpå han dermed pekat.

Om iag i denna sak på något sätt trädt Kongl. Maij:ts Höghet och Kongl. Rättigheter förnära, skulle det blifwa mig en frätande förebråelse i alla mina lifsdagar; men ett godt samwete bär mig derföre en glad befrielse.

För öfriget åberopar iag mig mina skrifteligen til protocollet i Kongl. Maij:ts RådCammare den 10 och 30 April yttrade tankar och underdåniga tilstyrkande. Stockholm den 2 December 1769.

JEAN VON WALLWIJK.

17.

År 1770 den 28 Martii hölts Consistorium, då Herrar HåfPredikanterne Doctor Wrangel, Fant, Svedelius, Öller, Thenstedt och Hydrén samt RegementsPastorn wid Kongl. LifGardet och Artillerie Regementerne Herr Hedstedt, Brandelius, Malmenius och Collin woro närwarande. Herr RegementsPastorn Ludén war siuk.

— — — — — — — — — — — —

Herr HofPredikanten Fant öfwerlämnade en ifrån Hans Excellence Herr RiksRådet, Grefwen, Öfwerste Marschalken samt Riddaren och Commendeuren Nils Bielke til Consistorium aflåten skrifwelse af den 24 Martii innewarande år, hwaruti Högbemälte Herre tilkänna gifwer, at sedan Riksens Högloftl. Ständer wid nästledne Riksdag förehaft och afgiort den emellan ÖfwerHofPredikanterne Herr Doctor Gustaf Enebom och Gabriel Rosén upkomna stridighet om rättigheten til ordförandet i Kongl. Håf Consistorio, och Riksens Ständer under den 30 Januarii sistledne til Kongl. Maij:t deras underdåniga utlåtande derom afgifwit, så har Hans Kongl. Maij:t uti Nådig skrifwelse af den 2 Mars täks af förenämde underdåniga utlåtande lämna Hans Excellence Nådig del med Nådigste befallning, at uti hwad på Hans Excellence ankommer, om wärkställighet deraf försorg draga; Til följe af hwilken Nådigste befallning Hans Excellence, jämte en afskrifts meddelande af förenämde

Riksens Ständers underdåniga skrifwelse, Kongl. HofConsistorio wid handen gifwa bordt, at Herr ÖfwerHåfPredikanten Rosén nu mera kommer at skiljas wid rättigheten at wara ordförande i Kongl. HåfConsistorio, hwilken han icke allenast på orätta grunder och sielftagne anledningar hittils welat sig tillwälla, utan ock på et en undersåte och Prästman owärdigt sätt sökt bibehålla, hwarföre han ock å wederbörlig ort kommer at nu få en alfwarsam föreställning, kommandes Præsidium hädanefter at förrättas af Kongl. ÖfwerHåf- och OrdensPredikanten samt Prosten och Kyrkoherden Herr Doctor Gustaf Enebom och det til följe af Högstbemälte Kongl. Maij:ts Nådigste befallning samt i stöd af den för honom på ÖfwerHåfPredikants Åmbetet utfärdade Fullmagt.

Häruppå uplästes äfwen den afskrift af Riksens Ständers underdåniga utlåtande til Hans Kongl. Maij:t, som Hans Excellence Herr Grefwen och ÖfwersteMarschalken til Consistorium täkts öfwersända, hwilken tillika med Hans Excellences bref lades ad acta bland Consistorii handlingar.

Hwarefter och sedan Herr RegementsPastorn Malmenius allenast påmint, hwarmed Herr RegementsPastorn Collin äfwen instämde, huru han gerna hade önskat, det Kongl. Maij:t i dess egit höga Namn hade wid detta tillfälle behagat tilskrifwa Consistorium, samt om åfwannämde ändring med ordförandet och ÖfwerHåfPredikants embetet allernådigst underrättadt göra, på det ingen måtte af dessa orden i Hans Excellences Herr Grefwen och Öfwerste Marschalkens bref, *uti hwad på mig ankommer, om wärkställigheten deraf försorg draga,* leda den slutsatts, at Consistorium, som står i lika Prædicament och wärdighet med andra Consistorier i Riket, wore dependent eller lydde under någon annan än Kongl. Maij:t sielf, så inkom Herr ÖfwerHåf- och OrdensPredikanten samt Kyrkoherden och Probsten Doctor Enebom och sitt rum såsom ordförande i Consistorio intog, hwarpå och sedan bemälte Herr Öfwer-

HofPredikant upläst et bref ifrån Hans Excellence Herr Grefwen och Öfwerste Marschalken, ställt til honom sielf, i hwilket Hans Excellence äfwen lämnar Herr ÖfwerHof-Predikanten del både om ÖfwerHåfPredikanten Roséns entledigande, som om Hans Maij:ts Nådiga wilja, at Herr ÖfwerHåfPredikanten och Doctorn måtte ordförandet i Consistorio åter tilträda, samt Herr ÖfwerHofPredikanten tillika wid handen gifwit, at Expeditionen om hans insättande i Consistorio afgått ifrån Hans Kongl. Maij:t i sittande Råd til Hans Excellence Herr Grefwen och Öfwerste Marschalken, så utbad sig Herr ÖfwerHåfPredikanten och Præses, at wid de rådplägningar, som i Consistorio kunna förekomma, få fägna sig af samma wänskap, kärlek och förtroende, hwarmed han altid tilförene af samtlige Herrar Ledamöterne och sina medbröder blifwit bemött, hwaremot de tilbakas önskade Herr ÖfwerHåfPredikanten lycka, samt förbehöllo sig dess wänliga bewågenhet.

— — — — — — — — — — — —



III.

Bidrag till konung Gustaf III:s historia.

(Fortsättning från 3:dje delen.)

Bref från kanslipresidenten grefve Ulrik Scheffer till svenske ambassadören i Paris grefve Gustaf Filip Creutz, September—December 1772.

(Efter originalkoncepterna i Riksarkivet.)

1.

Ekholmsund d. 17 Septemb: 1772.

Som Franska Ambassadeuren grefwe de Vergennes nu afsänder en benämd de Lisle till sitt Hof såsom enspennare, så nyttiar jag det tilfället för at mera omständeligen meddela N. N. underrättelse om tillståndet här hemma, om Kgl. Maij:ts afsickter, lempade till de omständigheter i hwilcka Kongl. M:t sig nu befinner, samt en närmare detail om den utwärtes belägenheten, på det N. N. om altsamman underrättad, måtte med så mycket större insikt och drift kunna nyttia Franska Hofwets beredwillighet och wänskap för wår store och oförliknelige Konung, samt således lencka sakerne till det skick som med dess eget och dess rikes samt den allmenna Europas ställning synes wara öfwerens stämmande. Hwad det första beträffar, neml. tillståndet här hemma, så lärer N. N. af det som honom redan tillhanda kommit, hafwa funnit, at aldrig nogon lyckeligare, nogon mera förståndigt anlagd Revolution förelupit, än den som af Hans Kgl. M:t wid detta tillfälle blifwit utförd. Icke en enda droppe blod har blifwit utguten, ingen medborgare skadad till lif eller lem. Kgl. M:t, som kunde taga alt, har dock åtnögt sig med en sådan myndighet som sätter honom i stånd at styra sitt rike och att frälsa detsamma ifrån alla de olyckor, som inwärtes twedräckt och

utwärtes intryck nu woro på wägen at draga oss öfwer hufwudet. Den rätta friheten är worden återstäld, neml. säkerhet för lif, ähra och wälfången egendom, sielfswåldet allena har blifwit kufwat och bannlyst. Deraf kan N. N. nogsamt dömma at alla de som upriktigt älska sin Konung och sitt fosterland med aldragladaste hiertan och innerligaste wälsignelser emottagit denna stora förändring, de hafwa nu upfattat nytt lif, nytt mod och ny åhuga at med alla krafter befästa det stora wärk som lender till wår Konungs odödeliga ähra, och till rikets sanskyldiga bästa. Det skulle och synas på den stora förändring som på allas sinnen, så i hufwudstaden, som i landsorterne sig wisat, lika som funnes nu mera icke en enda missnögd med det som sig tilldragit. Sådan borde och belägenheten innom oss wara, derest alla woro förnuftige, från enskilta afsickter skilde och sitt fädernesland allena tillgifne. Men då man betracktar att alla åhregiruge och med regeringslystnad upfylde hafwa förlorat hoppet att utföra sina afsickter, att alla de som warit besoldade af fremmande Mackter, och förnämligast de som i denne nedrige corruptions wägen warit acteurer och distributeurer, förlorat sin födkrok och sin influence, och änteligen at de som drifwit agg och partie afsikter den ene mot den andre, blifwit satte utur stånd att widare giöra sig angelegne, så moste nödwändigt deraf följa att monge i hemlighet äro missnöjde och at monge med widrige ögon anse denna lyckeliga förändring, ehuru de nu af blygsel och af myckenhetens glädierop nedslagne, ej töras wisa hwad de bära i skölden. När nu N. N. till alt detta lägger wåra afwundzmäns och förnämligast Rysslands, Preusens och Engelands bitterhet öfwer det de se Riket på en gång hafwa fullit dem utur händerne, at det arbete de alt sedan år 1720 anwändt för att sätta oss i wanmackt och dependence blifwit på en gång förlorat, och at det gamla Swerige åter under en stor och waksam Konungz anförande och styrsel

kan återkomma till sitt förre anseende, förkofran och styrcka; så dömmer N. N. lätteligen huruledes wår oförliknelige Konung nu behöfwer bruka all försiktighet, ståndacktighet och diup eftertancka, för at befästa sin Regering och bota alla de refwor som sielfswåld och egennyttan infört i denna sargade och sönderslitne Regementskroppen. Detta kan således ej annat än blifwa den första och den angelägnaste af alla Kgl. Maij:ts afsickter: Men för at wärckställa densamma wore angeläget att kunna bijbehålla fred och lugn med alla sina grannar, och at afwända ifrån Riket wärckan af den bitterhet som ofwan:de makter och flere öfwer denna lyckeliga Revolution ofelbart hafwa uppfattat. Hans Kgl. M:ts omtancka har och genast sträckt sig derhän, emedan Hans Kgl. M:t få dagar derefter affärdade egenhändige bref till Ryssland genom sin Cammarherre Baron Taube, samt till Preusen och Dannemarck, i hwilcka han på det kraftigaste försäkrade alla dessa Hof, såsom Konung och som nära släcktinge, om sin upriktige och förtrolige wänskap, med tilläggning det Kgl. M:t af dem förwäntade samma tanckesätt tilbaka, så mycket heldre, som Kgl. M:t nu mera wore i stånd at derföre wisa dem sin beredwillighet och sin erkäntsla. Detta steg har på Danska Hofwet medfört den behagelige wärckan som jag redan under den 15 dennes haft den åhran att gifwa N. N. wid handen. Men ifrån det Petersburgiske är ännu intet swar ankommit, twert om lefwer Kgl. M:t i så mycket större owisshet om Ryska Keiserinnans sanskyldige afsikter, som hwarken enspennare eller bref med ordinarie posten, sedan den första tidningen derstädes kunnat blifwa bekant, ifrån Petersburg inträffat. Och hwad angår Konungen af Preusen, så har Hennes M:t Änckedrottningen under dess wistande i Stralsund undfådt och till Hans Kgl. M:t inberättat den underrättelse, det hade Konungen dess broder, som erhållit första tidningen om det som i Swerige företogs, då han war på resan i Schlesien stadd,

gifwit henne genom en stafette tilkänna, det ifall Revolutionen i Swerige lyckades, kunde Hans Preusiske M:t ej annat än, likmätigt sina med Kejserinnan af Ryssland ägande förbindelser, gripa Hans Kongl. M:t med krig an, ehuru ogerna sådant och emot dess slächtinge och nära anförwant ske skulle. Detta är intil närwarande stund all den underrättelse som ifrån samma Hof inlupit, och af hwilcket alt N. N. lärer finna i hwad bekymmersam omständighet Kgl. M:t i anseende till samma Mackter sig befinna bör. Det är intet allenast emot all billighet och folcksrätt stridande, at dessa twenne Mackter skola taga förbindelser sins emellan, som lenda till uprättande af förmynderskap för den tredie, men effecten i anseende till Pohlen wisar nogsamt at sådant är möjeligit, och denna är den första Reflexion som härwid uprinner. Den andra är i anseende till samma Hofs tanckesät mera smickrande: den nemligen att sedan utgången af denna Revolution blifwit wid begge förenämde Hof bekant, sedan så wäl Keiserinnan af Ryssland som Konungen af Preusen blifwit underrättade det Hans Kgl. M:t antagit en stadgad och ordentelig Regeringsform, at samtelige Riksens Ständer densamma beswurit, at alla Rikets inbyggare derefter å nyo aflagt sin tro- och huldhets Ed samt at Ständernes derpå nyligen följde skilsmässa betagit samma Hof all möjelighet at igenom fortsättiandet af hemliga stämplingar och tör hända till upäggande af medhållare kunna upwäcka oro och buller innom Riket; så, säger jag, smickrar Kgl. M:t sig med det hopp, det torde begge desse Hof närmare besinna sig och föra sig till eftertancka, det Swerige ej är så lätt at angripa, då det är styrt af en förståndig och tapper Konung, och under ett hufwud, som då det regeras af enskylte afsikter och deras egne uppenbare tillhängare, samt i följe deraf låta Kgl. M:t för det närwarande niuta det fredslugn som Kgl. M:t framför alt önskar och åstundar. Denna tancke tyckes äfwen bestyrckas derigenom

at samme Hof nu äro syslosatte med utförandet af ett stort wärck, relatift till Porten och Pohlen, och at försiktigheten tyckes råda dem at ej upwäcka nya fiender, som torde blifwa farligare än de förmoda och som kunde försättia hela Europas ställning i annat skick än det hwaruti den sig nu befinner. Dock hwilckendera af dessa omdömmen som igenom en mera upklarnad Conjunctur kan winna styrcka och bijfall, är dock den tystlåtenhet, som ännu å desse Hofs sidor i akt tages, ej annorlunda at anse än som en följd af den Concert som de sins emellan äro i begrep att taga, och ehwad swar de och afgifwande warda, föreställer Kgl. M:t sig, det lära de blifwa likformiga och med hwarannan aldeles instämmande.

Uti en sådan owisshet och då Kgl. M:t bör på alla händelser wara beredd, fordrar försicktigheten det N. N. går med den Kgl. Franska Ministeren öfwer hela denna belägenhet i den närmaste och förtroligaste öfwerläggning. Hans Kongl. Franska Maij:tt är den Monarque, på hwars wänskap och tanckesätt Kgl. M:t förnämligast räknar, och Hertigen af Aiguillon har redan wisat så mycken tillgifwenhet och wyrdnad för Hans Kgl. M:ts höga person, att Hans Kgl. M:t äfwen sätter till honom sitt oinskränckta förtroende. Hans Kgl. M:ts afsikt är, såsom jag redan haft den åhran at wid handen gifwa, att lefwa i fred och godt förstånd med sina grannar, och at endast för det närwarande sättia ordning och skick i alla de delar som höra till dess Rikes styrsel. Men skulle Kgl. M:t blifwa orättmätigt angrepen, skulle dess grannar wilja utföra sin owilja i anseende till de författningar som af Rikets sielfständighet äro endast beroende, så är Kgl. M:t resolverad at anwända alla de krafter som Gud och naturen gifwit honom, för att förswara sig och sitt rike och at wåga samma lif emot Rikets fiender, som han ej lengesedan wågade för at utestänga deras inhemska stämplingar och sielfswåldets tygelfria lopp. På dessa grunder kan N. N. inrätta hela

sin öfwerläggning med den Kgl. Franska Ministeren. Kgl. M:t hoppas att ett så modererat men derjemte så oryggeligen fattat tanckesätt skall winna bifall wid ett så ädelmodigt och trofast Hof som det Franska: Men det torde nogot närmare ankomma på den ordning och den marche man i det närwarande borde gifwa åt sakerne, och jag bekänner gerna att ställningen i Europa samt flere Hofs afsickter nu äro så inwecklade at det faller mig swårt före, öfwer detta ämne at afgifwa till N. N. nogre tillförlåtelige instructioner, utan nödgas jag endast supositionswis tillwäga gå och lemna tillämpningen deraf på N. N:s mogna insikt och Frankrikes egen beredwillighet, som säkerligen lärer widtaga de efter omständigheterne sig bäst passande medel och utwägar. Man torde 1:o kunna supponera, at Kejserinnan af Ryssland, såsom ännu sysslosatt med kriget emot Turcken, hade öfwerlemnat eller torde wilja till Konungen af Preussens åtgärd öfwerlemna utförandet af det påtänckte förmynderskap för Swerige, och i den händelse nödgas jag bekänna, at det blifwer för Kgl. M:t swårt om icke aldeles omöjeligit at förswara Pommern emot en så talrik Armée som den Hans Kgl. Preusiske M:t kan nu genast derstädes anwända. Om derföre nogon wederwilja från samma Hof ytterligare förspörjas skulle, blifwer det af högsta wikt at Franckrike till förebyggande af et wärckeligit utbrott wille anwända sin influence hos alla de Mackter som kunna nogot wärcka på Hans Kgl. Preussiske Maij:ts tanckesätt. Ibland dem torde det Stor-Britanniske wara ett, och hwarest jag har anledning at tro det Franckrike kan äga nogot wärckeligt insteg. Det torde af sig sielf följa, at om Frankrikes och Engelandz gemensamma interesse ännu fordrar at bijbehålla lugnet i Europa, det bör det sistnämde, heldre än at fortsättia nogra anläggningar innom oss, i gemenskap med Ryssland och Preusen, på sätt som hitintill skedt, heldre gemensamt concourrera till förekommande af krigzlågans uptändande i Norden,

som sedan lätteligen skulle utbreda sig till de öfrige delar af Europa. Wore det Wienske Hofwet i samma termer med Franckrike som det för nogre år sedan warit, så kunde samma Hofs influence framför alla andra nyttias för at hålla Konungen af Preusen från nogot fiendteligit företagande: Men i hwad termer de och wara måge, så synes Kejserlige Wienske Hofwets interesse ej medgifwa att Konungen af Preusen ännu mera utwidgar sig i Öster-Siön, åtminstone på Sweriges bekostnad, som derigenom utestänges från Tyska Riket och från alt deltagande i de Tyska rikssakerne, och i följe deraf bör man hoppas att Franckrikes föreställningar wid Wienske Hofwet skola äga en önskelig wärckan, ehwad aftal ock kunna wara tagne emellan Kejsaren och Konungen af Preusen personligen i anseende till de Pohlske sakerne. Hwad intryck Franckrike kan äga på Konungen af Preusen directe äger jag mig ej bekant. Men det lärer Hertigen af Aiguillon sielf bäst kunna afse samt derefter afpassa dess demarcher hos förenämde Hof. Med ett ord, derest Hans Kongl. Preusiske Maij:tt. ej i första ögnablecket tager dess beslut och faller in i Pomern, såsom dess skrifwelse till Hennes M:t Änckedrottningen tyckes innebära: så bör man föreställa sig att Hans Kgl. Franska Maij:ts bijträde och bearbetande i en gemensam afsikt med Hans Kongl. M:t skola kunna blifwa wärckande, och Kgl. M:t ifrån anfall och ofredande ifrån den sidan befriad. Men will man för det andra supponera at både Ryssland, Preusen och törhända äfwen Dannemark, oaktadt dess wänliga yttrande, formerat eller än ytterligare warda formerande den plan at gripa Swerige an i tancka at återföra det gamla Regeringssättet och den derwid lådande wanmakt, då warda föreställningar mindre wärckande, och då moste man, ehuru ogerna, wara beredd på medel och utwägar att styra wåld med wåld, och i en så wådelig belägenhet hoppas och tillförser sig Kgl. M:t till Hans Franska Maij:ts wänskap och

ömhet för jemwiktens bijbehållande i Europa, det lärer Hans Kgl. Franska M:t ej öfwergifwa wår Konung och lemna honom allena i den fara som med en så swår och wådelig belägenhet är förknippad. Då blifwer angeläget at Franckrike exciterar Ottomanniska Porten till krigets fortsättiande med alla krafter emot Ryssland; at Kejserinnan Drottningens egne tillika med dess Ministers Furst Kaunitz goda dispositioner nyttias för at afwända Wienske Hofwet ifrån den förbindelse, i hwilcken det nu synes wara stadt med Konungen af Preusen, och heldre omfamna dess sanskyldiga interesse, som är att förekomma Konungen af Preusens alt för stora tillwäxt och förkofran; då kunde de Pohlska Confederationerne uplifwas, och innom Tyska Riket fiender från flere ställen upwäckas emot de Mackter som endast rådfråga sin åhrelystnad och som endast söka att underkufwa sina grannar, den ene efter den andra, och at sluteligen skrifwa hela Europa lag före, och jag wågar mig at säga, det i en sådan belägenhet Hans Kongl. Franska M:t sielf ej torde kunna med stilla sittande och blotta åskådandet afbida utgången af Europas förestående öde.

Hans Kongl. M:t önskar af innersta hierta och hoppas ännu, det skola sakerne ej blifwa brackte till denna extremitet och at Sweriges afwundzmän och grannar torde sielfwe besinna sig och ej företaga dess oroande för en innom Riket tagen författning, i hwilcken ingen fremmande Mackt äger sig at blanda. Men Kgl. M:t anser för angeläget at förese alla möjeliga händelser, och at N. N. till den ändan ingår med Franska Ministeren i alla de öfwerläggningar och föreslår de medel som kunna först afböja krigzlågan, derest sådant är möjeligit, eller och tillskynda Kgl. M:t i widrig händelse alt det bijträde och understöd som af ett så wänskapsfult och i sitt egit interesse så uplyst Hof som det Franska wärckeligen är. Af N. N:s tilgifwenhet för Hans Kgl. M:t, af dess kärlek för fäderneslandet, och af dess nijt och insikt wäntar Kgl. M:t sig all

den. tienst och activité i förewarande omständighet, som af en så förfaren Ministre förwäntas bör. Det blifwer derjemte angeläget at N. N. giör dess depecher så detaillerade och aflägger så fullständiga berättelser om dess samtal med Ministeren och samma Hofs dispositioner, at Kgl. M:t måtte med full tilförsikt kunna weta hwad han i alla förefallande omständigheter kan äga at räkna på.

Med fullkommeligaste tilgifwenhet etc.

Apostille.

Sedan jag författat min hosgående depeche, har Hans Kgl. M:t undfådt ett bref från Enckedrottningen dess Fru Moder, daterat Laholm, hwarest en ifrån Pommern affärdad Estafette anträffat Hennes M:t. Igenom detta bref gifwer Hennes Maij:tt wid handen, det Konungen, dess broder, genom en senare skrifwelse skall förklara sig wilja wara nögd med den skedde Revolution, derest Hans Kgl. M:t wille antaga 1720 års Regeringsform, föreslåendes derjemte, att Hans Kgl. M:t skulle sända nogon till Berlin för att ytterligare handla om detta ämne. Nu ehuru ingendera af dessa propositioner låter sig giöra, den förre derföre at den redan antagne Regeringzformen blifwit af Riksens Ständer och hela Riket beswuren, hwarefter Riksens Ständer och blifwit åtskilde, och den senare derföre at en sådan sak som denna ej är susceptible af underhandling med nogon fremmande Makt, och aldraminst dem som wilja blanda sig i wåra hemsaker; så synes dock deraf kunna slutas at Hans Kgl. Preusiske Maij:t, närmare underrättad om tillståndet här hemma, börjar at upfatta ett lindrigare tanckesätt, hwaröfwer Hans Kgl. M:t äfwen fäller det omdömme, det torde högbemälte Herre, så snart alla omständigheter blifwa honom bekante, aldeles afwika ifrån dess först fattade hastiga beslut. Icke dess mindre, och som högbemälte Herres eget swar till Kgl. M:t ej ännu

ankommit, Envojen Zögen ej heller det ringaste öfwer detta ämne i sina depecher sig yttrar, och man ifrån Ryssland äfwenledes saknar all underrättelse, oacktadt en finsk post äfwen i dag ankommit; så acktar Kgl. M:t altid nödigt at N. N. likmätigt de honom meddelade instructioner fortsätter öfwerläggningen med Franska Hofwet och så bereder dess beredwillighet för Kgl. M:t, at han wid alla förekommande tillfällen kan uti Hans Kgl. Franska M:t finna det bijträde, som af dess personliga wänskap för Kgl. M:t och dess ömhet för Sweriges Rike wäntas bör. Härwid får jag dock erhindra, det de underrättelser som ifrån Konungen af Preusen igenom Hennes M:t Enckedrottningen ankommit, och som jag i förtroende meddelat N. N., ej äro af den natur at af dem nogot bruk giöras kan, annat än at i lika förtroende lemna Franska Ministeren deraf del, emedan alt annat tilkännagifwande deraf skulle antingen tiena till att förråda hemligheten af en brefwäxling som emellan dessa höga personer underhålles, eller och att engagera Hans Kgl. Preusiska M:t lengre än han törhända sielf wille, och begge dessa olägenheter böra med lika sorgfällighet undwikas. Denna reflexion, såsom högst wiktig, behagade N. N. äfwen giöra för Hertigen af Aiguillon, som twifwelsutan lärer finna den äfwen så angelägen at i ackt taga.

Ut in litteris.

2.

Apostille af den 18 September 1772.

Begge N. N:s Apostiller af d. 28 sistl. Aug. till min företrädare Cancelliepresidenten Baron Düben äro riktigt ankomne, och finner jag deraf, att den af honom föreslagne Renouvellement af Alliancetractaten med Ryssland ej före-

kommit Franska Hofwet såsom obehagelig, likasom det sätt hwarmed han framstält densamma warit derstädes så angenämt at N. N. hoppades det i anseende dertill intet hinder eller upskof i Subsidiernes utbetalande ske skulle. Jag får således nu till uplysning öfwer hela denna negociation den åhran at gifwa N. N. wid handen, det ehuru jag sökt giöra mig underrättad derom, har jag dock ej kunnat erfara det nogre witterlige ouverturer om samma tractatz förnyande blifwit ifrån Petersburgiska Hofwet giorda alt sedan för tu år sedan, då jag hade tilfälle at declinera densamma uti ett samtal med Kejserlige Ryske Envojen Grefwe Osterman, utan har det nyligen tilländalupna Secreta Utskottet anmodat Cancelliepresidenten Baron Düben, på sätt som skedt är, at uplifwa och börja denna negociation. Men som sakerne nu aldeles förändrat skick och ställning, så lärer N. N. nogsamt kunna finna at så länge inga formeliga propositioner ifrån Ryska Hofwet warda giorde, lärer hela detta project lemnas i det oåtgiorda skick i hwilcket det sig befinner. Kgl. M:t lärer fast heldre, så wida sådant utan at åstadkomma uppenbart brouillerie med samma Hof ske kan, för monga wiktiga skäl och orsaker skull söka att undwika en förbindelse hwaraf Kgl. M:t ej afser nyttan och som endast skulle tiena at giöra Kgl. M:ts afsikter både wid Porten och annorstädes misstänckte. Häraf bör jag och förmoda at den beredwillighet N. N. hos Franckrike funnit at utbetala Subsidierne, och hwilcket med samma Hofs ädelmod och ordhållighet är öfwerensstämmande, lärer nu mera winna en så mycket skyndesammare wärckställighet, som Rikets behof och den belägenhet, hwarutinnan Kgl. M:t sig befinner, ofelbart lära wärcka på Hans Kgl. Franska Maij:ts och dess Ministeres tanckesätt.

Med en resande har jag haft den åhran at tilskrifwa N. N. en widlyftig depeche, hwarom jag härmedelst welat hafwa den åhran at prævenera N. N. Jag har ej kunnat

annat än fästa min upmärksamhet derwid at Hr Durand begifwit sig från Wien till det Petersburgiska Hofwet, i samma tid då grefwe Lacy med största skyndsamhet anträdt resan för at antaga Spanska beskickningen derstädes. Om afsikten dermed hoppas jag at N. N. med det första lärer kunna gifwa Kgl. M:t nogon tilförlåtelig underrättelse.

3.

Ekholmsund den 22 September 1772.

Apostille.

Med en i Söndags natt från Petersburg ankommen courrier har man här erhållit tidning från Envoyén Baron Ribbing. Bemälte Envoyé berättar uti bref af den 8:de innewarande, att Cammarherren Baron Taube, som K. M. den 21 sidstl. till Ryske Hofwet affärdat, war dit anländ samt skulle dagen efter hafwa dess Audience hos Ryska Kejsarinnan, för att aflemna det egenhändiga bref från Kongl. Maj:t, hwaraf han war bärare. Man är således nu i stundelig wäntan af det swar som Kejsarinnan afgifwandes warder; och N. N. lär lätteligen föreställa sig, att man det med någon otålighet afwaktar, hälst man ännu icke med någon säkerhet kan förese af hwad innehåll det egenteligen månde blifwa.

Å ena sidan gifwer Baron Ribbing wid handen, att Ryske Hofwet på första tidningen om hwad sig här i Riket tilldragit, låtit företaga åtskilliga krigs tillrustningar; börjat armera 30 Galerer, och gifwit befallning att alla i Cronstadt befintlige Örlogs-Skepp, hwars antal dock skall wara nog ringa, med all skyndsamhet skulle utrustas. Å andra sidan åter har Grefwe Panin förklarat åt Baron Ribbing, att desse mått widtogos endast till eget förswar,

i anseende till någon wid Ryske Hofwet uppfattad fruktan, som skulle något anfall från denna sidan wara att befara. När nu Ryska Kejsarinnan i anseende till detta sednare alldeles bör wara tillfredsstäld af de wänskapsfulla försäkringar, hon uti bemälte Kgl. M:ts skrifwelse ärhållit, så skulle man af henne förwänta det billiga tanckesätt, att hon ej widare hyser några fiendteliga afsigter emot Riket. Det är i denna förmodan och då man icke ser att tillrustningarne kunna så hastigt komma i ordning, samt till att undwika all anledning till ombrage och widare pretext från Ryske Hofwet, som Kgl. M:t wid allt detta dock ännu, och till dess swar ankommer, icke skrider till andra författningar än de allmännaste och nödwändigaste samt de som förorsaka minsta uppmärcksamhet; dock att Kongl. M:t ej ur ackt låter det försicktighets mått, som göra Honom på alla händelser så beredd som möjeligt är; hwaribland Kgl. M:t för ganska angeläget anser, det måtte N. N. så begå, att det Hof, der N. N. wistas, uti en så benig belägenhet som denna måtte gifwa Kgl. M:t allt det biträde, som Han af samma Hofs wänskapsfulla böjelse för Kgl. M:t Sig förwäntar.

4.

Ekholmsund le 25 Sept. 1772.

Apostille.

La depeche que Vous avez adressée au Roi en date du 7 du courant, par laquelle Vous lui rendez compte de la maniere dont la nouvelle de la Revolution arrivée ici le 19 du passé a eté reçue tant à la Cour qu'à la Ville, lui a causé une satisfaction des plus vives. S. M. est touchée au delà de toute expression des marques d'amitié

que S. M. très Chretienne a fait eclater pour elle à cette occasion, et elle Vous charge d'en temoigner sa reconnoissence dans les termes les plus vives et les plus expressives. Vous aurez egalement soin, M:r, de faire des remerciments du Roi à M:r le Duc d'Aiguillon sur les services signalés qu'il a rendu à S. M., en adjoutant que le Roi s'interessera toujours au succès d'un ministre qui, en contribuant à Son bonheur et à celui de ses Etats, l'a mis à même de devenir l'allié le plus fidel et le plus util au Roi son maitre. Enfin, M:r le Comte, Vous vivez parmi une nation si aimable et si anciennement liée avec la Suede, que le Roi s'etoit flatté d'avance qu'elle n'apprendroit pas avec indifference un evenement qui le touche de si près, mais S. M. est enchantée d'avoir appris de quelle maniere tout le monde à Paris a reçu cette nouvelle, et elle s'en rapporte bien à Vous, même pour etre persuadée que Vous cultiverez toujours des sentiments que le Roi s'efforcera de son côté de perpetuer et de rendre durables dans l'esprit et la façon de penser de ses peuples.

Grace à la providence, le Regne du Roi paroit entierement affermi et tout le monde icy paroit si enchanté du changement qui vient de se faire, qu'on peut le regarder comme stable et durable pour toujours. Il n'y a que les mouvements de nos voisins qui peuvent troubler la tranquillité du Roi dans ce moment-cy, et c'est aussi à cet objet que le Roi continue à donner toute son attention. M:r de Taube que le Roi a envoyé vers l'imperatrice de Russie n'est point encor de retour, et en attendant l'on continue les armements par terre et par mer que l'on avoit commencé à Petersburg et à Revel dès l'arrivée de la premiere nouvelle que l'on y avoit reçu de ce changement. Le Roi de Prusse tient le même langage en paroissant deplorer la necessité où il se trouve par ses engagements de faire la guerre à son propre sang, et on fait de petits preparatifs dans le Dannemark qui denotent qu'on

n'ose point s'attirer l'indignation du Roi par des demonstrations ouvertes, mais qu'on veut se tenir à poste de faire cause commune avec les autres puissances au cas qu'elles viennent à une rupture. Telle est la position du Roi, et quant à sa conduite, elle est modeste, mais ferme et inebranlable, et en evitant tout ce qui peut donner le moindre ombrage à ses voisins il est resolu de defendre son gouvernement et ses Etats envers qui que cela puisse etre. Il est evident que les cours de Petersburg, de Berlin et de Copenhague sont actuellement occupées à se concerter ensemble, et il est tout aussi evident qu'elles sont outrées de ce que la Suede leurs est echappée et qu'elles ne pourront plus nous tenir dans l'anarchie et la dependence où l'ancien gouvernement nous avoit assujettis. Mais de dire jusqu'où leurs mauvaise humeur pourra les porter, c'est ce qui n'est pas encor possible, du moins paroit il probable que la saison trop avancée ne leurs permettra pas de rien entreprendre cette année, et si cela est, il faudra profiter de cet hiver ou pour detourner l'orage, ou pour s'y opposer avec force au prinstemps prochain, et dans l'un et l'autre de ces cas le Roi compte avec la plus grande confience sur les sentiments de S. M. très Chretienne; son influence et son secours lui sont egalement necessaires. Vous aurez bientot après l'arrivée du Roi en ville des instructions plus detaillées et relatives à l'un et à l'autre de ces evenements. En attendant, tachez de disposer les choses en France de maniere à agir de concert avec le Roi dans l'un et dans l'autre de ces evenements, et si Vous pourriez nous envoyer au plustôt les subsides, Vous feriez très bien, sans cependant avoir l'air de presser la dessus une cour qui certainement est remplie de la meilleure volonté du monde pour le Roi. J'ai l'honneur d'etre etc.

5.

Stockholm d. 2 October 1772.

Jag förmodar att min depeche till N. N., som med en fransysk resande benämd Delisle under den 17 sistl. från Ekholmsund affärdades, redan kommit N. N. tilhanda, och at N. N. deraf inhämtat hurudan belägenheten så här hemma, som i anseende till Rikets grannar sig då befant. Hans Kongl. M:t updrog N. N. i densamma att öfwer denna belägenhet, ehuru den ej ännu war till alla delar upklarnad, gå med Franska Ministeren i den närmaste öfwerläggning, och Kongl. M:t har af N. N:s med Grefwe Vergennes Courir ankomne depecher sedermera förnummit, hwad öm del Hans Kgl. Franska M:t sielf så wäl som Hertigen af Aiguillon tagit i alt det som Kongl. M:t rörer, och att samma Hof, utan at afbida Kongl. M:ts anmodan derom, redan gådt i alla de författningar som första omtanckan af den olägenhet, hwarutinnan Kgl. M:t råka kunde, gifwit detsamma wid handen. Ett så wänskapsfult, ett så ömt bemötande kan ej annat än förbinda Kgl. M:t till den aldra största erkänsla och tacksamhet, och äger N. N. således wid alla tilfällen, så wäl emot Hans Kgl. Franska M:t sielf, som emot Hertigen af Aiguillon at försäkra, det dessa wänskapsprof giort de diupaste intryck i Kgl. M:ts eget hierta, och at högstbemälte Herre lärer uti hela sin lifstid bewara sådant i ett erkänsamt och med all beredwillighet upfylt sinne. Det inwärtes wäsendet, på den fot och i den ordning som det nu inrättat är, och sedan Riksens Ständer äro åtskillde, winner dageligen all den styrcka och den consistence, som af en så wis Konungz regering förwäntas bör, och hoppas jag således at det skall blifwa Hans Kgl. M:ts egen sak att både genom kärlek och lydnad så befästa sin regering, att alla missnöjen efter hand förswinna, at denna söndrade Nation åter warder sammanbrackt under ett hufwud och under en regent, samt at

riket derigenom efter hand winner den styrcka och det anseende som det wärckeligen både bör äga och som det under wår dyre och store Konungz Regering sig förwärfwa lärer. Men till fullbordande af ett så stort wärck fordras nu att Kgl. M:t i början af detta lyckeliga tidehwarf kan bijbehålla fredslugnet med rikets grannar, både till förqwäfwande af det missnöjes frö som ännu kunde ligga fördolt i mångas hiertan, och som wid utbrottet af et fiendteligit anfall torde framlysa, som och till repande af de krafter och den tillwäxt, hwartill förre tiders wanmäcktige och anarchiske Regering hindrat riket att komma. Cammarherren Baron Taube är nu ifrån Petersburg med ett nog frynteligit swar ifrån Hennes M:t Ryske Kejserinnan anländ, men den förlägenhet, i hwilcken hon nu, så i anseende till de Turckiske som andra widt utseende omständigheter, sig befinner, torde snarare än nöjet öfwer det som sig i Swerige tilldragit, hafwa dicterat detsamma, och som Baron Ribbing derjemte berättar at på örlogzskeppens och galairernes i stånd sättiande alt framgent arbetas, Konungen af Preusen jemwäl fortfar i samma tungomåls förande, igenom dess brefwäxling med Hennes M:t Enckedrottningen, som han genast började, så lemnas Kgl. M:t i samma owisshet som förr om desse begge Hofs wärckeliga afsickter, och har man snarare orsak at fruckta det de endast afbida lägligheten för att kunna i deras onda upsåt emot Kgl. M:t utbrista, än at de wärckeligen äro sinnade att låta deras intryck uti Swenska sakerne genom ett fullkommeligit tilfredzställande afstadna och uphöra. Bitterheten hos Konungen af Preusen tyckes äfwen wara större än hos Ryska Kejserinnan, och som denne Konung är siälen och driffiedren till hela den nu warande sammansättning, igenom hwilcken Pohlens demembrement wärckställes; så är lätt at dömma, det Kgl. M:t omöjeligen kan giöra sig trygg och säker ifrån anfall, så å den Preusiska som Ryska, tör och hända ifrån den Danska

sidan. Jag har den åhran at härhos bijfoga de bref så till Hans Kgl. M:t som till Hennes M:t Enckedrottningen, hwilcka i det närwarande ankommit, och af hwilcka N. N. lärer finna nyttigt at endast igenom upläsande lemna Franska Ministeren del, på det den samma med så mycket större insickt måtte kunna dömma om sakernes ställning, emedan N. N. i öfrigit behåller dem hos sig i största hemlighet. Här bredewid följer och en kort analise af den hemlige Article, på hwilcken Konungen af Preusen bygger hela dess förmenta rättighet at opponera sig emot den härstädes förelupne ändring, och af hwilcken Enckedrottningen såsom för egen räkning giort bruk, i afsikt att derigenom öfwertyga Hans Kgl. Preusiske M:t både om obilligheten af samma tractat, såsom och at den till närwarande casu ej är lämpelig. Å Kongl. M:ts sida inlåter man sig på intet sätt i nogon discussion härom, emedan det nogsamt synes som wille Konungen af Preusen draga denna sak till en negociation och i följe deraf till en arbitrage Ryssland och honom emellan, på samma sätt som nu med Konungariket Pohlen förfares. Men Kgl. M:ts oryggelige föresats är at heldre wåga alt än att underkasta sig och Riket ett så odrägeligit öde.

Under alt detta wisar Kgl. M:t det tranquillesta och det moderatesta upförande som nogonsin möjeligit är. Kgl. M:t låter ännu hwarcken samla troupper eller armera skepp och galairer, på det dess owänner ej måga få den minsta anledning att förebära, det Kgl. M:t will på nogot sätt gripa dem an eller störa lugnet i Norden, men de Finska fästningarne warda försedde med starckare garnisoner, med gewär, ammunition och alt det som till deras förswar tienar, och som man har skäl at tro det lärer Ryssland i detta år ej kunna nogot företaga, så blifwer denna winter Kgl. M:t lemnad för at under densamma kunna foga de anstalter som i alla påkommande händelser blifwa oumbärliga. Twenne hufwudobjets präsentera sig och lika som af sig sielfwa,

den ena till at afwärja kriget, den andra at giöra sig dertill på det kraftigaste beredd. Hwad det första beträffar, så håller man före at den wänliga disposition, i hwilcken Franckrike och Engeland sig befinna, och den åtrå som StorBritanniske Hofwet wisar för fredens bijbehållande, kunde af Hans Kgl. Franska M:t nyttias, och Engeland törhända förmås att genom förestälningar hos det Petersburgiske Hofwet hålla detsamma tillbaka och förlänga freden i Norden, af hwilcken fredzlugnet i de öfrige delar i Europa torde blifwa beroende. Hwad åter Konungen af Preusen beträffar, så äger Kgl. M:t en af Franska och Wienska Hofwen år 1757 tagen fullkommelig garantie för dess besittningar i Tyska Riket, hwilcken garantie kunde hos Hennes M:t Kejserinnan Drottningen giöras gällande, och samma Hof förmås att i kraft af en sådan skyldighet anwända hela dess på Konungen af Preusen nu ägande credit, för at dämpa dess bitterhet öfwer det som nu förelupit och afhålla högbemälte Herre ifrån nogot inbrott i Sweriges Tyska besittningar. Jag moste under aldra största tysthets förbehållande gifwa N. N. wid handen, huruledes Hennes M:t Enckedrottningen sedan sin ankomst till Swerige anförtrodt mig, det skola flere förbindelser emellan Keisaren och honom wara tagne, än de som redan gå i wärckställighet. Den senare har så intagit den förres sinne, at han disponerar honom till alt, och så at Keisaren helt och hållit renoncerar till Schlesien och i dess ställe skall omgås med tanckar at förr eller senare giöra sina prætentioner på Lottringen gällande, det wore således i monga afseende och för hela Europa nyttigt, om den ligue som nu subsisterar emellan Wienska, Berlinska och Petersburgiska Hofwen kunde brytas, af hwilcken man ser en så orättrådig partage plan wärkställas, som den, hwilcken nu öfwergår Konungariket Pohlen. Säkert är att desse Mackter, åtminstone den Ryska och Preusiska, ej känna nogon annan politique än den deras convenence dicterar,

och man kan äfwen bestyrcka detta med den tractat, som i anseende till Swerige är afhandlad, och den Konungen af Preusen sielf har nog impudence för at åberopa sig. Detta tillfälle torde således kunna nyttias för att upwäcka Keiserinnan Drottningens egen gloire, som är interesserad i förswarandet af en garantie den hon sielf tagit, och för hwilcken Swerige den tiden med stor bekostnad och manspillan giorde henne alt möjeligit bijträde. Om Kejserinnan Drottningen derigenom kunde upwäckas ifrån den dwala i hwilcken hon nu synes insöfd, om hon återtoge sin influence i Wienske Conseillen, hwilcken hon nu aldeles synes hafwa öfwerlemnat till sin son Kejsaren, och om Franckrike igenom denna Printzessa kunde åstadkomma nogon ändring i den farliga sammansättning som nu hotar Europa, så wore derigenom det nyttigaste ändamål både för Franckrikes egen, dess Allierades och hela Europas säkerhet wunnet.

Alt detta öfwerlemnar Kgl. M:t till Franska Ministerens eget diupa och mogna eftersinnande, sättiandes den fulla tilförsikt till Hans Kgl. Franska M:ts wänskap och öma hiertelag både för Kgl. M:t och Riket, det lärer alla de medel och utwägar warda af samma Hof widtagne, som kunna tiena till stormens afböjande och till rolighetens bijbehållande både innom Norden och i den öfriga delen af Europa.

Men som utgången af alt detta ändå är owiss och endast ankommer på den wärckan som sådanne föreställningar kunna äga på dessa af medgången nu upblåsta Hof, så fordrar omtanckan om Kgl. M:ts eget och dess Rikes bestånd, det Hans Kgl. M:t nyttiar det anderum som ännu lemnas, för at sättia dess armée, dess flotta och alla öfriga förswarsanstalter i det stånd, att Kgl. M:t, som sielf igenom den Högstes bijstånd täncker i en sådan händelse anföra sin armée i Finland, måtte kunna återwinna Swenska Nationens ähra och såmedelst giöra sina fiender ett

mäcktigt afbräck, bijbehålla Rikets sielfständighet och blifwa för sina allierade en nyttig, en mäcktig och en respecterad Konung. Sådant inser nogsamt Hans Kgl. Preusiska M:t för framtiden, sådant uttrycker Printz Hindrich med tydeligare ord än Konungen dess broder sielf, men äfwen detsamma bewisar mer än alt annat angelägenheten deraf at intet ögnableck försummas för att taga alla de mått som till winnande häraf tiena kunna. Det ankommer nu endast på penningar och utwägar att med största skyndsamhet kunna sättia arméen och förswarswärcket i det stånd så at den till nästa wår om så påfordras må kunna agera, och alla Cassor äro tomma, alla tillgångar stoppade. Den gamla administrationens släta hushållning har sådant förorsakat, och sådanne brister botas intet i det första ögnablecket. Det blifwer således af högsta wikt at Hans Kgl. Franska M:ts wänskap äfwen kommer wår nådige Konung i den delen till undsättning och at N. N. wisar angelägenheten deraf att Hans Kgl. M:t nu genast undfår ett extraordinairt understöd af nogra milioner, emedan både flotta, armée och galairer äro i sådant stånd, at de eljest blifwa orörliga och för Kgl. M:ts tienst onyttiga. Jag behöfwer intet nogot tillägga för att upmuntra N. N. at i en sådan belägenhet som denna bruka all nijt och activitet för Kgl. M:ts höga tienst. N. N:s egen tillgifwenhet för wår nådige Konungz person, dess patriotisme för Riket, dess egen åtrå att såsom swensk bijbehålla wår nu återwundne sielfständighet, äro de säkraste borgesmän för alt det Kgl. M:t sig af N. N. förwäntar.

6.

Stockholm den 6 October 1772.

Jag har detta lemnat N. N. sielf att dechiffrera.

Tidningar om delningen af Pohlen och huruledes Hans Kgl. Preusiska M:t satt sig i besittning af de Districter, dem han sig utsedt. Thorn och Dantzig hetas wäl derifrån wara undantagne, men icke des mindre har Hans Kgl. Preusiske M:t till denna senare Stads stora mehn och förfång låtit besättja fahrwattnet och inloppet till Weixeln, samt låtit anhålla alla utgående Fahrtyg och dem antyda det att till Hans Kgl. Preusiska M:t erlägga samma tullafgiffter som de redan wid de wanliga clareringar till Staden erlagt: Detta har föranlåtit Staden Dantzigs Magistrat att så wäl hos Hans Kgl. M:ts Commissarius derstädes, som de öfrige accrediterade Residenter från andra Hof, föreställa den stora förlägenhet hwaruti Staden sig befinner; hwarjemte Magistraten låtit förmähla att Staden ej såge för sig något annat öfrigit än i andra magters intercession, och derföre äfwen anhållit att detta måtte hos deras Hof till det bästa anmälas.

Om det förfarande, hwaröfwer Staden sig nu beswärar, endast rörde densamma, så ehuru det wisserligen är swårt och synes förebåda ännu widsträktare afsigter emot Dantzig, wore likwäl näppeligen att wänta, det andra magter för den orsak enskyldt wille taga sig saken an, under tolamod som nu för tiden finnes råda uti flera Europeiske Hofs Cabineter och som kommer dem att med långt mindre ömtålighet än förr se wissa magter dehla Konungariken samt på andra magters bekostnad utwidga sina gräntzor och ansenligen tilltaga i magt och styrcka. Men då detta som nu händer Dantzig tillika belastar andra Nationers handelsrörelser på denna ort, så torde förmodeligen det enskylta interesset giöra på en del magter större intryck

än alt annat, och derföre har jag på befallning bordt anmoda N. N. att med giörligaste första söka inhämpta huru och på hwad sätt denna saken betraktas af Ministèren på den orten N. N. wistas, om man i anseende dertill kunde wara sinnad att wid Preusiska Hofwet låta giöra nogra föreställningar och i hwad ordasätt de kunde blifwa författade, samt om man skulle falla på den tankan att deröfwer på något sätt med andra Hof sina demarcher concertera?

Det kan ej undfalla handlande Nationer i Europa och i synnerhet dem som drifwa handel med Spannemål på Östersiön och Dantzig, huru swårt det will blifwa att betala dubbla omkostningar och umgälder för alla de wahror som derifrån exporteras, och i sådant afseende är att förmoda det de öfwer denna författning ej lära wara alldeles indifferente.

7.

Stockholm den 9 October 1772.

Apostille.

Jag har i dag med posten från Ryssland undfådt den underrättelse af Baron Ribbing att 6 Regementer Ryska Troupper skola i första hettan af den till Petersburg ankomne tidning om Revolutionen här, erhållit ordres att draga sig från Pohlska gräntzen tillbaka. Samma Troupper skola och wärkeligen wara under Marche. I öfrigit tyckes Baron Ribbing kunna märka, det man wid Ryske hofwet börjar att späda wattn under sitt wijn. Den i Fockzani afbrutna Congress, och den kundskap Ryska hofwet efterhand härifrån erhållit om en allmän undergifwenhet för Kgl. M:t och des wisa Regering torde wara omständigheter som hwar för sig och i et sammanhang till-

hopa lagde torde åstadkomma et sådant tänckesätt. Kgl. M:t, som ingenting högre önskar än att hos sina grannar bibehålla detsamma, har och med ganska mycken nåd emottagit dessa hugneliga underrättelser, men tror icke des mindre des egen säkerhet fordra att så inom sig sjelf som genom sina wänners biträde taga alla de försigtighets mått, som afwundsiuka grannars widrige, fast något dolde tänkesätt kunna af honom kräfwa.

Apostille particuliere.

Uti mina förra depecher har N. N. redan fådt del af Kgl. M:ts nådiga wilja och afsikter i anseende till de flesta ämnen som i N. N:s bref och apostiller så med den senare ordinarie posten, som med Baron Lieven hit ankommit, och således rapporterar jag mig på dem i alla de omständigheter som till förewarande belägenhet nyttias och lempas kunna. Hans Kgl. M:t undfår dageligen så mongfaldiga prof af Hans Kgl. Franska M:ts wänskap och ömhet både för sig och dess rike, at han med full tillförsikt till samma tanckesätt öfwerlemnar ompröfwandet, huruwida de af Kgl. M:t påtänckte och hos Wienske och StorBritanniske Hofwen till giörande demarcher måge kunna med nogon framgång wärckställas, och i hwilcken händelse de, i sammanhang med hwad Hans Kgl. Franska M:t redan giort till befrämjande af en och samma afsikt, torde kunna åstadkomma den önskade wärckan, och Hans Kongl. M:t således i lugn och ro få begynna denna dess nya regering, som igenom ganska få års wisa och kloka förwaltning lärer sättia Kgl. M:t i tillstånd att blifwa för sina allierade den nyttigaste och trognaste bundsförwant i Europa. Sedan mitt sista har wäl ingen ting transpirerat af wåra grannars företagande eller tanckesätt; jag skickade och då N. N. alla de uplysningar till handa, som i den delen kunde tiena till nogorlunda säkra omdömmens stadgande deröfwer. Senare

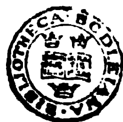
inlupne underrättelser om fredscongressens hastiga upphörande i Fockzani synes och böra åstadkomma den öfwertygelsen, at conjuncturen nu mera blifwit wärckeligen förwandlad. Men antingen densamma förorsakar nogon mera foglighet ifrån Ryska sidan, hwilcken äfwen bör influera på Konungen af Preusen, eller och samma mackter i hemlighet fortfara att sins emellan rådpläga och concertera om hwad mått de framdeles gemensamt tagande warda; så är altid en och samma följd deraf att draga, den nemligen att Kgl. M:t bör nyttia tilfället och råderummet för att sättia sig i det bästa förswars stånd som nogonsin möjeligit är: i den förra händelsen, för att kunna gifwa den wikt både åt sitt egit och Franckrikes företagande, som den nu inwecklade conjuncturen i Europa torde innan kort fordra; och i den senare, för att kunna giöra sina fiender (derest de woro obilliga nog för att utbryta) det största afbräck som nogonsin möjeligit är. Men denne omtancke förer mig tilbaka till ett ämne, hwaröfwer jag uti min depeche af den 2 redan wisat N. N. nödwändigheten att hos den Kgl. Franska Ministeren giöra de kraftigaste och wänligaste föreställningar. Det rörer nogre ifrån Hans Kgl. Franska M:t än ytterligare till erhållande penninge ressourcer, utan hwilcka förswarswärcket här hemma omöjeligen kan bestridas och wärckställas. Hans Kgl. M:t har tilbrackt alla de förflutna dagar sedan sin hemkomst från Ekholmsund att taga kundskap om sitt stats- och financiewärck, och at reglera det på den giörligaste bästa fot, och ehuru ett så widsträkt wärck som detta omöjeligen på så kort tid, som nu förlupit, kunnat bringas i ordning och redighet, har Hans Kgl. M:t dock deraf inhämtat en ny, men lika så obehagelig öfwertygelse, att brister på alla ställen sig yppa, och at tilgångar saknas på de ställen der de bäst skulle behöfwas. Inga nya pålagor kunna af Landet utgiöras, emedan de gamla äro redan högst betungande, aldraminst utan Riksens Ständers sammankallande, och det

wore den farligaste af alla utwägar. Franska subsidierne som med Baron Lieven ankommit, och för hwilcka N. N. aflägger Kgl. M:ts fullkomligaste tacksäjelse, hafwa Ständerne sielfwe räknat på, och således upfört dem i den ordinarie staten. Skulle nu löningar för enskilte personer, eller andre redan faststälte oundwikelige utgifter indragas, så kan N. N. sielf dömma hwad missnöje och tadel deröfwer i allmänheten yppas skulle, och hwad misscredit för Kgl. M:ts första Regementztid sådant af sig föda skulle, är äfwen så lätt at intaga. Det allmänna är sammansatt af enskilta personer, deras nöje eller lastande skola antingen befästa eller undergräfwa en Regering, och jag lämnar till N. N:s egen insikt at deraf giöra tillämpningen. Det måtte nu således wara antingen at Hans Kgl. Franska M:t kunde gratuitement komma Kgl. M:t till hielp och understöd, eller och att sådant wid ett annat tilfälle kunde rescontreras och afdragas, emedan de nu löpande subsidier ej kunna anses annorledes än som afbetalning af en gammal gäld, så blifwer nogot understödz erhållande ifrån Franckrike i närwarande ögnableck en af de angelägnaste giöromål som på N. N:s åtgärd och besörjande nogonsin ankomma kan. Det swider i Kgl. M:ts eget öma och för Hans Kgl. Franska M:t med uprigtigaste wänskap upfylda hierta, att i denna dess bekymmersamma belägenhet finna sig nödsakad at falla Hans Kgl. Franska M:t till last: men derest Kgl. M:t skall kunna blifwa sig och sina bundsförwanter till nytta, så warder detta bemedlande af den aldra största wikt och angelägenhet. Ett annat ämne som uti N. N:s particuliere apostiller omförmäles, och hwarom Grefwe de Vergenes äfwen haft samtal med Hans Kgl. M:t, är det som rörer Allience tractatens förnyande med Kejserinnan af Ryssland, och som Kgl. M:t i anseende till sättet att hantera detsamma håller före med mycken noggranhet böra ske. Den historiska delen af denna underhandlings början och fortsättiande under Baron Dübens

presidentztid har jag redan haft den ähran at gifwa N. N. tillkänna; det war då en blott partie sak, som det rådande partiet wille sättia i wärcket, dock utan at förlora Franska subsidierne, och derutinnan ligger orsakerna hwarföre Secreta Utskottet både började och utan nogra bekanta anledningar ifrån Ryska sidan med så mycken utwärtes menagement för Franckrike dref underhandlingen. De wille förwärfwa sig en merite hos Ryssland och derjemte hålla Franckrike i nog godt sinnelag, för att ej indraga subsidie betalningen. Men hade det sedermera ankommit på nogon tillämpning deraf, antingen till den ena eller den andra i Europa nu rådande sistemen, så torde afsikten med samma Alliencetractat hafwa blifwit lagd i en helt annan dager, och Franckrike torde då först hafwa funnit sig i sin uträkning bedragit. Nu äro sakerne förwandlade. Kgl. M:t sielf är mästare öfwer sina politiska mått och författningar; inga fremmande intryck kunna råda på hans sinne, lika som Kgl. M:t ej äger hwarcken hat eller prædilection för nogon Mackt i Europa. De warda alla ansedda efter det mer eller mindre permanenta interesse, som de med Kgl. M:t och Riket äga kunna, och i följe deraf blifwer frågan, hwad i anseende till samme tractats förnyande kan wara rådeligit, och hurudant upförande derwid hållas skall? hwarwid Kgl. M:ts egen gloire, dess rikes nytta och dess rikes säkerhet altid böra läggas till grund. Jag har redan gifwit N. N. wid handen, att inga propositioner ifrån Ryska sidan blifwit derom giorde, och stora betänckeligheter synas afhålla Kgl. M:t ifrån at å sin sida låta förnya detta steg. Det skulle i närwarande ögnableck röja en swaghet, som Kgl. M:t bör undwika, emedan Ryssland skulle kunna förtyda sådant såsom en förlägenhet å Kgl. M:ts sida. Det skulle kunna föra Kgl. M:t antingen till sådanna afsikter som woro med Rysslandz och dess Allierades fördelar mera än med Kgl. M:ts och Franckrikes öfwerensstämmande, eller och, då han funne sig nödsakad at förkasta den för

at ej afwika ifrån sin egen och sin Allierades sisteme, snarare brouillera Kgl. M:t än rapprochera honom med det Ryska Hofwet; och hwad man med wisshet bör afse, det är att samma propositioner säkerligen skulle nyttias hos Ottomanniska Porten, för att derstädes giöra Rysslands belägenhet i anseende till sina grannar ännu mera lysande och Kgl. M:t derstädes misstänckt, hwarigenom Kgl. M:t törhända kunde förlora det stora förtroende och den wänskap som alt sedan Konung Carl den XII:s tid subsisterat emellan Swerige och Porten, och som Kgl. M:t i alla afseenden håller för ganska angeläget at bijbehålla. Alla dessa och flera betänckeligheter synas således för det närwarande afstyrcka Kgl. M:t ifrån det steget att sielf giöra nogra ouverturer hos Ryska Kejserinnan om alliencetractatens förnyande. Men skulle Ryssland sielf uplifwa sådant och propositionerne komma derifrån, då finge saken ett annat skäl och då bör jag hafwa den åhran at gifwa N. N. wid handen, det Hans Kgl. M:t ej äger nogon eloignement för en sådan tractat, twärt om, han afser både nytta och fördel deraf kunna ledas, allenast den då lämpas till Kgl. M:ts afsikter, men ej till de Mackters som nu utgiöra den förhateliga Liguen i Europa, hwarigenom wåld och orätt emot alla nästgräntzande stater utöfwas, och deröfwer blifwer Kgl. M:t då Mästare, enär underhandlingen och propositionerne komma från Ryska Kejserinnan och wahlet af deras antagande eller förkastande lemnas i Kgl. M:ts skön. Derigenom winnes äfwen den förmån att conjuncturen nogot närmare kunde upklarna, Swerige ej wara bundit, och dess till görande förbindelser i sammanstämning med Franckrike lämpas efter den nu warande Europas allmänna ställning, och så at, om möjeligit wöre, antingen genom den ena eller den andra Maktens afsöndrande bryta den farliga sammansättning som annars kan hota hela Europas säkerhet. Men detta ämne är för widlyftigt för att i dag kunna till hela sin widd omröras, utan förbehåller jag mig, under

mitt wistande på Ekholmsund, dit jag i morgon reser, få derom särskilt gifwa N. N. Kgl. M:ts nådige tanckar och utlåtande tilkänna, då emedlertid försiktigheten synes fordra att ingen ting förhastas och att man ej botar ett ondt med et annat som kunde blifwa ännu wärre.



8.

Ekholmsund le 16 d'Octob. 1772.

Je Vous ai fait part, M:r l'Ambassadeur, dans mes precedentes des sentiments du Roi sur les differents objets qui pourroient l'interesser dans ce moment-cy, et je Vous ai même mis au fait de sa façon de penser relativement au renouvellement du traité d'alliance entre Lui et l'Imperatrice de Russie. Je suis bien persuadé que Vous dirigerez vos insinuations à la Cour où Vous residez, en conformité de ces connoissences.

Je Vous ai promis dans ma dernière de m'etendre un peu d'avantage sur l'article de ce traité relativement à la situation generale des affaires de l'Europe, et vos apostilles particulières du 20 du passé semblent m'y inviter. Mais pour traiter cette matière avec l'etendue qu'elle merite, je crois qu'il est essentiel de reprendre les choses un peu de plus loin et de se rappeller comment et par quels moyens cette Ligue monstrueuse s'est formé, qui menace actuellement la sureté et la tranquillité de l'Europe par les principes de violence et d'iniquité qu'elle vient de deployer par raport au partage de la Pologne.

L'ambition de Catherine l'avoit porté à disposer du throne de la Pologne, et non contente de cette gloire elle vouloit gouverner despotiquement ce royaume. Delà sont venus les mecontentements interieurs, les confederations et

enfin la guerre qui se declara entre le Grand Seigneur et Elle. Tous les succès dont cette guerre etoit suivie en faveur des armes Moscovites enflerent de nouveau la vanité de cette princesse. Il n'etoit question de rien moins que du retablissement de l'Empire Grec, et le Roi de Prusse, qui avoit dejà formé son plan d'agrandissement aux depens de la Pologne, souffloit le feu, animoit l'Imperatrice et la secondoit, quoique par des moyens assez foibles, mais egalement necessaires pour elle, puisqu'elle y trouvoit sa sureté par raport à un voisin si redoutable. La Cour de Vienne n'etoit jusques là que spectatrice tranquille de l'evenement. Mais l'aproche des trouppes Russes dans son voisinage et la conquete de la Vallachie et de la Moldavie lui firent tout craindre, elle sentoit le danger qu'il y avoit à laisser etablir une puissance si formidable si près d'elle, elle forma le projet de l'en eloigner, elle ne vouloit point le faire à force ouverte, il ne restoit que de se procurer de l'influence au moment de la paix, et pour l'obtenir il falloit armer et se faire respecter egalement par les deux parties belligerantes. Jusques là les vues de la Cour de Vienne etoient justes, sages et fondées sur une saine politique. Mais la Cour de Petersburg ne se fioit que mediocrement à celle de Vienne, et le Roi de Prusse, qui craignoit de voir echapper sa proie par uns paix qui auroit retabli la Pologne dans son entier, entretenoit cette mefiance. Il insinua à la Cour de Petersburg que pour qu'elle ne perdit pas tout le fruit d'une guerre onereuse, mais couronnée de succès, il etoit necessaire qu'elle le demanda pour comediateur de la paix, qu'elle pouvoit compter sur la fidelité de son amitié et qu'il auroit ses interets à coeur. Il fut cru et reçu en cette qualité, et dès lors commencerent les negociations entre les Cours de Vienne et de Berlin. Le Roi de Prusse eut des entrevues avec le jeune Empereur, et ce Prince, au lieu de se faire mediateur d'une paix juste et equitable, se laissa captiver par

le language flateur du Roi de Prusse; il consentit à devenir le ravisseur d'une partie de la Pologne, en laissant à S. M. prussienne et à l'Imperatrice de Russie son consentement pour en faire autant. Tout le monde sait que ce plan d'iniquité a tant couté au coeur de l'Imperatrice Reyne elle même, que pour ne pas y donner les mains, elle a mieux aimé s'eloigner petit à petit des affaires, et on sait même qu'il a si fortement repugné à l'Imperatrice de Russie, qu'il n'y a que fort peu de temps qu'elle y a donné les mains, mais les deux mediateurs etoient devenus ses maitres et il a bien fallu ceder à leurs instances, pour ne pas multiplier les embarras que lui donnoit dejà la guerre à soutenir contre les Turcs. Quoiqu'on ne sait pas au juste tous les secrets et tous les ressorts par lesquelles cette negociation a eté amenée au point où elle se trouve actuellement, on n'ignore pourtant pas qu'il y ait eu bien des obstacles à vaincre avant d'avoir pu cimenter une union parfaite entre ces trois Cours, et c'est le Roi de Prusse qui par ses soins les a tous levés, en ecartant adroitement les difficultés que des vues d'interet si opposées devoient naturellement faire naitre. C'est lui qui a detruit l'amitié qui subsistoit entre la France et la Cour de Vienne, ce qui lui a valu une sureté parfaite du coté de la Silesie. Il s'est rendu maitre absolu de l'esprit de l'Empereur d'une coté, tandis que de l'autre il a persuadé à l'Imperatrice de Russie de renoncer absolument à toute pretention sur la Moldavie et la Valachie, afin d'oter à la Cour de Vienne tout ombrage sur le voisinage des Russes. Enfin les suites de tous ces mouvements ont eté le traité de partage, qui vient d'eclore, et le congrès de Fockzani qui devoit en même temps donner la paix à l'Imperatrice de Russie. On croyoit sans doute terminer en même temps ces deux grands objets, pour pouvoir après cela tourner leur attention vers les autres Etats de l'Europe et en imposer d'avantage; mais cet ouvrage reste du moins imparfait par raport à

une de ses parties, et la rupture du congrès de Fockzani laisse le temps aux autres puissances de l'Europe de se reconnoitre et de prèndre le parti qu'une saine politique et leur sureté commune pourront leur suggerer.

Il n'est presque pas probable que les Cours de Vienne et de Berlin se joindront à la Russie pour forcer la Porte à faire la paix. Elles ont fait l'une et l'autre les conquetes qu'elles desiroient de faire, sans risque et sans effusion de sang, et elles voudront certainement s'en assurer la possession par les mêmes voies. Il n'est pas non plus probable qu'elles pourront par la suite rendre des services essentiels à la Cour de Petersburg auprès de la Porte, en continuant à se porter pour mediateurs de la paix. Après ce qui vient de se passer, et le partage fait de la Pologne, elles doivent avoir perdu tout leur credit et toute leur influence dans l'esprit du Grand Seigneur, d'où on doit naturellement conjecturer que la paix n'est pas si prochaine et que la France avec ses alliés aura le temps de developper les suites de ces evenements et de prendre leurs mesures en consequence.

Dans ces entrefaits, ne seroit-il pas possible que l'on trouva moyen de rapprocher le Roi d'Angleterre plus près du sisteme de la France, en faisant voir à ce Souverain que cette cause devient actuellement celle de tous les Etats de l'Europe? Il a deux interets à menager, l'un comme Electeur d'Hanovre, et sous cette qualité il ne peut pas voir l'agrandissement du Roi de Prusse avec indifference, surtout lorsqu'il n'est fondé que sur le principe d'une simple convenance. Car la même raison qui lui a fait prendre possesion des Etats qui separoient le Brandebourg d'avec la Prusse, peut un jour servir de pretexte d'arrondissement depuis Magdebourg jusqu'à l'Ostfrise, et que deviendroient alors la Duché de Breme et même une partie de l'Electorat d'Hanovre? L'autre regarde le commerce de la nation Britannique qui vient de recevoir une atteinte cruelle par toutes les injustices que le Roi de Prusse commet envers l'inde-

pendence de la ville de Dantzig, exceptée pourtant formellement des Etats que ce prince a soumis à sa domination. Tout le cours de la Vistule jusqu'aux portes de la ville est occupé par les trouppes prussiennes, et le territoire de la ville n'est pas même exepté. Il en est de même du port et de l'entrée du coté de la mer. Les drapeaux prussiens sont arborés partout, et partout on exige des droits qui ne peuvent que devenir extremement onereux au commerce des Anglois, qui tirent de Dantzig beaucoup de bois de construction et d'autres marchandises, en y debitant les leurs. Ainsi comme Roi d'Angleterre et comme Electeur d'Hanovre on doit croire que S. M. Britannique se trouvera dans les dispositions qu'on suppose, surtout lorsque la sisteme qu'on lui proposera n'aura que la sureté et l'equilibre de l'Europe pour but, sans l'engager dans une guerre qu'il est de l'interêt aussi bien de la Suede que de la France à eviter.

La Republique d'Hollande doit se trouver par raport au commerce de Dantzig dans le même cas que la Grande Bretagne. Elle en tire une quantité des grains considerable, et toute augmentation d'impots qui tombe sur cette denrée de la premiere necessité doit en augmenter la prix et par consequent refluer sur le commerce et les autres arrangements de la Republique.

Plusieurs princes de l'Empire seront très effrayés du joug dont ils vont etre menacés par les liaisons qui subsistent entre les Cours de Vienne et de Berlin. Ils ne demanderont pas mieux que de trouver quelque sureté d'un autre coté; ainsi on laisse aux lumieres de M:r le duc d'Aiguillon à examiner quel parti la France pourra en tirer, et s'il ne seroit pas apropos de mettre tout en mouvement pour se fortifier par des nouvelles alliances afin de conjurer l'orage qui sans cela pourra eclater tôt ou tard et qui certainement ecrasera tous les Etats qui de proche

en proche se trouveront voisins de ces trois puissances liguées maintenant ensemble.

Mais tous ces arrangements peuvent peut-être encor ne pas etre trouvés souffisants, en considerant la masse enorme de forces et de pouvoir qui se trouve entre leurs mains, unies comme elles le sont actuellement. Ainsi la prudence semble exiger que l'on cherche à les desunir, ou pour mieux dire que l'on s'efforce à detacher quelqu'une d'entre Elles de la ligue generale, et c'est à quoi M:r le duc d'Aiguillon semble avoir visé, en assurant que le Roi son maitre ne s'opposeroit point au renouvellement de traité entre la Suede et la Russie, dont le senateur Duben a fait des ouvertures à la France, quoique sous d'autres auspices et dans d'autres vues. Il est certain, qu'en ne considerant qu'une sureté momentanée, rien ne seroit plus conforme à l'interet du Roi; mais je vous ai dit precedament quelles sont les considerations qu'il ne peut point perdre de vue en se proposant de faire ce traité, et quels sont les menagements à garder. D'ailleurs le Roi est trop occupé de l'interet general de l'Europe, pour ne pas l'envisager dans ses demarches particulieres. On tombe d'accord que le Roi de Prusse n'est pas un prince que l'on puisse se flatter de pouvoir actuellement detacher de la ligue. C'est son ouvrage, il a trop d'interet à la soutenir, il en a dejà tiré la recompence, il faut maintenant assurer sa possession. C'est un second prince d'Orange qui voudroit emmeuter, s'il pouvoit, toute l'Europe contre la France. On a trop de certitude de cette façon de penser de sa part, pour pouvoir en douter. Ainsi on croit que ce seroit même inutil de vouloir le tenter: mais la Cour de Vienne seroit elle inebranlable sur ce point? C'est ce que M:r le Duc d'Aiguillon est seul en etat de decider, connoissant, mieux que l'on ne sauroit le faire icy, les termes dans lesquels se trouve sa Cour avec celle là. Ce qu'on croit savoir avec certitude, c'est que l'Imperatrice Reine n'est pas ab-

solument dans les mêmes principes que l'Empereur son fils sur le sisteme politique, et on laisse à juger quel parti il y auroit encor à tirer de cette difference d'opinion. Mais supposant que la France y trouve trop de difficultés, ou qu'elle eut des raisons pour ne pas vouloir s'occuper à rammener la Cour de Vienne, alors il ne reste que la Russie seule sur qui on peut jeter les yeux, pour entamer une pareille negociation, qui cependant demande une circonspection d'autant plus grande, que les deux autres Cours vont etre extremement attentives sur tout ce qui s'y passera.

La France vient actuellement d'employer auprès de l'Imperatrice de Russie un de ses plus habiles ministres. M:r de Lacy y est de la part de l'Espagne, et comme le Roi ne compte pas trop sur l'habilité du Baron Ribbing, qu'il ne veut pourtant pas rappeller dans ce moment-cy, puisqu'il doit etre très bien avec le Ministère Russe, S. M. se propose de nommer un Ambassadeur Extraordinaire à cette Cour, afin de pouvoir employer un homme de confiance, en flattant l'Imperatrice de cette distinction. Le pretexte de cette mission sera de manifester le cas que le Roi fait de l'amitié de l'Imperatrice et de lui faire des compliments sur la majorité du Grand Duc. Mais le Roi juge le concours de ces trois ministres egalement necessaire pour ses vues et pour celles de la France, qui doivent etre instruits d'agir en tout dans un concert et une union parfaite, et comme l'intention du Roi est de nommer pour cette Ambassade passagère le Senateur Comte de Posse, qui a residé longtemps comme ministre à cette Cour, il pourra par ses liaisons et ses connoissances particulieres etre d'un grand secours. Leur premier soin doit etre d'effacer de l'esprit de l'Imperatrice la mefiance extreme qu'elle a conçu contre la France, qu'elle accuse maintenant d'etre la cause de tout l'embarras où elle se trouve. M:r Durand et M:r de Lacy pourront insinuer separement, que les dispositions de la France sont d'autant plus sinceres, qu'elle

est prête à en donner des preuves en employant son credit auprès du Roi pour l'engager à renouveller son traité d'alliance avec l'Imperatrice. Cette demarche doit avoir deux effets: l'un que la proposition vient de la part de la Russie, et l'autre qu'elle passe par les mains du Ministère de France, ce qui prepare la voie à une conciliation parfaite et à l'accession de la France lorsqu'il sera temps d'en faire la proposition. Mais pendant que dure cette negociation, il faut de plus en plus s'ouvrir le chemin à la confiance de l'Imperatrice, et cela ne sauroit se faire avec succès à moins que l'on ne jette de soupçons contre les vues des deux autres Cours, c'est à dire en montrant qu'elles n'ont agi jusqu'à present que pour leurs propres interets; qu'elles se sont mis en possession des Etats qui etoient de leurs convenance à l'abri des armes victorieuses de l'Imperatrice, en lui laissant le blame d'avoir consenti à un pareil partage, et dans le temps qu'on lui laisse encor tout fardeau de la guerre à soutenir. On juge bien avec quel secret toutes ces insinuations doivent se faire, puisqu'il ne faut pas douter que les ministres des deux autres Cours ne chercheront à rompre toutes les mesures, s'ils parviennent à en etre instruits. J'ai supposé dejà, et avec quelque apparence de vraisemblance, que les Cours de Vienne et de Berlin ne veulent point prendre les armes pour seconder l'Imperatrice de Russie contre les Turcs et que leur credit à la Porte ne doit plus etre assez considerable pour pouvoir lui servir de mediatrices à la paix. Ainsi cette circonstance fera naitre dans le cours de la negociation, et au cas qu'elle se verifie, encor un expedient que l'on soumet egalement au jugement de M:r le duc d'Aiguillon. Il est certain qu'il n'y a rien de plus conforme à l'interet du Roi, que de voir perpetuer la guerre entre la Russie et la Porte. Mais il faut bien qu'elle finisse, et rien ne seroit plus propre à captiver la Russie et à l'entrainer dans les vues qu'on desire, que de lui

offrir les bons offices de la Suede et de la France pour parvenir à faire une paix honorable et solide. Il est même à croire que la Cour Ottomane recevroit les bons offices de nos deux Cours par preference à toute autre, connoissant comme elle fait combien la Suede et la France sont interessées à sa conservation. D'ailleurs le Roi, voulant faire un traité d'alliance avec la Russie, seroit bien aise de prouver à la Porte que ce n'est point pour agir contre elle, mais plutôt pour la debarasser dans ce moment d'un ennemi qui lui est superieur en forces, et du concours de deux puissances contre lesquelles la Porte doit etre revoltée après le partage fait de la Pologne. Mais si de part et d'autre ses offres venoient à etre agrées, on croit qu'il faudroit convenir de conditions bien differentes de celles qui ont eté proposées jusqu'à present, et qu'au lieu d'eloigner par la paix l'Imperatrice de Russie de la frontiere des Etats de la maison d'Autriche, il faudroit tacher de la raprocher, afin de jeter entre elles un germe de desunion qui rassureroit par la suite toutes les autres puissances contre une ligue pareille à celle qui s'est formée actuellement. Il y auroit sur cette matiere bien des reflexions à adjouter, mais il suffit pour le present que Vous soyez au fait des vues du Roi, tant par raport aux affaires generales, que sur ce qui le regarde personellement. Vous ferez part de tout ce cy à M:r le duc d'Aiguillon et Vous apprendrez sans doute de ce Ministre jusqu'à quel degré les idées du Roi peuvent quadrer avec celles de S. M. très Chretienne. Elles prouveront du moins toute la sincerité de l'amitié du Roi et la resolution où il est de prendre toutes ses mesures de concert avec un allié avec lequel il desire de vivre dans la plus parfaite et la plus intime union. Si Vous croyez que votre reponse a besoin de passer par une voie plus prompte et plus sure, Vous pouvez envoyer ou prier M:r le duc d'Aiguillon d'envoyer un courier à Hamburg, en ecrivant à M:r Faxel de faire

parvenir vos depeches par un Extra poste à Stockholm. Cela assurera mieux le secret en causant moins d'ombrage. Je ne suis point à portée dans ce moment de voir M:r de Vergennes, ainsi M:r le duc d'Aiguillon ne doit pas etre surpris si l'ambassadeur du Roi de France ne lui en entretient point. Mais je Vous recommande de nouveau de faire vos efforts pour que le Roi obtienne au plustôt quelque secours extraordinaire, pour mettre son armée et sa flotte en etat de se faire respecter et d'appuyer ses negociations. Cela devient la cause de la France conjointement avec celle du Roi.

Le Roi de Prusse a ecrit tout de nouveau une lettre à la Reine douairiere qui paroit plus rassurante, mais où les menaces se trouvent encor au bout en forme de conseils.

Finalement je Vous fais beaucoup de remerciments de vos lettres et apostilles du 25 du passé. Elles contiennent des nouvelles preuves de l'amitié de S. M. très Chretienne pour ce qui regarde personellement le Roi, et elles manifestent bien tout le zele avec lequel M:r le duc d'Aiguillon s'occupe de ses interets. S. M. Vous charge de ne jamais laisser echapper d'occasion sans en temoigner sa reconnoissence la plus vive et la plus entiere.

Apostille.

Nous avons icy un homme des plus dangereux, qui ne cesse pas de cabaler et qui par son état se trouve par malheur etre bien sûr de l'impunité. C'est le Chevalier de Goodricke, Ministre de S. M. Britannique. Sa conduite est des plus mauvaises, et il est faufilé avec la plus petite bourgeoisie de la ville. Le Roi auroit bien des raisons de demander tout simplement son rapel, mais n'etant pas sûr si le Roi d'Angleterre le lui accorderoit, il ne veut pas s'y exposer. N'y auroit-il pas moyen par le canal de M:r le Duc d'Aiguillon de faire sentir au Ministère Anglois qu'il

n'est ni de la dignité du Roi d'Angleterre d'employer un tel homme, ni de la dignité du Roi de l'avoir à sa Cour. Son rapel derouteroit bien les mesures de tous ceux qui peuvent encor former quelques projets de trouble et de desordre.

9.

Ekolmsund den 23 October 1772.

Votre depeche du 2 du courant a fait le même plaisir au Roi que font toutes celles qui viennent de votre part. Elles contiennent les preuves les plus evidentes de l'amitié de S. M. T. C. pour le Roi et du soin le plus infatigable de M:r le Duc d'Aiguillon pour tout ce qui touche les interets de notre maitre, ainsi Vous ne sauriez jamais trop dire lorsqu'il est question de la sensibilité et de la reconnoissance du Roi, qui certainement n'ont point des bornes. Soyez bien sûr que le Roi ne perds point de vue tout ce qui peut servir à mettre son armée et sa flotte en etat de defence. Il a fallu commencer par se faire donner des etats exacts de tout ce qui regarde ces differents objets et il n'a pas même encor pu recevoir toutes les connoissances necessaires de la part de l'Ammirauté, qui jusqu'à present a eté gerée par un conseil qui est etabli à Carlscrone et dont l'administration à bien des egards lui paroit suspecte. Tout cela, comme vous croyez bien, a demandé du temps, c'est une nouvelle creation à faire et le Roi est infatigable au travail, comme il est soigneux du moindre detail. Tout iroit bien, s'il ne lui manquoit point d'argent, mais il est impossible qu'il commence son regne par employer des moyens violents pour s'en procurer. Ainsi si les bonnes dispositions de la Cour de France sont telles que vous nous l'avez assuré dans plusieurs de vos depeches, tachez de lever cette difficulté pour le moment, et vous

pouvez etre persuadé qu'il ne sera plus si aisé d'en imposer à un prince qui, en payant de sa propre personne, aura des forces reelles et des amis solides sur lesquels il pourra s'appuyer. La Finlande est deja pourvue de la pluspart des choses dont elle avoit besoin pour sa defence; cette partie a paru la plus necessaire. Mais il nous manque encor tout ce qui est necessaire pour la marine et l'armée de Suede, et après une confusion aussi generale il ne faut pas s'etonner si les moyens sont bientôt epuisés. En attendant le Roi fait bonne contenance en tenant à tous ses voisins un langage uniforme, c'est à dire en les assurant de bonne foi qu'ils n'auront aucune crainte à avoir de ses vues ni de ses entreprises; mais si on le force à prendre les armes, il se defendra et il defendra l'independance de son Royaume jusqu'à la derniere extremité. Ce langage, la verité qui l'accompagne et peut-être aussi la circonstance de la rupture du congrès de Fockzani ont engagé la Cour de Petersburg à donner les assurances les plus fortes au Roi de l'amitié de l'Imperatrice et qu'elle ne rompera pas avec la Suede. Cette reponse est venue avanthier par un courrier que le Roi expedia pendant son dernier sejour icy, et par lequel le Baron Ribbing eut ordre de s'expliquer nettement avec le ministère de l'Imperatrice. Le Roi de Prusse a aussi ecrit une seconde lettre au Roi dans des termes bien differents de ceux dont il a ecrit jusqu'à present. Mais ce qui merite la plus serieuse attention, c'est qu'au milieu de ces aspects qui commencent à prendre une apparence assez tranquillisante, le Dannemark continue encor ses armements dans la Norvège, et nous avons des avis qui marquent que l'on attends un renfort de quelques Regiments du Hollstein pour augmenter le corps des trouppes Norvegiennes, et nous savons de plus qu'on prepare une flotille pour etre envoyée en Norvège. Pendant que cela se passe sur nôtre frontiere, nous sommes instruits de Stralsund qu'un petit batiment Danois a fait tout le tour de l'isle de Rugen

pour sonder les passages et tous les ports dans ces parages. Outre cela le Roi a reçu differents autres avis sur les vues du Roi de Prusse; il y en a qui disent qu'il fait marcher des trouppes dans le Meklenbourg, qu'il est convenu avec l'Empereur de l'echange de ce duché contre le Baireut à l'insçu même du Duc de Meklenbourg, et que ses trouppes vont actuellement en prendre possession; d'autres avis portent que le duché de Holstein a eté hypothequé au Roi de Prusse pour deux millions de Rixdaler, dont l'Imperatrice de Russie a eu besoin pendant la guerre, et que Sa Majesté Prussienne va actuellement se mettre en possession de son hypotheque. Enfin quelle qu'en soit la verité de ces avis, quelles qu'en soient les veritables vues de ces Cours et la combinaison qu'on peut faire entre leurs mouvements, il est naturel de s'imaginer que le Dannemark ne feroit pas de son propre mouvement tous les armements qu'il fait à present, et sans qu'ils n'aient rapport à quelques mesures combinées avec les autres Cours, et cela fournit une raison de plus pour que le Roi prenne toutes les precautions qui sont en son pouvoir. Vous savez quelle est sa façon de penser vis à vis de la Russie. Aussitôt qu'il sera en ville, il compte s'ouvrir avec M:r Osterman sur la mission d'un Ambassadeur à sa Cour, et il fera tout ce qui est possible pour captiver cette princesse consequemment à l'idée dont vous avez eté informé il y a huit jours. Quant au Dannemark, comme il faut un autre ton et une autre conduite pour lui en imposer, il compte dans huit jours d'icy entreprendre un voyage le long des frontieres de la Norvège afin de connoitre par lui même tout ce qui appartient à la defence du Royaume de ce côté là et pour donner les ordres necessaires sur cet objet. S. M. compte finir sa tournée par le port de Carlscrone, ce qui servira plus que tout le reste à mettre de l'activité dans le retablissement de la marine, et chemin faisant le Roi compte envoyer quelq'un de Helsingborg à Kopenhague pour demander au Roi de Dannemark une

explication cathegorique sur le but de ces armements, et le Roi se flatte que sa presence et la fermeté qu'il montrera par une telle demarche imposera au Dannemark et lui procurera une sureté qu'il desire d'obtenir, en declarant de son côté qu'il ne souhaite rien de plus que de vivre avec le Roi son beaufrere dans la meilleure et la plus parfaite union. Un autre bien qui doit resulter de ce voyage, independament du respect qu'une grande activité inspirera naturellement à ses voisins, c'est que le Roi aura occasion de parcourir plusieurs provinces de son Royaume, où son affabilité et sa presence acheveront de lui gagner les coeurs et d'assurer son regne, dont il ne perds jamais l'objet de vue. Le prince Charles commendera en attendant à Stockholm et le prince Friedrich l'accompagnera dans son voyage, qui pourra etre achevé vers le 15 de Decembre, si les mouvements des Danois n'obligent pas le Roi de faire un plus long sejour dans ce païs là, au quel cas il fera assembler tout de suite son armée pour se mettre lui même à la tête et pour repousser la force par la force. Mais comme j'espere que cette demarche servira à ramener le calme, nous aurons en attendant le temps de pousser les negociations de Petersburg, et on saura du moins avec certitude où nous en serons pour le printemps prochain.

Que dites vous de la Cour de Vienne, qui tient le même langage que tenoit le Roi de Prusse il y a un mois, c'est à dire qu'il auroit mieux valu que le Roi eut accepté la constitution de 1720. L'eloignement fait qu'elle ignore encor les suites de la revolution, mais cela prouve bien jusqu'à quel point les Cours de Berlin et de Vienne sont d'accord dans tous leurs principes. D'ailleurs la lettre particuliere de l'Imperatrice Reine, qui sert de reponse à celle que le Roi lui addressa le lendemain de la revolution, est polie, mais seche et courte; elle vient d'arriver par un Estafette que le comte Bark a expedié. Il a fait passer en même temps au Roi une lettre du Roi de Pologne, que son ministre resident à Vienne a remis au comte de

Bark, et par laquelle S. M. Polonnoise reclame dans les termes les plus touchants l'assistence du Roi, comme garant du traité d'Oliva, contre le demembrement de la Pologne et l'usurpation de ses voisins. Il est affreux de n'avoir que des plaintes à donner aux souverains malheureux, et de voir jusqu'à quel degré la violence et l'injustice peuvent se commettre impunement. Mais qu'en pense la Cour de France? Car certainement le Roi de Pologne aura addressé une lettre semblable à S. M. T. C.

Après avoir ecrit celle-cy nous recevons d'autres nouvelles qui rendent les vues de la Cour de Dannemark de plus en plus suspectes. Le prince de Hesse, beaufrere du Roi de Dannemark, doit prendre le commandement de la Norvege.

10.

Stockholm le 30 d'Octob. 1772.

Je ne ferai aujourdhui qu'annonser la reception de vos lettres et apostilles du 4, 5, 9 et 11 du courant, dont la derniere addressée au Roi lui a causé une satisfaction entiere. S. M. est si penetrée de l'amitié que lui montre S. M. t. C. et de la chaleur avec laquelle M:r le Duc d'Aiguillon continue à embrasser sa cause, qu'en verité il me manque des paroles pour exprimer jusqu'à quel point elle en est touchée, et qu'elle vous charge de ne jamais perdre aucune occasion où il sera question d'en rendre compte tant au Roi de France qu'à son Ministre. Les moyens qu'il semble vouloir mettre en usage sont precisement les mêmes qui s'etoient presentés au Roi et dont je vous ai entretenu dans mes depeches precedentes; ainsi vous voyez que nous marchons sur les mêmes principes et dans le même chemin; il ne s'agit que de continuer, et il faut esperer que nous parviendrons à conjurer l'orage. Le Roi

a fait venir chez lui M:r le Comte Osterman et lui a declaré qu'il etoit si satisfait des assurances remplies d'amitié dont le Baron de Ribbing lui avoit rendu compte par son dernier courrier de la part de l'Imperatrice de Russie, que tant pour lui marquer l'etendue de ses sentiments, que pour etablir une union parfaite entre les deux Cours, S. M. avoit resolu d'envoyer auprès d'Elle un Ambassadeur Extraordinaire, et que son choix etoit tombé sur le Senateur Comte de Posse, qui pendant le sejour qu'il avoit deja fait à la Cour de Petersburg devoit etre le plus agreable que le Roi pouvoit y employer, et que d'ailleurs le Grand Duc etant actuellement entré dans l'age de la majorité, le Roi etoit bien aise de lui marquer quelques egards plus eclatants, comme etant chef de sa maison, d'où le Roi sort lui même. M:r Osterman en a paru extremement flatté, et pour rendre la galanterie plus complette, je me suis chargé des depeches de ce ministre, que j'ai fait partir avec le courrier du Roi pour en rendre compte à la Cour de Petersburg. Le Senateur de Posse se prepare actuellement pour partir, et je m'imagine qu'il pourra se mettre en chemin vers la fin du mois de Novembre. De cette demarche, il doit en resulter ou que nous parviendrons à detacher entierement l'Imperatrice de Russie de ses liaisons avec les autres puissances, ou bien nous decouvrirons les veritables vues de ces Cours, afin de pouvoir prendre en consequence nos mesures pour le printemps prochain. Cette princesse est susceptible à la flatterie, et je ne desespere pas de pouvoir parvenir au premier de nos buts, au quel cas il faut mettre la Cour de France de moitié dans la bonne harmonie que nous etablirons entre nous, et c'est ce qui me semble etre conforme au vues de M:r le Duc d'Aiguillon. Mais pendant que nous sommes ainsi aux termes de la coquetterie avec la Cour de Petersburg, je vous avoue que la conduite de celle de Dannemark nous devient de jour en jour plus suspecte. Le Roi a evité exprès de faire armer un seul bateau de ce côté là, ni de faire assembler une seule com-

pagnie de ses trouppes sur la frontiere, afin de ne pas fournir le moindre pretexte aux craintes et aux ombrages. Malgré cela on arme dans la Norvege plus fort que jamais. Toutes nouvelles qui en viennent en sont remplies, et nous en avons même reçu hier au soir qui marquent que le prince Friedrich de Dannemark a passé par la Suede incognito pour se rendre à Friedrichshall. Le prince de Hesse y est attendu et peut-etre s'y est deja rendu avec deux galiotes à bombes, et supposé qu'ils ne songeassent qu'à leur defense, dans le temps que personne ne songe à les attaquer, à quoi bon d'y avoir des galiotes à bombes et faire des preparatifs qui annoncent un projet d'attaque dans toutes les formes? Cela oblige le Roi malgré lui de songer serieusement à la sureté de son Royaume et à assembler des trouppes sur la frontiere, il executera aussi le projet de faire un voyage sur la frontiere, dont je vous ai parlé precedemment, afin d'etre plus à portée de mettre ordre à tout. Malgré la saison, qui est affreuse, il compte se mettre en chemin demain en huit; et si la France continue, comme je l'espere, à en imposer à cette Cour, il faut croire que nous en aurons assez bon marché. Nous ne negligerons rien, croyez moi, mais nous manquons de moyens et c'est à quoi je vous prie d'employer tout votre credit. Je suis si pressé qu'à peine trouverez vous quelque suite dans ma depeche.

11.

Stockholm d. 3 Nov. 1772.

Apostille.

Uti N. N:s underdåniga skriwelse till Hans Kgl. M:t af den 18 sistl. har N. N. förnämligast prævenerat Hans Kongl. M:t på den depeche, som en ifrån duc d'Aiguillon till affärdande enspennare skall öfwerbringa, och hade jag

således på ofwannämnde skrifwelse intet swar at aflämna, om ej förnyandet af Kgl. M:ts tacknämlighet för Hans Kgl. Franska M:ts wänskapsfulla tanckesätt för honom wore ett ämne som Kongl. M:t anbefalt mig att wid alla tilfällen på det förbindeligaste sätt omröra. Utom min wanlige depeche, får jag till N. N:s enskylta uplysning tillägga, det Hans Kongl. M:t wäl hade föresatt sig, på sätt som jag redan haft den ähran att wid handen gifwa, att ej foga nogon anstalt emot de Norskas tillrustningar, intill dess han sielf hunnit bese gräntzen, hwarefter högbemälte Herre hade tänckt at sluta resetouren med Skånes besök, samt att låta derifrån affärda en tienlig föreställning till Hans Kgl. Danska M:t öfwer samma tilrustningar; men som underrättelserna från Norige blifwit alt mer och mer oroande, har Hans Kongl. M:t nu genast blifwit nödsakad at wara betänckt på denne gräntze ortz förswar och har i anledning dertill gifwit ordres till nogre regementers sammandragande, på det de angelägnaste Pass måtte genast kunna intagas, och säkerheten åtminstone mot en oförmodad surprise kunna winnas. Kgl. M:ts resa blifwer icke dess mindre längst med gräntzen till Götheborg fortsatt, på det han igenom egne ögon måtte kunna inhämta underrättelse om hela tillståndet derstädes, men den förre demarchen, nemligen trouppernes sammandragande på gräntzen, har och gifwit anledning till den senare, nemligen declarations afgifwande till Danska Hofwet nu genast, och hwartill Hans Kongl. M:t funnit sig föranlåten af följande orsaker, nemligen på det 1:o hwarcken det Danska eller nogot annat Hof måtte kunna beskylla Kgl. M:t för nogre offensive afsikter, enär af samma declaration är at intaga, det Kgl. M:t till sitt eget rikes förswar warit nödsakad at foga samma anstalter; 2:o att Danska Hofwet måtte om orsakerne dertill blifwa underrättat, på en och samma tid, som tidningarne om trouppernes sammandragande kunna dit anlända, hwilcket är det wänligaste beteende som grannar emellan brukas kan; 3:o at Kgl. M:t äfwen genom detta

steg måtte lägga dess fredelige böjelser uti en så mycket klarare dager, samt 4:o om möjeligit är bringa Hans Kongl. Danska M:t till ett lika så wänligit genswars aflemnande, hwarigenom antingen all ombrage begge Hofwen emellan måtte kunna förekommas och förtroendet återställas, derest sådant finnes med upriktighet författat, eller och, derest Dannemark sådant oaktat skulle förr eller senare i nogre wärckeligheter utbrista, samme Hofs ofog och trolöshet då måtte kunna så mycket tydeligare läggas hela Europa under ögonen. Man får nu se hwad wärckan alt detta hafwa kan, men jag hoppas at detta Hans Kongl. M:ts upförande, som i alla delar är upriktigt och consequent, lärer af Hans Kongl. Franska M:t såsom dess förtroligaste Bundsförwant blifwa gillat, och att högbemälte Herre äfwen hädanefter fortfar i dess alfwarsamma tungomåls förande emot Dannemark, emedan sådant, sammanlagt med Kgl. M:ts egne demarcher, bör antingen förmå Dannemark att aldeles draga in seglen och lemna Kgl. M:t i ro och fred, eller och kan man med nogon mera wisshet dömma om dess afsikter och den sammanstämning som nödwändigt moste wara emellan desse tillrustningar och de andra makternes derunder förborgade planer.

12.

Stockholm d. 7 Novemb. 1772.

Med den Franska Couriren, som för twenne dagar sedan ankom, har Kgl. M:t undfådt N. N:s underdåniga skrifwelse af den 19 October och har anbefalt mig att förklara dess nådiga nöje öfwer den nijt, hwarmed N. N. uti alla uptänckeliga mål söker at befrämja Kgl. M:ts höga tienst och bewaka dess interesse. Jag står nu på resande fot, och hinner således intet beswara denna underdåniga depeche med hela den widd som sakens angelägenhet det

torde kräfwa, men de tid efter annan meddelade instructioner och de fullständiga berättelser som jag derjemte åflemnat om den belägenhet, hwarutinnan Kgl. M:t sig befinner, torde tils widare giöra tilfyllest för N. N. att derefter kunna inrätta sitt upförande. Alla de mått Franckrike hòs de öfrige Europeiske Mackterne tagit till at förekomma det Kgl. M:t ej måtte för den härstädes förelupne förändringen i regeringssättet blifwa oroad och i nogre widlyftigheter inwecklad, äro så tillfyllest giörande, at Kgl. M:t ej nogsamt kan derföre betyga sin fullkommeliga tacknämlighet och erkänsla, hwilcket N. N., utan at jag det omrörer, lärer wid alla tilfällen emot Hans Kgl. Franska M:t och dess Ministère betyga. Man har och redan funnit wärckan deraf medelst Baron Ribbings med posten i dag inkomne berättelse om de steg Engelske Ministern Gunning, i följe af sine undfångne ordres, wid Petersburgiske Hofwet giort. Om således Hans Kongl. Franska M:t fortfar i detta dess benägne bemödande för Kgl. M:t; om Engelands eget tilbud, hwarmed Kgl. M:t är aldeles nögd, warder med upriktighet upfylt, så at ingen widsträcktare förtydning derå från Engelske sidan sättes, och om Dannemark med upriktighet will widtaga de mått som kunna tranquillisera Kgl. M:t i den billiga oro som de Norske tillrustningarne naturligtwis upwäcka böra, så hoppas Kongl. M:t att det owäder som tyckts hota både honom och Nordens lugn skola förskingras och Kongl. M:t såmedelst få råderum att befästa sin lagliga myndighet och ställa ordning i hela sin riksstyrsel. Detta är åtminstone föremålet af hela Kongl. M:ts önskan och åstundan, hwilcken, derest den och till mer eller mindre fullkomlighet nu genast kan ernås, synes dock icke böra medföra nogon efterlåtenhet i alla de förswars mått som tiena till att sättia riket uti större anseende och giöra Kgl. M:t mera respecterad hos alla Mackter. Kgl. M:t kan och ej draga nogot betänkande wid att uti största förtroende gifwa Franckrike del af wärckeliga tilståndet, i hwilcket alla de grenar som

höra till ett sådant förswars stånd, både flotta, armée, fästningar, Artillerie med det mera sig befinna. Nogre af desse etater skola blifwa Franske Ambassadeuren innan Kgl. M:ts afresa tillstälde, och om det öfrige är anstalt fogat, så att ingen ting deraf saknas skall, och om Hans Kgl. Franska M:t hyser den wänskap för Hans Kgl. M:t, som N. N. i flere sine depecher försäkrat, och hwaraf han äfwen wid alla tillfällen afgifwer öfwertygande prof; så hoppas Kgl. M:t at högbemälte Herre äfwen kommer honom till undsättning i de derwid upgående stora och för Kgl. M:t ensam omöjeligen til bestridande omkostningar. I den händelse derföre at Hans Kgl. Franska M:t wore benägen at härtill försträcka nogon wiss summa, hwaraf betalningsterminerne dock efter Franckrikes egen bekwämlighet lempas kunde, så äger N. N. icke allenast munteligen utan och skrifteligen på Kgl. M:ts wägnar at förbinda sig det desse medel ej till andra behof skulle anwändas, och att all möjelig drift och skyndsamhet till förswarsståndets uprättande skola blifwa brukade. Kgl. M:ts egen ähra och dess anseende i Europa ligga derunder bewarade; men at nu genast ingå i beting och accorder med Entrepreneurerne om lefwererandet af alt det som dertil hörer, finner N. N. wara alt för äfwentyrligit, ty ifall Franckrike skulle finna desse Entreprenader för dyra, eller och med den ömaste wälwilja för Kgl. M:t, som möjelig wore, ej utan sin egen olägenhet skulle finna sig i stånd att betala sådanne summor, så stadnade Kgl. M:t för upfyllandet af accorderne och moste antingen ruinera all sin credit i början af sin regering, eller och anwända till deras betalande sådanne medel som skulle upwäcka det aldrastörsta missnöje innom riket och således förorsaka en contraire wärkan af den man påsyftar. För samma orsak finner N. N. äfwen wäl huru swårt det skulle blifwa för Kgl. M:t at igenom en formelig Convention förbinda sig at till en wiss tid wara färdig med hela denna tillrustning, ty som Kgl. M:t är för ordhållig at wilja utfästa sig emot en så up-

riktig wän som Konungen af Franckrike till nogot som ej står i dess mackt att upfylla, emedan det ankomme på Entrepreneurernes ordhållighet, men ej på Kongl. M:t sielf, så lärer N. N. äfwen wid eftersinnandet häraf finna det en sådan Convention, som den N. N. omrörer, skulle wara beledsagad med sådanne olägenheter, at den neppeligen står att påtäncka. Hwad skulle och andra Mackter säga, derest sådant på minsta sätt komme till deras kundskap? De beskylla redan Franckrike, ehuru med det största ofog, före att wilja upreta Swerige emot Ryssland eller nogon annan Mackt, och Kgl. M:ts största bemödande går derpå ut at betaga sådanne ogrundade och med list utspridde ryckten. Men monne de icke då skulle winna den aldra största liknelse af sanning och sammanhang? Detta alt med mongfaldige andre reflexioner, som härwid giöras kunna, öfwerlemnas till duc d'Aiguillons eget mogna ompröfwande, och lärer N. N. således sielf dömma, at på hwilcken sida man och wänder denna sak, tyckas så stora betänckeligheter derwid sig yppa som giöra en sådan Convention nästan omöjelig både till dess grund och wärckan. Men den kan på sådant sätt suppleeras som ofwanföre sagt är, nemligen då N. N. afgifwer en skriftelig försäkran på Kgl. M:ts wägnar, att den summa, som Hans Kgl. Franska M:t dertill will anslå och Kgl. M:t tillställa, skall blifwa till detta, men ej till nogot annat behof, ehwad det och wara må, anwänd och disponerad, och derom kan Franske Ambassadeuren äfwen med all detail blifwa underrättad. At och Kgl. M:t redan sträcker all dess omsorg så longt egna krafter det nogonsin tillåta, för att upfylla och accelerera dessa delar, kan N. N. deraf dömma, at hela Arméen fådt ordres at recruteras och at wara complette till slutet af Februari månad instundande år, oacktat en ansenlig mistning genom de non complettas antal derigenom i staten yppas. Likaledes har Ammiralitetet ordres at till nästa wår wara färdigt med 12 skepp af rangen, hwilcket är alt hwad Kgl. M:t kan åstadkomma utan swåra och dryga reparationers

giörande på gamla skepp och nyas tilbyggnad. Wi hafwa 100 pieces à la Suedoise och 30 pieces de grosse artillerie de fonte, hwilcket utgör wårt artillerie de campagne. Men detta spisar ej till hela Arméen, emedan Ryssarne fingo till rof i sista kriget hela wårt sköna artillerie, och sedan har det ej till den styrcka som fordrats blifwit ersatt. Törhända hafwa och Rysslands med andra grannars hemliga intriguer sådant åstadkommit. Alla wåra fästningar äro dock tämmeligen wäl med groft artillerie af jern försedde, och på Sweaborg allena stå 100 canoner till walls. Men på de andra ställen fattas lavetter och mycket annat tilbehör, lika som större delarne af fästnings wärcken äro i ett slätt och förfallit tillstånd och kräfwa således stora reparationer. Men hwad som fordrar en ännu skyndesammare bekostnad är Arméens förseende med gewär, beklädning, trosspersedlar samt magaziner och nödwändiga förråd i alla orter, hwaröfwer Ambassadeuren lärer meddela duc d'Aiguillon utförlige detailler, och till hwars bestridande allenast för de regementer, som nu sättas i rörelse, Kgl. M:t warit nödsakad att taga ett förskott utur Banquen, som dock nästa år skall ersättas. Af denna korta tafla, hwilcken Ambassadeuren skall blifwa i stånd satt at giöra ännu fulkommeligare, kan N. N. dömma om tilståndet, i hwilcket den förflutna regeringen försatt riket, samt at Kgl. M:t giör de största efforts som nogonsin möjelige äro för at sättia alt detta i stånd. Om derföre N. N. på sätt som sagt är kan erhålla nogot understöd ifrån Franckrike till suppleerande af det som för Kgl. M:t brister, så kan samma Hof äga den tryggesta öfwertygelse at härstädes ingen ting skall blifwa eftersatt, eller penningarne till andra behof distraherade, lika som Kgl. M:t äfwen dymedelst kunde innan nog kort tid blifwa med alla sine förswarsmått färdig, men i annor händelse blifwer man nödsakad att småningom och efter hand giöra hwad man kan, och låta det på längre tid ankomma. Denna depeche skrifwer jag i aldra största hast och då jag just

står på resan stadd. Jag lemnar den åt grefwe de Vergennes, som lärer foga anstalt om dess fortskaffande, enär han igenom Hans Exc. R. R. Falkenberg undfådt de ännu felande Etater, på det han då med dess enspennare måtte kunna låta till Franckrike afgå alla de uplysningar som öfwer detta ämne nogonsin meddelas kunna.

13.

Götheborg d. 12 December 1772.

Jag hade på nådig befallning föresatt mig at med sista post tilsända N. N. en afskrift af den Note Grefwe Panin aflemnat till Baron Ribbing rörande den af Kgl. M:t till det Petersburgiske Hofwet tillämnade Ambassade, men som densamma borde sättas i chifre och sådant för tidens knapphet ej medhants, får jag i dag den åhran att deraf acquittera mig. Ehuru obehagelig en sådan refus kunnat förekomma och ehuru oförwäntad den warit, i synnerhet då grefwe Osterman, wid det förtroende som honom derom giordes, ej wisade den minsta twekan om sitt Hofs tacknämlighet för en så utmärckt distinction, har Kgl. M:t dock föresatt sig att deröfwer ej wisa den minsta ressentiment, utan har endast låtit swara, det emedan Kgl. M:t wore angelägen at bijbehålla och befästa wänskapen Hofwen emellan, så wore det sielfwe saken, men ej medlen som dertill brukas kunde, som låge Kgl. M:t om hiertat. Igenom en sådan moderation hoppas Kgl. M:t kunna förekomma den obehagelige Eclat som annars af en sådan demarche härröra kunnat, följandes ständigt den plan som blifwit antagen, då tiden allena kan uplysa hwad nytta deraf står at draga. Ju längre det lider, ju mera öfwertygelse tyckes man winna, det Konungen af Preusen är den enda Makt som söker att upblåsa Ryska Hofwet och at hålla det tilbaka ifrån ett närmare förtroendes ingående

både med Swerige och Franckrike, och hade Kgl. M:ts tilämnade Ambassade ägt rum, så är jag förwissad at man derigenom mycket kunnat bijdraga till att föra Kejserinnan ifrån den wärckeliga dependence, hwarutinnan omständigheterne i anseende till Konungen i Preusen henne försatt. Jag har ännu intet hunnit dechiffrera alla N. N:s med senare posterne ankomne bref och depecher, emedan resan och nogon åkommen siukdom ibland mina medhafwande arbetare sådant hindrat, men så mycket har Kgl. M:t dock med största fägnad och erkänsla deraf så wäl som af flere dess Ministrers inlupne berättelser kunnat intaga, att Hans Kgl. Franska M:ts bemödande både wid det Wienske, Engelske och Ryske Hofwen ej är utan wärckan, och derest Hans Kgl. M:t sielf nu warder satt i stånd at understödia detta arbete med egen styrcka och goda förswars anstalter, så torde, oaktat alla widriga stämplingar, freden och lugnet i Norden kunna bijbehållas. Så snart Hans Kgl. M:t sielf kommer till åtniutande af nogon hwila och jag äfwen får nyttia nogon mera stillhet, skall N. N. blifwa om Hans Kgl. M:ts tanckesätt öfwer sakerne mera utförligen underrättad; emedlertid söker N. N. alt framgent at bijbehålla Hans Kgl. Franska M:ts och dess Ministeres wänskap och beredwillighet för Kgl. M:t, emedan det förnämligast är på denna grund som Kgl. M:t bygger sin tilförsikt i den bekymmersamma belägenhet hwarutinnan han sig ännu befinner.

Med största tilgifwenhet har jag den ähran at wara etc.

Apostille. I Kongl. M:ts återstående resa, hwarom jag med sista post haft den ähran gifwa N. N. del, är ingen ändring skedd; om derföre N. N. ej skulle erhålla nogre tidningar från mig förr än efter återkomsten till Ekholmsund, torde N. N. deröfwer ej wara förundrad.

FÖRTECKNING

Å

PERGAMENTS-HANDLINGAR

I

SÄFSTAHOLMS ARKIV.

ACCESSION 1855—1862.



Vid 36:e delen af *Handlingar rörande Skandinaviens historia* finnes fogad en förteckning öfver nämnda arkivs pergaments-handlingar vid slutet af år 1854, till antalet 506. Under de åtta år, som derefter förflutit, har arkivet vunnit en tillväxt af ytterligare 133 permebref, af hvilka 23 från 1300-talet, 3 från 1400-talet (ett dock i en yngre vidimation), 17 från 1500-talet, 66 från 1600-talet, och 24 från 1700-talet. Af dessa har en större del blifvit till Säfstaholm förflyttad från Hörningsholms egendom; de finnas omnämnda i bihanget till *C. U. Ekströms* beskrifning öfver Mörkö socken, Stockh. 1828. Arkivet innehåller således nu 639 permebref.

Äfven närvarande förteckning är upprättad och Kongl. Samfundet benäget meddelad af Hans Excellens m. m. Herr Grefve G. A. Sparre.

Förteckning å pergaments-handlingar i Säfstaholms arkiv.

Accession 1855—1862.

Från 1300-talet.

1. Bytesbref, utfärdadt af Ärkebiskop Hemming och Kapitlet i Upsala till "discreto viro Matthia Ingibiornasson", rörande jord i Upland. Dat. Upsaliæ 1347 die b. Thomæ ep. et mart. (den 29 December). På latin.

Ärkebiskopens och Kapitlets sigill i behåll, fastän skadade. Brefvet är aftryckt i *Sv. Diplomatar.* T. V, n:o 4272.

2. Daan Karlsson, som var skyldig "discreto viro Olavo in Skelby" sextio marker denar. för én häst och ett par rustningar, pantsätter derföre sex öresland jord i Svaldeby, Boglösa socken. Dater. Stockholm 1359 in convers. S:ti Pauli Ap:i (d. 25 Januarii).

Brefvet finnes i en år 1379 festo Apost. Symonis & Judæ (d. 28 October) i Upsala utaf Magnus Gregersson, Petrus curatus Ecclesiæ Boghaløse och Gregorius Anundsson utfärdad vidimation. På latin.

Sistnämnde tre personers sigill, som å handlingen funnits, saknas nu.

3. "Haquonus Dei Gratia Rex Seveciæ et Norvegiæ" tager Laurentius de Olde (?), officialis "bonorum Magni Haquonis", jemte egendom, lös och fast, samt alla derå boende, i Konungens frid och beskydd. Dat. Arosiæ 1362 in vigilia b. Matthiæ ap:i (d. 23 Februarii). På latin.

Sigill synes ej hafva varit brefvet vidhängdt.

4. Erik Karlsson (Örnefot), Riddare, uplåter till brodern Benedict Karlsson den andel i Simonsö, Mörkö socken, som Herr Erik ärft efter afledna systern Fru Märita. Dat. Sudhurcopiæ 1365 feria quarta infra octavam corporis Christi (d. 18 Junii). På Svenska, likasom alla efterföljande.

Sigill: 1) Herr Eriks, deraf endast en obetydlig del är qvar; 2) vittnets, Herr Sten Benedictssons (Bjelke), af hvilket är i behåll skölden och en mindre del af omskriften. Brefvet är aftryckt hos *Ekström*, l. c., pag. 22.

5. Eriker Jonsson i Ekeby uplåter sin jord i Ekeby, Danarö (Danderyd) socken, för 200 mark penningar (4½ mark = en lödig) till Bo Jonsson (Grip). Dat. 1369 S. Marchii dag Evang. (d. 25 April).

Under brefvet hafva funnits fyra sigill, nu alla borta: 1) Säljarens. 2) Finvid Finvidssons (Lejonlilja, till Frösvik, Väpnare, S. R. R.). 3) Herr Claus "min sockenprests", och 4) "min sons", men hvars namn ej är upgifvet.

6. Mæreta Mattisadotter, enka efter Thomas Jonsson (Grip), erkänner sig vara skyldig sin "broder" (svåger) Bo Jonsson (Grip), Östgöta lagman, 414 mark penningar. Sigillvittnen: Biskop Niclis i Linköping, Herr Waldemar Eriksson (till Fiholm, K. Waldemars sonson), och Herr Karl Ulfsson (Sparre) af Thofthum, Riddare, "thy iac ej sjelf incigle hafuer." Dat. Lincopie 1369 die b. francisci conf:s (d. 4 October).

Af sigillen är endast Herr Karl Ulfssons qvar, i godt behåll.

7. Barnolwer i Kalsthorpe uplåter för 30 marker svenska penningar sex öra "skipau" derstädes och en half mark "skipan" i Olafsbodum till Jon Niclisson, Häradshöfding i Hammarkind, som "gjorde mik lösan vm ett bilthogamal" m. m. Dat. Stalberga thinge 1371 tisdagen före canuti (d. 8 Julii?).

Bræfvet är på flera ställen skadadt; det har varit försedt med skælikin mans Östen Masur's sigill, som dock nu är borta.

8. Pethar Ålenning, Rådman i Stockholm, säljer till Boo Jonsson (Grip), Drotzsta i Swerike, för 40 mark svenska penningar jord i Skeruasætter på Lijdingö. Dat. Stockholm 1376 die b. Matthei ap:i & evang. (d. 21 Septemb.).

Sigillet borta.

9. Magnus Thyrgilsson (Färla), Kanik i Upsala, säljer för 300 lödiga marker silfver, Stockholms vigt, fastigheterna: Hofgården, Tranovik m. fl. på Throgwo ö, Sigharsta, Dalby m. fl. gårdar i Bälinge socken; i Sundby i Röntuna socken, Rönö härad; Siifö m. m. i Westralungh socken, och i Söderby, Höle socken, i Hölebo härad; i Eneby, Gerna socken, Öknebo härad; samt i Waxall, Bodhvidakirkio socken i Yfratöör, till Drotzet Bo Jonsson (Grip). Sigillvittnen: Herr Karl Ulfsson (Sparre) af Thoptom, Herr Benedict Philipsson (Ulf), Herr Birghe Ulfsson (Hjorthufvud) och Herr Stephan Ulfsson (Ulf), Riddare, samt Herr Jon Karlsson (Färla), domprost i Linköping. Dat. Nycopie 1376 d. 17 November (feria secunda infra octavas b:i martini ep:i).

Af sigillen finnes qvar endast Herr Benkt Philipssons.

10. Ulf Niclisson pantsätter för 24 marker penningar till Joan Stör jord i Kyrkobyn i Tigbille. Sigillvittnen: Benedict Galla och Gregorius Anundason. Dat. Thælghis 1378 in profesto S. Erici (d. 17 Maji).

Af de tre sigillen finnes endast det medlersta, troligen Benkt Galles, qvar. Vapenmärket är otydligt; månne en nedåt vänd pilspets?

11. Olavir i Ekeby, hans "hustru" Ælina och hennes syster Holmfrid sälja och bortskifta jord i Ekeby, Wesby och Ballasta, Halla socken, till Drotzet Bo Jonsson (Grip) emot jord i Fuglasunde, Betna socken, och mellangift. Sigillvittnen: Pether Djekn af Holastom, Laurens i Ballastum, Joar Joarsson, Herr Arnald kirkioherra i Betna och Herr Hanissa (?) kirkioherra i Berbo. Dat. Nycopie 1378 circa festum botolphie (d. 17 (?) Junii).

Sigillen borta.

12. Porse Geet, Riddare, gifver åt Herr Karl Ulfsson (Sparre) af Thoptom, Riddare, Bo Jonsson (Grip) Drozsta i swerike och Ulf Jonsson (Blå) full makt, att å Herr Porses vägnar tala och göra med Herr Birger Ulfsson (Hjorthufvud), Riddare, Haquon Halstensson (half lilja) och Algot Magnusson (Sture), om skifte och själagift, och hvad annat dem emellan var. Beségladt af Herr Porse, samt af vittnen: Herr Knut Karlsson (Sparre), Riddare, och Gysa van Helpten, sven. Dat. Arosie 1379 dominica post d. conversionis S. Pauli (d. 30 Januarii).

De tre sigillen äro qvar, men af van Helptens saknas vid pass hälften.

13. Ingeborg Bøngsdotter, Olaf Bøngsson, samt Lafrens Smidh och hans "husfru" Cecilia Ingadotter sälja till Drotzet Bo Jonsson (Grip) för 300 mark penningar jord i Krokanäs, Videbäck, Olafstorp, Ekeby och Emptanäs, S.t Nicolai socken, i Junakir. Beségladt af Olaf, samt med Nyköpings stads och dess fyra borgmästares, Christierns, Olaf Peterssons, Lafrins Jacobssons och Ragnwald Ingessons sigill. Dat. Nycopie 1379 dominica palmarum (d. 3 April).

Alla sigillen borta.

14. Karl Benktsson (Örnefot) afstår, å egne och de omyndiga syskonen Nisse Benktssons och Katarina Benktsdotters vägnar, deras efter afl. föräldrarne ärfda andelar i Symonsö, Mörkö socken, till svågern och systern, Jöns Eskilsson (af Forstena-ätten) och Ingeborg Benktsdotter, emot fullt vederlag vid blifvande arfskifte, enligt bestämmelse af faderbrodern Herr Erik Karlsson och af Herr Sten Benktsson (Bjelke). Beségladt af Karl Benktsson och hans moderbroder Orm Folkasson (Gumsehufvud). Dat. 1379 die sanctorum innoc. (d. 28 December).

De bägge sigillen äro qvar, fastän till en del skadade.

15. Jöns Eskilsson (se ofvan) förbinder sig och hustrun Ingeborg Benktsdotter att lemna till hennes syskon fullt vederlag för Symonsö. Beségladt af Jöns och hans broder Tyke Eskilsson. Dat. 1379 die sanctor. innoc. (d. 28 Dec.)

Bägge sigillen qvar, till det mesta oskadade.

16. Benedict Philpusson (Ulf), Riddare, bortbyter sin och sonens Gotskalks hälft i Gum, Källby socken, vid Kindaberg, i Skara biskopsdöme, till Jöns Eskilsson (Forstena-ätten) emot två markland jord i Simonsö, Mörkö socken, Strengnäs biskopsdöme. Beségladt af Herr Benedict, samt af vittnen: Herr Karl Ulfsson (Sparre) af Thoptom, Herr Birger Ulfsson (Hjorthufvud) och Herr Anund Jonsson (Lejonansigte), Riddare. Dat. Hamnaskär - - - tæle, 1380 feria quinta ante f. b. Johannis bapt. (d. 21 Junii).

Af sigillen finnes endast qvar en del af Herr Birger Ulfssons.

17. Elin Ragvaldsdotter af Foglasund (se n:o 11), hennes syster Holmfrid och dennas dotter Cecilia upläta jord i Akrom, Röntuna socken, i Snedzstom, Råby socken, i Wretom, Svarte socken, i Närdaberga och Ekeby, Tystaberga socken, Rönö hundare, samt i Hallabro, Ardale socken, Oppunda, till "skälikom manne Hemyng Niclisson", att lösa honom ur fängelset dermed. Sigillvittnen (då de ej sjelfve hade sigill):

Haquon Halstensson (half lilja), Ragvald Magnusson (Winstorpa-ätten), Laurens Birgersson (Lilje), Laurens i bollastom, Pether Djeku i Holastom, samt Herr Arnal i Betuom. Dat. Nicopie 1381 die b. Michaeli archang. (d. 29 September).

Af de sex sigillen är endast qvar n:o 2, Ragvald Magnussons, nästan oskadadt. Det innehåller Winstorpa-ättens vanliga vapen.

18. Fastebref af Niclis Djekn, Häradsdomhafvande i "Vppunde", för Drotzet Bo Jonsson (Grip) å jord i Ekeby, Husby socken, som han köpt af Philippus Fastasson. Fastar voro tolf män, deraf främst Laurins Birgersson (Lilje) och Jusse Mus. "Vitnismæn" voro domaren och "alle the a thingena waro". Dat. "apud placitum vppundhe" 1381 lögherdagen nest före S. Andrisa dag (d. 23 November).

Domarens sigill är borta, remsan qvar. — Detta bref är medelst en annan sigillremsa sammanfästadt med

19. Samme domares fastebref för Drotzet Bo Jonsson å jord i Ökiasunde, Husby socken, som han ytterligare köpt af samme Philippus Fastesson. "Jac Niclis Diekn var wither waru man oc alle the a thingeno waro witnismæn." Dat. "apud placitum vppundæ" 1381 sabbato ante f. b. andreæ (d. 24 November).

Äfven här är sigillet borta.

20. Pethar Götstafsson uplåter till Drotzet Bo Jonsson (Grip) en "fiæld" i Helgarna äng och en "fiæld" i Skewo äng, Lyfwiaheradh (nu: Härad) socken, med de vilkor, som stå i brefvet, hvilket detta bref "är tillfäst". Dat. 1383 domin. proxima ante invention. s. crucis (d. 26 April).

Peters sigill, som funnits under brefvet, är borta. Jemväl saknas helt och hållet den vidhäftade handlingen.

21. Laurens i Watlu, domare i Nærdingiahundare, meddelar Niclis Clausson fastebref å jord i Skratteby, som han köpt af Heming i Solowa m. fl. Dat. 1385 nästa tingsdag efter midsommarsdagen (den — Junii?).

Under brefvet har funnits Häradshöfdingens, Philip Karlssons (Läma; väpnare, sedermera Riddare) sigill, som dock nu är borta.

22. Hithinbjörn i Smethastum, sittande i Häradshöfdinge stad i Junakir, meddelar Bo Jonsson (Grip), Drozsta i Sverike, fastebref å Thäkhamar med qvarn, samt jord i Huli, i Ighlom, och i Thiokkitunom med qvarn, i Berghbo socken; i Smastom, Stighatomta socken; i Thybböle, Lunda socken, samt i Öthiswretum. Ekeby, Benedhe och Jowarsö (i Nicolai socken), som han sig tillbytt af Finvid Finvidsson (Lejonlilja?). Dat. Stighatompta kyrkia 1385 thorsdagen nest fore S. Martins dagh (d. 9 November).

Sigillet borta.

23. Knut Bosson (Grip), Riddare, ingår "en obrutlika sæmio och en ganskan ænda" med (stjuffadern) Herr Benkt Nilsson (Lejonansigte), Riddare, — i närvaro af Konung Erik, Drottning Margareta samt Riksens och deras Rådgifvare — angående Stäkeholms slott med häraderna

Tjust, Kind och Ydre, som voro under förpantning af Kronan uplåtne till afl. Drotzet Bo Jonssons arfvingar. Till säkerhet att detta aftal skulle upfyllas stälde Herr Knut Bosson jemte sig, såsom "medlofvare", sju Riddare och fyra Väpnare, hvilkas sigill, jemte hans, hängdes under brefvet. Dat. Nycøping 1399, uppå S. Marie Magdal. afton (d. 21 Julii).

Alla tolf sigillen äro nu borta, endast remsorna qvar.

Från 1400-talet.

24. Presterna Herr Peder Ragvaldi och Herr Nicolaus Ragvaldi, jemte Herr Laurens, Kyrkoprest i Adelunda, fullmäktig för Truils Mattsson och hans hustru Virad, gifva Benkt Pedersson och hans hustru Birgitta Gudmundsdotter qvittobref å arfvet efter afledne Magnus Laurensson i Waxem. Sigillvittnen: Herr Olof, Syssloman och Canik i Upsala, Jon Håkansson, Magnus Akasson och Erik Arvidsson i Græn. Dat. 1454 die b. Thomæ ap:i (d. 21 December).

Fem sigillremsor finnas, men endast de tre sista sigillen äro qvar. N:o 3 är ett prest-sigill. N:o 4 liknar Färla-vapnet; omskriften synes vara: Jon Haquinsson. N:o 5 sköldemärket utplånadt; omskrift: S. Magni Akasson.

25. Eggiærdh Krumedike, Riddare, säljer till Herr Thure Thuresson (Bjelke), Riddare, Marsk i Sverige, två gårdar i Nerdesta och fyra gårdar i Fjelksta, samt ett torp, på Ydra Sæla (YtterSela socken), hvilka fastigheter Herr Eggert bekommit efter sin afl. Fru Ramborg Mattisdotter (Lilje), som åter fått dem i morgongåfva af sin första man, Herr Bo Knutsson (Grip). Sigillvittnen: Herr Arind Benktsson (Ulf), Herr Greger Benktsson (Läma), Herr Eringisel Gedde och Herr Erland Pedersson (Båt), Riddare, samt Måns Bonde, af vapn. Dat. Stockholm 1459 Vårfrudag nativitatis (d. 8 Sept.).

Brefvet finnes ej i original, utan infördt i en d. 20 Mars 1559 i Upsala af Isak Nilsson (Banér) till Rungarn och Nils Jespersson (Cruus) till Hesleby utfärdad vidimation deraf, försedd med desse personers sigill.

26. Fastebref, utfärdadt af Olaf Pedersson i Inlændha, Häradsdomhafvande i Oppunda å wälb. mans Matts Kagga vägnar, för Anders Olafsson i Gnedasund å jord i Finstom, Ardala socken, som han köpt dels af Ingeborg i Lötom, dels af Peder Martinsson i Öknom, Lids socken. Dat. 1469 lögherdagen efter S. Peders dag (d. 1 Julii?).

Sigillet borta.

Från 1500-talet.

27. Margaretha Laurensdotter gifver, med bifall af dottern Ingrid och andra arfvingar, till Gråbrödraklostret i Upsala jord i Sunda, Waxala socken, för sin lägerstad samt för mans och barns själar. Sigill: hennes eget, samt vittnens: Thord Dyækn, af vapn, och Lasse giordhsson, stadsfogde i Upsala. Odateradt (troligen från början af 1500-talet).

Sigillen borta.

28. Enkan Karin Eriksdotter, å egna och sonens vägnar, förklarar sig nöjd med den bot, 40 mark, som Björn Torgilsson, hvilken "kom i skada för min bonde, Jon Skinnare", till henne betalt. Dat. (Upsala) 1512 lördagen efter S. Eriks dag (d. 22 Maji).

Under brefvet finnes Upsala stads sigill.

29. Eskil Karlsson m. fl. intyga, att Laurens Torkilsson erkänt sig hafva af Anbjörn Thorstensson upburit betalning, "18 skilingh", för jord i Arnaboda (Wings socken, Ås härad, Westergötland). Sigillvittne: beskedelig man Claus Hansson (Uggla). Dat. 1517 lögherdagen nest efter vårfrudag annunciat:s (d. 28 Mars).

Claus Hanssons sigill finnes, väl bibehållet.

30. Brita Olofsdotter, Jöns Dalkarls efterlefverska, säljer jord i Waxeme by, Adelunda socken, Olands härad, till Doctor Erik Geting, på S:tæ Barbaræ capells vägnar, för 103 mark penningar. Sigillvittnen: H:r Doctor Peder, Canik och Scolasticus i Upsala, Herr Benkt Tröbo, Canik derstädes, och friboren man Michel Ericsson på Siunda. Dat. 1521 den 16 September.

Sigillen saknas.

31. Anbjörn Thorstensson (se n:o 29) säljer sin dels ärfda, dels köpta andel i Arnaboa till sonen Algudh Anbjörnsson för 26 mark penningar, som fadern delar mellan sina barn, hvilka alla, utom sonen Jon, samtyckt till försäljningen. Sigillvittne: välbördig man Mass (Måns?) Jonsson. Dat. 1535 (otydligt; ej månad eller dag).

Sigillet saknas.

32. Ifver Månsson (Liljeörn, Väpnare, S. R. R.) till Edby (Ripsa socken, Rönö härad) och hans "husfru" Karin Axelsdotter (Tott) ingå en vänlig förlikning med Svante Sture (på Hörningsholm, Väpnare, S. R. R.), på det sätt, att de till Svante lemnade de "bref och segel", som Karins modermoder, Fru Metta (Ivarsdotter, Dyre; g. 1:o m. Herr Anders van Bergen; 2:o m. Herr Knut Alfson, Tre Rosor; och 3:o m. Herr Svante Sture, Riksföreståndaren) undfått af sin tredje man, Herr Svante Sture d. ä., uppå morgongåfvor i löst och fast, synnerligen lydande på Hörningsholm m. m., från allt anspråk hvarå Ifvar och hans hustru afstodo, hvaremot Svante afstod från allt tilltal han haft emot Fru Metta så väl för berörda morgongåfva som för åtskilligt annat. Sigill: Ifver Månssons, samt vittnens: Herr Lars Siggesson (Sparre), Svea Rikes Marsk, Herr Knut Andersson (Lilje, af Ökna), Herr Göstaf Olsson (Stenbock), Herr Karl Eriksson (Gyllenstierna), Herr Måns Johansson (Natt och Dag), Herr Christopher Andersson (Ekelöf), Riddare, samt Nils Krumme, Sveriges Rikes Råd, Axel Nilsson (Banér) och Nils Pedersson (Bjelke), Väpnare. Dat. Kalmar Rådhus 1541 dagen efter Olavi Regis & mart. (d. 30 Julii).

Alla tio sigillen qvar och i godt behåll, utom att af Herr Måns Johanssons en bit är borta.

Brefvet är aftryckt i Ekströms Beskrifning öfver Mörkö socken, bihanget, p. 24.

33. Intyg af Joen Eriksson i Appellarum, huru nämnde gård, jemte Jersida m. fl., kommit i Herr Peder Thuressons (Bjelke) till Kråkerum ägo och nu tillhörde hans barn. Egendomen hade nemligen i arf tillfallit Claus Staffansson, velbyrdig man, och hans broder, som varit fader till Joens första, nu afledna hustru; Claus hade derefter af brodern köpt dennes andel och gifvit egendomen såsom morgongåfva till sin hustru, hvaruppå Claus och hustrun gemensamt genom byte och försäljning afyttrat Appellarum m. m. till Herr Peder Thuresson. Sedan Herr Peder var afliden, hade likväl Joen Eriksson af "oförstånd" och "ohemmelt" sålt egendomen till Herr Nils Bosson (Grip), efter hvars död Joen förmådde hans arfvingar att klandra och tala på samma gods, "som ock genom Retten - - om intet gjordt blef". Deruppå hade Joen, för Appellarum, och Staffan, för Jersida, låtit år 1537 inskrifva sig i Kalmar slotts bok såsom skattebönder. Numera hade dock Herr Peders arfvingar öfversett med Joens "oförstånd" och hvad han brutit, samt hulpit honom förnöja Herr Nils Bossons arfvingar; Joen bekände derföre inför Gud, att Herr Peders barn och ingen annan voro ägare till Appellarum, Jersida m. m. Sigillvittnen: Germund Svensson (Somme) till Giödeberga, Sten Benktsson (Ulf) till Stäflö, Nils Henriksson (Båt) till Fyllingerum, och Jon Skrifvare till Solberga. Dat. Kalmar 1543 dyre Vårfru afton (d. 14 Augusti).

Detta bref finnes icke i original, utan i en den 20 Mars 1559 i Upsala derå utfärdad vidimation af Isak Nilsson (Banér) till Rungarn och Nils Jespersson (Cruus) till Hesselby, hvilkas sigill finnas i behåll.

34. Arfvid Larsson i Bogesund säljer, med samtycke af hustru och barn, sin ärfda andel i Arnebo (se n:o 29) för 8 marker svenske till sin faderbroders son Jon Ambjörnsson. Likaledes säljer Ingrid Laurensdotter (syster till Arfvid?) till Jon Ambjörnsson sin del i samma gård för 10 marker. Säljarne gifva Måns skrifvare (Domhafvanden) makt, att med dessa köp lagfara. Köpevittnen voro: Olaf Larensson, Borgmästare i Bogesund och Per Skreddare. Dat. Bogesund 1547 S:t Jacobi dag (d. 25 Julii).

Sigill: bemälde Måns Skrifvares, "Häradshöfding i Redvägh och sittande i Häradshöfdinge stad i Aas härad"; i godt behåll.

35. Qvittobref af Frantz Koskull Hans son till Helmoldt Wrangel å ett "erffbreff" uppå gården Sontack m. m. Dat. 1547 Mandages nha Bartholomei Apostoli (den 29 Augusti). På platt-tyska.

Koskulls sigill, väl behållet.

36. Sten Benktsson (Ulf) till Stäflö bortbyter jord i Tuna, Kylestada och Orresetter, Gerna socken; i Kumbla, Turinge socken, Öknebo härad; i Berga, Mörkö socken, Hölbo härad, och i Bremsseberga, Sorunda socken, till Svante Sture till Hörningsholm emot jord i Snedestada, Spellevig socken, i Läggiestada, Tårsåkers socken, Röne härad; i Wengsjö, Gåsinge socken, och i Åshammar, Kattenäs socken, Daga härad. Besegladt af Sten Benktsson, samt af vittnen: Herr Lars Siggesson (Sparre) till Sundby, Sveriges Rikes Marsk och Höfvidsman på Örebro, Herr Johan Thuresson (tre rosor) till Lindholmen, Herr Sten Eriksson (Lejonhufvud)

till Loholm, Herr Peder Braa till Ribboholm, Joen Olsson (Gyllenhorn) till Hakestada, Nils Krumme till Örboholm och Nils Pedersson (Bjelke) till Åkeröö. Dat. Hörningsholm d. 8 November 1548.

Af Herr Lars Siggessons sigill är nära hälften borta, och vaxet är bortfallet ur den kupa, som skulle innehålla Jon Olssons sigill; öfrige sex äro oskadade.

37. Fastebref af Ås Häradsrätt, genom Måns Scrifvare i Farstorp, sittande i Häradshöfdings stad, för Thorsten i Lida å två andelar i Arneboda, inköpte för 20 mark af Gunne i Hvarkulla, å hustruns vägnar, samt af Per Larsson. Sigill: domarens och Jon Bagges, K. M:s fogdes. Dat. 1551 die Marci (d. 25 April).

Måns Skrifvares sigill (M. K.) i behåll. Bagges är bortfallet.

38. Ås Häradsrätts fastebref (Måns Scrifvare, domhafvande) för Algut i Arnebo å andelar i nämnde gård, som han köpt af sine skyldemän, afl. Torstens i Lida arfvingar, för 60 marker svenske. Dat. Arnebo 1554 die Valborgis (d. 1 Maji).

Måns Skrifvares sigill i behåll.

39. Erik Nilsson (Schack) till Utö försäljer, med bifall af broder och närmaste slägtingar, till Herr Svante Sture en gård i Nöcknö, Mörkö socken, Hölbo härad, för 500 mark örtuger svenskt mynt. Besegladt af Erik, samt af vittnen: Nils Krumme till Örboholm, Häradshöfding i Hölebo, Björn Pedersson (Båt) till Foldenäs, Johan Pedersson (Båt) till Tidö, och säljarens broder Benkt Nilsson (Schack) till Arnöberg. Dat. Hörningsholm d. 2 December 1556.

De fem sigillen i godt behåll.

40. Erik Monsson (Ulfsparre), Häradshöfding i Tveta och Wista härader, uptager i sistnämnde härad vittnesmål af tre män, som intyga: att en äng, belägen emellan Edsqvarnen och Sandvik i Skärstada socken, af ålder lydt under Edsqvarnen och en gård derstädes, tillhörig Knut Lindormsson (Vinge, Väpnare, S. R. R.) i lifstiden och som nu ägdes af barnen efter sal. Herr Måns Johansson (Natt och Dag); att ängen blifvit af en vid namn Måns Brodsson tagen från Edsqvarnen och lagd till hans gård i Sandvik, hvarifrån den sedan kommit till Säby i samma socken; att, då Knut Lindormsson fick kunskap om Måns Brodssons tilltag, ville han slå ihjäl denne, som dock kom undan, hvarpå ängen åter lades till Edsqvarnen; samt att, efter det Knut Lindormsson blef "slagen på Åsun" (sjön Åsunden) "then tid Herr Sten slagen bleff" (således d. 19 Januarii 1520), tog Måns Brodsson ängen igen och lade den till Säby, derunder den sedan lydt. Vittnena besvuro detta "på lagboken". Dat. Broxvik den 19 December 1557.

Finnes ej i original, utan i vidimation, utgifven på Bro d. 3 April 1574 af Jöran Gera, Friherre till Birkewik, Johan Bielke till Härresäter, Riddare, och Nils Slatte till Slattefors. De bägge förstnämndes sigill i behåll.

41. Fastebref af Måns Scrifvare och Ås Häradsrätt för Algut Ambjörnsson å tre särskilda andelar i Arnebo, som han till sig löst af

skyldemän, "Ingeborg Maanssa barn i Falcköping" m. fl. Dat. Bonared d. 13 October 1558.

Måns Skrifvares sigill i behåll.

(41 *a*. Vidimation af d. 20 Mars 1559. Se n:o 25 här ofvan.)
(41 *b*. d:o af s. d. Se n:o 33 d:o)

42. Fastebref af "Svartelös" Häradsrätt och Frans Mårkasson, Häradsdomhafvande å Herr Hans Kyles till Erstavik, Riddares, vägnar, för Söffrin Olsson å fastighet, som han köpt af hustru Christin i Örby i Brännekyrka. Dat. d. 5 Novemher 1569.

Under brefvet hänga Herr Hans Kyles och Svartlösa härads sigill.

(42 *a*. Vidimation, dat. d. 3 April 1574. Se n:o 40.)

43. "Karl, med Guds nåde Sveriges Rikes Arffurste, Hertig till Sudermanneland, Nerike och Wermland", erkänner sig hafva af Fru Märeta (Sture, född Lejonhufvud), Grefvinna till Westervik och Fru till Hörningsholm, "wår elskelige käre modersyster", fått fullt vederlag för åtskillige gårdar i Mörkö, Trosa och Vagnhärads socknar, som hon i Konung Eriks tid sig tillbytt under Hörningsholm emot fastighet i Torpa socken, Wester Rekarne härad, i Thorshälla, och Yttersela socknar, i Bondarnö socken, Trögds härad, samt i Lagga socken i "Roon". Dat. Gripsholms slott den (21) Februarii 1579.

Hertigens sigill i behåll. I pergamentet finnes ett hål just der dagen varit utsatt, då brefvet utfärdades; men en i början af 1700-talet häraf tagen afskrift har datum *den 21.*

Från 1600-talet.

I likhet med hvad som ägde rum vid upprättandet af den äldre förteckningen (se pag. 35 derstädes), uptages innehållet af efterföljande permebref endast i största korthet.

44. Ås Häradsrätts fastebref å andel i Arnebo, den 16 Oct. 1605.

45. Oppunda Häradsrätts fastebref å jord i Brogsäter, Årdala socken, den 13 Maji 1608.

46. Ås Häradsrätts fastebref (Michill Arvidsson, Ugla, till Grundevad, Häradshöfding) å andel i Arnebo, den 14 Maji 1616.

47. Arfsöfverenskommelse emellan Claus Gagge och hans afl. hustrus Fru Margaretha Gabrielsdotters arfvingar. Dat. d. 1 Maji 1620.

48. Fastebref af Borgmästare och Råd i Halmstad å ett hus derstädes, den 9 Maji 1625.

49. Salubref å en gård i Wickleby, Mörkö socken, den 18 Maji 1626.

50. Salubref å jord i Wickleby och Gåstad, den 18 Maji 1626.

51. Salubref å fastighet i Tuna, den 18 Maji 1626.

52. Salubref å fastighet i Noora, den 18 Maji 1626.

53. Salubref å fastighet i Öfra Berga, den 18 Maji 1626.

54. Hölebo Häradsrätts fastebref för Fröken Anna M. Sture å förenämnde fem köp (n:is 49—53), den 19 Maji 1626.

55. Salubref å Nygård och Nöcknö, på Mörkön, den 3 Julii 1626.

56. Salubref å fastighet i Höks härad i Halland, såld till Claus Gagge, den 30 Januarii 1630.

57. Axel Baner till Herborum, Landshöfding m. m., bortbyter jord i Danderyds socken till sin brors enka, Fru Ebba Grip, emot jord i Långhundra m. fl. härader, den 30 Maji 1630.

58. Salubref till Claus Gagge å fastighet i Tönnersjö härad i Halland, den 19 Junii 1630.

59. Salubref till Amiralen Erik Ryning å Torp i Wasbro socken, den 4 Mars 1633.

60. Borgmästare och Råd i Halmstad uplåta grafplats i stadens kyrka åt Claus Gagges enka, Fru Margreta Morman, och barn, den 7 Junii 1634.

61. Hölebo Häradsrätts fastebref å Nygård och Nöcknö (se n:o 55), den 21 Maji 1635.

62. Oppunda Häradsrätts fastebref å Torp (se n:o 59), d. 21 Sept. 1635.

63. Byte emellan en Borgare i "Lauholm" och Fru Margaretha Mormand, den 9 Mars 1636.

64. Salubref å en gård i Fjällgeme, Enslöfs socken, Halmstads härad, till Fru Margaretha Mormand, den 28 December 1636

65. Oppunda Häradsrätts fastebref å Broghesäter för Trädgårdsmästaren Peder Torstensson, den 6 November 1638.

66. Salubref till Frih. Johan Oxenstierna, Axelsson, å jord i Tuna, Mörkö socken, den 23 Augusti 1639.

67. Hölebo Häradsrätts fastebref å jord i Tuna (se n:o 66), den 26 Maji 1643.

68. Salubref å en gård i Ellestrup i Halland, till Gerhard von Schar, dat. den 20 Augusti 1649.

69. Drottn. Christinas donation af hemman i Marks härad till Olaus Wallius (Wallenstedt), dat. den 22 Junii 1650.

70. Salubref till C. O. Sperling å gods i Halland, dat. 1651 (ej dag).

71. Drottn. Christina bekräftar brefvet d. 22 Junii 1650 (n:o 69), den 1 Mars 1652.

72. Salubref till C. O. Sperling å gårdar i Halland, den 2 Junii 1652.

73. Salubref till J. Silfverstjerna å Skedal m. m. i Halland, den 21 Junii 1652.

74. Salubref till C. O. Sperling å gods i Torups socken i Halland, dat. den 30 Julii 1652.

75. Drottn. Christinas pantebref å jord i Tönnersjö härad, till J. Silfverstjerna, dat. den 16 November 1652.

76. Salubref till J. Silfverstjerna å gods i Halland, den 12 Maji 1653.

77. Salubref till J. Silfverstjerna å gods i "Synder- och Nör"-Halland, den 15 Maji 1653.

78. Drottn. Christina ger frälserätt åt J. Silfverstjerna å pantegodsen i Halland (se n:o 75), den 14 Junii 1653.

79. Salubref till J. Silfverstjerna å gods i Halland, den 10 December 1653.

80. R.Drotzet Grefve P. Brahe förklarar sin ärfda gård Bogesund med underliggande gods för aflinge, emot vederlag af aflinge-gården Örby med gods, den 15 December 1653.

81. Drottn. Christina gifver O. Wallenstedt allodial-frälse rätt å hemmanen i Mark (se n:is 69 & 71, Hultebergs gods), den 30 Maji 1654.

82. Carl Soop bortbyter till J. Silfverstierna jord i Småland emot hemman i Upland, den 11 September 1654.

83. Oppunda Häradsrätts fastebref å Torp för Fru Karin Nilsdotter Rosenkrantz, den 8 Februarii 1658.

84. Marks Häradsrätts fastebref för (O. Wallenstedts enka) Fru Cathar. Silfverstierna å gods derstädes (se n:is 69, 71, 81), den 7 Maji 1660.

85. Öknebo Häradsrätts fastebref för J. Gyllenkrantz å hemman i Turinge socken, dat. den 5 April 1661.

86. Salubref till J. Gyldencrantz å halfva Arlösa gods i Halland, den 10 Maji 1663.

87. Salubref till J. Gyldenkrantz och hans fru Cath. Silfverstierna, å en gård i Eiglestrup, Laholms socken, Höks härad, d. 28 Oct. 1663.

88. Salubref till samme man å en gård i Eskilstrup, Ö. Karups socken, den 21 December 1663.

89. Salubref till samme man å halfva Arlösa gård, Tönnersjö härad, den 20 Mars 1665.

90. Salubref till samme man å gårdar i Eilestrup, Laholms socken, den 11 Junii 1665.

91. Salubref till samme man å Paurup, Tönnersjö härad, den 30 Julii 1665.

92. Salubref till R. R. Frih. Svante Baner å Håga m. fl. hemman i Mörkö socken, dat. den 24 Junii 1668.

93. Salubref till J. Gyldenkrantz å gårdar i Breareds och Torups socknar i Halland, den 21 Augusti 1668.

94. Bytesbref å hemmanen Maria, Grödinge socken, och Söderby, Sorunda socken, till Fröken Ebba Margr. Baner, emot fastighet i Finland, den 28 Mars 1670.

95. Bytesbref, hvarigenom J. Gyldenkrantz får en gård Munkebol, Enslöfs socken, den 30 Mars 1671.

96. Oppunda Häradsrätts fastebref för Catharina Rosenkrantz å Östorp i Wasbro socken, den 6 Julii 1671.

97. Salubref å hemmanet Sörby, Gökhems socken, Wilske härad, till Christopher Gyllengrip, den 29 November 1671.

98. Salubref å Ellestrup i Halland till J. Gyldenkrantz 1671 (ej dag).

99. Salubref å Mjöalt, Breareds socken, till samme man, den 12 April 1673.

100. Höks Häradsrätts fastebref å Årestrup för samme man, den 28 Augusti 1673.

101. Svartlösa Häradsrätts fastebref för Benkt Larsson å jord i Näs, Grödinge socken, den 1 Mars 1680.

102. Förening, ingången den 1 Augusti 1682 emellan Hörnings holms ägare och skatte-ägarne i Näs, om råskillnad; upläst vid Svartlösa ting den 22 Febr. 1683, samt ytterligare den 27 Febr. 1725, då den af vederbörande å nyo erkändes. Föreningen är intagen i Häradsrättens protokoll för sistnämnde dag.

103. Hölebo Häradsrätts fastebref för Friherrinnan Margaretha Banér, född Sparre, å Håga m. m. (se n:o 92), den 22 Febr. 1683.

104, Samma Häradsrätts fastebref för nämnda Friherrinna å hemmanen Tramesta, Skäsa, Hosta, Gåstad och Wickelby å Mörkön, som hon köpt af sin afl. mans syster, Jungfru Ebba Margaretha Baner, den 22 Febr. 1683.

105. Oppunda Häradsrätts fastebref å Ellmora i Wasbro socken för Assessoren C. J. v. Peganberg, den 4 Febr. 1684.

106. Salubref å Weka i Halland till Fru Cathar. Silfverstjerna, den 4 Julii 1684.

107. Bytesbref, hvarigenom Landshöfd. H. Falkenberg bekommer Wreta, Wasbro socken, Oppunda härad, emot Polstorp, Tuna socken, Jönåkers härad, den 1 Februarii 1689.

108. Salubref till C. O. Sperling å hufvudgårdarne Snidstrup och Fränderup (nu Sperlingsholm) med gods, i Halland, den 1 Maji 1689.

109. Oppunda Häradsrätts fastebref för Oluf Pärsson i Brogsäter i Årdala socken, den 13 October 1690.

110. Oppunda Häradsrätts fastebref för H. Falkenbergs enka, C. M. Kruse, å två hemman Bårsta, den 4 October 1697.

Från 1700-talet.

111. Salubref till Friherrinnan Catharina Ribbing, född Falkenberg, å egendomen Wibyholm i Årdala m. fl. socknar, den 10 Dec. 1705.

112. Rönö Häradsrätts fastebref för Frih. Cath. Ribbing, född Falkenberg, å hemman under Wibyholm (se n:o 111), den 4 Mars 1708.

113. Oppunda Häradsrätts fastebref för Frih. C. M. Falkenberg, född Kruse, å Ellmora, den 18 Maji 1708.

114. Willåttinge Häradsrätts fastebref för Frih. C. Ribbing, född Falkenberg, å hemman, köpte af J. Borning, den 14 Julii 1709.

115. Salubref till Grefvinnan E. Banér, född Leyonhufvud, å skatterätten till en gård i Näs, Grödinge socken, den 18 Januarii 1710.

116. Willåttinge Häradsrätts fastebref för Friherr. C. Ribbing, född Falkenberg, å Lerviken, Årdala socken, den 3 Febr. 1711.

117. Willåttinge Häradsrätts fastebref för Jöns Månsson å skattetorpet Fjällmåssen, Årdala socken, den 16 Febr. 1712.

118. Samma Rätts fastebref för Cath. Ribbing, född Falkenberg, å Brogsäter, Årdala socken, den 26 Febr. 1712.

119. Samma Rätts fastebref för densamma å Öknetorp och Buttorp i nämnde socken, den 4 November 1712.

120. Samma Rätts fastebref för densamma å Fjällmåssen, den 3 Mars 1714.

121. Salubref till Friherre Lennart Ribbing å hemmanen Tramsta, Wickelby m. fl. i Mörkö socken, den 30 Mars 1717.

122. Salubref af Baron G. C. Banérs arfvingar till deras svåger och meddelägare Baron Lennart Ribbing af sätesgården Hörningsholm med tillydande, den 22 Febr. 1720.

123. Svartlösa Häradsrätts fastebref å skatterätt i Näs (se n:o 115), den 14 Junii 1720.

124. Salubref till Frih. Lenn. Ribbing å Nora, Skälby m. fl. hemman å Mörkön, den 3 Augusti 1721.

125. Hölebo Häradsrätts fastebref för Frih. L. Ribbing å Hörningsholm m. m. (se n:is 121, 122 och 124), den 15 Maji 1723.

126. Oppunda Häradsrätts fastebref för Baron C. F. Hamilton å Eneby i Floda socken, och en frälseränta, den 4 Febr. 1725.

(126 *a*. Se n:o 102.)

127. Svartlösa Häradsrätts fastebref för Frih. L. Ribbing å hemman i Näs, den 25 October 1725 (se n:is 102, 122).

128. Willåttinge Häradsrätts fastebref för Kyrkoherden Zander å jord i Simora, Årdala socken, den 10 Junii 1730.

129. Samma Häradsrätts fastebref för Kammarherren Grefve Gustaf Ulf Bonde å egendomen Wibyholm, med Skälby och underlydande, den 24 Februarii 1732.

130. Hölebo Häradsrätts fastebref för Sekreteraren J. Hierpe å Noor, Mörkö socken, den 16 Maji 1732.

131. Samma Rätts fastebref å Ytterberga, Lundby och Nora i Mörkö socken, för Frih. L. Ribbings enka, Elsa Banér, den 21 Januarii 1735.

132. Raseborgs Häradsrätts fastebref för Carl Henr. Wrangel å Svidia och Pickala sätesgårdar, den 4 Mars 1736.

133. Kon. Friedrichs i Rådkammaren den 6 December 1739 till Friherrinnan Elsa Ribbing, född Baner, utfärdade bytesbref å Hammarby, Mörkö socken, emot hemman i Floda och Skyllinge socknar.



Rättelser

i den år 1855 upgjorda förteckningen (se 36 delen af *Handl. rör. Skand. Hist.*)

Sid. 4 rad. 3 *står:* Jogharsson; *kan ock möjligen läsas* Logharson. — I Wermland lefde 1389—1397 en Riddare Magnus Loghason ("Logori" i sigillet).

» 19 » 6 » Brigitta Carlsdotter *läs:* Birgitta Christiernsdotter

» 25 » 12 » D:o d:o » D:o d:o

FÖRTECKNING

ÖFVER

HANDSKRIFT-SAMLINGEN

PÅ

WIKS SÄTESGÅRD I UPLAND.

Denna samling, som af ålder förvarats på Wik, ordnades och förtecknades år 1858 af Amanuensen i Riksarkivet Grefve A. G. Oxenstierna. Stället och samlingen ägas af Öfverhofstallmästaren, Generalmajoren m. m., Grefve Gustaf von Essen.

Förteckning öfver arkivet på Wik.

1. Stureska Copieboken, Bref, Jordeböcker och diverse handlingar, 1354—1714.

En särskild afdelning häraf utgöres af handlingar rörande Lifland, Esthland och Ingermanland, 1509—1690, hvilka ej äro specificerade i förteckningen. Af de öfriga handlingarne äro alla från 1354—1560 upptagna i den specifika förteckningen öfver Pappershandlingarne, men af de från 1561—1714 endast de märkligaste.

2. Arfskiften, Bouppteckningar och Inventarier, 1629—1792.

Alla upptagna i den specifika förteckningen öfver Pappershandlingarne under n:is 94 och 97—120.

3. Handlingar rörande åtskilliga af Banérska slägtens medlemmar: Jordeböcker, Reductions-, Arfs- och Rättegångshandlingar.

Gustaf Banérs Jordeböcker, 1565 och 1588; hans enka Christina Stures d:o 1604 och 1620; D:o öfver Banérska slägtens egendomar 1687; Arfshandlingar efter Jungfru Sigrid Gustafsdotter Banér till Appelrum 1671, Rättegången om Johan Gabriel Banérs testamente; Bref af Anna Catharina Banér; Handlingar efter Axel och Peder Banér, samt rörande de Lifländska godsen m. m.

4. Handlingar rörande Svante Banér d. ä. och Ebba Grip: Räkenskaper och Egendomshandlingar.

Djursholm, Tärnö, Ingris och de Ingermanländska godsen. Anteckningar, Jordeböcker, Arfvingarnes Reductions-gravationer.

5. Handlingar rörande Ebba Grip, Ebba Leijonhufvud och Anna Margaretha Sture: Rättegångshandlingar och Gårdsräkenskaper.

Handlingar rörande Ebba Grips och Ebba Brahes rättegång om Hörningsholm, Tullgarn m. m. mot Johan Oxenstiernas arfvingar; Sterbhushandlingar efter Ebba Leijonhufvud; Räkenskaper öfver Fröken Anna Margaretha Stures egendomar 1618—1630.

6—9. Handlingar rörande Svante Banér d. y. och Margaretha Sparre: Affärs-bref, Reductions-handlingar och Räkenskaper, samt Likpredikan.

10. Handlingar rörande Ebba Margaretha och Sigrid Magdalena Banér: Jordeböcker, Egendoms-, Arfs- och Reductions-handlingar.

Begrafningskostnader och Inventarier 1692, och Jordebok 1672 efter Jungfru E. M. Banér på Sturehof; S. M. Banérs (gift med Jakob Stenbock) tvist med Maria Sophia De la Gardie om Ebba Brahes stenhus på Södermalm.

11—16. Handlingar rörande Gustaf Carl Banér och Ebba Charlotta Lewenhaupt: Arfs- och Egendomshandlingar, Bref, Räkenskaper och Rättegångshandlingar.

1) Handlingar rörande Lif-Regementet, hvarvid G. C. Banér var Öfverste-Lieutenant; rörande Lån och Cautioner i Banken; rörande Hessle och Werpels egendomar.

2) Jordebok öfver Gräfsnäs-lotten och Östads-lotten 1673; Handlingar rörande Herrestad och Belteberga i Skåne, Djursholm och Hörningsholm; Egendomsbyten; Räkningar.

3) Östads arfslott efter Gustaf Adolph Lewenhaupt, och köpegodsen; Fogdebref och Räkenskaper 1683—99 och 1712—15.

4) Rättegångshandlingar rörande Uddenkull i Esthland.

5) Gårdsräkenskaper rörande Uddenkull. Bref och Inventarier.

6) Rättegångshandlingar mot von Strokirch och von Weingarten om arrendet af Ronnenburgska och Schmiltiska godsen.

17—18. Handlingar rörande Lennart Ribbing och Elsa Banér: Egendoms- och Reductionshandlingar, Gårds- och andra räkenskaper samt Rättegångshandlingar.

1) Hufvudbok för 1701; Tegel-affärer med Krigs-Collegium; Diverse räkenskaper; Handlingar rörande hemmanen Langzrum i Calmare län och Lundby i Upland; Arfslotter och Reductionsgravationer efter Gustaf Adolph Lewenhaupt; Gårdsräkenskaper från Wibyholm 1727—1730.

2) Christina Lewenhaupts och hennes arfvingars rättegång om Lindö i Westmanland emot Magnus Julius De la Gardie, afdömd 1732; Carl Wilhelm Sparres och hans arfvingars rättegång om hemman under Stäringe emot Assessor von Preutz och hans arfvingar 1683—1753.

19. Rättegångshandlingar emellan Enkegrefvinnorna Ruthwen.

Emellan Grefvinnan Anna Erasma von Klencke, enka efter Grefve Alexander Ruthwen, och den sistnämndes stjufmoder Grefvinnan Clara Berner, enka efter Fältmarskalken Grefve Patrik Ruthwen, om Brevik m. fl. hemman, m. m.

20. Handlingar rörande Gustaf Horn och Sigrid Bielke: Jordeböcker, Egendoms- och Reductionshandlingar.

Jordebok öfver deras både Svenska och Finska gods; Riddarhus-gravationer; Handlingar om Asscrij och om Malla i Esthland; Reductions-gravationer å deras arfvingar, Nils Bielke och Berndt von Liewen, om Girista by m. fl. hemman.

21. Handlingar rörande Berndt von Liewen: Mönster-rullor, Trohets-eder, m. fl. handlingar rörande Lif-Gardet till fot och Dalregementet 1676—1699.

22—26. Handlingar rörande Berndt von Liewen och Hedvig Horn: Egendoms-, Arfs- och Rättegångshandlingar, Jordeböcker, Räkenskaper.

1) Handlingar om Sturefors, Sigridsholm, Lifländska godsen, m. fl. affärer i följd af Liewens första gifte med Sigrid Oxenstierna och rättegång med hans svåger Carl Persson Natt och

Dag till Säby; Arrendet af Löfstaholm 1692—95; Tvisten med Landt-Rådet von Sachen och Lennart Rosencrantz om Gryta gård och hemmanen Granhammar och Säby, m. m.

2) Om Liewens anspråk på testaments-lott efter hans svärmoder Beata Leijonhufvud och svägerska Catharina Oxenstierna, slutad genom Compromiss 1739.

3) Begrafningskostnader efter Hedvig Horns förste man, Öfversten Friherre Ture Sparre; Rättegångshandlingar med Generalen Friherre Carl Sparre om betalningen af Ture Sparres skulder; Rättegångshandlingar med Assessor Stjerncrona om Hedvig Horns morgongåfva efter von Liewen; Affärsbref; Hedvig Horns egenhändiga anteckningar; samt Räkningar 1690—1714.

4) Om egendomarne Disserås och Skiällerö i Westergötland, Vogelsang i Esthland och Björneborgs Laxfiske i Finland; Rättegång mot Inspector Johan Schröder om arrendet af Gustaf Horns och Sigrid Bielkes fordna gods i Esthland och Lifland.

5) Räkenskaper med Grefve Nils Bielke, m. m.

27—30. Handlingar rörande Landshöfdingen Friherre C. G. von Liewen: Räkenskaper, enskilda samt öfver Hertig Carls utgifter och förvaltningen af Rosersberg och Walstanäs.

31—36. Handlingar rörande Friherre C. G. von Liewen och Ulrika Ribbing: Räkenskaper, Bref och diverse handlingar.

1) Handlingar om Liewenska huset vid Norrmalmstorg; Grafbref till Upsala domkyrka och Jakobs kyrka i Stockholm; Räkningar och Recepter; Bref till C. G. von Liewen, en del rörande riksdagsmannen Tengréns fängslande under Norrköpings riksdag 1769.

2—6) Räkningar och Kassaböcker 1751—1783.

37. H. Excellence m. m. Grefve von Essens Räkningar 1790—96 och Kassabok 1797.

38. Åtkomsthandlingar till Wiks egendom och derunder lydande hemman.

Om Wiks förpantning och försäljning af Erik Classon Bielke till Sigrid Bielkes förmyndare omkring år 1636, m. m.

39. Diverse handlingar rörande Wik och derunder nu eller förr lydande hemman, 1647—1760.

Bördstvist om Bärby 1665 emellan Sigrid Bielke och Beata von Yxkull; Wiks stat 1685; Kontrakter med bönderna under Wik; Jordeboks-utdrag 1695—1758.

40—46. Wiks Gårds-räkenskaper 1688—1786.

47—53. Wiks Gårds-bok 1721—1775.

54—55. Djursholms Gårds-räkenskaper 1671—1686.

66—59. Hörningsholms Gårds-räkenskaper 1671—1744.

---

134 Pergamentsbref från 1405 till 1759, enligt särskild förteckning.

Specifik förteckning öfver de äldsta och märkligaste pappershandlingarne i arkivet på Wik *).

Från 1300-talet.

1. Bröderna Willcken och Hennicke van Assarien utgifva ett förlikningsbref öfver delningen af skogsmarken mellan Randen och Assarie, i anledning af deras tvist derom med Wollmer van Sorseuere. Wittnen: Hennicke Wolders, Robeke van Allven, Tile Vircks och Tile van Sorseuere. Dat. 1354 S:t Petri och Pauli afton (d. 28 Juni).

På tyska, afskrift från 1600-talet.

2. Niels Magnusson af Wijnäs försäljer vid häradstinget en äng i Krokastadha till Eedboa (Eds) kyrka. Dat. 1360 sabbato ante nativitatem Beatæ Virginis (d. 1 Mars).

Dålig afskrift i Birger Nilsson Grips och Brigitta Brahes Jordebok.

3. Thienngij (?) Jonsson och Sigridh Magnusdotter af Winnäs bestämma att Krokestadhe äng från Helghebergha äng ända till Möllebeck skulle till hälften tillhöra Edhs kyrka och till hälften ligga under prestbolet. Wittnen: Nils i Lofta, kanik i Linköping, Johannes i Dalhem och Anders Nilsson. Dat. 1365 die und. mill. Virginum (d. 21 October).

Dålig afskrift i Birger Nilsson Grips och Brigitta Brahes Jordebok.

4. Birger Wlfzon, Riddare, bortbyter jord i Ampnöö under Ekholmen i Wekholms socken, Trögds härad, jord i Stockaby i (på) Luthingöö (Lidingön) wtthur (utanför) Stockholm, i Hersaby och i Stijkkunge, samt 7 torp, inom Upsala Biskopsdöme, till Bob Jonsson Drotzet, emot jord i och torp under Waxsta, Solberga, Walista och Branninge i Tweta socken, Öknebo härad, samt i Hanestom och i Skijrstom i Telge socken, samt i Ramsta och i Ener i Järna socken, i samma härad i Strängenäs Biskopsdöme. Wittnen: Ärengisla Sonasson, Jarl, Karl Ulfsson (Sparre) af Thoptom, Riddare, och Wlf Jonsson, Swen. Dat. Arosiæ (Westerås) 1370 nono die beati Jacobi Apostoli (d. 3 Augusti).

Afskrift med några få rättelser af Hogenskild Bielkes hand.

5. Haquon i Biornatårp försäljer på häradstinget Biörnstårp och Kåppartårp till Boo Jonsson (Grip), Drotzet. Beseegladt af Biörn Sop, i Häradshöfdingens ställe, Kyrkoherden i Edh, Benedict, och Petter Throttason. Skrifvet i Westervik, utan datum (omkring 1380).

Obestyrkt afskrift från 1500-talet.

---

*) Alla förvarade i bundtarne 1 och 2, enligt föregående förteckning.

6. "Sijmude Rannghualldtzsonn, byggiannde ij Westervick", och hans hustru Kathrina Theghmodotter bortbyta hennes arfvegods Bosgård, Bastatorp, Måla, Risabodha, Kulla och Bosqvarn i Gelserums (Gärdsrums) socken, såsom Magnus Karlsson dem ägde, och Rodhastadha (Rosta) i Ukna socken, såsom Sijgrijdh Magnusdotter det ägde, i Tijust, till Boo Jonsson, emot jord i Dynnestadhom (Dynsta) och i Gudastenn (Gursten), Godhastenna qvarn, Rebbabodha qvarn (Rabo?), Påtorp, Rebbabodha och jord i Fijndzstadhom i Loffta socken. Beseglадt med staden Westerwiks sigill, och af Herra Niclissa, Pastor derstädes, samt af Biörn Sop, Sighe Hollek, Olaff Kelyndhe, Borgmästare, och Jöns Karllsson af Hamer. Dat. Stockholm 1383 Corporis Christi dag (d. 21 Maj).

Dålig afskrift i Birger Nilsson Grips och Brigitta Brahes Jordebok.

Från 1400-talet.

7. Dom af Nicliss Erengislason, Riddare, Lagman i Södermanland, då han i Nybele höllt Lagmansting med allmogen af Öknabo härad, hvarigenom Nicliss i Eneby tilldömes ett öresland jord i Hakanes i Jerna socken, hvilket Holmsten i Hakanes hade köpt undan hans börd, utan att vara lagståndet. Dat. Nybele 1421 andra Thorsdagen efter S:t Brigittæ dag (d. 5 Juni).

Original på papper, med spår efter sigillet i grönt vax på baksidan.

8. Systern Brigitta Magnusadotter, Abbedissa i S:t Claræ kloster, "nordan näst Stockholm liggiande", Systern Cecilia Laursdotter, Priorissa, och hela Conventet derstädes, med Syssloman, Jöns Laursson i Holm, bortbyta halfnittonde öresland jord i Össby och ett torp, som kallas Staff, i "Danrö" (Danderyds) socken och "skeplagh", till Niclis Jönsson (Oxenstierna) i Djursholm, emot "3 markland jord i Unnaröra by oppå Färman (?) liggiande, och ett Nääss liggiande nordan näst Huuss Arnö och kallas Mycklaholm och ett bergh, östan uppå liggiande, som hether opa bergh". Wittnen: Fader Hannus Kröpolin, Hofwitzmann uppå Stockholm, Bengt Jönsson (Oxenstierna) i Salista, Erich Nielsson (Nipertz) i Wäsby, Anders Isaachsson (Banér) i Ostanåå, och Lasse Karlsson a wapn. Dat. Stockholm 1433 ipso die beati Brutij (? Briccii) Episcopi et Confessoris (d. 13 November?).

Ovidimerad afskrift från slutet af 1600-talet.

9. Morgongåfvobref af Eskil Ysaksson (Banér) till Cicilia Haraldsdotter (Green) å Wennegarns gård etc. etc. Dat. Stockholm söndagen näst efter wårfrudag visitationis 1461, men hvilket årtal utan tvifvel är en misskrifning i sjelfva originalet, i stället för 1441.

Afskrift i Stureska Copieboken på Wik, der, så väl som i en dylik uti De la Gardieska Archivet, och i Ribbingska afskrifterna på Hörningsholm, det oriktiga årtalet 1461 blifvit upprepadt. Se originalet bland permbrefven på Wik, år 1441, n:o 13 å förteckningen öfver desamma. Detta bref

är i sin helhet tryckt i De la Gardieska Archivet, del. III. p. 70—81, och har så väl der, pag. 83, som i förteckningen öfver permbrefven på Löberöd, tryckt i 17:de delen af Handlingar rörande Skandinaviens historia, Wieselgren i sina anmärkningar bevisat att årtalet måste vara 1441 i stället för 1461.

10. "Jon Falkeson, Kyrkeprest i Skolestad (?) och Strängenäs Domkyrkie Sysleman", försäljer en Domkyrkan tillhörig tomt i Trosa stad, liggandes vid broändan, till Ingemundt Ingemunsson, Borgare i Trosa. Dat. Strängnäs den 7 September 1449.

Afskrift i Stureska Copieboken, fol. 67, men årtalet säkerligen en misskrifning för 1549.

11. Arfskiftesbref af "Hustru Märethe i Röglinge och hennes son Eskill Isachssonn (Banér), Riddare, och hans systerbarn Joonn Slaweka, och hans syskon Nils Oluffsonn *) och twå hans systrar och systerbarn Päder Suenssonn i Malmöö och Hustru Brigitta, Knutt Sommarssons hustru, och deris Skifftislage, efter deras Frencko, Fru Märethe Lydeckesdotter (von Bergen **) i Wenegarn", hvarvid föll på Herr Eskill Isakssons lott Wennegarns gård (med alla de i Permbrefvet n:o 13 på Wik, af år 1441, uppräknade gårdar, förutom Sjöäga) m. fl. hemman. Beseglادt af Göstaff Karlsson, Riddare, Lariss Karlsson och Olaff Ingewaldsson aff wapn. Dat. Wenegarn 1452.

Afskrift i Stureska Copieboken.

12. Arfskiftesbref emellan Wijcke Bijlo a Wapnn och Boo Nielsson (Grip) till Wijnäs, Riddare, efter Boo Jonnssonn (Grip) "och flerre arffua, badhe om Jordhagodtz och Lössörre" (de sednare dock häri ej uppräknade), hvarigenom föll på Herr Boo Nielssons del och lott följande egendomar: Winäs med underliggande i Eds socken, Bjursund med underlydande i Loftahammar, Winö med underliggande i Lofta socken, alla de gods som de ärft efter Herr Boo Jonsson och flera arffua i Ydre och Wedbo härader, Nynäs gård i Bälinge socken och Rönö härad af Södermanland, med underlydande i flera socknar af detta härad, Täckhammar i Bärbo socken, med underlydande i Bärbo, Råby och S:t Nicolai socknar, och gårdarne i Kind, samt att Helgö med 7 gårdar i Enhörna och i Rekarne, samt de i Östergötland "imellom Wijka" skola skiftas "när Gudh will wij kannom them otterwijnna". Beseglادt af Wijcke Bijlo och vittnena, Herr Erik Nijpertz, Riddare och Lagman, Herr Boo Stensson, Herr Ehrengisle Nilsson, Herr Åke Johansson, Herr Erik Holmstensson, Riddare, och Birger Nielsson aff wapn. Dat. Linköping 1453 eller 1454 Söndagen före Wårfrudag.

*) Namnet Oluffsonn skall, enligt Wieselgren, vara misskrifning för Clausson, och denne Nils vara en broder till nyssnämnde Joonn Clausson Slaweka; se De la Gardieska Archiv. III. pag. 84—5, der, p. 81—3, brefvet finnes i sin helhet med genealogiska anmärkningar tryckt efter den Stureska Copieboken i denna samling. I permbrefvet n:o 32 på Wik, vidimationsbrefvet af 1481, der samma person förekommer, kallas han åter Niels Ulfsson.

**) Enka efter 1) Bo Nilsson (Natt och Dag) till Åkerö, 2) Bengt Jönsson (Oxenstierna) till Salestad, i hans sednare gifte. Hon öfverlefde och ärfde sina barn.

I den högst dåliga afskriften i Birger Nilsson Grips och Brigitta Brahes Jordebok är otydligt, om året skall vara 1453 eller 1454, ty omedelbart efter årtalet 1453, utfördt i romerska siffror, följer skrifvet: "Oppåå fierde arenno Söndagen före Vorfrue dagh". Se äfven om detta arfskap, i Ydre Härads beskrifning af Rääf, Carl VIII:s Dombref af d. 23 April 1455, emellan Bo Jonsson Grips arfvingar, pag. 257—61.

13. Systern Kierstin, Abbedissa i Gudhem, och hela Conventet, med samtycke af deras förman Abboten Arfwed och Conventet i Warnhem, bortbyta till Swarte Ture Jönsson, Riddare och Westgöta Lagman, Hökerums gods, och Öfwerbo Gård, ålefiske och qvarnström, emellan Pikz qvarn och Tolkabro i Winghs socken och Åsa härad (hvilket gods m. m. Drottning Margaretha fick af Riddaren Snagenborg, och skänkte Gudhems kloster) emot 3 gårdar i Sjötorp i Marka socken och Wilske härad, 1 gård i Torbjörnatorp i Gudhems härad, och 1 gård och 1 ålfiske i Madwalderyd m. m. i "Kindroms" socken och Marks härad. Dat. Axewald 1462 Dominica secunda Epiphaniæ (d. 17 Januari).

Afskrift i tvenne exemplar, från förra seklet.

14. Dom af Henrik Biskop i Linköping, Hans Biskop i Skara, Erik Andersson, Göstaff Carlsson, Eskill Isaakzson, Greel Mattsson, Thord Philipsson, Riddare, och Arfwid Trolle a wapn, rörande rättigheten till ålfisket i strömmen mellan Pikz qvarn och Tolkabro i Winghs socken och Åsa härad, hvarifrån Winghs kyrka ville uttränga Herr Thure Jönsson, Riddare, men hvilken sednares rätt härtill erkändes och stadfästades. Dat. Calmar 1474 Måndagen näst före Bartholomei dag (d. 20 Augusti).

Afskrift i tvenne exemplar, från förra seklet.

15. Swante Nilsson (Sture) i Ekesjö, Wepner, försäljer, med rätt att återköpa, Tribeck med underliggande i Fagerhults socken, 2:ne gårdar Skoreboda i Högzby socken och 1 gård Öxnebärga i Stenberga socken i Småland, till Hustru Ingred Magonsdotter på Äpleholm, emot 125 mark, hvilka han varit henne skyldig. Dat. Westheråäss 1495 helga tre Konungars afton (d. 5 Januari).

Afskrift i Stureska Copieboken p. 65.

16. Swante Nilsson (Sture) i Ekesjö, Riddare, Sweriges Marsk och Hofwidzman på Elfsborg, afstår till Biskop Henrik i Linköping en tomt i Wadstena, emellan Conventet och Abotsgården, i ersättning för de 10 tunnor smör han war skyldig honom som tionde från Westher häradet, och Sten Stures fogde hade borttagit under örlogen. Dat. Wadstena 1499 ipso die S:t Ambrosii (d. 4 April).

Afskrift i Stureska Copieboken fol. 67.

Från 1500-talet.

17. Skiftesbref af Fru Sigrid Eskilsdotter (Banér) efter Fru Christina Carlsdotter (Bonde) till Fogelwik och hennes syster Fru Magdalena Carlsdotter (Bonde). Dat. Skara 1500 S:t Pauli dag (d. 25 Januari).

Afskrift i Stureska Copieboken fol. 1. Se utförligare härom vid originalet bland permbrefven på Wik, n:o 39 å förteckningen öfver desamma.

18. Fullmakt af Ingeborgh Torbiörnsdotter, borgarenka i Westerås, för Johan Olsson på Hackestad etc. etc. Dat. Westeråhs 1500 den 31 Januari.

Afskrift i Stureska Copieboken fol. 68.

19. Wittnesbref af Bengt i Thomptta och Niells Ehrengyslason i Thæckhamer (båda gårdarne i Berbo socken, Jönåkers härad och Nyköpings län), rörande en jord i Thæckhammer, och om det byte som hade skett emellan Herr Erik Axelsson (Tott) och Herr Boo Nilsson (Grip), hvarigenom den förre afstod Thæckhammer och dess qvarn till den sednare, emot Thomptta i wederlag. Dat. 1500 Lördagen näst efter Kyndelsmässodag (d. 8 Februari).

Dålig afskrift i Birger Grips och Brigitta Brahes Jordebok.

20. Testamente af Nils Ehrengislesson Gedda till Geddeholm, å lösören till kyrkor, fränder och vänner. Dat. Stralsund 1508 Måndagen före St. Bartholomei dag (d. 21 Augusti).

Afskrift i Stureska Copieboken fol. 102.

20½. 72 st. bref och handlingar rörande Esthland, Lifland och Ingermanland, från 1509 till 1690.

21. Fullmakt af Kierstin Henriksdotter, för hennes måg Niells Mattsson i Hessleby, att emottaga hennes arf efter Mogenns Lennck *) etc. Bevittnad af Niels Boosson (Grip), Riddare och Östgöta Lagman, samt Erick Slatte, Häradshöfding i "Kijnndhom" (Kind). Dat. Wijnäs 1510 helga tre Konungars dag (d. 6 Januari).

Dålig afskrift i Birger Grips och Brigitta Brahes Jordebok.

22. Intyg af Niels Boosson (Grip) i Wijnäs, Riddare och Östgöta Lagman, öfver det vittnesmål som i ofvannämnda arfssak blifvit afgifvet. Dat. 1511 Lördagen näst efter S:t Walborgs dag (d. 3 Maj).

Dålig afskrift i nyssnämnda Jordebok.

23. Morgongåfvobref, å rätta hindersdag, af Sten Swantesson (Sture) till Christina Nilsdotter (Gyllenstierna) å Geddeholms sätesgård, 6 gårdar på Mörkön m. fl. hemman. Dat. Stockholm 1511 Måndagen näst efter S:t Martini dag (d. 17 November).

Dålig afskrift i Stureska Copieboken fol. 4. Tryckt i De la Gardieska Archivet, del. II. p. 57—59. Originalet på pergament förvaras i Riks-Arkivet.

24. Intyg af Niels Boosson (Grip) i Wijnäs etc. med anledning af nämnda arfssak efter Mogens Lennck. Dat. Wijnäs 1512 in vigilia Annunciationis beatæ Mariæ Virginis (den 24 Mars).

Dålig afskrift i Birger Grips och Brigitta Brahes Jordebok.

---

*) Men hvaraf Kierstin Palnnes hade satt sig i besittning (se brefvet n:o 53).

25. Henrik Guldsmed i Strengnäs försäljer sin gård vid Bastufvugränden i Strengnäs till Hendrich van ("fann") Aftenn. Dat. Strengnäs 1514.

Afskrift i Stureska Copieboken fol. 68.

26. "Thiltall om Hörningzholm wttaff Fru Mättis arffuinge och Suar dhär wpåå" — d. ä. Relation om Sten Sture d. y:s tvist med sin stjufmoder Fru Mätta Ifwardsdotter Dyre om hennes rätt att äga Hörningsholm som morgongåfva; huru Swante Sture hade tvungit sin son Sten att bekräfta denna morgongåfva; och huru Fru Mätta sedan for ur landet.

Denna Relation i Stureska Copieboken, fol. 47—48, synes vara uppsatt något efter 1515.

27. Arfskifte och Jordelotter efter Herr Peder Thuresson (Bielke) och hans husfru Karin Nilsdotter (två sparrar) till Wik, utan datum (men från tiden mellan 1510 och 1520).

In qvarto. Innehåller Nils och Thure Pederssöners och Anna Pedersdotters jordelotter, men slutar dermed, utan att upptaga de andra båda döttrarnes lotter, så att detta exemplar synes aldrig hafva blifvit färdigskrifvet.

28. Ett ark utrifvet ur en Copiebok, innehållande afskrifter af 3:ne handbref från Sven Jonsson i Hultt till Nils Boosson (Grip) till Wijnäs, det ena dater. 1520, samt ett köpebref (hvaraf slutet och datum saknas), hvarigenom nämnde Swen Jonsson a Wapn, med samtycke af sin hustru Elyne Swensdotter, försäljer till Nils Boosson sitt gods Luteby i Quillinge socken och Bråbo härad.

29. Konung Gustaf I:e och hans syster Fru Margaretha Eriksdotter, Grefvinna till Hojen och Brochenhausen, skifta, med Herr Johan Thuresson (tre rosor) och hans hustru Fru Christina Nilsdotter (Gyllenstierna), arfvet efter deras mormoder Fru Sigrid Eskilsdotter (Banér), och öfverlåta åt de sednare den del deraf som dem tillkom, efter deras ombuds öfverenskommelse. Dat. Lindholmen 1528 S:t Sixti dag (d. 6 April).

Afskrift i Stureska Copieboken fol. 66—67. Tryckt i sin helhet i De la Gardieska Archivet, del. I. p. 218—226. Detta arfskifte blef åter upphäfvet.

30. Arfskiftesbref emellan Fru Christina Nilsdotter (Gyllenstierna) och hennes son Herr Swante Sture, efter hennes första man, Herr Sten Sture. Dat. Lindholmen 1528 Thorsdagen näst efter S:t Laurentii dag (den 13 Augusti).

Afskrift i Stureska Copieboken fol. 48—49, och utgör blott början af brefvet, som i sin helhet är inryckt i Gustaf Johanssons (tre rosor) stadfästelsebref af d. 10 Aug. 1560 (se följ. n:o 63).

31. Jordebok öfver alla de gods, som Fru Christina Nilsdotter (Gyllenstierna) ärft efter sin fader, sin moder och sina syskon, upprättad 1528 Thorsdagen näst efter S:t Michaelis dag (d. 1 October).

Afskrift i Stureska Copieboken fol. 36—46.

31½. Jordebok öfver Herr Swante Stures gods och egendomar, skrifven på Wænnegarn 1528 om S:t Nicolai tid (i början af December).

Afskrift i Stureska Copieboken fol. 51—57.

32. Genealogiska anteckningar om åtskilliga slägter, synnerligast Gedda, Natt och Dag och Hammerstads-slägterna, samt huru Ulfäsa, Hörningsholm och Simonsö förvärfvades af Sture-slägten m. m. På Christina Gyllenstiernas begäran författade 1529 af Nunnan i Wadstena Brigitta Andersdotter från Lödöse.

Afskrift i Stureska Copieboken fol. 58—64. Tryckt i 1:a del. af Historiska Handlingar.

33. Qvittens af Ingrid Påwelsdotter till Swante Sture å 100 mark för en gård i Strengnäs. Dat. April 1531.

Stureska Copieboken fol. 68.

34. Fastebref af Borgmästare och Råd i Nyköping å en gård vid Strömsgatan, som Efuerdt Månsson köpt af Tåmmess Bårdskärare. Dat. Nyköping 1537 S:t Tiburtii och Valeriani afton (d. 13 April).

Stureska Copieboken fol. 68.

35. Förteckning öfver de gods i Småland och Westergötland, som Fru Elsa (Laxmand?) tillbytte sig emot Knapstorp och underliggande på Seland af "mich och mine siskene" (sannolikt Börje Nilsson Grip och hans syskon, se brefvet n:o 37, af år 1546), och hvilka gods föllo på en broderpart 1540.

Samtidig skrift.

36. Qvitto af Lasse Raffualson till Swante Sture å köpesumman på en gård i Telje. Dat: Hörningzholm den 13 Julij 1545.

Stureska Copieboken fol. 67.

37. Elsa Laxmansdotter till Attzerbo, enka efter Abram Erikson (Gyllenstierna), och Gertt Ulftand till Bönidt, på sin hustrus "Görel Gyllenstierns" vägnar, bortbyta en mängd gårdar i Nerike, Södermanland och Upland till Börje Nilsson (Grip, och hans båda svågrar) Jöran Eriksson (Gyllenstierna) och Biörn Persson (Bååt). Bevittnadt af Jens Brade och Werner Porsberg. Dat. Legved, Christi Himmelsfärds dag 1546 (d. 3 Juni).

Samtidig afskrift.

38. Konung Gustaf 1:e bortgifver till borgaren i Westerås Långe Håkan en Kronans tomt, med dervarande hus, kallad S:t Knuts Gillesstufwa, liggandes uppe vid Domkyrkan. Dat: Syltha i Ihrestada socken den 28 Juli 1547.

Stureska Copieboken fol. 69.

39. Nils Bruse, borgare i Norrköping, försäljer till Swante Sture en gård i Wadstena vid Sjögatan. Bevittnadt af Nils Rynningh till "Törersöö" och Jakob Turesson till Grensholm. Dat: Norköping 1548 Söndagen näst efter Heliga Lekamens dag (den 3 Juni).

Stureska Copieboken fol. 70.

40. Konung Gustaf I:e bortgifver till Swante Sture tvenne Kronans tomter i Upsala, vestan, näst ut med ån, benämnda Grelleby tomt och S:t Johannis Evangelisthæ tomt. Dat: Gripsholm d. 9 Aug. 1548.

Stureska Copieboken fol. 70.

41. Konung Gustaf I:e bortgifver till Swante Sture en tomt och ett stenhus i Wadstena vid Helgonsgatan, hvilket hus förr varit Klostrets pörte eller mälthus. Dat. Wadstena d. 13 September 1552.

Stureska Copieboken fol. 71.

42. Konung Gustaf I:e bortgifver till Swante Sture en Kronans gård uti Linköping, "som framledne Biskop Joens bodde uthi, och uthi förtiden S. Sigfrids præbende dersamma stādz legatt hafuer". Dat. Stegeborg d. 20 October 1552.

Stureska Copieboken fol. 71.

43. Jordeböcker öfver Margaretha Pedersdotters (Bielke, gift med R. R. Axel Nilsson Banér) egendomar, år 1553.

Trenne st. in qvarto.

44. Johan Tureson (tre rosor) till Lindholmen, Riddare, och Lars Tureson (tre rosor) till Penningeby bortbyta Snedesta i "Spiellewika" socken och Rönö härad i Södermanland, samt en mängd uppräknade gårdar i Westergötland, till Swante Sture, emot Spånga i Åkers socken och jord i Solberga och Rikkeby, samt i Westergötland gårdarne Sletholt och Gedzholt i "Sextra" (Sexdrega) socken och Kinds härad. Bevittnadt af Lars Flemingh och Gösta Johansson (tre rosor). Dat. Hörningsholm d. 8 December 1553.

Original med 3:ne sigiller i grönt vax.

45. Jordebok öfver Konung Gustaf I:es arf och enskyldta gods.

In folio; utan årtal, men upprättad efter det sednare arfskiftet med Christina Gyllenstierna 1553.

46. Jordebok öfver Birger Nilsson Grips och hans hustrus Brigitta Joachimsdotter Brahes gods, upprättad efter den sednares död 1554, med afskrifter af 9 st. (å denna förteckning specificerade) Köpe- och Bytesbref, 1360—1557, samt en desammas Jordebok öfver Nertuna och Finsta Rättaredömen 1543—1550.

Båda in folio; den sednare defect.

47. Nils Byrgeson försäljer till Swante Sture en gård i Strengnäs, liggande emellan Sten Erikssons (Leyonhufvud) och Nils Ryningz tomter, och en "Ståck-tomt" med trädgård och tillhörning på Norre Malm i Stockholm. Dat. Arboga den 27 Februari 1555.

Stureska Copieboken fol. 72.

48. Lasse Olsson i Lidekiöping försäljer till Swante Sture en gård kallad Ångh i Alstranda by i Floo socken och Åse härad. Bevittnadt af Joens Bonde, Häradshöfding i Åse härad, m. fl. Dat. Lidekiöping den 28 September 1556.

Stureska Copieboken fol. 72.

49. Fullmakt af Birger Nilsson (Grip) till Wijnäs och Jörenn Erichson (Gyllenstierna) till Fuglewick för Frenne Jönssonn att utfordra några försträckningar de gjort i Wiborg 1556. Dat. "Surcoping" den 28 Januari 1557.

Original på papper; sigillen bortfallna.

50. Anders Pädersson i Tilnby och Torbiörn Pädersson i Hyie försälja till Joen Karlsson en gård (i Wadstena?) vid Sjögatan, hvilken de ärft efter deras broder Lasse Pädersson. Dat: Wadstena den 8 Juni 1557.

Stureska Copieboken fol. 73.

51. Arfved Nilsson, i Mitthämmer, försäljer till Joenn Karlsson en tredjedel af en gård wid Sjögatan, hvilken han erhållit i betalning af Lasse i Tolstad. Dat. Wadstena d. 21 September 1557.

Stureska Copieboken fol. 73.

52. Hans Klausson (Bielkenstierna) till Edby, hustru Anna på Holboneas (enka efter Peder Bryntesson Lilliehöök), Lasse Flemingh, Jöran Trulson till Raffuenes, Sten Ericksson till Stensnäs och Erik Kastenberg skifta arf med Oluff Hermanson i Söderköping, på hustru Sigrid Persdotters, salig Wernickes efterlefverskas, vägnar, efter hustru Benckta Knutsdotter, gift med Per Ingemonson på Eknäs, hvarvid gårdarne Bullersta, Denterstada och Enslööt i Wasbro socken, Walla i Björkwiks socken, Löffzundzöö i Runtuna socken, Byöresiö gård och qvarn i Rijsinge socken, m. fl. mindre gårdar i Södermanland och Östergötland, gingo i skifte. Dat. Holboneas den 10 December 1557.

Afskrift från 1500-talet, på samma ark som n:o 56.

53. En uppsats eller berättelse, att både Nils Booson (Grip) till Wijnäs och Birger Nilsson (Grip) till Wijnäs genom försträckningar till Nils Matsson i Hassleby (i Loffta socken) och hans hustru Karin och hennes moder Kierstin Hendriksdotter förvärfvat sig ägande rätt, såsom ett omtaladt pantebref innehåller, till så väl Medelby i Wena socken (och Sevedes härad), som till Naddö (i Örberga socken) "nära Wadstena", så att Erik Jönssons (Rosenstråles) talan på sin hustru Magdalenas *) och deras barns vägnar, att hafva bättre rätt till Medelby och Naddö och flera gods som ligga under Hassleby, än hustru Kierstin, som nu sitter på Hassleby, ej kunde förtjena afseende. Dat. 1557.

Dålig afskrift på sista bladet i Birger Nilsson Grips och Brigitta Brahes Jordebok.

54. Egenhändiga anteckningar af Svea Rikes Råd och Riddaren Thure Persson Bielke till Sahlsta, öfver de utgifter han haft, efter sin systers Margaretha Persdotters till Djursholm (gift med S. R. R. Axel Nilsson Baner) dödliga afgång, för hennes barns räkning, 1557—1567; jemte en (icke egenhändig) Nota på hvad Thure Bielke utlagt vid Per Baners begrafning 1565.

Tvenne, hvar och en för sig sammanhäftade, uppsatser in qvarto; den första med pergaments-omslag.

---

*) Magdalena Palnesdotter, "forne salige Lenncks syster"; se n. 21 och 24.

55. Dom af Borgmästare och Råd i Lidcköping, i närvaro af Swante Sture, Höfvidsman på Läckö Slott, "som då byen i förläning hade", och af Måns Knutsson (Roos) till Blomberg, Joenn Andersson till Brijnemme (Brismenne socken i Frökinds härad?) och Kongl: Maj:ts Secreterare Jörenn Päderson, att då smedshustrun Elin, med sin dotter, var öfverbevisad af sina svågrar, att hafva öfvergifvit sin man, och ej kunde bevisa sin oskuld med 12 Danneqvinnors ed, skulle hon böta ej allenast 12 mk till målsägarne, utan äfven *hela* den gård (i Lidköping), hvari hon bodde, till Herr Swante Sture, för detta sitt brott; och då hon ej ägde mer än ⅓ af denna gård, skulle hon för de andra båda tredjedelarne förnöja sina båda svågrar, som ägde dem. Dat. Lidekiöpins Rådstuga den 1 Juni 1558.

Stureska Copieboken fol. 73—74.

56. Herr "Berge" Nilsson (Grip) på Winäs, Olaff Håkanson, Peäder Klint, "aff rådet" Påuall Beältas, Nills Trulson, Peder Botzson, Hereman Kannegiutare, Hemmyng H*er*ma*n*sson och Jacob Jute i Hasleby intyga, att en hop uppräknade lösören föll på Hans Wernikesons barns del som halfpart efter deras farmoder sal. Hustru Segred (se Brefvet n:o 52), och hade Herr Berge Nilsson annamåt dessa saker till sig, efter bytet, som stod i "sudercopiingh" den 17 Februari 1559.

Afskrift från 1500-talet, på samma ark som brefvet n:o 52.

57. Jon Karson till Åstada bortbyter sin gård vid Sjögatan i Wadstena till Swante Sture emot en annan gård i Wadstena benämnd Brusegården. Dat. Wadstena den 6 April 1559.

Stureska Copieboken fol. 74.

58. Konung Gustaf I:e gifver åt Swaute Sture en Kronans gård och tomt i Wadstena, näst ofvan Helgons-Bryggian; hvilken Konungens Befallningsman på Wadstena Slott Joen Karsonn förut innehaft. Dat. Wadstena d. 10 April 1559.

Stureska Copieboken fol. 74.

59. Tillägg till det stora arfskiftet på Wik, 1559, efter Fru Pernilla Nilsdotter (två sparrar) till Wik och Fru Anna Persdotter (Bielke) till Händelö, eller förteckning öfver så väl den jordegendom som de lösören, som wid sjelfva arfskiftet blefvo oskiftade.

Nio skrifna blad, in qvarto, hopfästade. Jemför pergamentsbrefvet n:o 71.

60. Konung Gustaf I:e bortbyter en Kronans tomt och ett stenhus i Wadstena på Helgons-Brogatan, som förr varit Klostrets Pörte, till Päder Eriksson, borgare derstädes, emot Starbecks gård och laxfiske i Habo socken och Wartofta härad i Westergötland. Dat. Ulfvesund den 9 April 1560.

Stureska Copieboken fol. 75. Ett der följande bref visar, att Peder Eriksson försålde till Swante Sture 1561 samma Pörte, som sålunda måtte hafva varit ett annat än det Swante Sture 1552 fick af Konung Gustaf I:e. Se brefvet n:o 41.

61. Birger Nilsson (Grip) till Winäs anhåller i ett handbref till Fru Kirstin Eriksdotter (Gyllenstierna), enka efter Lars Turesson (tre rosor) till Penningeby, att han, i anseende till sin förestående resa till England med Hertig Erik, skall få låna 400 daler af hennes dotterdöttrars, Jungfruarne Anna, Beata och Elsa Arfwedsdöttrars (Trolle), penningar, hvarföre han erbjuder sig att upplåta dem i värde motsvarande jordegendom, om han ej inom ett år kunde återgälda dem. Dat. Stockholm d. 25 Juli 1560. Åtföljdt af Birger Nilssons förskrifning på det begärda lånet, och Gabriel Christersons (Oxenstiernas) till Mörby qvittens derpå, för att tillställa Birger Nilsson penningarne i Elfsborg.

Afskrifter från 1600-talet, på ett och samma ark.

62. Swante Sture och Gustaf Johansson (tre rosor) skifta arfvet efter deras moder Fru Christina Nilsdotter (Gyllenstierna) till Geddeholm. Dat. Stockholm den 1 Augusti 1560.

Af detta märkliga arfskifte, som är till största delen tryckt i De la Gardieska Archivet, del. I. p. 226—36, finnas här 3:ne exemplar: 1) en afskrift med flera anmärkningar af Hogenskild Bielkes egen hand; 2) en afskrift i Stureska Copieboken fol. 76—80; 3) en afskrift från slutet af 1600-talet med den anmärkning, att originalet på pergament då tillhörde Grefvinnan Märtha Gustafsdotter Oxenstierna († 1698), Herr Gustaf Pedersson Banérs enkefru.

63. Gustaf Johansson (tre rosor) stadfäster det arfskifte efter Sten Sture, som den 13 Augusti 1528 på Lindholmen uppgjordes emellan hans moder Christina Nilsdotter (Gyllenstierna) och hans halfbroder Swante Sture. Dat. Stockholm den 10 Augusti 1560.

Afskrift i Stureska Copieboken fol. 5—12, efter originalet bland pergamentsbrefven på Wik; se n:o 72 å förteckningen öfver desamma.

64. Ett originalbref på tyska till Sten Eriksson (Leyonhufvud) från Thielman Susate. Dat. Antorff den 10 Juni 1561.

65. Swante Sture bortbyter en mängd ströhemman af sina arfvegods till Kongl. Maj:t och Kronan, emot flera hemman på Mörkön, i Hölö, Wagnhärads och Brännekyrka socknar, Mölna och Mölna qvarn i Trosa socken af Södermanland, samt några gårdar i Örtomta och Askeby socknar i Östergötland. Dat. Stockholm den 24 Augusti 1562.

Afskrift från 1600-talet.

66. Konung Erik XIV förlänar Friherre Birger Nilsson (Grip) till Winäs och hans manliga afkomlingar alla Konungens sakören af deras egna landbönder. Dat. Stockholm den 5 April 1563.

Afskrift från 1500-talet; saknas i Riksregistraturen.

67. Konung Erik XIV bortbyter Monäs och Nittegård med underlydande i Lemmo och Masko socknar i Norra Finland till Fru Anna (Hogenskild) till Åkerö, enka efter Nils Pedersson (Bielke), emot en hop strögods i Westmanland och i Stranda härad af Småland. Dat. Stockholm den 24 Juni 1565.

Afskrift från 1600-talet; saknas i Riksregistraturen.

68. Handbref (troligen original) af Friherre Carl Holgersson Gera till sin kusin Fru Margaretha Birgersdotter (Grip), enka efter Erik Månsson (Natt och Dag) till Bro, rörande penningeliqvider med Birger Nilsson Grips barn, i följd af en Holger Karlsson Geras skuldförbindelse till Birger Nilsson af 1540, som i afskrift meddelas. Dat. Birkewich den 13 Januari 1566.

69. Hertig Johan af Finland beklagar sin moster Grefvinnan Märtha Leijonhufvud, enka efter Swante Sture, förlusten af hennes man och söner, som blifvit mördade. Dat. Wänteholmen den 3 November 1567.

Afskrift från 1500-talet.

70. Konung Johan III stadfäster Grefvarne Stures Grefskap, samt förökar det med 19 socknar i Tjust, Södra Wedbo, Westerhärads och Åse härader, samt en mängd kyrko-, kloster- och prebende-hemman m. m. Gifvet på Stockholms Slott, men utan utsatt dag och år, hvilket sednare dock för visso är 1570.

Bakpå denna afskrift äro egenhändiga anteckningar af S. R. R. Gustaf Axelsson Baner, hans hustru Christina Swantesdotter Sture, och deras dotter Anna Baner, gift med Riks-Skattmästaren Grefve Gabriel Bengtsson Oxenstierna. Detta bref saknas i Riksregistraturen, men i Riks-Arkivet förvaras 2:ne afskrifter deraf från 1500-talet, å hvilka är utsatt året 1570.

71. Brita Jönsdotter (Roos) till Erffvalla bekräftar det förkomna Testamente hon några år förut gjort på Kiegleholm, och hvarigenom hon till sin dotter, Grefvinnan Ebba Månsdotter (Lilliehöök), enka efter Sten Eriksson (Leijonhufvud), gifver Erffvalla med underlydande, som räntade 8 fat jern, och som var den enda af hennes sätesgårdar som war bebyggd, och bestämmer för sin måg, Grefve Gustaf Johansson (tre rosor, enkling efter hennes dotter Ingeborg Christoffersdotter Rööd), att han skall få, utan lott och byte, välja hvilken han ville af hennes öfriga sätesgårdar. Bevittnadt af (hennes halfbroders söner) Sten Axelsson Baner till Hendelö, Riddare, och Gustaf Axelsson Baner till Djursholm, Riddare. Dat. den 2 Juni 1570.

Afskrift från 1600-talet, på hvars dubbelblad Fru Ebba Månsdotter synes hafva låtit uppsätta några juridiska frågor, huru hon skulle kunna klandra detta testamente, emedan det ej tillade några inventarier till den henne gifna egendomen, m. fl. skäl (!).

72. Förteckningar öfver de mördade Swante, Nils, Sten och Erik Stures kläder, delade och ärfda af Mauritz och Carl Sture, den 12 Augusti 1572.

Stureska Copieboken fol. 89—91 (se n:o 83).

73. Originalbref af Grefvinnan Ebba Månsdotter Lilliehöök, enka efter Sten Eriksson Leijonhufvud, till hennes mans brorson R. R. Erik Abrahamsson Leijonhufvud, rörande det guld och de klenodier efter hans föräldrar, hvilka hon hade haft i sitt förvar, samt om gods i Daga

härad, i "Roon" (Roslagen) samt i Östergötland, hvarpå han gjorde anspråk efter sin fader. Dat. Gräffznäss den 4 April 1573.

Egenhändigt undertecknadt: "Ebe". På baksidan en egenhändig anteckning af hennes dotterdotter Ebba Mauritzdotter Grip till Tärnö, gift med Swante Gustafsson Baner till Djursholm.

74. Original-förbindelse af Sten Axelsson Baner till Hendelö och Bro, att betala på sin hustrus, Margaretha Birgersdotter Grips, och hennes systerdotters, Jungfru Ingerd Jönsdotter Bondes, vägnar den skuld som Boo (Birgersson) Grip efterlemnat till Lucas Quickelberger. Dat. Stockholm den 17 Augusti 1575. — Sammanhäftad med en förteckning på de penningar Herr Måns Johansson (Natt och Dag) till Bro utlånat, och hvilka tillkommo hans barn och arfvingar. Utan datum.

Handlingarne något sönderrifna och defecta. Måns Johansson var fader till ofvannämnda Margaretha Birgersdotter Grips förste man, Erik Månsson Natt och Dag till Bro.

75. Konung Johan III stadfäster Grefvinnan Märtha (Leijonhufvud) i besittningen af de gods och gårdar, som tillfallit hennes man, Swante Sture, genom hans moder Christina Gyllenstiernas sista, år 1553 med Konung Gustaf 1:e uppgjorda, arfskifte efter Fru Christinas moder och Gustaf I:es mormoder Sigrid Baner, "in till thes oss kan ware. lägligitt om samma arffskiffte widare ransaka och beslutha". Dat. Stockholms Slott den 9 Februari 1579.

Stureska Copieboken fol. 18.

76. Hertig Carl af Södermanland etc. stadfäster Grefvinnan Märtha (Leijonhufvud) i samma besittning, som föregående bref, men ovilkorligen, och säger sig ej kunna detta skifte förändra. Dat. Nyköping den 4 Mars 1579.

Stureska Copieboken fol. 19.

77. Jordebok öfver Sten Axelsson Baners till Hendelö, Herborum och Appellerum, och hans hustrus, Margaretha Birgersdotter Grips till Broo, jordegods med dess räntor. Dat. Broo den 3 Juni 1579, m. fl. handlingar.

Jordeboken, 13 blad in folio, upptager dock ej hufvudgårdarne Hendelö och Broo (numera Brokind), utan blott de jordränta eller arrende gifvande gårdarne under Hendelö, samt alla strögodsen. Derjemte 2:ne förteckningar öfver Hendelö och dess gods, samt en öfver andra arfvegods; qvittenser m. m.

78. Hertig Carl af Södermanland etc. förlänar sin moster Grefvinnan Märtha Eriksdotter (Leijonhufvud) att fortfarande uppbära Kronans skatt af några hemman på Mörkön; och tillvitar henne och hennes fogde på Tullgarn att hafva gjort olagligt intrång på några Kronans bönders i Hölbohärad ägor, hvaröfver ett register tillsändes henne. Dat. Nyköping den 16 September 1580. Derjemte Grefvinnan Märthas svar derå, med ett fullkomligt tillbakakastande af beskyllningen, och anhållan om Lagmanssyn, för att bevisa dess obefogenhet. Utan datum.

Stureska Copieboken fol. 19—21.

79. Morgongåfvobref af Konung Johan III till Drottning Gunilla Bielke, å Björneborgs Stad och Gård med Ulfzby, Eura och Eura-Åminne socknar och Kiulo Fjerding, samt Cumo gård och socken i Nedre Satagunden; Saris gård med Wirmo socken och skogsbygd samt Wemo-Swensk socken och Karintaka Booll i Wemo-Finsk socken i Norra Finland; slutligen Brånäs gård med Dagzbergs, Stenby och Kungzsunds socknar, "emellan Wijka" och 100 af Konungens egna arfvegods uti Östergötland och Kinden, som närmast till Brånäs äro belägna. Dat. Westerås Slott den 22 Februari 1585.

Afskrift från 1500-talet. Finnes icke i Riks-Arkivet.

80. Längd öfver förtäringen vid Winäs 1590—1592.

81. Uppmätning och värdering af Grefve Swante Stures arfvingars hus och tomter i Wadstena, Skenninge, Linköping, Söderköping och Norrköping. (12 st.) Dat. den 25 November 1594.

Afskrifter i Stureska Copieboken fol. 80—81.

82. Mantalslängd öfver Nils och Mauritz Birgerssöner Grips arfvingars arf- och egna samt förlänta bönder under Winäs, i Tjust och i Östergötland 1595.

Bestående af 74 hela hemman eller 87 gårdar och 24 torp och utjordar.

83. "Inventarium på Tullegarnn" vid Grefve Carl Swantesson Stures död. Upprättadt den 20 Maj 1598.

Upptager äfven silfver, klenodier och hans efterlemnade kläder (se n:o 72).

Från 1600-talet.

84. Fyra st. uppmätningar och värderingar af Stureska arfvingarnes hus och tomter i Stockholm, Upsala, Strengnäs och Nyköping. Dat. den 8—21 Mars 1603.

Afskrifter i Stureska Copieboken fol. 82—89. Originalet till värderingen i Strengnäs finnes äfven.

85. Grefvarne Swante och Clas Mauritzsöner Sture och Grefvinnorna Sigrid, Malin, Margaretha och Kirstin Swantesdöttrar Sture intyga och stadfästa den morgongåfva, som de båda förstnämndes farbroder, och de sednares broder, Grefve Carl Swantesson Sture, hade på rättan hindersdag gifvit sin hustru Karin Joensdotter till Siösa. Dat. Stockholm den 20 Januari 1609.

En förteckning medföljer öfver de till morgongåfvan anslagna hemman. Afskrifter i Stureska Copieboken fol. 99—100.

86. Öfverenskommelse emellan ofvannämnda Grefvinnor Sture och Karin Joensdotter till Siösa om fördelningen af arfvet efter nämnde Grefve Carl Sture. Dat. Stockholm den 1 Februari 1609.

Stureska Copieboken fol. 100—101.

87. Bref till Drottning Christina d. ä. från en af Margaretha Mauritzdotter Grips mostrar (sannolikt Grefvinnan Elisabeth Stensdotter Leijonhufvud, gift med Friherre Svante Bielke), med anhållan om Drottningens samtycke till Margaretha Grips giftermål med Herman Wrangel, med anförande att Wrangel af Konungen erhållit Christiern Somes gods och rikedomar. Dat. Wentholmen den 27 September 1611.

Troligen original, ehuru ej undertecknadt, ej heller märke finnes efter något sigill. På baksidan är antecknadt: "K. S. (käre syster?) sente mig dene strax igenn for nogen orsak skyll". Af stilen vill synas som dessa ord vore skrifna af Ebba Mauritzdotter Grip.

88. Konung Gustaf II Adolph återgifver till Fru Christina Sture till Djursholm, enka efter R. R. Gustaf Baner, följande gårdar, "som warit henne några år afhända", neml. i Upland: Näsby 3 gårdar, Ella 2, Eneby 1, som varit hennes barns rätta fäderne, och Mullhammar (Målhammar i Westmanland?) 5 gårdar, Edelby 1, och Mölna sågqvarn på Wärmdöön, som varit hennes morgongåfva. Dat. Stockholm den 1 Juni 1612.

Afskrift, vidimerad af en lagläsare 1647. Saknas i Riksregistraturen.

89. Egenhändigt slutpåstående till Svea Hof-Rätt af Jakob Jakobsson Bååt, på egna och medarfvingarnes efter hans svägerska, Fru Ingeborg Tott, vägnar, i deras rättegång med Swante och Peder Gustafssöner Baner, rörande desses påstående att deras faster, nämnda Fru Ingeborg Tott till Hendelö, enka efter Sten Axelsson Baner, till dem testamenterat sin morgongåfva Hendelö.

Utan datum, men afgifvet under första fjerdedelen af 1600-talet.

90. Af Konung Gustaf II Adolph utfärdad "Instruction och Befalningh ther effter Kongl. Maj:t will att Slotz- Gårdz- och Heredz Fougder skola sig aldeles rätta".

Utan datum. Saknas så väl i Riksregistraturen som i den 1852 utgifna Samling af Instructioner för Landt-Regeringen.

91. Tio st. Förlänings-, Bytes- och Köpebref rörande Patrik och Alexander Ruthwens gods i Sverige, 1619—1662.

Afskrifter från 1600-talet.

92. Jordebok öfver Clas Bielkes till Wik efterlemnade egendom, 1623, och den lott som tillfallit hans dotter Jungfru Gunilla Bielke, sedan gift med Friherre Nils Göransson Gyllenstierna, m. fl. handlingar rörande denna gren af Bielke-slägten.

93. S. R. R. och Gubernatorn öfver Esthland Swante Gustafsson Baners till Djursholm egenhändiga concept till förnyelse af hans år 1617 gifna morgongåfvobref till sin hustru, Friherrinnan Ebba Mauritzdotter Grip till Tärnöö. Dat. Djursholm den 6 Juni 1623.

94. Arfskifte emellan Banerska arfvingarne, efter så väl deras fader R. R. Gustaf Axelsson Baner och moder Christina Sture, som ock deras syster Jungfru Margaretha Baner, och morbroder Grefve Carl Swantesson Sture, hållet i Juli 1629.

Tvenne exemplar, båda afskrifter från 1600-talet.

95. Bref till Fältherren Gustaf Horn 1654—57 från Johan Mårtensson Armlod, kommendant i Calmar, från Borgmästare och Råd i Riga m. fl.

96. Kongl. Maj:ts dom emellan Grefve Johan Axelsson Oxenstiernas arfvingar, å ena, och Grefvinnan Ebba Brahe, enka efter Grefve Jakob De la Gardie, och Friherrinnan Ebba Grip, enka efter R. R. Swante Gustafsson Baner, å andra sidan, rörande arfskap och testamente efter Grefvinnan Ebba Mauritzdotter Leijonhufvud, enka 1) efter Grefve Swante Mauritzson Sture, 2) efter R. R. Clas Carlsson Horn; afsagd i Göteborg d. 4 Juni 1658.

Saknas i Riksregistraturen. Hofrättens dom i samma mål finnes så väl i Riksarkivet som vid Hörningsholm (se bundten n:o 5).

97. Arfskifte, hållet den 25 Sept. 1668 efter Friherrinnan Ebba Mauritsdotter Grip, enka efter R. R. Swante Gustafsson Baner; jemte hennes egenhändiga gåfvobref å Djursholm till hennes son Friherre Swante Baner, hvilken gård hon hade lofvat honom redan vid hans bröllopp 1644, på det han skulle kunna gifva den som morgongåfva till sin hustru; dat. Ella den 16 Februari 1664.

98. Arfskifte den 17 December 1671 efter Jungfru Sigrid Gustafsdotter Baner till Apellrum.

99. Byteslotterna upprättade d. 11 Febr. 1671 emellan Grefvinnan Sigrid Bielke, enka efter Fältherren Grefve Gustaf Horn, och hennes stjufdotter Grefvinnan Agneta Horn; samt en Bytesräkning af den 28 Februari 1671 öfver de Svenska och Finska godsen efter Fältherren Grefve Gustaf Horn.

100. Arfskifte den 17 Juli 1683 efter Fältherrinnan Grefvinnan Sigrid Bielke; jemte förteckning på de lösören som hennes dotter Grefvinnan Hedvig Lovisa Horn ärft efter henne (utan datum och ej afslutad).

101. Arfskifte den 21 Mars 1687 efter Kongl. Rådet Friherre Swante Swantesson Baner till Hörningsholm m. m. och hans enka, Friherrinnan Margaretha Pedersdotter Sparre. (Original.)

102. Testamente den 14 September 1695 af Öfverste-Lieutnanten Friherre Gustaf Carl Swantesson Baner till Hörningsholm m. m. (Original.)

Från 1700-talet.

103. Arfskifte den 21 December 1704 efter General-Lieutnanten och Gouverneuren Friherre Berndt Reinhold von Liewen till Wik. (Original.)

104. Arfskifte den 8 December 1705 efter Grefvinnan Christina Catharina De la Gardie (enka först efter Fältmarskalken Grefve Gustaf Adolph Leijonhufvud, sedan efter Riks-Amiralen Grefve Gustaf Otto Stenbock) mellan barnen af hennes båda giften, m. fl. dithörande handlingar.

105. Bouppteckning, hållen på Wik den 23 Mars 1716 och sedan i Stockholm, efter Grefvinnan Hedvig Lovisa Horn, enka efter Generalen m. m. Friherre Berndt Reinhold von Liewen.

106. Arfskifte den 16 December 1717 efter Landshöfdingen Friherre Lennart Persson Ribbing († 1687) och hans 1716 afsomnade enka, Friherrinnan Catharina Conradsdotter Falkenberg. (Original.)

Deras efterlemnade 7 säterier Boxholm, Ulfåsa, Stäringe, Gimmersta, Stenhammar, Wibyholm och Fjellskäfte delades emellan deras fyra då lefvande söner.

107. Arfskifte den 4 Juli 1720 efter Landshöfdingen och Landtmarskalken Friherre Pehr Lennartsson Ribbing. (Original).

Egendomarne Stäringe, Söderby, Ulfåsa och Håbergs gård delades då emellan hans efterlefvande trenne bröder.

108. Arfskifte i Augusti 1720 efter Öfverste-Lieutnanten Friherre Gustaf Carl Swantesson Baner till Hörningsholm († 1697) och hans enka, Grefvinnan Ebba Charlotta Lewenhaupt.

3:ne exemplar originaler och ett i afskrift. Se n:o 102.

109. Arfskifte den 7 Septemb. 1734 efter Jungfru Christina Magdalena Baner, Gustaf Carls dotter.

Tvenne original-exemplar.

110. Delnings-project 1734 emellan Öfversten och Landshöfdingen Grefve Thure Gabrielsson Oxenstiernas af Croneborg barn i hans sednare gifte med Friherrinnan Beata Leijonhufvud.

111. Arfskifte den 16 Mars 1743 efter Fröken Anna Sophia Baner, Gustaf Carls dotter, jemte afskrift af hennes testamente den 26 Februari s. å.

112. Testamente af år 1765 utaf Grefvinnan Ulrika Juliana Abrahamsdotter Brahe, enka först efter Kammarherren Friherre Carl Gustaf Berndtsson von Liewen till Wik, och sedan efter R. R. Grefve Nils Göransson Gyllenstierna till Björksund.

113. Förteckning på de dokumenter och sterbhushandlingar som blifvit levererade till Fru Grefvinnan Bonde på Hörningsholm af Hofmarskalken Friherre Carl Gustaf von Liewen, den 30 September 1766. (Original.)

114. Fem st. original-testamenten af Hofmarskalken och Landshöfdingen m. m. Friherre Carl Gustaf von Liewen, m. fl. hans egenhändiga anteckningar.

115. Friherrinnan Ulrika Eleonora Ribbings (enka efter Friherre Carl Gustaf von Liewen) original-testamente af den 25 Mars 1774, med tillägg af den 7 Maj 1781.

116. Bouppteckningar, hållna i Stockholm den 12—14 Juni och på Wik d. 9—11 Juli 1787, efter Enke-Friherrinnan Ulrika Eleonora Ribbing.

117. Bouppteckning vid Frötuna den 12 Augusti 1775 efter Friherrinnan Ulrika Elisabeth von Liewen, gift med Friherre Charles De Geer till Löfsta. (Original.)

118. Arfskifte efter densamma, den 6 Nov. 1777. (Afskrift.)

119. Bouppteckning hållen på Wik 1791 efter Friherrinnan Charlotta Eleonora De Geer, gift med Riks-Marskalken m. m. Grefve Hans Henrik von Essen. (Original.)

120. Arfskifte efter densamma, den 20 Augusti 1792. (2:ne original-exemplar.)

Förteckning öfver pergamentshandlingarne i arkivet på Wik.

Från 1400-talet.

1. Karl Magnusson, Riddare, försäljer gården i Samsvik och alla sina ägodelar i Kilmarna, Kilmarna horn, Wadzbeck, Örsrwm, Sioashult, Mummahul, Rytsla, Drapastadhi, och alla ägodelar i Sidogangenom och i Stäkine, och allt det gods han ärft efter Håkan Karlsson i Thijuste, och alla andra sina gårdar i Thijuste härad, till sin frände Knut Bosson (Grip). Vittnen: H. Thorgilsa, Kyrkoherde i Edhe, Heyneka Pinnowe, Albricht Styke, Palna Niclisson, Olaff Matisson, Olaff Dyekn och Niclis Ingwasson. Dat. Vianes 1405 feria tertia proxima post dom. invocavit (d. 10 Mars).

Alla 8 sigillen bortfallna, men remsorna qvar.

2. Bref af Karl Magnusson, Riddare, hvarigenom han "fordragher" sin frände Knut Bosson (Grip) all den skada han lidit genom ett jordabyte med Bo Jonsson (Grip) om Askolfsrwm och Samswik med flera gårdar, och förbjuder sina arfvingar allt vidare tilltal derför. Vittnen: Albricht Styke och Palne Niclisson. Dat. Vijanes 1405 feria quarta proxima post dom. invocavit (den 11 Mars).

Sigill: 1. och 3. borta, remsorna qvar; 2. utplånadt.

3. Benct Niclisson, Riddare, förbinder sig att utlåna och å vissa bestämda betalningsterminer erlägga till Knut Bosson (Grip), Riddare, 500 mark, så godt mynt "som the nw i Tyust gænhe", hvarföre han i pant erhållit (en del af) de gods Knut Bosson köpt af Karl Magnusson, neml.: Sampswik, Berghabodha och jord i Kilmara, Horn, Ytrahulta mala, Hornswdda, Langwik, Nawarswik, Hultabodha, Töptingamar, Örsrwm, Vadsbäk, Syoshult, Stekalöt, Gödhe mala, Rytzlo, Mummohole, Marslöto, Gæddaglo, Krakabodha, Sqwakrafalle och i Gawrsrwm, och hvilka gods

han förbinder sig att återställa emot det han eller hans arfvingar återfå de 500 mark. Vittnen: Magnus Stura, Riddare, Folka Folkason, Olaff Mathisson, Olaff Dyekn och Köneche Dyekn. Dat. Stekeholm 1405 die beati Georgii militis (d. 23 April).

Alla 6 sigillen bortfallna, men remsorna qvar.

4. Rawalt Niclisson försäljer till Sten Boosson (Natt och Dag), Riddare, jord i Swmdistaby i Snawlunda socken i Strängnäs Biskopsdöme. Vittnen: Niclis Ericson, Knwt Niclisson och Jusse Magnusson. Dat. Ekholt 1406 domin. proxima post purificat. beat. Mariæ virginis (d. 7 Februari).

Sigill: 1. och 4. bortfallna; på 2. och 3. vapnet utplånadt.

5. Karl Magnusson, Riddare, erkänner att han af Knut Bosson (Grip), Riddare, erhållit de 500 mark han hade att fordra för Sampswik och de gods derunder ligga i Thywst, som Knut Bosson af honom köpt. Vittnen: Johan Stokelet (?), Riddare, Pether i Lofta, "kanok" i Linköping, och Nisse Storbiörnason. Dat. Stekeholm 1406 in crastino corporis Christi (d. 11 Juni).

Sigillet 1. utplånadt, 2—4. borta, remsorna qvar.

6. Nicolaus Scriwere, Landsdomare (Advocatus placiti generalis) i Skåne, Thrwgotus Has, Henricus Geretsson, Petrus Steen, Riddare, Esbernus Knwtsson, Väpnare, Johannes Petri, Borgmästare i Lund, och Magnus Baath, Rådman och Fogde derstädes, vidimera ett 1411 utfärdadt skuldebref af Nicholaus Hermmani, borgare i Malmö, till Nicholaus Swensson till Ellinge, Riddare, hvari han utfäst som pant ett hus i Malmö. Dat. 1414 sabbato proximo ante diem Philippi et Jacobi Apostul. beator. (d. 28 April).

På latin. Af de 7 sigillen är endast det sjette i behåll. Ett bomärke och i omskriften S. iohis. petri.

7. Michel i All, häradsdomhafvande i Öknebo, på Jowan Karlsons (Ferla) i Wadhit vägnar, utfärdar fastebref åt Niclis Sijmonsson i Eneby å jord i Ängiaby och i Eneby, som han köpt så väl af Pädher i Wiby, å hans hustru Ingeborg Sijmonsdotters vägnar, som ock af Margit Sijmonsdotter. Dat. Ingasa tingstad 1420 andra tingsdagen efter S. Walborgs dag (i Maj månad).

Sigillen borta.

8. Skuldebref af "Borquard wan Halle", borgare i Landskrona, till Jakob Nielsson, kyrkioherde derstädes, hvarvid ett hus i samma stad utfästes som pant. Vittnen: Mattz Mattzson och Nils Larsson, borgare i Landskrona. Dat. 1421 "die beat. Klixti papæ et mart. glor." (d. 14 October).

Alla tre sigillen i behåll: bomärken.

9. Jon Karlsson (Ferla), Häradshöfding i Öknebo härad, meddelar ömsesidig fasta å jord i Eneby, som Niclis Sijmonsson i Eneby tillbytt sig, dels af Bothwid i Hakaness emot jord i Hakaness samt penningar och varor, dels af Paval i Wreten mot jord i Halleby i Höle socken och

penningar, dels af Olaff i Kylista emot jord i Lidby och Kylista. Dat. Ingasa tingstad 1424 yttersta tinget efter Jul (i Januari).

Ett sigill med Ferlavapnet.

10. Michel i "Syndusum" (Sunnersta vid Upsala), Häradsdomhafvande i "Sylbohärad", meddelar fasta åt Jacob i Berga för den jord i Klohamar i "Ofrasylla" socken han tillbytt sig af Anund i Eknes, på Herr Laurenz Ulffssons, Riddare, vägnar, emot jord i Ulffzsta i "Ytersilla" socken. Vittne: Philipus Dyakn. Dat. "Sylla" M^o^cd^o^.... quinto (1425?) in octava S:t Michaelis archangeli (d. 6 October).

Sigill: 1. bortfallet; 2. en högbent fogel med omskrift: Philippus Peders(son).

11. Skuldsedel af Mattz Pedersson, borgare i Lund, till "Claues Nielsson aff Ellinghe", hvari han utfäster sin jord i Lund i S:t Johannis socken som pant. Vittnen: "Herr Olaff Kanzeler" och Mijkel Pedarsson. Dat. Lund 1439 die ascensionis (den 14 Maj).

Alla sigillen i behåll: 1. och 3. bomärken; 2. en stående krönt mansbild hållande en bila (S:t Olof?); omskriften skadad.

12. Clementh Bondasson, Häradshöfding i Kinda härad, gifver fasta åt Jon Magnusson i Alwiken i Nykils socken, å "nordaste" gården i Bisatorp i "Wardnes" (Wålnäs) socken, hvilken han köpt af Pedher Ingasson. Dat. Wardanes socken 1441 nästa tinget efter S:t Botolffs dag (i Juni månad).

Sigillet bortfallet.

13. Morgongåfvobref, å rättan hindersdag, af Eskil Ysaksson (Baner) till Cicilia Haralzdotter (Green) å 800 mark Stockholmsmynt eller Wenegarns gård och gods med underlydande Askerbodha, Wätla, Sijöäga, Wiibyw, Pilsbodhe, Raffwelsbodhe, Bränebodhe, Guntrwdhbake, Hwmpebodhe och Laggarebode. "Wetherweremen" voro Karll Knwtsson (Bonde) och Benkt Jönsson (Oxenstierna). "Faste" voro Karll Ormsson, Arengisle Nielsson, Boo Knutsson, Laurens Snakenborg, Andris Ysacsson, Götzstaff Stwre, Götzstaff Karlsson, Joan Karlsson, Erik Axelsson, Fadher Wlffsson, Otte Vlffsson och Sten Pedhersson. Bevittnadt och beseglادt af Erik Axelsson, Götzstaff Karlsson, Moghens Green och Arengisle Nielsson. Dat. Stockholm 1461 söndagen näst efter vårfrudag visitationis (d. 5 Juli).

Ehuru här i sjelfva originalet årtalet 1461 befinnes vara skrifvet, är dock otvifvelaktigt detta en misskrifning för 1441, och har detta blifvit af Doktor Wieselgren bevisadt i De la Gardieska Archivet, del. III, der, pag. 79—83, brefvet är i sin helhet tryckt (se förteckningen öfver pappersbrefven på Wik, n:o 9). Sigill: 1. borta; 2. Tott-vapnet; 3. illa skadadt; 4. Green-vapnet, omkring hvilket läses: Magnus Green (?) Miles; 5. Hammerstadsslägtens vapen.

14. Skuldsedel af Jess Magnusson, murare, borgare i Lund, till Clawes Nielsson, Riddare, i Ällinghe, hvari han som pant utfäster sin gård i S:t Andreæ socken i Lund. Vittnen: Herr Niels Isaacsson och

Herr Jon Galle, kanik i Lund. Dat. Lund 1443 på S:t Bartholome Apost. afton (d. 23 Augusti).

Sigill: 1. ett bomärke; 2. skadadt; 3. borta.

15. Intyg af Niclis i Scogsbergh, domare i Edhmada (Glanshammars) härad i Nerike, på Joan Anderssons a wapn vägnar, att 6 män vid tinget aflagt ed att Ulf Joansson lidit våld af Gudhmunder i Säby å de honom tillhörige 5 attung jord på ön Biörkö i "Jelmaren" i Lillkyrka socken, 2 attung i Lillkyrka och Prestön och 1 attung i Giöksholm. Bevittnadt och beségladt af Herr Pädher, kyrkioherde i Glantzhammar, och Joan Andersson, häradshöfding i nämnda härad. Dat. 1443 nästa måndagen efter S:t Brigittæ dag (d. 14 October).

Sigill: 1. en på längden delad sköld med rutor i högra fältet, det venstra utplånadt; 2. ett löf i hvartdera af de tre hörnen af skölden, med stjelkarne åt midten.

16. Erik i "Gaasistom" försäljer till Ingemundh i Tryselo jord i Ekeby i Mörkö socken. Bevittnadt och beségladt af Laurens Skärinnghson, Häradshöfding. Dat. Hölö tingstad 1444 onsdagen näst efter S:t Peders dag (d. 1 Juli).

I sigillet en lilja.

17. Staffan Olaffsson försäljer, med samtycke af sin broder Magnus Olaffsson, till Magnus Bängtsson (Natt och Dag), Riddare, Wilystha m. fl. gårdar i Hakwass socken och Grijmstens härad. Beseglädt af säljaren sjelf, Magnus Olaffsson, Claus Plate af vapn, Äringisel Nielsson och Erik Nijprist. Dat. Göxholm 1454 onsdagen näst efter Kyndelsmässedag (d. 6 Februari).

De öfriga gårdarnes namn kunna ej läsas, emedan brefvet är illa skadadt. Sigill: 1. tre uddar af en stjerna ofvanpå en halfmåne; 2. borta; 3. tvenne vingar med spetsarne nedåt; 4. Hammerstadsslägtens vapen; 5. skadadt.

18. Staffan Olaffsson, Väpnare, försäljer med sin hustrus och närmaste fränders samtycke till Magnus Bänchtsson (Natt och Dag), Riddare, två gårdar Fräghnasäther i Skädhwi socken och Bråbo härad af Östergötland. Vittnen: Erik Nipertz, Arendh Bänchtzson, Riddare, Claus Plata, Magnus Olaffson, Väpnare. Dat. Göxholm 1454 måndagen näst efter Midfastosöndagen (d. 1 April).

Sigill: 1. se n. 1 vid föregående bref; 2. och 5. utplånade; 3. en ulf, som ser tillbaka; 4. bortfallet.

19. Sigge, Biskop i Strengnäs, Fader Ulfsson (Sparre), Eric Nipertz, Boo Nielsson (Natt och Dag), Riddare, stadfästa den förlikning som skett emellan Magnus Bänctsson (Natt och Dag), Riddare, och Jenis Carlsson a vapn med hans son Carl Jenisson, rörande det gods som den förres fader Bänct Steensson hade köpt af nämnde Jenis Carlsson. Dat. Wadstena 1455 thorsdagen näst före dominica reminiscere (d. 28 Februari).

Sigill: 1. Biskop Sigges, mycket skadadt; 2. 3. och 4. bortfallna.

20. Konung Christian I:e af Danmark och Sverige instiktar, med samtycke af Erkebiskop Jöns (Oxenstierna), ett kapell vid södra dörren af Upsala domkyrka, der dagliga mässor skulle hållas af tvenne derför särskildt aflönade kapellaner, till firande af rikenas försoning och föreuing under hans spira. Dat. Stockholms Slott 1458 die beat. Petri et Pauli Apostolorum (d. 29 Juni).

Sigillet borta.

21. Jönis Dansson "tansker" i Linköping försäljer till sin närmaste frände Lafrense Dynissasyni, Rådman i Skeninge, sin andel i "Tholobro" qvarn i "Vifulca" härad. Dat. 1460 på S:t Knutz dag (den 7 Januari).

Sigillet utplånadt.

22. Johan Spore, a vapn, försäkrar att han hade bedit de välbördige männen Ebbe Benktsson, Rawal Jonsson, Michel Thasto och Wlff Torstensson att de skulle hänga sina insegel under hans salubref till "welbyrdog man swarte herr Ake Jensson, riddare", å gårdarne Orrwalla och Almundatorp i Lavadz (Lafva) socken och Tubbatorp i Orslössa socken "på Kollen" (i Kållands härad). Vittnen: hedherlig herra her Eleff i Bedhne (Betna) och welbyrdhoga men Hakon Hwessing och Olaff Pedhersson. Dat. Akherö 1462 måndagen näst efter S:t Kalixti dag (d. 18 Octob.).

Sigill: blott tvenne, båda ännu i godt stånd, hafva blifvit satta under detta bref. Utgifvaren säger sig ej hafva sitt. 1. Herr Eleffs i Bettna: en Mariabild med Jesusbarnet; 2. Hacon Hwessings, enligt omskriften. Vapenskölden är på längden delad, men ej alldeles i midten, utan närmare högra sidan, och ej rakt i hela dess längd, utan på midten bildas en rätvinklig inskärning; på hjelmen 2:ne horn.

23. Magnus Eriksson, a vapn, försäljer till Staffan Benktsson, Riddare, i anseende till den skuld af 50 mark svenska, hvaruti han till honom kommit i sitt fängelse, gårdarne Bulsengh i Örsås socken och Kindz härad, och Bredene i Smule socken och "Frökens härad" (Frökinds, numera i Redvägs härad), hvilken sednare gård hans hustrus broder Jens Galle sålde som vederköp till Peder Mårtensson, hvarföre Staffan Benktsson skulle densamma återlösa af Pedher Mårtenssons enka. Vittnen: Laurens Snakenborgh och swarte Twre Jensson, Riddare. Dat. Vinsetorp 1465 S:t Pedhers afton cathedra (den 21 Februari).

Alla 3 sigillen bortfallna.

24. Botildh Hermesdotter bekräftar det testamente hennes framlidna dotter Cicilia Henningsdotter gjort, hvarigenom hon bortgifvit båda sina fädernegårdar, Harelstorp till sin fästman Pedher Gedde och Howemale till Svartbrödraklostret i Calmar, men förelägger den förre att betala henne 20 mark svenska och fortfarande älska henne som sin moder. Bevittnadt och beseegladt, då hon sjelf saknade sigill, af Twre Turesson (Bielke), Riddare, "Abyer" (?) Arendh Benctsson (Ulf), Riddare, Arweth Throlle, Jon Hagensson, Vepnare, och Borgmästare och Råd i Calmar. Dat. Calmar 1465 dominica proxima ante festum S:t Kanuti regis (d. 7 Juli).

Alla sigillen i godt stånd: 1. Bielke; 2. tillbakaseende ulf, med ett dylikt djur på hjelmen; 3. Trolle; 4. med 2:ne pilar i kors, utan hjelm; 5. Calmare stads sigill: en fästningsport med trenne krenelerade torn och en stjerna öfver hvartdera af sidotornen.

25. Christina, Herr Larens Ulfssons (Snagenborg) dotter, enka efter Magnus Gustafsson (tre rosor af Horshaga, Riddare), försäljer till Erich Nipertz, Riddare och Östgöta Lagman, sitt rätta fäderne, en ödetomt benämnd "Bryttyägården och halft rennene" (?), liggande i Magre socken i Bijärke härad, för 20 Stockholms-mark och 6 alnar svart "leyst". Vittnen: Staffan Benktsson (af Winstorpaslägten), Riddare, Anders Ebbesson, a vapn, Magnus Rolandsson, Häradshöfding i Askijrz härad, Andhers Bagghe, Häradshöfding i Säwedals härad, och Öijev Kathre, Häradshöfding i Flundre härad. Dat. Bijärklandha i Bijärke härad 1467 Vårfrudag i fastan (den 25 Mars).

Sigillen borta eller utplånade.

26. (Medelst sigillremsan hopfästadt med det föregående brefvet) Fastebref af Bertill Pedersson, Häradshöfding i Bijärke, å förenämnda köp af ödetomten "Bryttyegardhen oc halft rennene". Dat. "Rätta tingstaden Leppiisaas, 1468 onsdagen nest före 9 vikne faste" (d. 9 Febr.).

Sigillet utplånadt.

27. Joan malere, borgare i Stockholm, erkänner att han har "annameth oc inköfft" uti sitt stenhus och liggande grund, beläget näst norra porten vid vestra gatan, fyra marks årlig ränta, som skall utgifvas till föreståndaren "aff söndagx almosena"; och när han eller hans arfvingar kunna för 80 mark, efter stadens vilkor, fria eller utlösa detta hus från de fyra marks årliga ränta, då skola de derom tillsäga föreståndaren ett halft år förut. Vittnen: Ladewigh Westman och Hening Pijnnow, Borgmästare i Stockholm. Dat. Stockholm 1470 sabbato trinitatis (d. 16 Juni).

Alla tre sigillen förstörda.

28. Sten Stwre i Gripsholm, Riddare, Sveriges "Forstendare", bortbyter på Sveriges Kronas vägnar, och med Rådets råd, ja, samtycke och fullbordan, "sex öresland oc et ortugland jord af Upsala Öde" i Nees i Grödinge socken och "Swartalötz" (Svartlösa) härad till Joan Olaffsson i Udby, emot halft tolfte öresland jord i "Smahambrum" och halft åttonde öresland jord i Udby i Österhaninge socken i "Haninga" (numera Sotholms) härad. Vittnen: Åke Jensson (Swarte Skåning) och Greger Matzson (Lilja). Dat. Stockholm 1471 på S:t Andreæ Apostoli afton) (d. 29 November).

Sigillen väl bibehållna: 1. Sture; 2. en båt med 2:ne drakhufvuden etc., Swarte Skånings vapen; 3. Lilje, hvars hjelm sitter på högra hörnet af skölden, och på venstra hörnet står en qvinnofigur, som understödjer liljan på hjelmen.

29. Fastebref af Borgmästare och Råd i Stockholm på en tomt med alla byggningar vid norre port, emellan Joan målares stenhus och stadens tomt och mur, hvilken tomt med byggningar Jon målares hustru

köpt för 100 mark af Pedher Diekn, fordom Borgmästare i Westerås. Dat. Stockholm 1472 måndagen före vårfrudag purificationis (d. 27 Jan.).

Stadens sigill bortfallet.

30. Cordt Welingk försäljer till Hijnric Seitz trenne underhafvande ("gesinde") på sitt gods uti Loussen "pagast" samt ett stycke land, kalladt "bei dem apelbaume", beläget vid Smiltiska vägen i Rouwneborch, utanför staden ("vor dem wicbelde"). Vittnen: Hans Grundis och Anthon Rönne. Dat. Rouwneborch 1473 måndagen före Jungfru Mariæ dag ("unser lutken frouwen dag") (nativitatis? d. 6 September).

På tyska. Sigill: 1. Cordt Welingks eget, ett bomärke; 2. en tredelad vapensköld med en fjerdedel af en fläkt örn i öfra fältet till venster, och en lilja i det till höger, samt i nedra fältet rutverk; 3. ett svärd i hvartdera af sköldens trenne hörn, med spetsarne in åt midten. Hans Grundis och Anthon Rönne hafva säkerligen vid beseglingen vexlat plats, ty n:o 3 är Grundiska vapnet.

31. Elin, enka efter Pedher Diekn, bekräftar ofvannämnda köp af 1472. Vittnen: Niels Dobbin och Mattis Martinsson, Rådmän i Stockholm. Dat. Stockholm 1481 feria tertia proxima post dominicam carnisprivium (d. 7 Mars).

Sigill (utgifvarinnan saknade sådant): 1. Nils Dobins, enligt omskriften; i sigillet ett ankare, men utan sköld; 2. borta.

32. Kyrkoherden Erik och åtskilliga Rådmän och Borgare i Sigtuna intyga att Eskil Isacksson (Baner) på Wänegarn förevisat dem tvenne bref af följande innehåll:

1:o Att då arfskiftet efter Fru Brigitta af "Fallenäs" (Månsdotter Porse, enka efter 1. Herr Arwed Bengtsson Oxenstierna till Engsö, 2. Herr Erik Stensson Bielke) hölls i Gråbrödraklostret i Stockholm 1453 vigilia ascensionis domini (den 9 Maj) emellan Fader Ulfsson (Sparre), Eskil Isaksson (Baner), Riddare, Peder Joansson (Schack) i Sätuna, på sina systerbarns vägnar (Bengta Johansdotter Schacks barn med Claus Schlavak), Nils Ulfsson på egna vägnar, Pedher Swensson på sina barns vägnar (förde i vapnet en framåt seende ulf), Knut Somorsson på sin hustrus vägnar (förde i vapnet ett tupphufvud), Karl Nielsson och "Hanes" Pedersson på egna vägnar, föll på Eskil Isaksons lott "Hendelöse" gård i Norrköpings socken, som hufvudgård, med en stor mängd uppräknade gårdar lydande derunder. Bevittnadt af Erik Nipertz, Riddare och Lagman i Östergötland, och "swarte herre Ake Jonisson" (Swarte Skåning), Riddare, som Konung Karl skickat att öfvervara arfskiftet.

2:o Att i den dom, som blef fälld i Gråbrödraklostret i Stockholm 1459 S:t Laurentii afton (den 9 Augusti) på Kon. Christierns befallning af Götzstaff Karlson (Gumsehufvud), Twre Jensson (Swarte Skåning), Ake Jensson (Swarte Skåning) och Karl Knwtsson (Gera), Riddare, i tvisten emellan Eskil Isaksson, Riddare, och Jon Slaueke, Riddare (son af Claus Slawach och Eskil Isakssons halfsyster Bengta Johansdotter Schack), om en del af ön Grumhöö i Norrköpings socken, den omtvistade delen af denna ö blifvit tilldömd Eskil Isacksson ensam.

Vidimationen daterad Sigtuna 1481 lördagen före helga thorsdag (d. 31 Maj).

Sigill: 1. staden Sigtunas: en krona, omgifven af 3:ne stjernor; 2. Kyrkoherden Eriks, i omskriften: S. erici ioh .....

33. Arwidh Biornsson, Niels Biörnsson, Thordh Gwnnarsson och Olaff Andersson intyga, att de varit närvarande och hört Swen Bengtsson befullmäktiga sin morbroder "Pedher Hwdhinsson och Jon Anbiörnsson ath göra Pädher Bondha skafth och skel oppa then gardh som Swen Bengtsson athe j Wpplo" (i Magra socken och Biärke härad) "ok anama teslikis af for:na Pädher, oppa Swen Bengtssons wegna, oppa then gaardh han atherlagdhe j gennawegh". Beseglаdt af Anders, Kyrkoherde i Säresda, Bertil Pädhersson, Häradshöfding i Biärke, och Benth (?) Biörnsson i Ulfftorp, Häradshöfding i Asuhärad. Dat. Särestha 1482 in die S:t Andreæ Apostoli (d. 30 November).

Sigill: 1. en sexbladig ros; 2. ett eget slags lilja (Lilliehöök?); 3. en sparre, i omskriften läses: Bient Biörnsson.

34. Wittnesbref af Ebbe Thobbe, Olaff Gofve och Anders Radhe att de öfvervarit ett byte (arfskifte?) emellan Claus Staffansson och hans broder Berge Staffansson om både jordagods och lösören, då på Berges lott föll 1 gård i Skelby i Arby socken, 1 bol i Suntatorp, jord i Berga och 2:ne gårdar inom Calmare murar. Beseglаdt af Olaff Kyla, Päder Skrifvare, Borgmästare i Calmar, Rawal Bentsson och Jogan Vre, Rådmän derstädes, emedan vittnesmännen sjelfve ej hade några insegel. Dat. Calmar 1483.

Af sigillen äro 1. och 4. utplånade, 2. innehåller ett bomärke, och 3. är bortfallet.

35. Morgongåfvobref, å rättan hindersdag, af Claus Staffansson, a vapn, till Cicilia Hanssadotter, å Appellarum i Arby socken och Norrabotorp i Lywngby socken "i sudraherad i Möre", samt 200 mark Stockholmsmynt. "Fasta" voro Sten Sture, Göstaff Olsson (Stenbock), Riddare, Karl Benctsson, Benct Agesson (Swarte Skåning), Knwt Piik, Philippus Karsson, Johan Kyle, Jeppe Störla, Jenis Bryms, Väpnare, Philippus Jenisson, Niels Hansson och Symon Benctsson. Dat. Gripsholm 1483 dagen nest före S:t Barbara dag (d. 3 December).

Som vittnen hafva de fyra förstnämnda "fasta" och derefter Claus Staffansson sjelf beseglat detta bref. Alla fem sigillen äro vidhängande, men endast det första, Sten Stures, så i behåll, att dess innehåll är tydligt.

36. Sveriges Rikes Råd: Jakob, Erkebiskop i Upsala, Cort, Biskop i Strengnäs, Sten Stwre i Gripsholm, Riddare, S. R. "Förståndare", Niels Stwre, Göstaff Karlsson (Gumsehufvud), Greger Matzson (Lilja), Åke Jönsson (Swarte Skåning), Erik Odzson (tre björnramar), Riddare, Arwid Trolle, Swante Nielsson (Sture), Öryan Åkason (Tott) och Knwt Posse, Vepnare, förläna Kastelholms Slott på Åland, med dess län, konungsliga ränta, skatt, utskylder och sakören till Niels Ericsson (Gyllenstierna), Riddare och deras medbroder, på hans lifstid. Dat. Jomfrwhampn 1485 dagen nest efter S:t Laurentii dag (d. 11 Aug.).

Alla de 12 Rådsherrarne hafva beseglat detta bref i den ordning de uppräknas, med den skilnad att Sten Stures sigill har setat emellan Erkebiskopens och Biskop Corts. Af sigillen äro blott 6 qvar, dock alla mer eller mindre skadade.

37. Dom af Sveriges Rikes Råd rörande Nigel Clawssons (två sparrar) "i Wich" anspråk att af Arwidh Trolle i Bergqwara erhålla betalning för den fordran han ägde efter framledne Iwer Axelsson (Tott), Riddare, hvilket Arwid Trolle nekade, då han ej ärft några lösören. Rådet befriar Arwid Trolle härifrån och hänvisar Nils Clausson till Fru Magdalena, enka efter Iwar Axelsson, som anamat lösörena. Tvenne prejudikat anföras. Dat. Gråbrödraklosters stuga i Stockholm 1491 tiotusen riddares dag (d. 22 Juni).

Sigill: blott 5 af de uppräknade 21 Rådsherrarne hafva bebeseglat detta bref: 1. Erkebiskop Jakob Ulfssons (Örnfot); 2. Biskop Nils' i Wexiö, med omskrift: S + Nicolai + epi + wexi; 3. och 5. förstörda; 4. Nils Stwres, Riddare.

De båda anförda prejudikaten äro: "Fru Elin (Sture), Erik Axelssons (Tott) enka" (sedan gift med Knut Stensson Bielke); det andra: "Erik Trolles hustru", d. ä. Fru Ingeborg Philipsdotter Tott, förut gift med Gustaf Carlsson Gumsehufvud, hvilka båda blifvit dömda att betala sina första mäns skulder, emedan de efter dem ärft lösöreboet.

38. Morgongåfvobref, å rättan hindersdag, af Benct Abiörnsson (Lilliesparre) a vapn, till Birgitte Erlendzdotter (Bååt) å 100 rinske gyllen eller 200 danske mark. Wedervaremen voro: Biskop Henric i Linköping och Jachim Biörnsson. Fasta voro: Niels Larensson i Biersäter, Holmsten Eriksson, Lindorm Matsson, Peder Erlindsson, Niels Matsson, Lasse Abiörnsson, Peder Matsson, Mons Henricsson, Karl Benctsson, Henrik Swädzin, Axel Matsson och Birghe Trolle. Dat. Hendelöö 1493 måndagen efter vårfrudag visitationis (d. 8 Juli).

Sigill: endast Benct Abjörnsson sjelf och de båda förstnämnda fastarna hafva beseglat detta bref; 1. och 3: vapnen förstörda; 2. Nils Laurenssons vapen: en sexuddig stjerna.

Från 1500-talet.

39. Skiftesbref af Sigrid Eskilsdotter (Baner, enka efter Nils Eriksson Gyllenstierna), på hennes barns vägnar, hvarigenom Tullgarn och omkring 150 gårdar i flera län föllo på barnens lott efter deras farmoder Fru Christina Carlsdotter (Bonde) till Fågelwik och hennes syster Fru Magdalena Carlsdotter (Bonde, enka efter Herr Ifwar Axelsson Tott) vid arfsdelningen emellan Sigrid Eskilsdotters barn och deras farbröder och fastrar, som voro: Erik Eriksson (Gyllenstierna) till Fågelwik, Knut Alfsson (Roos, gift med Görwel Eriksdotter Gyllenstierna) på sina barns vägnar, Abraham Eriksson (Gyllenstierna) till Danstorp, och

Christina Eriksdotter (Gyllenstierna), enka efter Hans Åkesson (Tott) till Bjurum. Bevittnadt af Biskop Brynolff i Skara, Swante Nilsson (Sture), S. R. Marsk, och Thure Jönsson (tre rosor), Lagman i Westergötland. Dat. Gråbrödraklostret i Skara 1500 S:t Pauli dag (d. 25 Januari).

Sigill: 1. Sigrid Baners: Banerska vapnet; 2. Erik Gyllenstiernas; 3. borta; 4. Abraham Gyllenstiernas, mycket förnött; 5. Christina Gyllenstiernas: en liten enkel gyllenstiernisk sköld med ett C. ofvanför; 6. Biskop Brynolfs: knäböjande i full biskopsornat nedlägger han sin rutiga vapensköld vid fötterna af Jungfru Maria, som står upprätt och håller Jesus-barnet på sin arm; 7. otydligt; 8. borta.

Afskrifter af detta arfskifte finnas i de s. k. Stureska Copieböckerna, så väl på Wik, som vid Löberöd, hvarefter ett kort utdrag är tryckt i De la Gardieska Archivet, del. I. p. 219. Vid Krapperup finnes deremot 5 af de andra arfvingarnes vid detta skifte utfärdade bref, hvilka synas vara originaler på papper. Se förteckningen öfver samlingen vid Krapperup i 17:de del. af Handlingar rör. Skandinaviens historia, och J. H. Schröders Monumenta Diplomatica Suecana I—IX. Upsala 1820—22.

40. Marghit Berghesdotter försäljer, med samtycke af sin moder "Sicilia" och sin "Fästeswen" Jon Eriksson, till sin farbroder Claffes (Clas) Staffansson alla sina utanför Calmare murar belägna gods, hvilka hon ärft efter sin fader Berghe Staffansson, neml. 1 gård i Skälby och någon jord i Suntatorp i Lijwngby socken. Beseglādt af Paffwal Kyle, Herr Joan i Lijwngby, Måns Pedersson och Joan Äsbyörnsson, emedan hon sjelf saknade sigill. Dat. Calmar 1500 onsdagen näst efter S:t Knuts dag (d. 15 Juli?).

En anteckning på baksidan, så lydande: "på Apillarum och de godz der under ligger", är af R. R. Thure Pedersson Bielkes egen hand.

Sigill: 1. Kyle-vapnet: tvenne horn i kors och på hjelmen 2:ne horn med en stjerna emellan; omskriften otydlig; 2. och 3. skadade och otydliga; 4. ett bomärke.

Se de båda föreg. brefven af 1483 och följ. för 1504.

41. Bäncth Abiörnasson (Lilliesparre), a vapn, stadfäster, med samtycke af sina medarfvingar Henrich Ärlandsson (Snakenborg) och Pädher Ärlandsson (Bååt), en del af det testamente, som Fru Byrgitta Haraldsdotter, enka efter Knwt Grwndisa, Riddare, gjort till Wadstena kloster, neml. af hennes morgongåfva Ösby i Qvillinge socken i "Brohärad" (Bråbo) i Östergötland och Maadhratorp i Rödzby (Ryssby) socken och Sunnerbo härad af Småland, hvaremot blifvit öfverenskommet att han skulle återfå Aarhwlt i Agwnnarudhs socken och Sunnerbo härad, som han äfven testamenterat till klostret. Dat. Händölöö 1500 S:t Kalixti dag (d. 14 October).

Bakpå brefvet är af R. R. Thwre Pedersson Bielke egenhändigt skrifvet: "Fru brite h. Knuth grundises gaff till

Wastene Clåster Ösby i Qvillinge sokn och madretorp i risby sokn i synnerbo och må tales i framtiden".

Sigill: 1. Bengt Abjörnsson Lilliesparres: en sparre och 3:ne halfva liljor, en på spetsen af sparren, de andra båda på sidorna; 2. nästan förstördt; 3. Peder Erlandsson Bååts: en båt, omskriften skadad; 4. vittnet Knwt Olafsons: Soopvapnet, med 2:ne horn på hjelmen, och i omskriften: S: Knut. H. Wls.son. (Se härom följ. brefvet n:o 58.)

42. Niclis Bagge, a wapn, försäljer till Bencth Abiörnsson (Lilliesparre) gårdar i Arhwlt och Gewersböke i "Markardh" (Markaryds) socken i Sunnerbo härad. Vittnen: Lijndorm Mattsson och Henrich Swessin. Dat. Swderköping 1502 dagen näst efter S:t "Larnsa" dag (d. 11 Aug.).

Sigill: 1. Nils Bagges, i vapenskölden en bjelke tvärt öfver, och ofvanför bjelken 10 kulor i 2:ne rader med 5 kulor i hvarje rad, samt under bjelken äfven 10 kulor, med 5 i öfra raden, 4 i den följande och 1 i sköldens spets. På hjelmen fjädrar, och i omskriften läses: S. Nils........(?)son; 2. Lindorm Mattssons vapen: en fyrdelad sköld, med det öfra fältet till venster och det nedra till höger tomma; i de andra båda fälten liksom en rosett, bildad med endast räta vinklar, eller ett grekiskt kors, hvars midt eller gloria är fyrkantig. På hjelmen fjädrar, och i omskriften läses: S. Lindorm Matsson; 3. Henrich Swessins vapen: en på snedden, från öfra hörnet till venster, delad sköld, den nedre delen vågig, den öfre tom. Hjelm på hörnet af skölden, men inga hjelmprydnader. Omskriften skadad och oläslig.

43. "Ingerdh Körningsdotther, Ture Tursons" (Bielke) enka, gifver åt sin son Pädher Turson (Bielke) och hans arfvingar Blydingsholms gård i Kunga härad i Wexiö biskopsdöme. Vittnen: Niels Claffwosson i Wik (två sparrar), Riddare, Måns Persson i Hosaby, Matts, Prior i Cronabech, och Pädher, Prost i Högsby. Dat. Haasaby 1503 tredje dagen efter helga thorsdag (d. 28 Maj).

Sigill: 1. Danska Körninge-vapnet: 3:ne löf, två upptill och ett nedtill, i en på längden delad sköld; omskriften oläslig; 2. och 3. borta; 4. en riddare (S:t Jöran?) som trampar på en drake och håller i venstra handen en sköld med ett kors, och i högra en lång inskrift, hvilken dock är utplånad; 5. en kalk, omskriften otydlig.

44. Michael, Erkebiskop i Riga, förlänar åt sin hussmed Mäster Herman, under tysk länsrätt, ett stycke land, beläget vid den Wendiska vägen, då man går uppföre berget, bredvid Heydenrichska landet. Dat. "Wårt Kyrk-Slott Rowneborch" 1503, den söndagen då man sjunger i kyrkorna mässan Cantate (?).

På tyska, sigillet borta.

45. Salu- och bytesbref af Klaues Staffansson i Barkareby (se brefven n:is 34, 35 och 40), hvarigenom han till Pär Twresson (Bielke) i

Kraakerum 1) försäljer gården Appellerum och en gård i Skelby, liggande båda i Arby socken "i Möra, i Kalmarnelen", och 2) bortbyter gårdarne Järsida i Södheraker socken och Bothatorp och Suntha torp i Liwngby socken emot gården Hostha (Hogsta) liggande på Loffö (vid Stockholm). Vittnen: "Johan Bisse och Lindorm Masson" (se brefvet n:o 42). Dat. Loffö 1504 på S:t "Seffrith" (Sigfrids) dag (d. 15 Febr.).

Sigill: 1. och 3. bortfallna; 2. Johan Beses vapen: en sparre och derunder en pil eller skäckta.

46. Pether Staffausson, a wapn, försäljer gården Ottersjö i "Vasbo" (?) till wälbördig Husfrw Anna Carlsdotter (af Winstorpa-slägten, enka 1) efter Erik Carlsson Wase; 2) efter Erik Gyllenstierna). Vittnen: Crister Nilsson a wapn, Borgmästare i Halmstad, och Henrik Plönch, Rådman derstädes. Dat. Halmstad 1505 S:t Valentini dag (d. 14 Febr.).

Anm. I Wadsbo härad i Westergötland är ej någon gård känd med namnet Ottersjö, men i Halland finnes ett gammalt säteri med detta namn i Dagsås socken och Faurås härad, på gränsen mot Himle härad, omkring 4½ mil från Halmstad.

Sigill: 1. bortfallet; 2. med en bjelke snedt öfver skölden, liknande Eka-slägtens vapen, dock utan hjelm; omskriften otydlig; 3. ett bomärke.

47. Dom af Erick Trolle, Erick Turesson (Bielke), Sten Christiernsson (Oxenstierna), Folche Gregersson (Lillie), Riddare, Bengt Arendsson (Ulf), Johan Arendsson (Ulf) och Tönne Ericsson (Tott), Vepnare, att den morgongåfva af 3 läster korn, som Niels Matzson utan fränders och vänners samtycke och besegling gifvit sin hustru, Hustru Anna i Bergzhammar, skulle, då mycken skuld fanns efter honom, förminskas till den summa som lagen bestämde för morgongåfva, eller 10 lödiga mark, och att så väl hustru Anna, som Niels Matzsons arfvinge, Bengt Abiörnsson (Lilliesparre), skulle betala hvardera sin hälft, först med lösören och sedan med jordagods, af all Niels Matzons gäld. Beségladt af de fyra förstnämnde domrarne. Dat. Stockholm i Gråbrödra Clostret 1506 thorsdagen näst före S:t Michaels dag (d. 24 Septemb.).

Sigill: alla fyra i behåll, men 1. och 4. mycket skadade; 2. och 3. i godt skick, Bielke-vapnet har endast 4 afdelningar.

48. Kirstin, enka efter Gunne Skalla, Elian (?) och Elin Suensdotter (?) försälja till Eric Turesson (Bielke), Riddare, Hageby gård i "Scrukuby" socken och Åkerbo härad i Östergötland. Beségladt af Benkt Abiörson (Lilliesparre), Peder Lax och Henrik Suensson. Dat. Söderköping 1506 thorsdagen näst efter S:t Andersdag (d. 3 December).

Sigill: 1. fragmenter af Lilliesparre-vapnet; 2. och 3. borta, vaxkuporna qvar. Brefvet illa skadadt.

49. Michael, Erkebiskop i Riga, gifver, med Capitlets samtycke, åt Johan van Bodenuelth och hans arfvingar två och en fjerdedels haker jord i Rowneborchs "gebeden" och Loussens "pagest". Dat. "Wårt

Kyrkslott Rowneborch" 1507 thorsdagen efter Korsmässan ("vindinge Crucis" = inventio Crucis, d. 6 Maj).

På tyska. Det ena sigillet sönderkrossadt i sin påse, det andra bortfallet.

50. Jon Jönsson på Gladhöö, Häradshöfding i Swartalösa, beviljar (på det ting han höllt 1507 lördagen efter S:t Johens dag) Larens Persson i Näs fasta på jord i Näs i "Grödhwnge" socken, som han dels köpt, dels tillbytt sig af sin broder Olaffh Persson, sin systerson Matts Jönsson, Peder i Klijppesta, Ulffh Andhersson, borgare i Stockholm, Olaffh Sommar i Ughlaberga, Raffwald i Enhörna och hustru Karin i Kädhelsta. Dat. Gladhöö 1507 lördagen näst efter Wår Frw dag dyra (d. 21 Augusti).

Sigillet bortfallet.

21. Brönnolff Germunsson i Ekengh försäljer, med samtycke af sin hustru Elin Nielsdotter, till Peder Twresson (Bielke) i Krakerum, Hesterums gård i Odenswi socken i Tjust härad. Vittnen: Johan Magnusson (Natt och Dag) och Henrik Ärlandsson (Bååt). Dat. Nye Westerwiik 1508 på Palme-måndagen (d. 17 April).

Sigill: 1. trenne rosor i en rad midt i längden af skölden, omskriften otydlig; 2. och 3. bortfallna.

52. Johan Månsson (Natt och Dag) på Göksholm, Vepnare, och hans båda systrar Christina och Margaretha Månsdöttrar gifva vid arfskiftet efter sin moder Fru Ermegård, Ficke Bilows dotter, "Kutaboda" (Kusebo) gård i Wårdnäs socken i Kind till Mariæ Visitationis kapell i Linköpings domkyrka, för att mässor dagligen der skulle hållas, emedan "Canichen Werner" i Linköping hade underrättat dem om att något gods af deras arf hade för detta ändamål blifvit lofvadt af deras moders faster Grefvinnan Ermegard (Johansdotter Bilow, † 1421, enka efter 1) Knut Bosson Grip, 2) Grefve Hans af Eberstein), men detta löfte förut ej gått i verkställighet. Besegladt af Johan Månsson och af Christinas "bonde" Sigge Larensson (Sparre) samt af Margarethas "bonde" Knuth Lindormsson (Winge). Dat. Broo 1509 d. 7 Februari.

Sigill: Endast det medlersta, Johan Månssons, är i behåll.

53. Anna Henriksdotter i Reffuerum försäljer, med samtycke af sin son, till Peder Turesson (Bielke) i Kråkerum alla sina gods i Kijnd i Höcklinge, neml. 1 gård i Mörby med en ö, 1 gård i Säthra, 2 gårdar i Silwestada och ett ödetorp Ekhult, hvilka gods hon ärft efter Magnus Staffansson. Tillika erkänner hon att hon återfått gården Rwnehult i Hananess socken, som Peder Turesson hade köpt af hennes son Hans Pedersson. Besegladt af Erik Slatte, Peder Jönsson i Vanstada, Tideman i Hörthede, och af henne sjelf. Dat. Stegeholm 1511 S:t Gertruds dag (d. 17 Mars).

Bakpå brefvet är af R. R. Nils Pedersson Bielke skrifvet: "wår salig fadher H. pederturessons köp til eghendom".

Sigill: I n:o 1. synes blott lemningar af en grip; 2. och 3. äro bortfallna, men i 4. kan läsas: Tideman Laurensson;

således är n:o 1 säkerligen Anna Henriksdotters vapen; 4. en sparre, och så väl under som på sidorna om densamma näckblad eller rosor; utan hjelm.

54. Joon Jönsson a wapn (se n:o 50) beviljar på det ting han 1512 höll med allmogen i Swartlösa härad fasta åt Peder i Klippestadha på den jord i Lundarkär i "Gradwnge" (Grödinge) socken, som han köpt af Oloff Sommar. Dat. Stockholm 1513..........

Sigillet bortfallet.

55. Dom af Mathias, Biskop i "Strengenes", Otto, Biskop i Westerås, Sten Stwre, Riddare, S. R. "Förstandere", Doctor "Hannss Brasche", Domprost i Linköping, Erich Trulle, Thure Jönsson (tre rosor), Pehr Thuresson (Bielke), Holger Karlsson (Gera), Riddare, Johan Mogensson (Natt och Dag) och Mogens Green, Väpnare, Sweriges Rikes Råd, hvarigenom de erkänna Henrik Erlandssons (Snakenborg) rätt att från "Swennd Jönsson" börda "Sambswijgh" (se brefven n:is 1, 2, 3 och 5) i Gladhammars socken, som Swennd Jönssons husfru ärft efter Lijndorm Matsson och Lijndorm köpt af Fru Birgitthe Haraldzdotter, samt Magesta i Nykirche socken (nu varande Östra Ny) och Birckekindz härad, som samme Lijndorm köpt af Karll Bryntsson, emedan det efter ransakningen befanns att dessa köp ej varit lagståndna och att köpesumman ej i brefven var utsatt, hvarföre de bestämma att Henrich Erlandsson skulle i börden gifva 110 danska mark till Swennd Jönsson. Dat. Vastena 1513 thorsdagen näst efter S:t Sigfrids dag (d. 17 Februari).

Sigill: De sex förstnämnde af domarena hafva beseglat detta bref; sigillen 1. 2. och 6. äro borta, men de andra tre i godt stånd. Sten Stures och Erik Trolles vapen i grönt vax, Hans Brasks emellan dem i rödt vax. Han för i sitt vapen ett grekiskt kors, i hvilket är fästadt den nedre delen af ett ankare. Ofvanför skölden är ingen hjelm, utan blott ett slingrande band, på hvilket stå bokstäfverna O*PPII*

56. Sigridh Eskilsdotter (Baner) i Lindholm bortbyter 7 öresland jord i Grönsöö i Bondharnö socken i "Tröbo" (Trögds) härad till Niels Giordsson (Schack) i Uthöö, emot 6 öresland jord i Nökna i Mörköö socken och Hölö härad. Vittnen: Sten Stwre i Ekesiö, Riddare och S. R. Förstandere, Knwt Eskilsson (Baner) och Erik Trolle, Riddare. Dat. Lindholm 1514 onsdagen näst efter Wår Frw dag i fastan (d. 29 Mars).

Alla fyra sigillen väl behållna. — På baksidan är med stadig och öfvad hand (Swante Stures egen?) skrifvet: "Item her på haffuer iag Swanthe Sture till hörningsholm Giffwit Nils giordszons Son Erik nilson peniger femhundrade marcer ort:r god suenske mynth, för samme gårdt nöchnö och skall iag beholde samme gård för Samme Suma penninger tiill Äuerdelige eije som mith Kiöppe breff ther på wtuiser".

57. Michael, Erkebiskop i Riga, gifver, med Kapitlets samtycke, åt Johan Bedenuelde och hans arfvingar två haker land i Rowneborchs

"gebede" och socken. Dat. Riga 1515 Pauli omvändelse ("beköringe"?) dag (d. 25 Januari).

På tyska. Båda sigillen bortfallna.

58. Ulff Knutsson (Soop) i Malmö försäljer till Mäster Thure Benctsson (Lilliesparre) i Hendelö, Wikensbergs gård i "Willestade" socken och "Wäsbo" härad. Vittnen: Herr Nigils i Qwillinge och Peder Knwtsson (Soop). Dat 1518 Söndagen näst efter S:t Michaels dag (d. 3 October).

På baksidan har R. R. Thure Pedersson Bielke skrifvit med egen hand: "Wikingsbergh i Wiffuelstad sokn i Wesbo, thet köpte Ture begntson aff Wlff Knutson i Malmö".

Sigill: 1. Ulf Knutsson Soops eget (se brefvet n:o 41); 2. Herr Nils' i Qvillinge: tvenne granar eller långa kottar uppväxande från en liggande gren. Båda väl bibehållna. Per Knutsson Soops sigill har aldrig blifvit dithängdt.

59. Wijllem Hijnrikesson Drulshagen försäljer till sin svåger Jurgen van der Lude sitt gods (Hoff) Fackyuer med flera derunder hörande och uppräknade byar och land (hvaribland landet Stedinges i Palmus socken) i Palmus och Kottyuers socknar. Vittnen: Johan Wrangel van Rogel och Hans Kauer. Dat. 1519 måndagen före S:t Anders dag (d. 28 November).

På tyska. Någon dateringsort är ej utsatt. Alla tre sigillen bortfallna.

60. "Erich Ryningh, Hoffwedman paa Stegeborgh, försäljer till Mesther Twre (Bengtsson Lilliesparre) paa Hendelö, Chanikh i Lincopingh gården Kalstorp i Ösmo socken af Upland och twå gårdar i Hackestad i Heckesta socken i Smaalandh". Vittne: Hareld i Gladheim. Dat. Stegeborgh 1520 fredagen näst före S:t Botolfs dag (d. 22 Juni).

Båda sigillen bortfallna, men remsorna qvar. Genom gamla anteckningar så väl ofvanför brefvet som bakpå detsamma rättas ordet "Smaalandh" till Upland, och säges att båda gårdarne lågo i Upland. Bakpå finnes dessutom följ. anteckning af R. R. Thure Pedersson Bielkes egen hand: "Kalstad och Haketorp" (är det han som förvillat sig på gårdarnes namn eller är det renskrifvaren af brefvet?) "ere igen löste aff gudmund persson på tijretzöö". Ett Haketorp finnes i Ösmo socken af Södertörn. Hacksta i Hacksta socken ligger i Trögds härad af Upland.

61. Ingeborg Moensdotther (Peder Suenskes hustru) förpantar och upplåter till "velboren persone iomffru Anne" (Bielke, sedan gift med Mäster Thure Bengtsson Lilliesparre till Hendelö) "H. Pederss Turessons dotther oc hennes käre syskene" allt sitt fädernearf uti "Hoghamaala' i Anbyrdhe i Mölstadhaas" socken. Vittnen: hennes "älskelige bonde Peder Suenske, H. Verner Erche:ne" i Linköping, och Swen Scriffware, Borgmästare i Linköping och Häradshöfding i Valkabo. Dat. Linköping 1522 den 6 November.

"Mölstadhaas" var fordom namnet på Mönsterås socken, som nu räknas till Stranda härad i Calmare län, men hvilket härad tillsammans med det angränsande Handbörds härad fordom hetat Ambörds eller Anbyrds härad. Högemåla ligger helt nära Mönsterås kyrka.

Sigill: 1. i skölden ett bomärke; 2. framställer, utan vapensköld, den heliga familjen: Jesusbarnet sitter på Jungfruns högra arm, Joseph eller Johannes står på hennes venstra sida; omskriften otydlig; 3. en sköld med ett bomärke.

62. Johan Weijkebroth, Domare i "Wierlandt", med bisittarena Hermen von Gijlsen och Dirick Kalff, befullmäktigade af Tyska Ordens i Lifland Mästare Wolter von Plettenberch, intyga att Claws Clawsson Orthen sålt till Deijgener von Gijlsen Hoff Rawdenall med underlydande i Maholms socken, och stadfästa denna handel. Dat. Reuell, på allmän Rådstuga ("in gemenynenn betalynghe") 1530.

På tyska. Fyra sigill hafva funnits, men alla äro bortfallna.

63. En afskrift af närmast förestående bref, äfven på pergament. Intet sigill har derunder varit satt.

64. Borgmästare och Råd i Rostock befullmäktiga Handelsbetjenten Ulrich von Rheden, att med Måns Johansson (Natt och Dag), Höfvidsman på Calmare Slott, underhandla om beloppet af, och af honom utbekomma och qvittera den penningesumma han var skyldig framledne Mäster Henrick Krustelman, f. d. Collegiat vid Universitetet i Rostock, hvilken gifvit testamente åt Mäster Lambertus Tackell, Ordinarius i Kejserliga Rätten vid Universitetet, och åt Dijrich Wijtich, Borgare i Rostock, hvilka härom hos Magistraten anhållit. Dat. Rostock 1532 onsdagen efter Aposteln och Evangel. Mathæi dag (d. 25 Sept.).

På tyska. Af sigillet är blott ett mindre stycke qvar.

65. Johan Hansson Grest försäljer till Henrick Blombergk Grestenn Hoff i Roneborchs socken och Lawssens "wackenn". Vittnen: Jurgen Korff och Johan Schwarthoff. Dat. 1542 tredje dagen efter Kyndelsmässan (d. 5 Februari).

På tyska. Af de tre sigillen är intet i behåll.

66. Jost von Raden försäljer till Dirick von Rosen, med samtycke af sin moder Barbara, enka efter stjuffadern Bernth Hatenkerls, allt sitt fädernearf (ett hus) i staden ("Weckbilde") Ronnenburgk, beläget emellan Berndt von der Horsts och Strussens hus. Dat. Ronnenburgk 1543 fredagen efter oskyldiga barns dag (skulle inträffa den 5 eller 6 Januari 1544?).

På tyska. Beseglådt endast med stadens sigill, i hvars omskrift läses: "Sigillum opidi Ronenborg". Öfra fältet af vapenskölden är utplånadt; i det nedra en sparre och under densamma en stjerna.

67. Reynoldt Crachtsson van der Lude erkänner att han af sin broder Jurgen van der Lude emottagit 1000 rigiska mark, hvilka deras-

framledne slägtinge ("veddeker") Catharina van der Lude, enka efter Wilhelm Drolshagen, hade som lifstidsunderhåll haft insatta i byn Allenkull m. m. Dat. vid en allmän sammankomst i byn Allenkull 1545 S:t Peters och Pauli dag (d. 29 Juni).

På tyska. Beseglandt endast med Reinholt van der Ludes väl bibehållna sigill: en på längden delad sköld, i venstra fältet trenne rosor öfver hvarandra, i det högra en lilja.

68. Werner Sualle, Landsdomare i Fyen, Henrijch Frijss till Lundegaardt, Pouell Schijnckell till Östruppe, Nijels Henrijcksson till Togstrupe, af vapen, Hans Schrijffuer, Tijnghörijng, Lodwijch Genije, Slottsfogde öfver "Nesbyhoffuijttz lena", och Laurens Schrijffuer, Borgare i Otthense, afgifva vid Fynbolandz tijng det intyg, att ett jordebyte blifvit vid tvenne ting lagståndet, hvarföre det nu stadfästes; hvilket blifvit ingånget emellan Chlaus Brockenhuss till Syndergaardt och hans hustru Fru Maren, å ena sidan, och Franttz Brijxenn, fogde på Fröbijerg, på Ture Persons (Bielke) och Axell Nilsons (Baner) och deras medarfvingars vägnar, å andra sidan, enligt deras fullmakt, och utbyta de förstnämnde en gård i Söijnge by i Reijnge socken och Gudme härad emot Skijerbecks gård i Tanderups socken och Winds härad. Närvarande voro Henrijck Frijss till Lundegaardt och Werner Suale till Bijspebo, i Jurgen Daaes ställe. Dat. 1551 lördagen efter S:t Galli dag (d. 21 Februari).

Alla de sju domarena hafva beseglat detta bref i samma ordning som de nämnas, och är endast det tredje sigillet borta; de andra väl behållna. Bakpå brefvet har R. R. Thure Persson Bielke med egen hand skrifvit: "skifftes breff imillen Claus bråkenhws och ås sysken åm söijnge liggendes j gudems hereth j ffijn".

69. Jurgen Crachtsson van der Lude upprättar med sina barns samtycke ett skiljemärke, med kors och kula, emellan slotten (haus) Vackeuer och Kilbeuer. Dat. Vackeuer 1551 S:t Petri och Pauli dag (d. 29 Juni).

På tyska. Brefvet illa skadadt; sigillet bortfallet.

70. Framledne Henrick Blombergs enka försäljer, med samtycke af Furst Wilhelm, Erkebiskop i Riga och Markgrefve af Brandenburg etc., och hennes öfriga förmyndare, till Bartoldt van Rosen alla sina gods och hoff belägna uti Smylten (Hoff Zerten, enligt en anteckning i kanten af brefvet). Beseglandt af Matthias Vnuorfert, Domprost i Riga, Johan vann der Paell, Domfogde i Treijden, Mijchell van Russen, och Johann Stortroeck, hennes förmyndare. Dat. Lembsell 1552 på Juldagen (d. 25 December).

På tyska. Sigill: 1. i rödt vax: en vapensköld, med nio schackspelsrutor, hålles af en bakom densamma stående man, som i högra handen håller en kalk; i omskriften läses: "Mathi. unuorfert. prepo. rigen."; 2. i grönt vax, von der Paelska vapnet: trenne näckblad med spetsarne uppåt (Friherrarne von der Pahlen å svenska riddarhuset föra bladen

på motsatt sätt vända), på hjelmen trenne ax, på sidorna derom bokstäfverna J. W. D. P. Sigillen 3. och 4. bortfallna.

71. Öfverenskommelse emellan Thure Pedersson (Bielke) till Salstad, hans broders enka, Anna Clemetzdotter (Hogenskild, enka efter Nils Pedersson Bielke) till Åkerö, hans brorsson "Hogenskell Nielsson" (Bielke) på sina egna och sina syskons vägnar, och hans systerson Peder Axelsson (Baner) till Djursholm, på sina egna och sina bröders vägnar, i afseende på det arf i Sverige och Danmark, som tillfallit dem (jemte Thure Pederssons systerson, Peder Clausson Tott till Hjuleberg, hvilken redan utfått sin lott) efter dels Thure Pederssons moster Fru Pernilla (Nilsdotter, två sparrar) till Wiik (enka efter Sten Christiernsson Oxenstierna), dels Thure Pederssons syster, Fru Anna (Pedersdotter Bielke) till Hendelö (enka efter Thure Bengtsson Lilliesparre). Vittnen: Steen Erichsson (Leijonhufvud) till Greffznäs, Swantte Stwre till Hörningsholm, Birghe Nielsson (Grip) till Wiinäs, Riddare, Jöran Erichsson (Gyllenstierna) till Fuglewiik, Karll Holgersson (Gera) till Birckvik och Isack Nielsson (Baner) till Rungarne, af vapen. Dat. Wiik 1559 d. 12 Mars.

Alla 10 sigillen äro i fullkomligt godt stånd på detta bref, som är sällsynt väl bibehållet. Först hafva de fyra personer, som slutit öfverenskommelsen, och sedan de sex vittnena beseglat densamma i den ordning de i brefvet nämnas. Endast Sten Eriksson Leijonhufvud har icke intryckt sitt vapen i den för honom afsedda vaxkupa. Namnteckningarne äro ej egenhändiga.

På baksidan är af R. R. Thure Pedersson Bielke egenhändigt skrifvet: "I melan Ture pederson, Hogenskil nilson och pedher axelson Om thet arff j Danmark fallet er" — och ett stycke längre ned: "För Peder Axelson" *).

72. Gustaf Johansson till Lindholm (tre rosor, sedan Grefve till Bogesund) stadfäster det arfskifte, som 1528 thorsdagen efter S:t Laurentii dag (d. 13 Aug.), då hans faders, Johan Turessons bröllop stod på Lindholm med hans moder, Christina Nilsdotter (Gyllenstierna), uppgjordes emellan henne och hennes son Swante Sture, som då var i Danmark (och omyndig), efter så väl hennes första man, Sten Sture, som hennes redan aflidna barn. Hela arfskiftesbrefvet upptages i stadfästelsen, som är bevittnad af Sten Ericsson (Leijonhufvud) till Gräffznäs, Peder "Brae" till Ryboholm, Birge Nielsson (Grip) till Winäs, Jören Ericsson (Gyllenstierna) till Foglawijk och Gabriel Christiernsson (Oxenstierna) till Mörby. Dat. Stockholm d. 10 Aug. 1560.

Brefvet är med mycket tät stil skrifvet på ett pergament, jemnt 1 aln stort i fyrkant. Gustaf Johanssons och vittnenas

*) Af dessa sista ord synes, att detta varit Peder Baners exemplar. Vid Säfstaholm förvaras ett annat exemplar af detta bref. Se härom n:o 80 och sjelfva det stora arfskiftet vid Wik af samma dag, n:o 81 i H. Exc. Grefve G. A. Sparres förteckning öfver pergamentsbrefven vid Säfstaholm, tryckt i 36 del. af Handlingar rör. Skandinaviens historia. I Riksarkivet förvaras Hogenskild Bielkes exemplar af båda dessa bref, samt på Wik ett tillägg eller bilaga dertill. Se förteckningen öfver pappersbrefven, n:o 59.

Sigill äro alla i godt stånd, förutom n:o 2 eller Sten Erikssons, som är bortryckt. Namnteckningarne äro ej egenhändiga *).

73. Morgongåfvobref, å rättan hindersdag, af Erich Månsson (Natt och Dag) till Bro, Riddare, med syskons och fränders samtycke, till Margretta Byrgesdotter (Grip) å Broo sätesgård, "som aff ålder haffuer gåth udi Syskiena Byte medh all thes wthuader och ägher för femton pundh Korn, liggiandes i Wåranes socken i Kijn", samt 23 uppräknade gårdar i samma socken och 2 gårdar i Yterbo i Kärista (Tjärsta) socken, samt 100 ungerska gyllen. På glafven höllo: Nils Sture, Friherre, "Erich gyllane Stiern, Hoffuenskel Nilsson (Bielke), Iwar Iwardszönn" (halff örn, half lilja), Riddare, Per Baner, Wlff Hindricksson (Snakenborg), Boo Byrgesson (Grip), Knuth Persson, Nils Slatte, Jöran Trulsson (Skrifvare, till Rafvenäs), Esbiörn Persson och Nils Kagge. "Wederwaresmän och faste" voro: Jöran Erichsson (Gyllenstierna) och "Claffues" Åkesson (Tott). Dat. Suderkiöpingh den 2 Novemb. 1562.

Sigill: Alla tre borta; de hafva tillhört utgifvaren och de båda wederwaresmännen.

74. Sigismund II August, Konung i Polen, förlänar godset Smilten åt Johannes Maczkiewiez. Dat. . . . . den 10 Maj 1569.

Skrifvet på latin, och af fukt så förstördt, att det numera är oläsligt, hvarföre anteckningen på baksidan blifvit följd. Konungens egenhändiga namnteckning har funnits, men är nu knappt synbar. Det vidhängande lilla sigillet af rödt vax i en stor gul vaxkupa är Hertigliga Lithauiska vapnet: en riddare till häst. En afskrift finnes bland de Lifländska pappershandlingarne (se n:o 20½).

75. Birgitta Larsdotter (tre rosor), Fru till Penningeby, enka efter Lars Fleming, stadfäster, med samtycke af sin dotter Elin Larsdotter (Fleming), det jordebyte som hennes fader Lars Turesson (tre rosor) till Penningeby och hennes farbroder Johan Turesson (tre rosor) till Lindholm, Riddare, hade gjort med Grefve Swante Sture (för hvilket byte redogöres); och som de gods den sistnämnde erhållit räntade mindre än de han gifvit, så vederlägger hon nu till hans hustru, Gref-

*) Detta stadfästelsebref är, veterligen, ej tryckt. Det omnämnes i De la Gardieska Archivet, del. I, p. 236, noten, utan att ens göres reda för det hufvudsakliga af dess innehåll. Det finnes på Hörningsholm bland Ribbingska afskrifterna, och i Stureska Copieboken på Wik, men 1528 års bref finnes deremot ingenstädes annorledes än intaget i 1560 års stadfästelse och ett utdrag derur i nämnda Copiebok.

Först genom arfskiftet 1528 utfick Christina Gyllenstierna sin morgongåfva Geddeholm, som förut legat med den öfriga Sten Stures egendom oskift. Dessutom föll på hennes lott Ulfåsa sätesgård och en stor mängd rättaredömen. På Svante Stures lott föll sätesgårdarne Hörningsholm, Eksjö gärd och Eknäs samt flera rättaredömen. Sätesgårdarne lades för ingen ränta, blott deras gods. Af hvilken den då i Danmark vistande och omyndige Svante Stures rätt och fördel bevakades, uttrycker ej brefvet, men de som utfärdat detsamma och sålunda å ömse sidor utfört arfskiftet, äro: Ture Jönsson (tre rosor), Larens Siggesson (Sparre), Holger Karlsson (Gera), Erik Flemming, Riddare, och Mester Larens (Turesson, tre rosor), Erkedjekne i Upsala.

vinnan Märeta (Leijonhufvud) och hans arfvingar, uti Westergötland en gård Ödesta, Tengene qvarn, en utjord i Sånda och en gård i Wålinge socken i Södermanland, benämnd Isesta. Vittnen: Clas Fleming, Friherre till Suedia, Bengt "Gylte" till Påtorp och Sten Baner till Djursholm. Dat. Stockholm den 7 Mars 1570.

Sigill: utgifvarinnans eget och de trenne vittnenas, väl bibehållna. På baksidan är en egenhändig anteckning af Hogenskild Bielke.

76. Fastebref af Borgmästare och Råd i Stockholm och K. Maj:ts Befallningsman derstädes, Erich Biörnsson, å ett trähus vid "Norre Porth" och gamla stadsmuren, hvilket Bengt Knifsmed sålt till Tonius, Skräddare. Dat. den 17 Februari 1574.

Sigillet borta.

77. Ewerdtt Wagenschaffer, guldsmed i Ronneburgk, försäljer, med samtycke af sin hustru Maija Ouderman, till Johan von Rosen d. y. ett halft hakeland i Schmiltzen, benämndt "Obdingesbenden landtt", hvilket land nämnda hans hustru ärft efter sin fader Jorgen Ouderman, och han såsom hennes brudskatt emottagit af hennes moder Barbara Herrt och stjuffader Heinrich Sprenge. Egenhändigt undertecknadt af utgifvaren och de båda vittnena Johan Blom och Jorgen Kitze. Dat. Ronneburgk d. 4 December 1574.

På tyska; alla tre sigillen borta.

78. "Heinrich Schprenges" öfverlåter till "Ewert Wagenschaffeher" ofvannämnda jord. Skrifvet i Schmilten; dateringen borta.

Fragment på tyska.

79. "Knutt Ingelsonn" (Roos) till Näs försäljer till "Märitthe Erickzdotter" (Leijonhufvud), Grefvinna till Stegholm och Westerwich, Näsby gård i Almby socken och Örebro härad af "Näriche", räntande "thu hundratt Järnn" etc. Vittnen: "Eriick Gyllennstiärnne till Nynäs, Claus Biälche till Wiick" och farbrodern Månns Knuttsonn (Roos) till Blombergh. Dat. Hörningsholm den 4 Juli 1576.

Sigill: vid de tvenne första sigillremsorna inga sigill qvar, men synes hafva funnits sigiller (hvilkas?); vid remsorna 3—6 först de trenne vittnenas och sist utgifvarens. De båda sista föra i vapnet en ros, men hafva ej hjelm; ofvanför den förstes vapensköld står M. K.; ofvanför den andres K. I.

80. Borgmästare och Råd i Lübeck utfärda fullmakt för Wetter Juttlandt att resa till Westerwik, att der söka återfå det köpmansgods och de skeppsinventarier, som blifvit tagna från borgaren i Lübeck Valentin Wijnbrucke af sjöröfvare, hvilka dermed begifvit sig till Westerwik, sedan de plundrat och borrat skeppet Moritz och dödat skepparen Peter Sudell. Dat. Lübeck den 17 September 1579.

Stadens sigill bortfallet.

81. Morgongåfvobref, å rättan hindersdag, af Moritz Sture, Grefve till Stägholm och Westerwick, gifvet i Kon. Johan III:s och Prins Sigismunds närvaro till Anna (Horn), dotter af Claes Christerson (Horn),

Friherre till Åminne, å Ekesiöö gård i Wallsjö socken i Westra härad, med de båda rättarelagen Skraffstadh och Årnenäs i samma härad, utgörande 46 gårdar utom torp och utjordar, samt Åhulta qvarn, en gård i Ekesiöö köpstad och 11 gårdar i Upland, liggande allt för en ränta af 6 läster korn eller 18 tunnor smör, samt dessutom 1,000 Cronor till förbättring, och, i enlighet med grefvebrefvets innehåll, 500 dalers årlig ränta af grefskapet. "Wedher ware Männ" voro Grefve "Pedher Brae" och "Hogenschelld Bielke, Frijherre till Lecköö och Riddare till Åkeröö". På "Glavenett" höllo Gabriel Christierson (Oxenstierna), Friherre etc., Erich Göstaffson (Stenbock), Friherre etc., "Erich Gyllenstiern, Göstaff Banner, Erich Sparre, Erich Brae", Grefve etc., Friherre till Lindholm, Axell Stensson (Leijonhufvud), Grefve etc., Steen Göstaffson (tre rosor), Grefve till Bogesundh, Friherre till Haga, Christiern Gabrielsson (Oxenstierna), "Turo Bielke" till Nynäs, Anders "Keitt" (Keith) till Forsholm, Riddare, och Christiern Classon (Horn), Friherre etc. Dat. Stockholm den 10 September 1581.

Under detta väl behållna bref hänga alla dess 15 sigill oskadade, men i ej mindre än 6 af dem hafva vapnen ej blifvit intryckta. Först har utgifvaren, så de båda wederwaremännen, och så vittnena beseglat det, i den ordning de nämnas. Det är sigillen n:is 4, 5, 9, 10, 11 och 12 som äro tomma. Moritz Sture, Erich Gyldenstierne, Erich Sparre och Thure Bielke hafva egenhändigt på sigillremsorna skrifvit sina namn. De andra remsorna äro utan namn.

82. Fastebref af Borgmästare och Råd i Stockholm till Kongl. Maj:ts Secreterare Oluff Swerchersson å ett stenhus vid Smedjegatan, som han köpt af Bengt Knifsmeds arfvingar; å ett trähus bredvid det förra, som han köpt af Thönius, Skräddare, och en tomt bredvid nämnda trähus, som han köpt af Fru Alfridh Monsdotter till Lundby, enka efter Sigwordh Kruse. Dat. den 21 Juli 1585.

Stockholms stora sigill, med S:t Eriks hufvud.

83. Catharina Joensdotter, Grefvinna till Westerwijk och Stegholm, Fru till Hörningsholm och Tolgarn, gifver och bestämmer, med sin mors och sina syskons samtycke, åt sin man Grefve Carl Sture samma rättigheter öfver sina arfvegods och lösören, som han genom morgongåfvobrefvet gifvit henne öfver de honom tillhöriga arfvegods och lösören. Vittnen: Hertig Carl af Södermanland etc., Grefve Axel (Leijonhufvud) och utgifvarinnans moder Fru Agneta Arensdotter (Örnflycht) till Siösa. Dat. Söderköping den 4 October 1595.

Sigill: alla fyra väl behållna. 1. Hertigens, med fem fält kring hjertvapnet; 2. Grefve Axels, med fyra fält kring hjertvapnet, och trenne hjelmar; 3. tvenne vingar med spetsarne nedåt, ingen hjelm; i omskriften: Agneta. Arons. dotter.; 4. en fågel, sittande på trenne stenar, ingen hjelm; i omskriften: Karin. Jons. Dotter.

84. Sigismund III, Konung i Polen och Sverige, återgifver åt staden Ronnenburg i Lifland alla de gamla friheter och privilegier staden

ägt innan den blef af Ryssarne sköflad och uppbränd. Dat. Warschau den 6 April 1596.

På latin. Egenhändigt undertecknadt af Konungen och Cancelleren Leo Sapieha. Besegladt med 2:ne sigill i rödt vax i stora kupor af gult vax: 1. Konungens eget sigill eller det polska riksvapnet med det svenska i dess midt; 2. Hertigliga Lithauiska vapnet (se ofvan n:o 74), omgifvet af 12 provinsvapen. Båda sigillen skadade.

85. Sigismund III, Konung i Polen och Sverige, återgifver godset Serben i Lifland åt Juris Doctorn Christopher Sturcius, i anseende till den trohet mot polska kronan, som blifvit ådagalagd så väl af honom, inför Hertigen af Braunschweig, som ock af hans fader Christopher Sturcius, då denne, som Canceller hos Erkebiskopen af Riga, Markgrefven Wilhelm af Brandenburg, blef af Tyska Ständerna i Lifland kastad i fängelse och beröfvad sina gods. Dat. Warschau den 27 April 1596.

På latin. Af Konungen m. fl. egenhändigt undertecknadt. Beseglad med 2:ne sigill, såsom det föregående brefvet: 1. Konungens eget; 2. Hertigliga Lithauiska, utan provinsvapen.

Från 1600-talet.

86. Fastebref af Borgmästare och Råd i Köping till Henrich Börling å en gård vid Skipslöten. Dat. den 2 Augusti 1615.

87. Bengt Lindormsson Bååck till Kyrkeslätt bortbyter Torp i Wånga socken, Ås härad, till Lars Sparre till Hökerum och Dåderöö, emot Arneredh i Åsaka socken i "Wartes" (Wartofta) härad. Dat. Stockholm den 1 Maj 1622.

88. Bengt Soop till Lindöö bortbyter sin hustrus fäderne Tårp i Alingsås socken, Kulings härad, till sin svåger "Hofmästaren" Lars Sparre till Hökerum och Dåderöö, emot Berga i Skultuna socken och Tijbbele i Simtuna socken i Westmanland. Dat. Stockholm den 29 April 1624.

89. Axel Drake bortbyter en skattegård i Hackonboda i Wings socken, Ås härad, till Ebba Brahe (Pedersdotter, gift med Erik Sparre), emot gårdarne Hageslätt och Tötteboda. Dat. Stockholm d. 1 April 1625.

90. Margaretha Larsdotter till Krackstadh, enka efter Christiern Hendriksson Lilliesparre, bortbyter den s. k. Lille gården i Trininge på Eckerön till Clas Horn till Kankas och Ingeritz, emot Haninge i Ununge socken, Nerdinghundrats härad. Dat. Stockholm den Maj 1627.

91. Ås häradsrätts fastebref för Ståthållaren Axel Drake till Intorp och Fyllere, å Håkanneboo i Wings socken, som han köpt af bönder derstädes. Dat. Bredaredhz by den 22 October 1627.

92. Peder Erichsson Rosensköldh försäljer jord i Igelstadh i Tälijeboo socken och Öknebo härad af Södermanland till Lars Sparre till Hökerum och Däderö. Dat. Stockholm den 9 Mars 1636.

93. Färentuna häradsrätts fastebref å Huseby på Munsö, som Grefvinnan Ebba Leijonhufvud tillbytt sig af Ryttmästaren Mauritz Staake emot Helleby i Grans socken, Håbo härad. Dat. den 26 Febr. 1638.

94. Samma rätts fastebref till Grefvinnan Ebba Leijonhufvud å det genom brefvet n:o 90 af hennes man (Clas Horn) gjorda byte. Dat. den 26 Februari 1638.

95. Samma rätts fastebref å Björkö i Alsnö socken, som Grefvinnan Ebba Leijonhufvud år 1631 tillbytt sig af Grefve Jakob De la Gardie emot Eketorp i Klosters socken, Gullbergs härad. Dat. den 26 Februari 1638.

96. Åke Axelsson (Natt och Dag) till Göksholm försäljer, såsom förmyndare för sina brorsbarn, den dem tillhöriga tredjedel i Kakhambra gård i "Wanga Härad i Sudermannelandh" (Wagnhärads socken i Hölebo härad?) till Ebba Grip (Mauritzdotter, enka efter Swante Baner). Dat. Stockholm den 2 Juni 1638.

97. Riks-Skattmästaren Gabriel (Bengtson) Oxenstierna bortbyter Gärdesby i Rö socken, Sjuhundra härad, till Ebba Grip emot Gottlösa i Weta socken, Wifolka härad. Dat. Stockholm den 10 Augusti 1640.

98. Ebba Willmann, Fru till Löfstaholm, Tjusterby och Basiö, enka efter Måns Mårthensson Palm, försäljer ett frälsehemman i Kölffua by i Ålands socken, Hagunda härad, till Lars Larsson och hans hustru Karin Persdotter. Dat. Löfstaholm den 5 December 1641.

99. Grefvinnan Anna Margaretha Bielke (enka efter Nils Brahe) bortbyter Humblestadh i Lööts socken, Trögds härad, till Ebba Grip emot Frösunda i Calmar socken, Håbo härad. Dat. Stockholm den 24 Augusti 1642.

100. Morgongåfvobref, på rättan hindersdag, af Thure Bielke till Salstadh till Christina Anna Baner å den sätesgård och det gods han kunde komma att ärfva efter sina föräldrar, med 3 pund läster uti viss ränta, samt 1000 dukater eller Ungerska gyllen. "Wederwärande män" voro å hans sida hans morbroder Gabriel Bengtsson Oxenstierna, och å hennes sida hennes farbroder Peder Gustafsson Baner. Dat. Stockholm d. 15 Mars 1643.

101. Borgmästare och Råd i Stockholm försälja till Jungfru Sigridh Baner (Gustafsdotter) till Apelrum tvenne tomter vid Långgatan på Ladugårdslandet. Dat. den 16 Augusti 1645.

102. Åås häradsrätts fastebref å Noreds qvarn i Wings socken, som Jakob Skytte till Duderoff sålt till Per Sparre till Engsö och Hökerum. Dat. Hällstad den 15 October 1645.

103. Swartlösa häradsrätts fastebref å jord i Storgården i Igelsta i "Tällieboo" socken, som Fru Karin Bååt till Stöfla, Hall och Söderby (enka efter Jakob Biörnson Bååt till Stäflö, tillbakaseende ulf) köpt 1647 af Joen Jönsson, Rådman i Tälie. Dat. Bootkyrkas Klockarstuga d. 13 Febr. 1650.

104. Erich Oxenstierna, Friherre till Lindö och Biörnö, försäljer till sin svåger Gustaf Horn (Carlsson) tvenne sin hustrus arfvegårdar Hällicke i Fittja socken, Hagunda härad. Dat. Lindö d. 28 Maj 1650.

105. Sten Bielke (Nilsson) försäljer Skiällerö sätesgård i Asklanda socken, Gäsene härad, till Gustaf Horn. Dat. Stockholm den 17 Juli 1650.

106. Reinior Leijonhusen till Rijsa och Landegården bortbyter några gårdar i Frustuna, Björlunda, Hölö och Wagnhärads socknar i Södermanland till Gustaf Horn, emot 3:ne gårdar i Dillnäs socken i samma län. Dat. Stockholm d. 12 Augusti 1650.

107. Carl Siggesson Rosendufva till Skåltorp och Ribbingzbergh försäljer till Gustaf Horn frälsehemmanet Ormunga i Asklanda socken, Gäsene härad. Dat. Stockholm d. 1 November 1650.

108. Gustaf Horn bortbyter Strussebohl, Stäfshult och Lenna i Elfsborgs län till Kongl. Maj:t och Kronan emot några hemman i Ormunga socken och Gäsene härad i samma län. Dat. Stockholm den 1 November 1651.

109. Nils Nilsson Stiernflycht till Tielfwestadh och Iglebo bortbyter Qvarngierde i Ormunga socken, Gäsene härad, till Gustaf Horn emot Stockhult och Biörshult i Wijby socken, Grimstens härad. Dat. Stockholm den 23 December 1651.

110. Hölebo häradsrätts fastebref till Gustaf Horn å de hemman i Höle och Wagnhärads socknar, som han tillbytt sig genom brefvet n:o 106. Dat. den 9 Februari 1653.

111. Borgmästares och Råds i SöderTelje fastebref å en gård derstädes, borgaren Håkan Larssons stjufdotter Margaretha Jacobsdotter tillfallen genom arf och köp. Dat. d. 9 Januari 1654.

112. Hagunda häradsrätts fastebref till Gustaf Horn å Wijks egendom med underlydande gods. Dat. Ramstadh den 30 Maj 1656.

113. Samma rätts fastebref till Grefvinnan Sigrid Bielke å Kiäbrunna i Ramstads socken, som hennes framlidne man Gustaf Horn genom förpantning köpt af Fru Gunilla Bielke (Clasdotter, gift med Nils Gyllenstierna). Dat. Ramstadh den 12 December 1659.

114. Samma rätts fastebref till Grefvinnan Sigrid Bielke å Eneby i Åkers socken, som Gustaf Horn genom förpantning köpt af Capitainen David Seaton. Dat. Ramstadh den 12 December 1659.

115. Swante Gustafsson Baners samtliga arfvingar försälja till hans son Swante Baner d. y. Ingris gods i Ingermanland, hvilket han den 15 Juni 1626 hade fått af Konung Gustaf II Adolph. Dat. Stockholm den 14 Januari 1663.

116. Hans Kafle till Welanda, Sjötorp och Watuholmen bortbyter Öhlstadh i "Grytta" socken, Hagunda härad, och Barby i Bro härad och Lossa socken till Grefvinnan Sigrid Bielke emot Borga i Larfs socken, Laska härad. Dat. Welanda den 25 October 1665.

117. Friherrinnan Maria Sparre, Fru till Lijdboholm och Söderby (Pedersdotter, gift med Gustaf Wrangel till Adinal), försäljer till sin svåger Swante Baner till Hökerum hemmanen Komblösa, Knape, Släthult och Siöslätt i "Wings socken, Ås härad"(?). Dat. Stockholm den 29 October 1665.

118. Redwägs häradsrätts fastebref till Swante Baner å Knape frälsehemman. Dat. Timmele den 11 Juni 1667.

119. Åhs häradsrätts fastebref till Svante Baner å Sletthult och Siösletts frälsehemman. Dat. Hellstadh den 15 Juni 1667.

120. Windhs (Wedens) häradsrätts fastebref till Swante Baner å Kumlösa gård. Dat. Åslett den 17 Juni 1667.

121. Pehr Stråle till Lundby och Årby samt Ebba Beata Stråle till Lundby och Litzelåås stadfästa den försäljning af Drällstadh i Tillinge socken, Åsunda härad, som deras framlidna moder Ingreta Hjort föregående året gjort till Friherrinnan Elsa Cruus till Springestad m. m. Dat. Lundbye den 20 November 1667.

122. Åsunda häradsrätts fastebref till Fru Elsa Kruse till Springestad å tvenne gårdar Drällesta och en gård Litzleås, som han genom förpantning köpt af Ingridh Hiort. Dat. Tillinge den 22 och 23 Juni 1668.

123. Ås häradsrätts fastebref till Svante Baner å Torps frälsegård i Wings socken, som han köpt af sin svåger Pehr Pehrsson Sparre, hvilken tillbytt sig densamma 1667 af sin stjufmoder Christina Ryning. Dat. Helstadh den 19 September 1668.

124. Pehr Stråle till Årby och Sisserum samt hans hustru Anna Cruus försälja Lundby sätesgård med Lundeboda i Tillinge socken, Åsunda härad, till Friherrinnan Elsa Cruus såsom afbetalning af den skuld, hvari hans framlidna moder Ingridh Hiort till henne stått. Dat. Stockholm den 11 Maj 1670.

125. Lagunda häradsrätts fastebref till Grefvinnan Sigrid Bielke (enka efter Gustaf Horn) å Stora Bärby säteri med underlydande gods i Girista socken, hvilket hon bördat vid Fru Catharina (Clasdotter) Bielkes försäljning deraf 1662 till Erick Gyllenstiernas enka Beata Yxkull. Dat. Girista den 27 Januari 1673.

126. Jungfru Anna Christina Gyllenankar till Ankersund och Wäsby försäljer Bråbodha i Tillinge socken, Asunda härad, till Friherrinnan Elsa Cruus. Dat. Stockholm den 10 April 1676.

127. Morgongåfvobref af Friherre Gustaf Carl Baner (till Gamla Carleby, Djursholm, Hörningsholm, Ronnenborg, Särben och Smildten), å rättan hindersdag, till Ebba Charlotta Leijonhufvud å fyra pundelästers ränta af den bästa sätesgård, som honom derefter kunde tillfalla. (Inga wederwaremän eller fastar, som höllo på glafven, omtalas, utan endast 7 vittnen uppräknas, af hvilka blott 5 undertecknat brefvet.) Dat. den 1 November 1676.

128. Jungfru Sophia Rosenhane till Torp och Edsta försäljer Siggefora i Järlåsa socken, Hagunda härad, till Friherrinnan Brita Sneckenfelth till Elkarby, Dahleborg och Walhoff. Dat. Stockholm den 2 Januari 1688.

129. Hagunda häradsrätts fastebref å förenämnda Siggefora till Fru Brita Sneckenfeltz på Wallhof. Dat. Ramstad d. 10 October 1689.

Från 1700-talet.

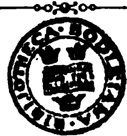
130. Hagunda häradsrätts fastebref till Kammarherren Baron Carl Gustaf von Liewen å ett hemman i Kiölfwa by i Ålands socken, som han köpt af Domaren Måns Larsson i Kiölfva. Dat. Säfwa den 28 Januari 1721.

131. Samma rätts fastebref till densamme å Rislinge i Balingsta socken, som han köpt af Cammereraren Anders Skraggenschiölds enka Maria Elisabeth Wadenstjerna. Dat. Säfva den 14 September 1732.

132. Samma rätts fastebref till densamme å Häljesta i Tibble socken, som han köpt af Inspektoren Lindström. Dat. Säfva den 16 September 1734.

133. Morgongåfvobref af Kammarherren Friherre Carl Gustaf Lieven, gifvet före vigseln, samma dag, till Ulrica Eleonora Ribbing, å Wijks sätesgård med Bonäs, Fröwi, Wäntbrunna, Norrsta, Kiölfwa och Öfverboda, utgörande 10 frälsehemman och 1 qvarn. (Blott tvenne vittnen.) Dat. Stockholm den 20 April 1746.

134. Konung Adolph Fredriks Stadfästelsebref, hvarigenom K. Maj:t och Kronan bortbyter Eneby i Åkers socken, Hagunda härad, Högstena i Biskopskulla socken, Lagunda härad, och Ströija i Börje socken, Ullcråkers härad, till Generalen Friherre Berndt von Liewens och Grefvinnan Hedwig Lovisa Horns arfvingar emot Tuna i Dahlby socken, Hagunda härad, Thiel i Hielsta och Bärsta i Girista socknar och Lagunda härad. Dat. Stockholms Slott den 28 November 1759.



Pris: 4 Rdr Rmt.



